ISSN 1304-1037

DEUTSCHLAND 3.40 - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF - NEDERLAND 3.50 - BELGIQUE 3.50 - FRANCE 3.50 - GB 2.70 - KKTC 3.250.000 tl.

SAYI:46 • NİSAN 2007-4 • 3 YTL. kdv dahil

KAÇAK YAYIN

YERYÜZÜNE SÜRGÜNLERİN DERGİSİ

Wystan Hugh Auden: "Cenaze Hüznü"

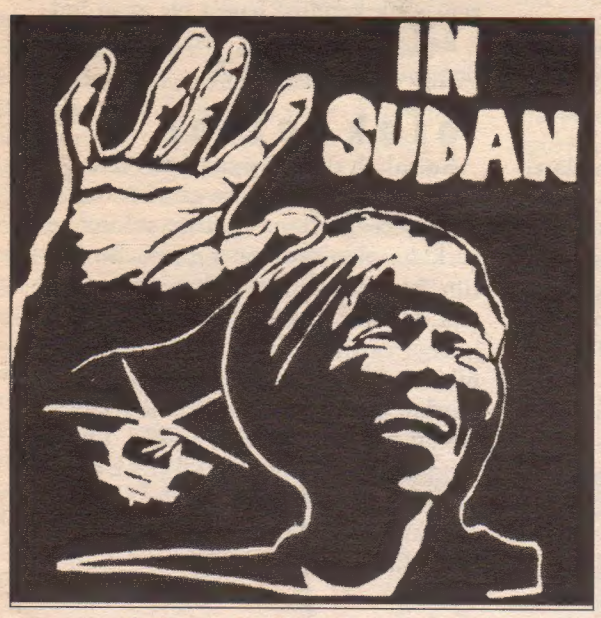

ŞİİRİN KARA LEKESİ: SUDAN

Modern toplumcu şiirimizde Nazım Hikmet'ten sonra, bir AHMED ARİF gerçeği duruyor!

ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİNİN KÜRDİ HOYRATI* 80 YAŞINDA

* Kürdi Hoyrat: Anadolu halk müziğinin Türkçe sözlü olup, Kürt müziği makamlarından etkilenmiş bir türü.

www.kucukiskender.com
thesouljam@gmail.com
küçük İskender

SHORT STORY BOARD

Lucifer'ın Bisikleti

Yoğundu; Ed Gein'ın evine dekorasyona çağrılmış, RNA'ları her türlü hücresel görevi reddetmiş, hastalıklı bir ucuzlukla olağandışı bir kafatası parçasıydı; şakaktan başlayıp dış kulağın arkalarına uzanan temporal kemiğin delik deşik yapısı içinde, onlarca damarın ve sinirin trafiğinde toplumla inorganik bir ilişki kurmaya yeltenen, aslında bütün basitliğini fötal deformasyonundan, konuşan et olmak'tan alan, "uzayda anlam olarak yer kaplamak bir denge biçimidir; bunu ister diyalektiğe, ister yingbing'e bağlayın; eğer bir bisiklete binmek ve onu kullanmak istiyorsanız, kuvvetli ve kudretli bir ruhsanız, iki tekerlek vardır sizi ilerletecek; birbirlerine bağımlı iki tekerlek: Şeytan ve Tanrı. Bu ikisi üzerinde dengede durmanız gerekir" diyerek iki çuval iyilik ve kötülükle hayata atılırsanız, gidona hâkimiyet ustalığınızı kaybedersiniz. Yuvarlak olan, ilerletir. Köşeler, korunmayı sağlasa da tutuculuğu körükler ve stabildir. Dairenin merkezinde ya da köşegenlerin kesiştiği yerde ise her zaman bir parrhesia potansiyeli bulunur; algılanamayan, bir ad konulamayan, anlaşılamayacak olan enerji de odur aslında.

Hangi yaşta bisiklete binmeyi öğrenirseniz öğrenin, gideceğiniz yer hâlâ değişmemişse, buna kararlı, davasından ödün vermeyen de diyebilirsiniz, bağnaz da. Hayat, her zaman etiketinizdeki markaya bağlı.

korku

Korku filmlerini seviyorum; elbette Hitchcock'un antikomünist döneminin dışındaki usta kamera manevraları, gerilimin dozunu iyi ayarladıktan sonra hastayı ayağa kaldırıp şaşaalı merdivenlerden aşağı, sevgilisinin kolunda, yarı bitkin indiriyorsa ve saçları briyantinli, zeki jönler güzel kadınları kurtarırken bir döneme, zekâyla yakışıklılığın, beyin jimnastiği ile ütülü takım elbise giymenin işbirliğinin iş bitirici kıvraklığını aslında Amerika'nın görünen ve akla uygun hale getirilmiş siyaseti olarak geçiriyorsa, aslında gerilimin nedeni, biraz da buradaki çiğ ahlakın abartılmış ve sağlıklı insan modeli olarak dayatılmış olmasından kaynaklanıyor. Bunun korkuyla hiç ilgisi yok. Korku, hışırtıdır. Bünyenin alışık olmadığı bir hışırtının hem fizyolojiyi hem de psikolojiyi abluka altına almasındadır. Psikoloji ile fizyoloji, yüzleşmeye başlarsa, bu yüzleşmede denge hususunda anlaşma sağlarlarsa ve hışırtı, bir pürüzse, bir çapaksa, bir kıymıksa korku kendin hissettirir. Yerleşik huzur, korunma altına alınarak sıradanlığa sığınmış var oluş, tehlikeyi sezer ve alarm verir: Bu korkudur. Filme çekilmiş hali, klasik olmaya adaydır.

oyun payı

Yeryüzü departmanı'nda birçok insanı önemsemek hatasına düştüğümü kabul etmek zorundayım; ee ben de insanım, hata yapabiliyorum. Üstelik en doğru olmak gibi bir mecburiyetim, en yanlış olmak gibi de bir sakatlığım yok. Sadece rol yapmak yeteneğinden yoksunum yaşarken; çocukluğumdan beri yalan söylemeyi hiç beceremedim. Hissettiklerimi, düşüncelerimi inandığım şekilde, çarpıtmadan söylemeyi ödev sandım. Bu yüzden hiç kazanmadım aslında, çoğu kere de kaybettim. Sokakta kalan arkadaşlarımı evime aldım; yedirdim, içirdim, evimi soyup gittiler. Bir keresinde hatta gasp noktasına geldi, beni bıçaklarla sindirip bağlayıp evi boşalttılar. Yine de kin tutamadım hiçbirine. Hayatımdan ve çevremden uzaklaştırdım.

Beni gülümserken gören azdır. Oysa çok eğlenirim, gülerim. Ama yalnızken hep. Evimde kedim Zozi'yle, şirin eşyalarla konuşurum, çünkü onlar beni hiç üzmezler. Beni bırakıp gitmeye de kalkışmazlar asla. Bana ihanet etmez, arkamdan konuşmazlar.

Önemsemek, bir şartlı reflekstir benim için; madem ki o da insan, o da bir canlı, o da bir varlık der önemserim. Karşımdakinin bana ne kadar değer verdiğini düşünmeden önemserim çoğu kere. Kim bilir, alınyazısı denilen şey belki de böyle anlatılamayan, anlaşılamayan şeylerden oluşuyor.

Paylaşayım istedim, dilerim bir yeriniz kesilmemiş, canınız yanmamıştır.

ykm uzmanı

Bir miktar alkole gömülmüştük; daha doğrusu gemimiz batmış ve biz açık bir alkol denizinde iki kazazede gibi yüzeyde durmaya çalışırken konuşuyorduk:

-Özgürlüğün kulvarlarında olumlu, olumsuz nereleri görüyorsunuz, diye sordum. Yaşarken Kaybolmuş Medeniyetler uzmanı bir profesördü; araştırmaları için bu ülkeye gelmiş, bavullarıyla ilk gördüğü bardan içeri girip içmeye başlamıştı; temiz bardak kalmadığı için aynı bardaktan içmek zorunda kalıp tanışmıştık:

Gözlerini yaraları kabuk bağlamış şam fıstıklarından ayırmadan söze girdi:

-Bu sorunuz, geniş bir yelpazede değerlendirilmesi gereken bir alanı işaret ediyor; ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğünden farklıdır çünkü; içinde eylem de vardır; toplumsal bir şarj mekanizmasına da dönüşebilir, vücut diliyle tezahürü de mümkün. İfadeler, insanları gerçekten incitebilme potansiyeli taşıyabilirler; düşüncelerin böyle bir olası travma taşıyan yansıması yoktur. Ben kişisel olarak uygar bireyin her ikisinde de kriterlerini belirleme yetkinliğine erdiğini savunanlardanım; zaten yalnızca gerçekten düşünenlerin ifade ve düşünce özgürlüğünü özlediği bir yerde bu özlemin asla dinmeyeceğini bilmek de ayrı bir sansür kırıcılığı ilhamı veriyor.

-Ama, dedim, vandallara karşı bu kıyıcı tutum, onlarınkiyle eş değerde değil mi?

Gülümsedi:

- Kurallar eğer insanların mutluluklarını, mutsuzluklarını ve özgürlük alanlarını denetleyerek bir iktidar kurmayı hedeflemişse ve artık toplumun huzurundan ve aydınlığından çok belirli bir zümrenin refahının rehberiyseler, ben o kuralları elbette tanımam; tanıyanlarla da aramda her zaman husumet olur.

-Hadi canım, dedim, bugüne kadarki hayatınızda hiç mi sansürden yana olmadınız? İnsan, bazen kendine bile sansür uygular.

- Yıllar önce kimi olayların yaşanmasında, günlüklere geçirilmesinde, fiillerin seçiminde endişelerim, çekincelerim oldu; onun da nedeni, tanrıyı zor durumda bırakmak istemiyordum. Şimdi, hayır. Yeryüzünde yaşıyorum; hiçbir özel coğrafyanın sansürüyle alakam yok.

Sonra uzanıp omzuma dokundu:

-Genç adam, dedi, eğer sen de özgürsen, artık kendine başka bir ayna bul.

Barlardaki aynalar, insanın kendisine bağırmasına yol açabilir.

otokontrol

Bu sabah uyanır uyanmaz Pandora'nın kutusunu açtım; günüm mutlaka iyi geçecek. Salona geçtim; salona geçerken yolda otostop yaptım. Bir baktım, bir başka ülkenin kuzeyine girmişim. Herkesin evinde bir başka ülkenin kuzeyi vardır. O ülkeler, hep bir başka ülkenin kıçı dibindedir ve kuzeyleri yukardan gelecek tehlikelere nedense tarihleri boyunca sürekli açıktır. Bir ülkenin güneyinde olmak sıkıntı yaratır. Bakınız dünya atlaslarına; eski, yeni. Kuzey iktidarsa, Güney azınlıktır. Pusulalarda bile eşitlik yok.

yazgının ölçüsü

Issız adaya bile düşsem özgür ve/veya yalnız değilim; çünkü aklım var.

Akşamsefası

Desen: Elif Nursel

"Tupomoros gerillaları şehirde bin kaplan gücündeydiler."

Dünyanın Sokakları
Metin Yeğin

PEPE; ŞEHİR GERİLLASI VE PARLEMENTO BAŞKANI

Çocukluğumun sıcak günleriydi. Dünyayı değiştirmek istiyorduk. Romantik devrimcilerdik. Duvarlara yazı yazıyor ve banka soyuyorduk. Yeşil parklarımız, küçük kalibreli Laz yapımı silahlarımız ve güzel günler ütopyalarımız vardı. Bugün lanet olası dünyanın kanıtladığı gibi dünyayı değiştirmek isteğimizde çok haklıydık. Delikanlı bir umuda sahiptik. Bunu etrafa yayıyorduk. Gecekondu kahvelerinde ağır oturduğumuz masalarımızda çay içiyor, öğrenci kantinlerinde devrim şehirlerden mi kırlardan mı başlayacak tartışmaları yapıyorduk. İşportacılar Che Guevera, Mahir, Deniz ve Yılmaz Güney posterleri satıyordu.

Tupomoros gerillarını ve önderleri Pepe Mujika'yı o günlerde cezaevlerinde okumuştum. Bir gün idare elimizden alır diye peluş kâğıda tabii ki el yazısıyla kopyaladığımız kitaplardandı. Dört ranzanın birleştiği yerde yaptığımız sohbetlerin esas konularındandı. Diğerleri Nikaragua ve El Salvador gerillaları, Baider Mainof, filtreli sigara içip içemiyeceğimiz ve yemekte ne çıkacağı idi. Tupomoros gerillaları şehirde bin kaplan gücündeydiler. Askeri kışlaları basıp, silahlarına el koyuyorlardı. Büyük tekellerin yiyecek kamyonlarını sessizce ele geçirip, yoksul mahallelerde dağıtıyorlardı. Önemli ülke elçilerini kaçırıp tutuklanan arkadaşlarını serbest bıraktırıyorlardı. Üç milyon nüfuslu Uruguay'ın bir buçuk milyonluk kenti Montevideo'da bir türlü ele geçmiyorlardı. Dünya kupası finalinde Uruguay- Brezilya maçı esnasında radyo istasyonunu ele geçirdiler. Maç yayınını kesmeyip, devre arasını beklediler. Sonra devrimci bildirilerini okudular. Daha sonra işçi mahallerinde kafe de mate içerek maçın ikinci yarısını ve devrimci bildirinin etkisini dinlediler. Uruguay finalde yenildi. Yoksulların ağzında geriye tek güzel tat Tupomoros bildirisi kaldı.

Montevideo'da Pepe ile konuşuyordum. Uruguay tarım bakanı ve parlemento başkanıydı. Büyük bir masanın etrafına oturmuştuk. Yanımda Dilek Çolak vardı. Bu zamanı, yolu ve her şeyi paylaşıyorduk. Pepe'nin ceketi, kravatı ve önünde iki dişi yoktu. Masanın yanında küçük yaşlı kocaman bir efsaneydi benim için. Siz tupamoros hareketinin liderisiniz, tupamoros hareketinin şehir gerillasından bugün kü Uruguay tarihinin ilk sol hükümetine kadar gelişen enteresan bir süreci var... 'Çok uzun yılları içeren bir süreç bu, kırk yıldan fazla. Bir ülke düşünün çok fazla değişiklikler olan, çok uzun bir süre askeri cunta sırasında geçen on dört on beş yıllık bir cezaevi süreci. Daha sonra bunu izleyen süreçte anayasal bir demokrasiyle yaşayan bir ülke, bu süreçte bir sol cephe (fronte ampreo) ki bu cephenin kökeni otuz yıl önceye dayanır. Biz sürekli birlikte hareket etme çabası içerisindeydik, minimum bir program olarak birliktelik, onların ataklarına karşı biz sosyalistler diğer hareketlerle birlikte komünistler, sosyal demokratlar sistem karşıtı bir cephe meydana getirdik. Bir reform programı etrafında, sistemin içinde ama halkçı bir program. Biz hep yoldaşça ilişkilerle üstü-

Akşamsefası

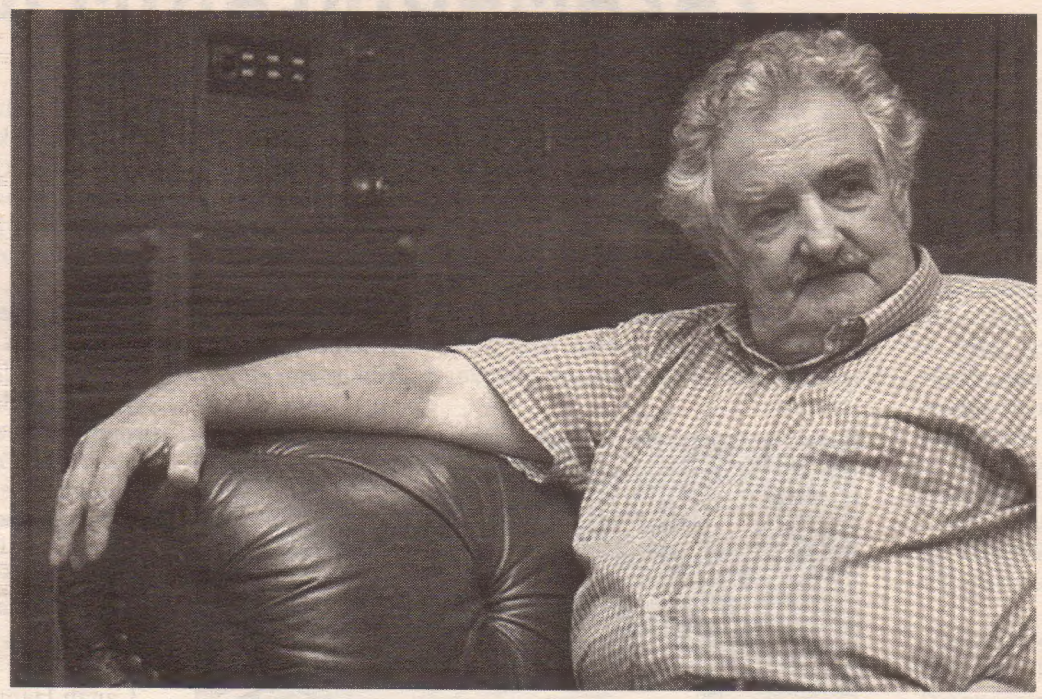

müzü ördük. Çünkü bizim ilkemiz ulusal bağımsızlıktır. Esas olarak bu ülkede materyal ve kültürel olarak, yeniden öncelikle ulusal bağımsızlık düşüncesine geri dönmektir. Başka türlü bütün yoksullar için özgür olabilmek ya da eşitlik mümkün değildir. Bunun anlamı eğer siz kültürel olarak özgür değilseniz mahkûmiyetten kurtulmamışsınız demektir. Bu nokta Marksist ve Lenist görüşlere çok yakın bir görüştür. Biz **Che Guevera** çizgisinde çok önemli bir dönem yaşadık ama şu anda başka bir dönem var. Bir reform programı aslında, çok küçük ama bu bizim için aynı zamanda çok önemli ve büyük. Çünkü bizim için çok önemli sosyal değişiklikler yaratacak. Peki bu sonuç olarak bütün sorunları ortadan kaldıracak mı? Mümkün değil. Burada sorun halk için ne kadar birşey yapabileceğimiz, bunun için ne kadar kapasitemizin olduğu, ne kadar kendimizi anlatabileceğimiz onlarla ne kadar ilişki kurabileceğimiz... Konuşurken her cümlenin sonunda duraksıyordu. Uzun yıllar hücrede yanlız yaşamanın etkisiydi. Sesini duyduğumuza emin olmak istiyordu. Bütün uzun yıllar tecritte yaşayanlar gibi bazen sadece düşündüğü şeyi söylediğini zannedebiliyordu. Buna karşı bir önlemdi.

Bir de öteki nokta ABD'nin saldırısı, baskısı pratik olarak bütün Latin Amerika'yı ilgilendiren, hatta bir global durum ortaya çıkıyor. Biz bunun içerisinde aslında çok küçük bir parçayız, çok küçük bir ülkeyiz. Şimdi zaten bu hükümet bir seçim hükümeti, bir cephe (koalisyon) hükümetidir. Başka türlü bir değişikliğe de müsaade etmez bu hükümet biçimi. Bundan daha iyi bir yol olabilir ama bizim limitimiz bu, burada bundan daha büyük bir değişiklik yapamıyoruz, bunun dışında bir değişiklik yapamadık, çok az. Liberal demokrasi dedikleri şey aslolarak ulusal bağımsızlığın bitişini inşa ediyor. (gülerek) Liberal Papa!. Şimdi! Problem sosyaldir, hukuksaldır. Biz bilinçli olarak böyle bir seçim yaptık. Çünkü kırk yıldır devam eden bir süreç, birçok neslin yaşadığı bir süreç tamamen mücadeleyle geçen bu süre sonunda başka türlüsü mümkün değildi. (daha güçlü olamadık) ama mücadele devam ediyor. Yaşım yetmişten fazla olmasına rağmen söyleyebilirim biz mücadeleye devam edeceğiz... Bunları söylerken gözleri parlıyordu. Pepe çok konuşur, güzel konuşur demişlerdi bana işgal fabrikası işçileri. Bizim Pepe diyorlardı. Fabrikanın duvarında Topomoros yazısı ve koca bir Pepe resmi vardı. Bizim politika tarzımız aşktır. Bunun dışında üretmeden de biz yaşayamayız. Biz öbür yoldaşlarımızın mücadelesini sürdürüyoruz. Gerçeklikte daha iyi bir dünya, kültürel olarak çok farklı bir dünya mücadelesi sürdürüyoruz. –zaten esas olan da bu kültürel kayıptır-. Gerçekçi bir rota izlemeye çalışıyoruz. Geçen on yıl latin Amerika için bazı değişikliklerin yaşandığı yıllardır. Mesela Brezilya hükümetinde, Arjantin hükümetinde çok geniş kapsamlı yaşananlar vardır. Tabii ki bunların hepsi öncekilerden değişik, norm olarakta değişik. Bence en az bir on yıl devam edecek olan bu süreçte bazı değişiklikler yapabiliriz Latin Amerika için, bazı küçük programlar. Ama bu insanlık için önemli değişiklikler.

Pepe sol koalisyon hükümetin Tarım bakanı ve parlementonun başkanıydı. Sosyalistler, komünistler, Tupomoros gerilları ve sosyal demokratlar ve diğerleri birlikte hareket ediyorlardı. Bunu sordum. Türkiye solu çok farklı gruplardan oluşuyor ama hiçbir zaman bir araya gelemedi. Uruguayda da farklı gruplar var ama siz nasıl bir araya gelebildiniz?Bunun için Uruguay tarihine de bakmak lazım. Yüz elli yıldan fazladır Uruguay'da iktidara sadece iki parti gelmiştir. İlk defa biz geldik. Aslında bu iki parti sürekli cepheydi. Partiler çok büyüktüler, çok değişik kesimlere sesleniyorlardı dolayısıyla kapasiteleri de büyüktü. Bizde kültürel anlamda değişik politik grupların bir araya gelmesi mümkün, değişik bir kültürümüz var. Çok değişik diğer parçalar var latin amerika da. Uruguay solu bunu sosyal olarak öğrendi. Ortak bir minimum program üzerinde birleşmeyi... Biz bunu çok uzun zamanda öğrendik. İlk olarak işçilerin meydana getirdiği bir birliktelik vardı, otuz yıldır devam eden bir şey bu sadece seçimden önce değil. Bu süreç otuz yılı kapsar. Bundan sonra pratik olarak su için mücadelede birleşildi. Çünkü bütün herkes bölüm bölüm etkilendi bu süreçten. Önce bir taraf daha sonra diğer taraf katılarak cepheyi oluşturdu. Ayrıca en önemlisi yaşamak için birlikte olmaya ihtiyacımız vardı, buna zorunluyduk. Bu çok önemli bir nedendir Uruguay için, politik olarak yaşamak için bir araya gelmek zorundaydık...

Siz önce şehir gerillasıydınız sonra uzun yıllar cezaevinde kaldınız şimdi de bakansınız, parlemento başkanısınız. Hangi dönem daha zordu sizin için? En zoru bir dönem kayıp olmaktır, politik olarak kayıp olmaktır. Hepsi farklıdır ama düşünsel olarak kayıp olmak çok önemlidir, en zoru. Sol bir dönem konjonktür olarak çok olumsuz durumdaydı bizim içinde en zor olan bu dönemdi. İşte bu en büyük problem. Değişik birşeyler yapabiliriz yeni bir şeyler yaratmak için ama halkın bunu anlama kapasitesi vardır aslında her zaman. Bu çok önemli bir faktördür. Gerçekliğin ne olduğunu anlamak zorundasın. Düşünsel olarak, sosyal olarak anlamak zorundasın. Biz yalnızca gerilla değiliz (lucador), biz savaşçıyız. Fakat biz halkın yaşaması için mücadele ediyoruz, kapitalizme karşı. Biz fantastik bir solu değil gerçeğin solunu savunuyoruz...

Şu anda devrim istiyor musunuz aynı şekilde? Evet, kesinlikle. Devrim uzun bir süreçtir, mümkün değildir öyle bir iki günde ya da birkaç yılda gerçekleşecek. Diğer türlü bir fantazya olur, öteki türlü Bir ülke kolay değişmez, teknolojik olarak sosyalojik olarak bir değişim gerekir. Biz birçok zamanlar özgürlüğün bayrağını taşıdık. Fakat şimdi 29.45 mesela düşünebiliyor musun yirmi beş milyon üçyüz bin dolarlık bir sermaya karşısında kültürel olarak çok önemli bir değişiklik oluyor. Bu neden çok önemli-

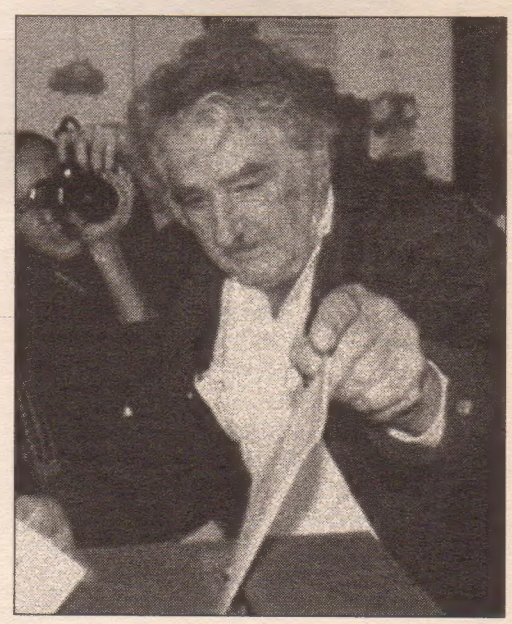

dir? Bir dönem bitiyor, bir sürü şey değişiyor. Hayır değil sadece bir bölümü için ben bütün dünyada solun egemenliğini istiyorum. Çünkü bütünüyle bir devrim gerekli. Bütün olarak bürokrasiyi yok edecektir devrim. Benim devrim artık bitiyor, şimdi sıra senin devrin.

Sonra Türkiye'den bahsettim. Ve tabiki tecrite karşı cezaevlerinde ki direniştende. Yitirdiğimiz 122 kişiden ve Dilek'in kardeşi Lale'yi de ölüm orucunda 240 günden sonra kaybettiğimizden. Pepe durdu. Yüzünde zaten hiç olamadığı parlemento başkanı ifadesinin ufak kırıntıları kayboldu. Gözleri yaşardı. Ellerini nereye koyabileceğini şaşırdı. Dilek'e bir kez daha sarıldı... 14 yıl mapustaki tecritine karşı direnen Lale'ye sarıldı...

ÖLÜMDEN DÖNENLERİN HİKÂYESİ

Yavuz Ekinci

Sevgi Özel, "Yıldızlar mı Suçlu?" adlı son romanında kimilerine göre 'yüzyılın yıkımı' kimilerine göre de "yüzyılın depremi' olan Marmara depremini anlatıyor.

"YAZDIKLARIM BİR ŞEY DEĞİL, YAZAMADIKLARIM KORKUNÇ."

Sevgi Özel, bu kez depremin ardında kalan insanların hayatlarını anlatıyor. 17 Ağustos 1999 yılında 45 saniye süren sarsıntıda Marmara Bölgesi ile birlikte devlet örgütünün de nasıl şiddetli bir sarsıntı geçirdiğini...

Yapıt, acı yüklü öykülerle dolu; deprem bölgesinde gazeteci olarak çalışan Betül ile annesi Canan Hanım arasındaki telefon konuşmaları olayı tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriyor. Betül'ün çalıştığı gazetedeki "ölümden dönenlerle konuşma" yazı dizisi bu hikayelerin bir habercisi ve bu romanı boyutlandırıyor. Farklı insanların hayatlarını, Özel bir noktada kesiştiriyor. Deprem gecesi ve sonraki arayışlar. Toplam 9 kişi hikâyesini Betül'e anlatıyor. Kahramanlar deprem gecesini ve sonrasını birinci tekil ağızdan anlatıyorlar. Özel, roman da bu hikâyelerin Betül'e anlatıldığını gizlemiyor. Olayların gerçek ile kurgu arasında olması Özel'i bir hayli zorlamış olmalı. Yine de bir dilbilimci olan yazar bu hikâyelerde kullandığı muhteşem dille insanı kendine hayran bırakıyor.

Kendi hikâyelerini anlatan İclal, Semiha, Hale, Gülsün, Ayşe, Işın, Utku, Murat, ve Dede, depremin alıp götürdüklerini 'uzaktan bakma' boyutundan 'görme' aşamasına taşımamızı sağlıyor. Her biri depremin arasında kaybolan hayatlarla hüzünlenip akıyor art arda.

Anlatıcıların tümü deprem gecesi gökyüzüne bakıp yıldızlarla göz göze geliyor. Ve o yıldızlı gecede, o güzelim insanlar yataklarında yakalanıyor Azrail'in davetsiz misafirliğine...

Canan Hanım'ın dediği gibi "Kimin yakını neredeyse onun beyni, yüreği de orada. " hikâyelerini anlatanlar, aradıklarının acılarıyla tutuşmuş durumdalar. Kendi acılarını unutmuşlar. Canan Hanım, Betül'ü merak ediyor. İclal, kızı Işıl'ı, Semiha, oğlu Memet'i, deliye dönmüş bir halde olan Yıldız, annesini, babasını ve kardeşlerini, Hale, Oğulcan'ı, Gülsün, iki kızı Selda ve Ferda'yı arıyorlar yıkıntılar arasında.

Özel, yıkıntılardan sonra kaybolan hayatların izini sürüyor bu hikâyelerde. Kimi o gün şanslı olmalı ki oğlu, kızı, annesi ve babasıyla tekrar ve salimen karşılaşıyor. Kimi de yalnızca cesetleri ile... Ve isyan. Gülsen'in dediği gibi, "Tanrı, ne yalvarışımı duyuyor ne felaketimizi görüyordu."

Dillerden düşmeyen "geçti," "sabır" gibi tek kelimelik cümleler tüm duygularını ölüleriyle birlikte gömmüş insanlar için fazlaca bir anlam taşımıyor, hikâyelerde. Gerçek hayattaki gibi, herkes bir günah keçisi aramaya koyuluyor. Ya da bir suçlu bulmaya yöneliyor.

Göçüklerdeki toz bulutu dinmeden dünyanın öbür ucundaki yabancı ekipler devletin bürokrasisine takılmasına rağmen geliyor, fakat yanı başlarındaki Ankara gelemiyor. İnsanlar "Devlet baba nerdesin?" diye isyan ediyor. Devletin hikâyelerde verdiği cevabı hatırlayacaksınız: "Devletimiz büyüktür, bütün yaralar sarılacak".

"Suçlu müteahhitlerdir" diyenler de çıkıyor tabii. Nitekim başbakan bile bunların maldan çaldığından haberdar olduğunu söylüyor. Bir de halkı suçlayanlar var. "Halk ev yaparken ya da alırken arsanın yapısını sağlamlığını araştırdı mı?" Bu arada her şeyi yazgıya yoranları da unutmamalı. Yazar şöyle yanıtlıyor onları: "Muz kabuğuna basacağını bile bile düşmek, kıçını bacağını kırınca, oldu bir kez demek yazgı olabilir miydi?"

Sevgi Özel, binlerce insanın ölümünden, koskoca bir bölgenin yerle bir olmasından ders almayanların sürekli başkasını suçlamasını eleştirel kurgusuyla masaya yatırıyor kitabında. Yeryüzünde suçlu kalmadığına göre "Asıl suçlu yıldızlar mıydı?"diye de soruyor.

Canan Hanım deprem sonrasını gazetelerden okurken, "Bir zaman sonra hepsi unutulacak. Bu bilgiler gazete sayfalarında kalacak," diyor. Özel de böylesi acıların unutulup gitmemesi için bir kez daha Marmara depremini zihnimizde canlandırıyor. Ve tekrar soruyor: Yıldızlar mı suçluydu?

Roman, Yıldızlar mı Suçluydu?, **Sevgi ÖZEL,**
Çınar Yayınları 2006

Cezmi Ersöz

ARTIK MASKEN DÜŞTÜ

Artık çok iyi anlıyorum. Aşk varsa; o asıl, sevişmeden sonra başlayandır... Peki başlamıyorsa: bir uçurum açılıyor ve orada seviştikten önce ve sonra yitirilenler özleniyorsa...

Seni yargıladığımı düşünme; ama hissediyorum, görüyorum ve buna engel olamıyorum ne yazık ki...Ve gördüklerim acı veriyor bana...

Çünkü sana geldiğimden beri benimle sevişmeyi aklından geçirdiğin için, bana öylesine uzak ve öylesine yabancısın ki... Hem nasıl da aceleci, hoyrat, nasıl da dikkatsizsin...

Söylediklerimin hiçbiri geçmiyor sana... Bana değil, sanki benden çok uzaktaki garip bir boşluğa bakıyorsun... Orada bütün yitirdiklerini, erteledeklerini, isteyip de elinden kaçan bütün fırsatları görüyorsun sanki...

Tarihsiz, itaatkâr, kimliksiz, kimliksiz olduğu için sonsuz cömert, sonsuz dilsiz bedenler... Bana ya da bir başkasına ait olup olmadığı bile önemli olmayan bedenler... Şu an abartılı, zorlama bir yakınlığın var bana karşı...

Beni tarihsiz, kimliksiz ve ruhu olmayan bir beden olarak düşünürken, aslında kendini de öyle hissetmeye zorluyorsun...

Benimle, kaybettiğin benliğini yeniden bulmak için sevişmek istediğine inandırıyorsun kendini...

Oysa şu an beni duymadığın, beni geçiştirdiğin gibi, kendini de duymuyor, kendini de geçiştiriyorsun...

Ve kendine bunu nasıl yapabildiğini düşünmek bile istemiyorsun şimdi...

Bir yanın yaşımı, göğüslerimi düşünürken; bir yanın bana sonsuza dek âşık olmayı, ruhumda erimeyi, bütün bu arayışların ve savrulmaların son bulmasını istiyor...

Aşkı istiyorsun, ama bunun koşulu güzelliğim, gençliğim, diriliğim oluyor yine de...

Hep, ama hep ayırıyorsun ruhumu bedenimden... Ruhumu güzelliğimden, gençliğimden...

Beni imkânsız bir şekilde ikiye bölüyorsun; beni umutsuz bir şekilde benden kopartıyorsun...

Ruhum üşüyor, çünkü sen sadece bedenimle ilgileniyorsun...

Sana heyecan veren, gözünü karartan, ruhum, duygularım değil, bedenim... Düşüncelerim değil güzelliğim... Düşlerim değil gençliğim, çekiciliğim...

Beni bedenime, güzelliğime, gençliğime rakip kılıyorsun...

İkimizin arasına giriyor bedenim, gençliğim, diriliğim... Seni tanımakta, anlamakta zorlanıyorum... Beni gerçekten sevip sevmediğini anlamakta zorlanıyorum... Çünkü güzelliğim seni iki yüzlü bir köle yapıyor...

Hazlar ve duygusuz sevişmeler taciri yapıyor...

Seni böyle hoyrat, seni böyle maskeli görmeye dayanamıyorum. Ruhumdan böyle uzak... Kayboluşunu kanıksamış... Niye böyle susuz, niye böyle düşkün olduğunu unutmuş görmeye dayanamıyorum...

Seni şu an, hiç sevişmeden, gerçek sen olarak görmek için yüzlerce yıl yaşlanmak ve nasıl oluyorsa, işte öyle çirkinleşmek isterdim...

Bedenim, güzelliğim değil, sadece ruhum, o dinmeyen özlemim, o öksüz acım sana acı versin, seni duygulandırsın isterdim... Ama olmayacak biliyorum. Olmayacak ve birazdan sevişeceğiz... Sana karşı koymayacağım; çünkü seni yitirmekten korkuyorum. Her şeye rağmen korkuyorum... Bunu düşünmenin seni sonsuza dek yitirmek olduğunu bile bile korkuyorum bundan...

Biliyorum, sevişmemiz bittikten sonra o yapay nezaketin, o zorlama coşkun yerini hayat bir suskunluğa ve kayıtsızlığa bırakacak... zaten başından beri aramızda var olan o derin uçurumun bu defa üstü açılacak... Bu oyunu hep oynadık biz... Sen sana verilmesini çok istediğin aşkla karşılaşmaktan çok korktuğun için; ben, seni yitirmemek için, her şeyi görmezlikten geldiğim için hep oynadık bu oyunu... Ve her defasında önümüzde o karanlık uçurum açıldı... Her defasında çok sarsılsam da, yabancısı değilim bu duygunun, bu acının, bu uçurumun...

Masken düştü şimdi... Yolunu tamamen kaybettin... Kendinlesin şimdi...

Benimse, senin için bedenim bitti... Bitti güzelliğim, bitti seni benden uzaklaştıran her şey... Ama biliyor musun bu halini, bu pişmanlığını seviyorum senin... Çünkü sensin bu... Çıplak, mahcup, yenik ve en dipte... Bana şimdi nasıl davranacağını bilemiyorsun...

Ansızın, şu an, içinde bir ateş yansa ve keşke böyle anlarda hiç olmadığın kadar cesur olsan ve bana neden o çok özlediğin aşkından bu denli korktuğunu anlatabilsen...

Bu korkunun sende nasıl bir inançsızlığa yol açtığını tanımlayabilsen...

Nasılsa çok seversem karşılık göremem, kırılırım; çok seversem, bu aşka layık olmadığım, bana benden çok güçlü biri tarafından bir gün mutlaka söylenir, diye sadece fiziksel güzelliğe tapınmayı, içindeki o sonsuz aşk özlemine rağmen nasıl sürdürebildiğini bana itiraf edebilsen...

O zaman, ben de seni yitirmemek için seninle her seviştiğimde, seni nasıl yitirdiğimi itiraf ederim...

Ve neden senin şu anki pişmanlığının ve düştüğün boşluğun sebebinin benim o bin yıllık korkularımdan ve alışkanlıklarımdan kaynaklandığını anlatırım sana...

Biliyorum, bir an önce giyinip evinden gitmemi istiyorsun... Bir an önce içindeki dramla, içindeki kırgınlıkla yapayalnız kalmak istiyorsun...

Birazdan, çekip kapıyı çıkacağım evinden... Biliyorum, birazdan, ben gidince, işte asıl o zaman beni gerçekten düşünmeye başlayacaksın.. Bütün günü... Ve bütün hayatını...

Ruhumu değil, sadece bedenimi ele geçirerek kaybolduğun çölde, yolunu bulacağını sanırken nasıl da yanıldığını... Ve kimse acı çekmesin derken ve bu yüzden aşktan kaçarken, ikimizi de nasıl sonsuz bir yalnızlığa ve sonsuz bir üşümeye terk ettiğini ürpererek düşüneceksin... Her sevişmemizden sonra, sefaleti bir kez daha kanıtlanan birlikteliğimizi bütün o sahipsiz yüzleriyle düşüneceksin...

Ve şimdilik, ben seni en çok böyle anların için seveceğim... Böyle anların için özleyeceğim... Başka tutunacak bir şeyim yok bu hayatta...

Beni, en çok ben yanında yokken özleyişini özleyeceğim...

Akşamsefası

www.oktaytaftali.com - otaftali@hotmail.com

Oktay Taftalı

PUSULANIN İCADI

Önce dünyanın kara ve deniz sınırlarını pusula sayesinde keşfeden insan, şimdi keşfettiği bütün sınırları küresel sermaye hareketleriyle yıkmak istiyor. Pusulanın devre dışı bırakılmak istendiği bir çağda yaşıyoruz. Sermayenin sınırsız ve küresel hareketi, binlerce yıllık keşif macerası sayesinde, insanın zor bela edindiği yön bulma yetisinin yitirilmesini talep ediyor.

Keşifler ve icatlar başlığı altında geliştirilen her söylem, dönüp dolaşıp bir yerde pusulanın icadına dayanıyor. Pusulanın, başka birçok önemli buluş gibi Çinliler tarafından icat edildiği kanısı yaygındır. Yaklaşık olarak İ. Ö. 11. yüzyıl dolaylarında icat edilen pusula sayesinde, insanoğlu yeryüzünde kaybolma tehlikesinden kurtulmuş ve dünya daha güvenli bir yer olmuştur. Ama insanın, bizzat üzerinde yaşadığı bu gezegende kaybolması çok tuhaf bir durumdur. Çünkü yeryüzünde insandan başka hiçbir canlı, engellenmediği sürece, izini, yönünü, adresini kaybetmez.

Nereden elime geçtiğini şimdi anımsamıyorum, çocuk yaşlardayken, anahtarlık şeklinde oyuncak bir pusula edinmiştim. Bu küçük ve iptidai alet, beni çok şaşırtırdı. Dikey bir aks üzerine, yatay vaziyette yerleştirilmiş ince bir mıknatıs parçasının, sürekli aynı istikameti göstermesi ne acayip bir şeydir. Mıknatıstan mı, yoksa dünyanın çekim gücünden ötürü mü, tam bilemiyorum ama mevcut manyetik bir ortam sayesinde pusula, hep kuzey istikametini göstererek yönümüzü bulmamızda yardımcı oluyor.

Belki yanıtı çok basittir ve bilenler için komik kaçabilir, belki coğrafya dersinde de öğrenmiştik ama pusulanın niçin ille de kuzeyi gösterdiğini hâlâ anlamış değilim. Yani bu manyetik ortam niçin sadece kuzey kutbuyla ilgilidir? Güney kutbu niçin mıknatısın muhatabı değildir? Yoksa pusula kuzey yarıkürede, kuzey kutbunu, güney yarıkürede ise güney kutbunu mu gösteriyor?

YÖNLERİN KÜLTÜREL OLARAK ALGILANMASI

Sanki dört ana yönden birisi olan Kuzey'e, yönümüzü bulmak açısından daha ayrıcalıklı ve belirleyici bir önem atfediliyor. Okullarda hayat bilgisi derslerinde falan öğretirlerdi: pusulanın icadından önce denizciler, kuzey yıldızına bakarak yönlerini bulurlarmış. Karıncalar kazdıkları toprağı, yuva ağzının kuzey cephesine yığarlarmış. Ağaç gövdelerinin kuzeye bakan kısmındaki kabuklar yosunlu olurmuş, vs.

Hayır güney yarıkürede de bunlar aynen böyle midir? Güney Afrika'da da karıncalar yuvalarından çıkardıkları toprağı, kuzeye mi yığarlar? Oralarda da ağaçların kuzey cephesi mi yosunludur? Kuzey yarıkürede kıbleye yani güneye bakan Müslüman mezarları, güney yarıkürede kuzeye mi bakarlar? Bilmiyorum, bilemiyorum. Ama sanki, medeniyetin kuzey yarıküreye ve bu yarıkürede yaşayan halklara ait bir veri olduğu şeklinde aşılanan duygu, insanın yön bulma tekniğine yansıyor. İkisi arasında sanki bir çağrışım oluşuyor. Kuzey'in zengin ve "medeni" olmasına, demokrasi, insan hakları gibi kavramların Kuzey'de yerleşik olmasına karşın, Güney'in yoksulluk ve sefaletle özdeş biçimde algılanması veya öyle tanıtılması söz konusu.

Sanki dünyanın Kuzey'i ve Batı'sı iyi ve güzel olanı, Güney'i ve Doğu'su ise kötü, çirkin, geri olanı temsil ediyorlar. O nedenle pusulalar hep Kuzey'i gösteriyor. Gidilecek yön hep Kuzey oluyor. Öte yandan yolculuk ve göç esnasında yön rehberi olarak güneşi izlerseniz, ister istemez Batı'ya gidiyorsunuz. Bize öğretilen göçler tarihine bakarsak, insanlığın toplumsal hareketliliği binlerce yıldır bu iki istikamette gelişiyor. Sanki, Kuzey ve Batı çeken yönleri, Doğu ve Güney ise iten yönleri temsil ediyorlar. Acayip bir durum. Bu kültürel algının acaba dünyanın manyetik gücüyle bir bağıntısı var mı? Bilemiyorum.

Ama bildiğim ve herkesin anlayacağı şey: insanın dur durak bilmemecesine yer değiştiren bir varlık olduğudur. Hareket eden bir canlı için, binlerce yıl boyunca dünyanın dört bir tarafına göç etmenin, yayılmanın, dağılıp tekrar toparlanmanın, başlıca iki amacı olsa gerek: a) beslenme b) üreme.

İnsan boylarının, kabilelerin, tarih boyunca av hayvanlarıyla dolu, sulak ve bol yemişli ağaçların olduğu yörelere akmaları, yaşama iradesinin bir verisidir kuşkusuz. Fakat göç ve hareket esnasında aynı bölgede dönüp durmak, daha önce sınanmış bir bölgeden gereksiz yere tekrar geçmek, veya tabiatın derinliklerinde, bin bir tehlike içinde yitip gitmek de mümkündür.

Beri yandan, insanın yaşadığı bu gezegende yitip gitme tehlikesi, gezegenin büyüklüğünden ziyade, insanın yetersiz bir varlık olmasıyla ilgili olsa gerek. Çünkü tabiatta yer değiştiren birçok başka canlı, herhangi bir alet kullanmaksızın yönlerini bulabilmektedirler. Binlerce kilometre uçan göçmen kuşlar, okyanusları boydan boya geçen çeşitli balık türleri ve daha nice kurt, kuş, börtüböcek tabiatta kaybolmadan yönlerini, çiftleşme sahalarını, beslenme ve barınma havzalarını bulabilmektedirler. Sahibi tarafından evinden uzaklaştırılan bir köpeğin, sahibinin iradesine rağmen kilometrelerce öteden geri dönerek evini bulması, sıkça işitilen bir hikaye değil midir?

Ne yazık ki insan, tabiatta birçok başka canlının sahip olduğu bu türlü bir yön bulma yetisinden mahrumdur. Ancak o, binlerce yıl boyunca verdiği yaşam mücadelesi doğrultusunda, bin bir acı çekerek sonuçta alet yapmayı öğrenmiş ve böylece yaşamını kolaylaştırmaya çalışmıştır. İnsanın bulduğu her alet, sonuçta insanın bir eksikliğini giderme çabasının ürünüdür. Bu bağlamda pusula, insanın tabiatta kendi yönünü bulma yetersizliğini gidermek amacıyla geliştirdiği bir alettir.

Ve hiç kuşkusuz, alet yapmayı öğrenmek, övgüye değer bir yeti olduğu kadar, insanın tabiat karşısındaki donanım eksikliğinin bir ifadesidir. Yaşama iradesinin alet yapmaya yol açtığını; bunu zorladığını varsayabiliriz. Kuşkusuz, insan yaptığı her alet sayesinde, beyin olarak da gelişim göstermiştir. Ve beyin olarak gelişim gösterdikçe, yeni yeni aletler tasarlamıştır. (Gerçi, geliştirilen her aletin bir süre sonra elimizi daha becerikli, aklımızı ise daha beceriksiz kıldığı yönünde bir kanı da mevcuttur. Ancak bu kanı, sanırım modern yüzyıllar göz önüne alındığında tartışılmaya değer bir anlam kazanıyor.)

YÖN BULMA / GÜVENLİ OLMA

Pusulanın icadından önce yeryüzünde denizler karalardan daha güvensizdi. Çünkü tabiatın tüm bilinmezliklerine rağmen, karada sabit noktalardan nirengi almak, güzergâhlar işaretlemek, bir hayvanın içgüdüsünü izlemek ya da yol üstünde başka insanlara rastlamak imkânı, denizlerden daha fazladır. Bin yıl önce açık denizde, kime rastlarsınız, nasıl haberleşirsiniz, yol gösterecek bir yunus her zaman bulunur mu?

Deniz ve gökyüzü arasında sabit bir nokta işaretlemek, bir yerden kerteriz almak, insan için binlerce yıl süren yaman bir kaygı olsa gerek. Dolayısıyla tahmin edilebileceği gibi, pusulanın icadı, kara keşiflerinden daha çok, deniz keşifleri için önemli bir vesile olmuştur. Açık denizlerin böldüğü uzak kara parçalarına ulaşmak, böylece giderek kolaylaşmış ve bilindiği gibi, eski tip sömürgeciliğin temelleri bu sayede atılmıştır. (Pusulanın icadıyla, sömürgeciliğin gelişimi arasındaki tayin edici ve doğrudan bağıntıyı böylece vurgulamış olalım.)

Başlangıçta pusulanın işlevi gidilecek yönü sabitlemekle sınırlı ve bu nedenle oldukça dar kapsamlıydı. Gidilecek yönün neresi olduğu, orada ne ile karşılaşılacağı bilinmiyordu. Ama en azından görece sabit bir hat üzerinde yol almak ve görece bir "sapma" ile karaya geri dönmek mümkündü. Ancak, keşifler ilerledikçe yavaş yavaş rotalar çizilmeye ve haritalar şekillenmeye başladı. Haritalar şekillendikçe pusulanın işlev gücü artıyordu. Dolayısıyla pusula, artık sadece gidilecek herhangi bir yönü değil, gidilecek bir yeri, bir yöreyi de gösterebiliyordu.

Pusula kendi önemini bir anlamda haritacılığın gelişmesine borçludur. Haritacılık ise keşifler sayesinde gelişmiş, keşifler ise yine pusulayla mümkün olabilmiştir. Gelişimin böyle bir dizin izlemesi, sanki dünyanın küresel şeklinden kaynaklanan bir zorunluluğun ve uyumun ifadesidir.

YÖN BULMA GEREKSİNİMİ

Başka bağlamlarda da birçok kez değindiğimiz gibi, dünya başlangıçta insan için son derece güvensiz bir yerdi. Bu gezegen, çıplak ve doğal haliyle insan için sayısız tehlikeler, tehdit ve korkular içeriyordu. Fakat dünya gerek coğrafi, gerekse fiziki olarak keşfedildikçe, insan kendisini güvende hissetmeye başlamıştır. Pusula sayesinde keşfedilen denizlerin ve karaların, haritaları çıkarılmış ve dünyanın bütün coğrafi sınırları belirlenmiştir. İnsan bununla yetinmemiş, dünyanın fiziki ve kimyevi sınırlarını da sınamaya, bu sınırlara ulaşmaya ve hatta teknoloji sayesinde bunları aşmaya niyet etmiş görünüyor. Söz konusu güvenin, giderek tabiata sahip olmak gibi küstah bir noktaya geldiğini görüyoruz.

Önce dünyanın kara ve deniz sınırlarını pusula sayesinde keşfeden insan, şimdi keşfettiği bütün sınırları küresel sermaye hareketleriyle yıkmak istiyor. Pusulanın devre dışı bırakılmak istendiği bir çağda yaşıyoruz. Sermayenin sınırsız ve küresel hareketi, binlerce yıllık keşif macerası sayesinde, insanın zor bela edindiği yön bulma yetisinin yitirilmesini talep ediyor. Yani insanın zaten doğuştan sahip olmadığı, ancak sonradan kazandığı bu yetinin tekrar yitirilmesi, insanın maymundan aşağı bir noktaya sürüklenmesi anlamına gelmiyor mu? Sermaye madem bütün sınırları ortadan kaldıracaktı, öyleyse niçin yüzyıllar boyu sömürgecilik uğruna bütün dünya, en ücra sınırlarına kadar keşfedildi? Madem bütün haritalar silinecekti, öyleyse niçin çizildiler?

Medya bombaları, tüketim histerileri, yerel değerlerin tahribatı, insanın bıyıkları kesilmiş bir kedi kadar şaşkın ve istikametsiz kılınmasını amaçlıyor. Şaşkın, duyarsız ve yönünü yitirmiş kitleler, sermayenin ve güç istencinin dünya çapında tekelleşmesi karşısında hareketsiz kalacaklardır. Dolayısıyla, farkında mıyız bilmem ama insan için dünya, yeniden güvensiz bir yere dönüşüyor.

Güvensiz bir dünyada, başkaca bütün yalan gereksinimler karşılansa bile, insanın mutlu olması mümkün değildir. Ayrıca güvence içermediği sürece, dünyanın özgür olmasının da bir anlamı yoktur.

İnsan, elinde pusulasıyla denizlere açıldığında, kendisini özgür olduğu kadar güvende de hissetmişti. Buradan anlıyoruz ki, güvence ve özgürlük birbirini dışlayan değil içeren kavramlardır. Açık deniz ve pusula, özgürlük ve güvencenin birlikte yaşanmasını mümkün kılan verilerdir. Denizin doğal, pusulanın ise insan icadı olması, eksik dünyanın emekle tamamlanabileceğinin güzel bir örneğidir.

Akşamsefası

YAZI ODASININ SIRLARI

hasinesen@ttnet.net.tr
Hasine Şen

Dış dünya ile bağlantısı kesilen bir odaya kapanan bir insan imgesi edebiyatta bir yenilik değildir. Paul Auster okurlarının da alışık oldukları bu imge yazarın Yazı Odasında Yolculuklar başlıklı son romanının da iskeletini oluşturmakta ve New York Üçlemesi'nde ele aldığı 'kilitli oda' temasını geliştirmektedir. New York Üçlemesi'nin ana karakterleri anlatının farklı aşamalarında kendilerini kapalı bir oda içinde bulurlar. Gerçek bir mekân ya da hayali bir kapan olan bu oda, üçlemenin son bölümünün başlığını da oluşturur: Kilitli Oda. Üçlemenin ilk kitabı olan Cam Kent'te, örneğin, Peter Stillman (oğul), bir odaya kilitlenen karakterlerden biridir. Aynı eserde Daniel Quinn isimli karakter de romanın sonunda kilitli bir odada yaşar, hayatta kalması için birisi ona yiyecek getirir. Hayaletler'de ise Beyaz adında bir kişi Siyah adını taşıyan bir adamı takip etmesi için Mavi adında bir dedektif tutar. Siyah, gün boyunca odasında bir şeyler yazarken Mavi de sokağın karşı tarafındaki bir dairenin bir odasında Beyaz'ın yaptığı tüm hareketleri not eder. Ortalıktan bir anda yok olan yazar Fanshawe'nun hayat hikâyesini kaleme almaya çalışan bir kişinin öyküsüne dayanan Kilitli Oda romanı da, başlığından da belli olduğu gibi, üçlemenin ilk iki bölümünde kullanılan 'kilitli oda' temasını daha da somut bir hale getirmektedir.

Kendini kapalı bir odada bulan bu karakterlerin durumu, genel anlamda yazarın ve okurun durumunu da yansıtır. Her ikisinin de okuma veya yazması için bir odanın sunduğu yalnızlık ve yalıtılmışlık hissine ihtiyacı vardır çünkü. Paul Auster'ın diğer yapıtlarında olduğu gibi son romanı Yazı Odasında Yolculuklar'da da yazmak ve okumak iç içe geçen, birbirini tamamlayan iki eylemdir. Okur, metnin tamamlayıcısı olarak, onun yazarıdır da aynı anda. Yazar da, yeni bir kurgu oluşturmak için, içinde bulunduğu dünyayı bir metin gibi okumalıdır. Kilitli bir oda içindeki kişinin durumu, bir kitabın sayfaları arasında sıkışıp kalan karakterlerin kaderine de çok yakındır.

Yazı Odasında Yolculuklar, yazar/karakter/okur- kilitli oda ilişkisini birleştirir ve kilitli oda imgesi yazma/okuma ediminin güçlü bir metaforuna dönüşür.

Bir taraftan tavanına bir kameranın, duvarlarından birine de bir mikrofonun yerleştirilmiş olduğu bir odaya kapanan (kapatılan) bir adamın okura tanıtılması, diğer taraftan da bu adamın kendi durumunu anlamlandırıp bir sonuca varma çabası üzerine kurulan roman, sonuç olarak yazma sürecinin özel dünyasına yapılan bir yolculuğa dönüşüyor. Biz, okurlar, bir karakter kurulurken, bir öykünün öğeleri belirlenirken, bir mekân tasvir edilirken yazarın zihninde işleyen ayıklama, seçme mekanizmasının nasıl işlediğine şahit oluyoruz. Yazmak, tercih etme, ayıklama, seçme, eleme işidir çünkü. Yazar, bir bütünlük arayışı içinde olsa da, bu sadece bir aldatmacadır. Bir mekânı, örneğin, sadece belirli ölçülerde tasvir edebilir yazar. Bir karakter, bir olay, veya bir duygunun tasvirinde de aynı şekilde mutlak bir bütünlüğe ulaşamaz. Yazarın kelimeler aracılığı ile yarattığı dünya ancak okurun metin içindeki boşlukları tamamlaması ile canlanır. Üstelik bu sadece günümüz yazarlarının deneysel çalışmaları için de geçerli bir kanun değildir. Larry McCaffrey ve Sinda Gregory ile yaptığı bir söyleşide Paul Auster edebiyat metninde söylenmeyenin, boşluğun önemini vurgulamak için masallara gönderme yapar:

Masallar çıplak iskeletli, ayrıntıdan yoksun anlatılardır, ama kısıtlı bir alanda, çok az kelime ile çok bilgi de aktarırlar. Bence masallar şunu kanıtlıyor: masalı anlatan kişi aslında okur veya dinleyicisidir. Metin, hayal gücü için bir sıçrama tahtası olmanın ötesine gidemez. "Bir varmış, bir yokmuş, bir zamanlar büyük bir ormanın yanında annesiyle birlikte yaşayan bir kız varmış." Kızın dış görünümünü bilmiyorsunuz, evin rengini bilmiyorsunuz, anne uzun boylu mu, şişman mı, zayıf mı, neredeyse hiçbir şey bilmiyorsunuz. Ama zihin bunların boş kalmasına izin vermez, o, boşlukları kendi doldurur, kendi hatıra ve deneyimlerine dayanarak imgeler yaratır-bu yüzden bu masallar içimizde o denli canlıdır. Dinleyici öykünün etkin bir katılımcısı olur.

Yazı Odasında Yolculuklar bizleri bir yazarın, okuru etkin kılacak bir metnin nasıl oluşturulduğuna şahit yapıyor, daha farklı bir ifadeyle, okurun hayal gücü için sıçrama tahtası niteliği taşıyan 'boşluklar' üzerinde duruyor. Roman kahramanının adı bile Bay Boş. Bay Boş, bir sabah uyandığında, kendini, içinde birkaç eşyası olan bir odada bulur. Nerede olduğunun farkında değildir, bir önceki gün veya daha önce yaşadıkları ile ilgili hiçbir şey hatırlamaz ancak hafızasıyla ilgili sorun yaşadığının, nerede olduğunu ve bulunduğu yerde olma sebebine ilişkin hiçbir şey bilmediğinin farkındadır. Etrafındaki nesneler üzerinde her nesnenin ismini taşıyan bantlar yapıştırılmıştır. Durumunu açıklamasına yardımcı olabilecek (veya kendisini yanıltabilecek) nesneler de var odada: üzerinde tamamlanmamış bir öykünün yazılı olduğu bir kâğıt yığını ve fotoğraf desteleri. Bay Boş odadan çıkamasa da gün boyu (roman Bay Boş'un bir gününü anlatır) ziyaretçileri olur. Birçoğunun ismi Auster'ın daha önce yazdığı roman karakterlerinin isimleriyle örtüşen ziyaretçilerdir bunlar. Kendisine yemek getiren ve temizliğini yapan kadının adı, Anna Blume'dur örneğin, ki bu isme Auster okurları Son Şeyler Ülkesi'nden aşinadır. Anna Blume'un eski kocasının adı ise Yanılsamalar Kitabından David Zimmer'dır. Anna, Bay Boş'a baştan aşağı beyaz kıyafetler giydirir, bunun Peter Stillman'ın özel isteği olduğu ortaya çıkar. Peter Stillman yukarıda sözü edilen, babası tarafından bir odaya kilitlenen Cam Kent'in kahramanıdır. Kilitli Oda'da Hiçbir Ülke başlıklı kitap yazan ve ortalıktan kaybolan yazar Fanshawe da Yazı Odasında Yolculuklar'da yer alan bir isimdir. Cam Kent'teki Daniel Quinn ise Bay Boş'un avukatı rolündedir Auster'ın bu son romanında. Yazarın eski roman kahramanlarından Bay Boş'un odasına sızanlar arasında Ay Sarayı'ndan Marko Fogg ve Kehanet Gecesi'nden John Trause de yer alıyor.

Bay Boş'u ziyaret eden bu eski roman karakterlerinin ortak özelliği, kendilerine geçmişte Bay Boş tarafından yapılan bir kötülükten dolayı sürekli yakınmalarıdır. Ne tür bir suç işlediğinin farkında olmasa da, Bay Boş bir suçluluk duygusu içindedir.

Öyküdeki belirsizlikleri artıran başka bir öğe de Bay Boş'un odasındaki, okuyup tamamlaması gereken rapor/öyküdür. Kendisi gibi hücreye kilitlenmiş bir adamı anlatan bu rapor/öyküyü Bay Boş kendisi de yazmış olabilir ama başka birçok konuda olduğu gibi bu husus da kesinlik kazanmıyor.

Bu özetten de anlaşıldığı gibi Yazı Odasında Yolculuklar Paul Auster'ın sık sık kullandığı öykü içinde öykü motifini yeniden canlandırıyor. Bu motifi klişeleşmeden kurtaran yenilik Auster'ın burada yazma hakkında yazan bir yazar imgesinin büyüteç altına alması ve bu süreci tüm bunaltıcı yönleri ile kendisine özgü kesinliklerden kaçınma yöntemi ile aktarmasıdır.

Bay Boş'u tanıtan ilk paragraftan sonra, romanın ikinci paragrafı onu aslında ne kadar az tanıdığımızı ifade eden cümlelerle başlıyor: 'Kimdir? Burada ne arıyor? Ne zamandan beri buradadır ve daha ne kadar kalacak? 'Bu cümleler aslında bir yazarın bir karakter oluştururken tutarlı bir portre çizebilmesi için cevaplaması gereken sorulardır. Ancak Auster'ın tutarlılık ve nedensellik gibi kaygıları olmadığı için karakterini o odaya niçin kapattığı hakkında makul nedenler bulup neden-sonuç ilişkisi bağlamında gelişen bir öykü anlatmak yerine, yazar bizlere nedenselliğe bağlı kalmamakla bizleri ne tür yazarlık hilelerinden kurtardığını açıklamış oluyor.

Buna örnek olarak Bay Boş'un banyoya gidip tuvalet ihtiyacını karşılamak için verdiği mücadele sahnesi gösterilebilir:

Tuvaletten kalkıp sifonu çekmekte güçlükle karşılaşmaz ama; bunu yaptıktan sonra pijama altının hâlâ bileklerinde toplandığının farkına varır ve yukarı çekmek için ya eğilmesi ya dört ayak üstüne çökmesi ve elleriyle pijamanın belini bulup tutması gerekir. Ne eğilme ne de dört ayak üstüne çökme bugün özellikle rahatça yapabileceği hareketler değildir ve bu ikisinden eğilme hareketi ona daha da ürkütücü gelir çünkü başını öne eğerse, dengesini kaybedip düşme olasılığı olduğunu anlar ve gerçekten dengesini kaybedip yere düşerse siyah-beyaz karolara çarpıp kafasını kırmaktan korkar. Böylece iki kötü arasında, dört ayak üstüne çökmenin daha iyi olacağı sonucuna varır, gerçi dizlerinin, üzerine binen yükü taşıyabileceğinden hiç de emin değildir. Dizlerinin bu yükü taşıyıp taşıyamayacağını hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz (26).

Bay Boş bileklerinde toplanan pijamasını beline kadar çekmek için dört ayak üstüne çökme yerine eğilme kararı verse ne olurdu? Metinde de belirtildiği gibi bunu asla öğrenemeyeceğiz çünkü yazar, karakterlerin hareketlerini belirleyen otorite olarak, onun dört ayak üstüne çökmesinde karar kılmış. Yazma sürecinin her aşamasında yazar benzer seçeneklerle karşılaşır: anlattığı kadın sarışın mı, esmer mi olmalı, bir binanın ikinci mi, yoksa üçüncü katında mı oturmalı, zil çalındığına kapıyı açmalı mı, açmamalı mı?.. Biz, okurlar, bir yapıtı okurken ancak verilen karardan haberdar oluruz ve karakterin yazarın zihninde bambaşka bir şekilde de kurgulanmış olup daha sonra bu ihtimalden vazgeçilmiş olabileceğini düşünmeyiz bile. Paul Auster yukarıdaki paragrafta "Dizlerinin bu yükü taşıyıp taşımayacağını hiçbir zaman öğrenmeyeceğiz" derken aslında kendisinin bildiği ancak yazının doğası gereği susmak zorunda kaldığı veya bilinçli bir şekilde metnin dokusunda boşluklar bıraktığı gerçeğini vurgular.

Auster ayrıca dilin kesin anlamlar üretmeye uygun bir araç olmadığı gerçeğini de romanın örgüsüne dahil etmiştir. Bay Boş, örneğin, romanın başında Saussure'ün dil kuramına uygun bir evrende yaşıyor: "Odada bir sürü nesne var ve hepsinin üzerinde kalın büyük harflerle tek sözcük yazan beyaz birer bant iliştirilmiş. Örneğin başucundaki sehpanın üzerindeki banda, MASA yazılmış. Lambanın üzerindeki banda LAMBA yazılmış. Hatta duvarda bile, ki ona tam olarak bir nesne de denemez, DUVAR yazılı bir bant var. Yaşlı adam bir an başını kaldırır, duvarı görür, üzerinde duvar yazılı bandı görür ve usulca duvar sözcüğünü telaffuz eder" (9).

Burada Auster adeta Saussure'in yapısal dilbilim kuramının örneklendirmesini sunuyor. Göstergeler her iki yönü ile tanıtılmıştır: Bay Boş'un ağzından çıkan ses imgesi (gösteren) ve onun işaret ettiği kavram (gösterilen). Bay Boş'un gizem, bilmece ve tahminlerle dolu dünyasında etrafındaki nesneler ile adları arasındaki sabit ilişki geçici de olsa bir güvenilirlik hissi uyandırıyor. Ama bu his çok geçici ve yanıltıcıdır: Bu noktada bilinmeyen, adamın yazılı kâğıdı mı okuduğu, yoksa doğrudan duvara mı gönderme yaptığıdır. Şöyle olabilir: Okumayı unutmuştur, ama nesnelerin kendilerini hâlâ tanıyabilmektedir ya da tersine, nesneleri tanıma yetisini yitirmiştir, ama okumayı hâlâ unutmamıştır (9).

Romanın sonlarına doğru gösteren-gösterilen arasında

oluşturulan bağ geçerliliğini tümüyle yitiriyor: "Şimdi duvarın üzerinde SANDALYE yazılıdır. Lambanın üzerinde BANYO yazılıdır. Sandalyenin üzerinde MASA yazılıdır. Bay Boş'un kafasında tutuşan birden fazla izah yolu vardır. Belki bir felç ya da beyinde hasara yol açan bir tür hastalık geçirmişti; okuma yetisini yitirmişti; birisi ona pis bir oyun oynamıştı (111).

Bu ikinci durumda Saussure'ün öne sürdüğü gösteren-gösterilen arasındaki teke tek bağlantı bulunduğuna dair düşünce çürütülüp yerine yapısalcılık ötesi kuramının sunduğu gösterilenden bağımsız 'yüzen' gösterenler kuramı getiriliyor. Bu düşünceye göre "bir metnin anlamı, ayağını yere sağlam basan sabit bir anlam değildir, oynaktır, kaypaktır, çelişkilidir ve dolayısıyla belirsizlikler taşır. Kısacası hiçbir metnin kesin ve tek bir anlamı olamaz. Olabileceğini sanmak bir yanılgıdır, sözmerkezciliğin tuzağına düşmektir. Aslında, dilin doğası sanıldığı gibi sistematik bilgiye olanak tanımaz. Ama Batı felsefesi, dilin bu önlenemez kaypaklığını görmezlikten gelerek, dilde tutarlı ve kesin bir anlamı mümkün kılacak temeller bulmaya çalışıp durmuştur" (Moran 185).

Paul Auster'ın son romanı da, bu anlamda belirsizliklerle dolu bir metindir. Yazı odasında yaptığımız yolculuğun sonunda kitabın başında sorulan Bay Boş kimdir, bu odada ne arıyor, ne zamandan beri buradadır ve daha ne kadar kalacak sorularına birçok soru daha ekleniyor: Bay Boş bu odaya kapatılmış mıdır yoksa bu gönüllü bir tutsaklık mıdır? Bay Boş'un içinde kapalı olduğu oda bir hapishane hücresi mi, hastane odası mı yoksa kendi evinin bir odası mıdır? Bay Boş kimdir: bir yazar mı yoksa başka bir yazarın öyküsüne hapsedilmiş bir karakter mi? Belki de Auster'ın kendisidir. (Bu durumda odasına gelen kişiler de sonu belli olmayan bir hayata mahkûm edilmekten hoşnutsuzluk duyan ve bu kırgınlıklarını dile getirmek için kendilerini yaratan yazarı ziyaret eden eski karakterleridir.) Kısacası Bay Boş her okurun kendince doldurabileceği belirsizlikte ve derinlikte bir karakterdir, kendisiyle ilgili sorular da her okuru güzergâhını kendi belirleyeceği bir yolculuğa davet ediyor.

Yine de bu yolculuklarda her şeyden önce yazarın kendi rehberliğine ihtiyaç duyanlara Auster bir söyleşisinde şu açıklamayı yapıyor, "Yazar her zaman, daha önce yaptıklarını yanıtlamakla uğraşır aslında; bir kitap, bir önceki kitabın içerdiği çelişkilere bir yanıt, yaşananlardan kaçma çabası, yazarın çalışmaya farklı gözle yaklaşmasını, öyküleri farklı bir tarzda anlatmasını sağlayan bir deneme olabilir. Yolun sonunda insan hep kendi kendisiyle yüz yüze gelir. İnsan uzun yolculuklar yapar, dönemeçlerden geçer, ama yolculuğu başlatan kişi, hep aynıdır."

Kaynakça:

Auster, Paul, Yazı Odasında Yolculuklar. Çev. Taciser Ulaş Belge, Can Yayınları, 2007

Moran, Berna, Edebiyat Kuramları ve Eleştiri. Cem Yayınevi, 1991

Paul Auster ile Çeşitli Zamanlarda Yapılmış Röportajlardan Seçmeler: www.canyayinlari.com/yazar_ayrinti

Akşamsefası

Necati Göngör Deneme

HAVVA'NIN YASAK MEYVESİ!

Kutsal kitaplarda insanlığın babası olarak bildirilen **Âdem**'in hikâyesini bilmeyen var mı?

Derler ki, Tanrı, herkesten önce Âdem'i yarattı. (Bu nedenle o, yaratılmışların en temizi ve en onurlusu diye benimsenir.) Yine derler ki, Âdem cennette bir başına yaşarken yalnızlıktan çok sıkılıyordu.

Âdem kumlu ve pas kokulu bir çamurdan yaratılmıştı; buna karşılık ateşten yaratılan melekler, Tanrı'nın buyruğuna uyup ona secde ettiler. Bir melek dışında: İblis... İblis, kendisinin ateşten yaratılmış olduğunu, dolayısıyla çamurdan yaratılana secde edemeyeceğini söyleyerek, Tanrı'nın buyruğuna çekince koydu. O zaman Tanrı iblisi lanetledi. Ona, İblis-i lain denildi.

Yapayalnız ve bekâr bir erkek olarak yaşamak, cennette ve melekler arasında bile olsa, insan için çok zordu... Bu nedenle Tanrı, Âdem'i içinde bulunduğu yalnızlıktan kurtarmak üzere, onun sol kaburga kemiğinden (bazıları yanlış olarak uyluk kemiği sanıyor) bir kadın yarattı: **Havva**. (İnanışa göre kadınların çabuk darılmaları, kırılganlıkları, alınganlıkları, bu yaradılış özelliklerinden ötürüdür.)

Âdem Havva'yı, Havva da Âdem'i pek sevmişti. Uyumlu bir çift oluşturdular. Birlikte cinselliği tanıdı ve tattılar. Cennette mutlu ve huzurlu bir yaşamları vardı. Biri dışında bütün ağaçların meyvesinden yiyebilecekleri söylenmişti onlara. Ama ne derler, bir şeyi yasaklayınca ona daha çok ilgi duyar insan. Demek ki bu, insanın en eski huyu: İlla ki, yasak edileni tadacak!

Kendilerine yasaklanmış olan ağacın meyvesinden yediler ve böylece ilk günahlarını işlemiş oldular!

Soru şu: Meyvesi insana yasak edilen ağaç hangisiydi? O meyve, yeryüzünde de var mıydı? Âdem ile Havva'dan sonra da insanlar o meyvenin tadına bakmak eğilimi gösterdi mi?

Bu soruların yanıtını şimdilik bir yana bırakıp, yine kahramanlarımızın hikâyesine dönelim.

İslam inancına göre, Âdem ile Havva'yı şeytan kandırmış, yasak meyveden yemelerine sebep olmuştu. Dolayısıyla bu ilk insanları cennetten kovdurtan da şeytandı. Onun yüzünden cezalandırılarak yeryüzüne sürgün edilmişlerdi. Sonradan bu günahı işlediklerine pişman oldular, Tanrı'dan bağış dilediler ve göklerin ve yeryüzünün sahibi Tanrı onları bağışladı.

Tevrat ve İncil'se (Museviler ve Hıristiyanlar) başka görüşteydi. Onlara göre, yasak meyveyi Âdem'e, Havva yedirmiş, yani günah işletmişti. İşlenen bu günah sonunda Âdem bugünkü Seylan'da, kendini sürgünde buldu..

İşte bu konuda da inanışlar, söylenceler birbiriyle çelişiyor: Bir inanışa göre de Âdem'in yeryüzünde ayak bastığı ilk toprak, Harran Ovası'ydı. Âdem Harran'da gözlerini dünyaya açtığında, yiyecek hiçbir şey bulamamış, günler, aylar boyunca yalnızca nar yiyerek karnını doyurabilmişti. (Halk arasında bugün narın cennet meyvesi olduğuna inanılır.) Uzun yıllar yeryüzünde yine yalnız başına, oradan oraya dolaşarak, cennette Havva ile yaşadığı mutlu günleri özleyerek ve Tanrı'dan bağışlanmayı dileyerek ve dahi bu uğurda kanlı gözyaşları dökerek yaşadı. Yalnız günlerinde hayvanlarla arkadaşlık etti.

Bu durumda yeryüzünde nostaljinin de Âdem'le başladığıysa bir başka söylence.

Tanrı Âdem'in yakarışlarından etkilendi, onu bağışladı; yeniden Havva ile buluşmalarını sağladı. Âdem toprağı sürüp, tohum ekerek, yani dünya yüzünde ilk tarımı başlatarak üretime geçti. Yalnızca tarımsal üretime değil, nüfus üretimine de başladı Baba. Yirmi ikiz çocukları oldu. İkizler bir kız bir erkekti... O ikizler çapraz evlilik yaparak yeni aileler kurdular.

Âdem çocukları ve torunlarıyla birlikte, yeryüzünde altı yüzyıl yaşadı. Altı yüz yaşında Tanrı ona Azrail'i gönderdi; ama Âdem henüz ölmek istemiyordu. Yine yalvarıp yakardı; bir üç yüzyıl daha kopardı yeryüzünde kalmak adına. Söylence odur ki, Azrail ikinci kez canını almaya geldiğinde, Âdem tam dokuz yüz yirmi beş yaşındaydı. (Havva eşinden önce mi öldü, yoksa kocasının emekli aylığına konarak bir süre daha yaşadı mı, orası belli değil.)

Biz yine yukarıdaki sorumuza dönelim...

Cennette, meyvesi insana yasaklanmış olan ağaç hangisiydi?

Yoksa meyve burada bir simge miydi? Aslında yasaklanan, kadınla erkek arasındaki bir ilişki türü müydü? Neden Havva yaratılıncaya kadar o yasak meyveden Âdem'e söz edilmemiş de; ancak Havva ile birlikte yaşamaya başlayınca gündeme gelmişti yasak? Din kitaplarında bu konuda bir belirti yok.

Belki de kadının, erkek için bir cennet meyvesi olduğu anlatılmak istenmişti. Simgesel olarak... Kadının her türlü meyvesi erkeğe helaldir, ancak bir teki yasak: Anal seks!

Gerçekten kutsal kitapların birleştiği önemli yasaklardan biridir, anal seks konusu. Bunu özellikle ilk insanlara yasaklamanın bir mantığı da var elbet: Çoğalmayı engellemesi. İnsan soyunun sürmesi için vajinal seks dışındaki bütün ilişkilere yasak getirilmiş. Yine din kitaplarının hikâye ettiğine göre, Lût kavminde erkek erkeğe ilişkinin yaygınlaşması yüzünden Tanrı tarafından başlarına taş yağdırılarak cezalandırılmışlar. Bir İslam hadisinde, "Lût kavminin işini yapanları görürseniz, faili de mefûlü de öldürünüz!" diyor.

Vajinal seks dışındaki ilişkiler bir sapma olarak görülmüş, doğru; ancak, çağdaş bilim adamları bunun biyolojik anlamda bir sapma değil de, nüfus üretiminden sapma olduğu görüşünde. Bu bağlamda doğada sapma diye bir şeyin olmadığını ileri sürenler de var. "Çıplak Maymun" adlı kitabı dilimize de çevrilmiş olan ünlü zoolog **Desmond Morris**, doğal yaşamda üretim dışı ilişkilerin her zaman var olduğunu; dolayısıyla nüfus üretiminden sapma olarak yorumlansa da anal seksi doğaya aykırı bulmadığını belirtir.

Bizim kişisel düşüncemiz odur ki, dini hikâyelerde anlatılan Âdem'in suçu, Havva ile aralarındaki yasaklanmış cinsel ilişki...

ŞİŞEDİPLERİ TUZ BUZ

Atilla Atalay

"Eskisi gibi diil, duruldu artık" dedi, halam... Ankara'ya "büyük doktora" sevketmiş sigorta... Üniversitenin doktoru "iyi ilaç yazmış" enişteye, şifasını bulmuş, "hepten munisleşmiş..." Bedriye halam, "beyi" Tahsin'den geçmişte kalan korkunç bir felaketten konuşur gibi; öfkesi dinmiş ama, yine de acıyla söz ediyor... "Eskidenki gibi gırıp dökmeya gari ortalığı... İşten dönünce yudyo o hapları, habire uyuklaya... İlkten geceleri uyanıp, öldümüyki deye nefesini dinleyedum, şimdi alıştım... Köşe minderi gibi durup duryoo işte... Gir yanına gorkma, bi şey etmez."

İçeri girdim... Kapıya sırtı dönük, halıya oturmuş bişeyler yapıyordu... Başına dikilince oturduğu yerden kafasını bana doğru kaldırıp gülümseyerek baktı... Çocukken en çok gözlerinden korkardım... Şişe dibi gibi kalın camlı gözlüklerinin ardından "deli deli" bakınca; mercek etkisiyle iyiden büyüyen gözleri, ödümü patlatırdı... Gerçekten... Şimdi, gözlerindeki o manyak ifade gitmiş... Çizgi filmlerdeki uyumak üzere olan kediler gibi bakıyo... Yaşlanmış...

İlkten iyiydiler halamla... Çok anımsamıyorum, bankada filan bi işi vardı galiba... Çocukları yokken, bir kere beni gezmeye götürmüşlerdi... 23 Nisan, kasabanın futbol sahasında bayram yeri kurulmuş... Geçitteki çocukları kalabalıktan göremiyordum, eniştem beni sırtına almıştı... "Şimdi göryo mu enişdesini" dedi... "Görmüyorum" dedim... "Versene gözlüğünü". Omzundan doğru yapışıp gözlüklerini kaptım, beni sırtından düşürmemek için engel olamadı... Sonra gözlüğünü düşürdüm adamın, tuzla buz oldu "şişedipleri"... Hiçbir şey göremiyordu... Halam koluna girdi, evin yolunu zor bulduk... Hayret, o zaman bana hiç kızmamıştı... Sonradan "kötü adam" oldu ama... "Anası, yuvası yıkılsın deyi muska yazduryo" dediler... Enişte içip içip evin camını çerçevesini indiriyor, haftalarca eve gelmiyor, halama ve ikiz oğullarına dünyayı dar ediyordu... Âdet olduğu üzere halam kocasını "eve bağlamak için" üçüncü bir çocuk daha yaptı... Kız doğdu, ismini uğur getirsin diye "Saadet" koydular... Saadet acık acık yürürken Tahsin Enişte kayboldu... "Konsomatris bir kadının peşine takılıp İskenderun'a gitti" diyenler oldu, "Libya'da ameleliğe yazılmış, gördük" diyenler oldu... Aradan geçen yıllarda "Rusya'ya gidip ameliyatla gözünü çıkdırmış, atmış o şişedibi gözlükleri, Mersin'de lokanta işletiyo... Adıyaman'da Bekir Hoca'ya mürid yazılmış, mağarada bi kazanda pilav pişiriyo, yeni gelen müridlere dağıtıyo" gibisinden bir sürü söylenti duyduk... Halam, kocasına "Eve dön" mahkemesi açıp, boşandı sonunda... İkizler büyüyüp şişedibi gözlüklerini takındılar, Saadet ilkokula başladı... Aradan beş yıl filan geçmişti, Tahsin Enişte eve döndü... "Nerdeydin" dediler... "Bilmiyorum" dedi... Amcalarım ve dedemden "hoşgeldin" dayağı yedi... Sayit Amcam "tam gafasına odunu vuruveycedi" ki, halam önüne atladı... "Yapma abi, ne olsa çocuklarımın babası, bırak hanemizde bir adam nefesi olsun..." İki üç tane daha çaktı Sayit Amcam, sonra "it enişteseine" kendi tuğla ocağında iş verdi...

O beş yılın öyküsünü herkes merak ediyordu. Galiba bir tek halam doğrusunu biliyordu... İkizlerden üç dakika büyük olanı (Adı Halil olduğu halde kendisine Halilhan denmesini istiyordu) mahallede babasının esasen eski bir gizli ajan olduğunu ve Ortadoğu'da düzenlenen bi operasyonda Araplara esir düştüğünü anlatmayı seçmişti... Küçük ikiz, babasının kaybolduğu beş yıl içinde başka bir kadınla çocuk yaptığını, bu çocuğun kız olduğunu, günün birinde bu kızla tanışıp âşık olacağını ve fakat acı gerçekle karşılaşıp dünyasının yıkılacağını düşünüyordu... Konuyla ilgili bir bestesi vardı... "Aşkım değil kardeşimsin"... En küçükleri... Saadet... Onun hiçbir şey umurunda değildi... Babası olsun yeterdi... Ben... Ben, Tahsin Enişte

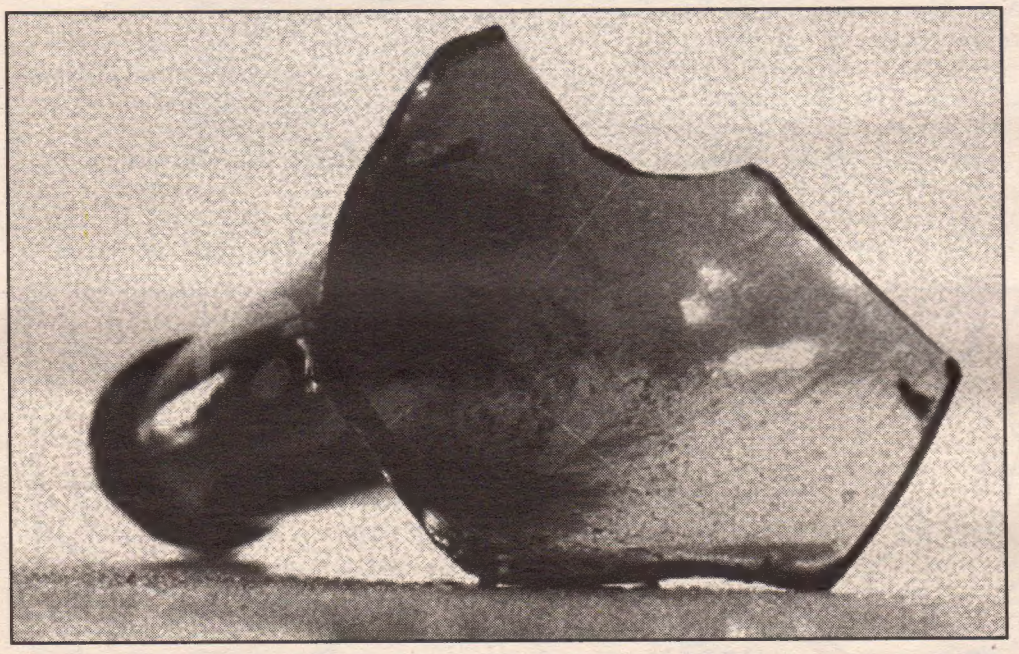

döndükten sonra hakkındaki çoğu şeyi yarım kulak dinlemiştim ama, içimden gidip onu görmek gelmemişti... Merakla karışık tuhaf bir korku vardı içimde... Hala'yı çok üzmüştü, hem babam da pek sevmezdi it, Deli Tahsin'i... "O-hooo" dedi, "kimler gelmiş"... Süratle gözlüğünü çıkarıp eline aldı... "Noolur noolmaz ben şu gözlüğü kaldırıyım, kapar atıverirsin yere, sen eniştesinin gözlük katilisin"... Ayağa kalkıp sarıldı... Gözlüklerini yeniden takarken, "demin espiri mi yaptı" diye düşünüyordum... Yani, yıllar öncesinin 'O meş'um 23 Nisanı'nı anımsayıp olaya ilişkin sevimli bi espiri yapabilir miydi? Yine de istifimi bozmadım, "belki aklı gelip gidiyodur, aniden üşütüp saldırır" diye çekingen durdum... Halının üstünde model uçak parçaları vardı... Baktığımı görünce "Bu da benim hastalığım" dedi... "Parasını denkleştiremeyince, sürpriz yumurta alıp, onun içindeki maketlerle felan idare ediyorum." Şişediplerinin ardındaki gözlerini kocaman açıp güldü... Sonra tamamlamak üzere olduğu model uçak hakkında, uçuş menzili, üretim tarihi, askeri havacılıktaki fonksiyonları filan, bir sürü şey anlattı... "Takıntısı bu galiba" diye dinledim...

İlk yarım saatin sonunda Tahsin Enişte'nin bayaa hoş birisi olduğunu düşünmeye başlamıştım... Sohbete evin önündeki çardakta devam ediyorduk... Bi ara konuşurken; "Eğil bak, oturduğun sedirin altında büyük ikizin bizden sakladığı biraları var... Büyüyorum tiriplerinde inek, bizi uyutunca çardak altı sefası yapıyo, sigara da var tek tük... Çok üstüne gitmiyoruz, naapalım... İstiyosan aç iç bi tane!" Eyvah başlıyoruz... Beni bahane edip biralara yumulacak, dağıtıcak yine... Panikle bunları düşünürken, "Bana dokunuyo, içemiyorum, malum, mazeretim var, asabiyim ben" deyiverdi... "Mazhar'la aynı yaştayım... Çocukken benim de hevesim vardı müziğe... Olmadı... 'Güllerin içinden' gibi bir şarkı yapabilirdim belki."

Ben, son konuştuklarımızla ilgili enişteninin bende yarattığı şaşkınlığı atmaya çalışırken, halam elinde bir bardak su ve sarı renkli bir tabletle çardağa daldı... Elimdeki bira kutusunu sakladım... Enişteye "iç şunu... Bu son... Sigortaya gidip bi gutu daha yazduracın yarın" dedi... O an enişteninin o salak hapları zorla ve boş yere içtiği duygusuna kapıldım... Böyle hoş bir herif... Nasıldı, niyeydi yani? Bana kalırsa sinirli bir varil halinde ordan oraya yuvarlanan halamın bu haplardan içmesi gerekiyordu... Sonra, halamın "hoş eniştem" ortada yokken üç çocuğunu ne güçlüklerle büyüttüğünü düşünüp, biraz önceki fikrimden utanarak kendime kızdım... Son olarak sülalemle ilgili yaşadığım bu ruhsal çatışma nedeniyle, aslında o sarı haplardan içmesi gereken adamın ben olduğuma kanaat getirdim... Ve fakat büyük ikizin "zulası" sağlamdı, sedirin altından bi kutu bira daha bulup içmeye başladım...

Sessizlik oldu... Çardağı saran asma yapraklarının arasından gökyüzündeki ayı aradım biraz... Üzüm kuşlarını dinledim, cırcır böceklerini. Sarı hap enişteede etkisini göstermeye başlamıştı... Gaz pedalına tuğla koymuş, uyumaya teşne tomruk kamyonu şöförlerinin karayolu na baktığı gibi boş boş bakıyordu. Tam sırasıydı yani... "Sahi enişte, niye kayboldun sen beş yıl" dedim... Bir süre daha boş baktı... "Hiç işte... Gidesim geldi... 24 yaşımda üç çocuğum vardı... Her şey bitti, dünya bu kadar, burda ölücem gibi oluyodu... Gittim... Bi boka yaramadı, döndüm, yine burda ölücem" dedi... Konuşması yavaşlamıştı... Sözcüklerin arasında uzun uzun duruyordu... Daha fazla konuşmayacağını düşünüyordum... Öyküsünü uzun uzadıya anlatmıyacaktı galiba... Epey bir aradan sonra, iç geçirdi: "Halana da gel dedim aslında... Kalk gidelim, burada biticez dedim... Daha ertesi gün sigortanın doktoruna gidip bana sinir ilacı yazdırdı... 'Kaynanam sokuyo bunları aklına sana muska yapıyo' dedi... Beni dinlemedi bile..." Sustu yine...

Ay kayboldu... "Ben olsam, ben de giderdim" diye düşündüm bir an... Enişte yine de seviyormuş halamı... Dönüp kafasına Sayit Amca'mın odununu yediğine göre... Sayit Amca'm... Daha sabahleyin bana "Arabayı değüştürecin" dedi... "Renoların Luna La deyi yeni modeli çıkmış, ondan alacın"... Adam "La luna"nın hayaliyle yaşıyor... Hedefini koymuş önüne... Oysa enişte... O'nun düşü Mazhar'ınki gibi bir şarkı yapabilmekmiş... Üç çocukla, kasaba yerinde... Nerden duymuş, nasıl girmiş aklına... "Normal" birisi "tuğla ocağına iç güveysi" girmişken, model uçakla niye uğraşır... Böyle yerlerde Allah insana olsa olsa "ceza olsun" diye akıl, ince fikir verir... Yaşatırlar mı hiç adamı, deli demezler mi, vurmazlar mı kafasına odunu... Vay enişte, "marcinal" çıktın, ayrık otuymuşsun ha, insanmışın... Naapalım, "bizde âdet böyledir, güzeli ağlatırlar" akıllının kafasına odun vururlar... Kurnazın diil ama, akıllının... Kesin ben de "gidicem" diye tuttururum bir gün... Daha yaşım gelmedi herhalde... Çevremde "Kopup, Bodrum'a yerleşicem, Türkbükü'nde taş evler ucuz, bahçe yapıcam, balık tutucam" diyen bi sürü hıyar var... Gidebilenini görmedim... Dönünce odun yemekten korkuyolardır belki... Sen gitmişin ama... Ne diyim, helal... Her babayiğidin harcı değil gidebilmek...

Halam geceliğiyle çardağın girişinde belirdi... Eniştem sedirin üstünde, çoktan sarı hapın yumruğunu yiyip serilmiş... Halamın ara sıra "öldü mü" diye meraklanıp, nefesini dinlediği kadar var... Gerçekten "ceset gibi" uyuyo... İkizler de birbirinin aynı eşofmanlarıyla gelmişler... Anlaşıldı, enişte derdest edilip yatağına götürülecek... Halam, "Sen de yapışıvee bi ucundan halasının, gotürüp yaturverelim adamı... Top atsan uyanmaz şimdi bu, ilaç bööle edya işte" dedi... Büyük ikiz Halilhan, sedirin altına gizlediğim boş bira kutularını pis pis keserken, yerimden kalkıp enişteninin başını tutmak üzere hamle ettim... Kahretsin, elim adamın gözlüğüne takıldı, şişe dipleri yine tuz buz...

Yarın ona yeni gözlük camları alacağım... Bir de maket uçak...

Akşamsefası

Modern toplumcu şiirimizde Nazım Hikmet'ten sonra, ölçüt olarak, bir AHMED ARİF gerçeği duruyor!

ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİNİN KÜRDİ HOYRATI* 80 YAŞINDA

* Kürdi Hoyrat: Anadolu halk müziğinin Türkçe sözlü olup, Kürt müziği makamlarından etkilenmiş bir türü.

"KALBİM DİNAMİT KUYUSU" KİTABININ HİKÂYESİ... REFİK DURBAŞ

Şiirle tanıştığım 60'lı yılların başında başta Nâzım Hikmet olmak üzere, Rıfat Ilgaz, A.Kadir ve daha nice Kırk Kuşağı'nın şair ve yazarları gibi Ahmed Arif'in adı da bir meçhul idi benim ve kuşağımın öteki şairleri için...

Çünkü Nâzım Hikmet yasaklıydı, Rıfat Ilgaz ve Mehmed Kemal gibileri edebi yaşamlarını şiir dışında ya mizah yazarlığı ya da gazetecilikle sürdürüyorlardı.

Vedat Türkali'nin senaryosunu yazdığı "Kızıl Vazo" oynayacak sinema bulamıyor, gösterime girdiği sinemalar ise taşlanıyordu.

Ahmed Arif ise nice zamandır şiir yayınlamıyordu.

Bu yüzden de Ahmed Arif imzasını ilk kez, bir şiirin altında değil de 50'li yılların ortalarında, Dinar'da çıkan "Şairler Yaprağı"nın bir sayısında, bir düzyazının üstünde görmüştüm. Yazının başlığı hatırımda kaldığına göre "Ozanın Kahramanlığı" ya da buna benzer bir şeydi ve Oktay Rifat'a bir cevabını içeriyordu.

O yıllar İzmir'de idim. "Şairler Yaprağı"nın o sayısını uzun yıllar sakladım.

Daha sonra İstanbul'a geldim.

1965'ten itibaren Halil İbrahim Bahar yönetiminde çıkan "Soyut", özellikle gençlerin ürünlerine yer veren "avangard" bir dergiydi.

Bin adet basılıyordu ama, yarısı bile zor satılıyordu.

"Soyut"un Mart 1967 tarihli 23. sayısında inanılmaz bir olay yaşandı.

O sayının kapağında Cemal Süreya'nın Ahmed Arif'i ve şiirini anlatan "Ezberindedir Dağlar" başlıklı yazısı ile iç sayfalarda Ahmed Arif'in beş şiiri yer almaktaydı: "Kara", "Ay Karanlık", "Bu Zindan, Bu Kırgın, Bu Can Pazarı", "Uy Havar", "Diyarbekir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebenin Ninnisi..."

Gerçi Ahmed Arif, daha sonra bu şiirlerin oldukça eksik yanlış basılacağını söyleyecekti, ki haklıydı da...

Gerçekten bu beş şiirde de affedilemez yanlışlar vardı. Çünkü yanlış hatırlamıyorsam, şiirler Ahmed Arif'ten gelmemişti, elden ele dolaşan, bu yüzden de her el değiştirdiğinde bozulan şiirler, o zamanlar "Soyut"u hazırlayanlar arasında bulunan Günel Altıntaş'a Diyarbakırlı bir arkadaşı tarafından gönderilmişti.

Ama ne olursa olsun, Ahmed Arif'in şiirlerini bastığı için "Soyut"un o sayısı ikinci baskı yapmak zorunda kalmıştı.

Bu, o yılların şiir ortamında Ahmed Arif'e ve şiirine karşı inanılmaz bir ilginin göstergesiydi.

Nitekim kısa bir süre sonra da "Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabı çıkacak ve uzun yıllar okurun gözdesi bir kitap olarak yayın dünyasında yerini alacaktı.

Ahmed Arif ile ikinci karşılaşmam, yine gıyabında "Yeni a" dergisinde oldu.

"Yeni a" dergisinin yazı işleri müdürü idim.

1973 yılının sonlarında Ankara'dan sanıyorum Erdal Öz, Ahmed Arif'in uzunca bir şiirini gönderdi. Şiir, "Yeni a"nın Ocak 1974 tarihli 22. sayısında "Kalbim Dinamit Kuyusu" başlığı ve "adlı büyük şiirden parçalar" alt başlığıyla yayınlandı.

Şiire ilgi yine büyüktü.

Ve birkaç yıl sonra yayınevi değiştiren Ahmed Arif'in şiirlerini bir araya getirdiği tek kitabı "Hasretinden Prangalar Eskittim", dünya yüzünde pek az şaire kısmet olabilecek bir biçimde elden ele, dilden dile dolaşmaya başladı.

Aradan yıllar geçti.

Yıl 1989 olmalı... Cumhuriyet gazetesinde çalışıyorum.

Bir gün İlhan Selçuk, Ahmed Arif ile Enver Gökçe'nin bir şiirini sordu.

Daha doğrusu şiirleri tam olarak bilmediğini, ama birinde saçlarına "kızıl güller" ötekinde "kan gülleri" takayım olarak geçen dizenin hangisinin daha önce yazdığını merak ediyordu.

Ben de bunun merak edilecek bir konu olmadığını belirterek üzerinde fazla durmadım. Hemen hemen aynı yaş ve çağlarda yaşamış şairlerde böyle şeyler yaşanabileceğini söyledim ve ekledim: "Şimdi arasanız benim şiirlerim içinde de Ataol Behramoğlu'nun yazdıklarına benzeyen dizeler bulunabilir, Behramoğlu'nun dizelerinde de benimkine benzeyenler mesela..."

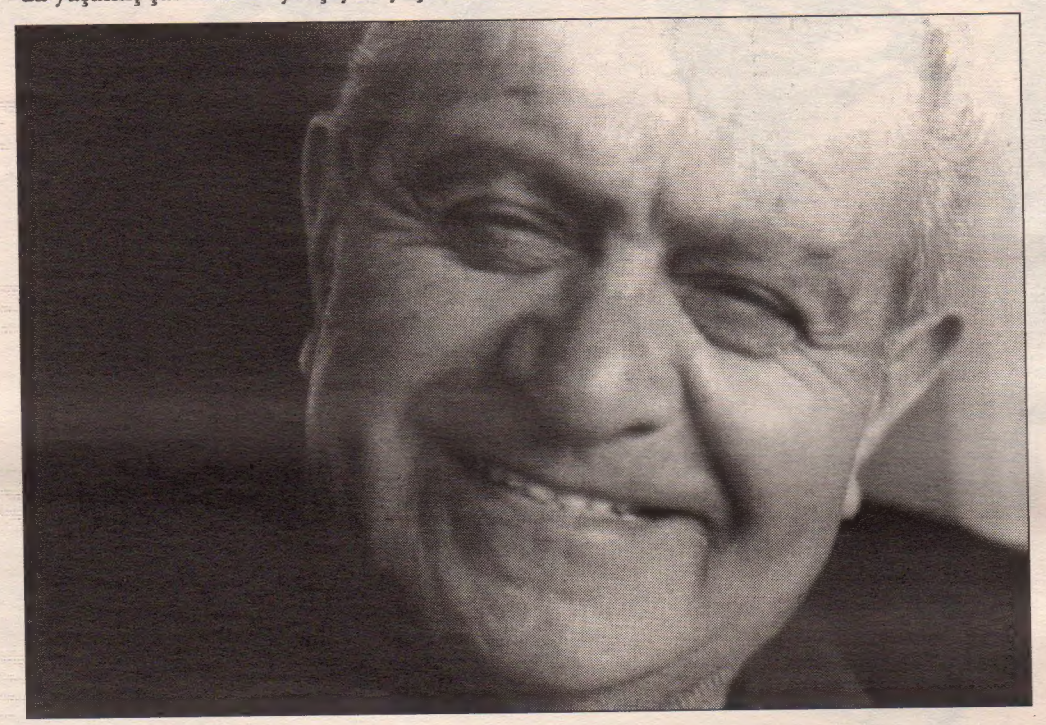

Konu, böylece kapandı.

Bu konuda Ahmed Arif'in söylediklerini sonraya bırakarak bir başka parantez açmak istiyorum.

Ziya Şeker'in "Ahmed Arif ve Şiirini Besleyen Kaynaklar" (Ürün Yayınları, Ekim 1977, Ankara) kitabından aktarmaya çalışacağım.

Orhan Selen, Enver Gökçe'nin Ahmed Arif'in ustası olduğunu ileri sürüyor. (Enver Gökçe Yalnız mı? Anadolu'dan, Ocak 1976, sayı: 4)

Enver Gökçe'yi devrimci şiirimizin temel taşlarından biri olarak niteleyen Mehmet Ergün de Ahmed Arif'in şiirini Gökçe'nin şiirinin hazırladığını belirtiyor ve kendi deyişi ile "belirgin bir etkilenime dikkati" çekiyor:

"Saçlarına
Kızıl güller takayım,
Salın da gel,
Bir o yana,
Bir bu yana"

(Enver Gökçe)

"Saçlarına kan gülleri takayım,
Bir o yana,
Bir bu yana..."

(Ahmed Arif)

Sözün ucunu da şöyle bağlıyor Ergün: "Ama bu, kimi ince hesaplıların yaygınlaştırmaya çalıştıkları gibi, Ahmed Arif'in söz konusu edilen çizgiye hiç bir şey katmadığı anlamına gelmez." (Mehmet Ergün, Enver Gökçe Şiiri, Dost Dost İlle Kavga ve Rubailer, Yücel Yayınları, 2. baskı, Ağustos 1975)

Bundan sonrasını Ziya Şeker'in adı geçen kitabından aktarıyorum.

"Mustafa Burhan Güneş "çok yakın dostlarımdan biri Ahmed Arif'in bir şiirini Enver Gökçe yazdı diye ahkâm kesti. (Cumhuriyet Gazetesi, Mehmed Kemal 'Şiirimizde Kadın'). Bu dostluklar üzerine söyleyecekleriniz?" şeklindeki sorusunu yönelttiğinde Aydın Doğan, Mehmet Ergün'ün söz konusu ettiği dizeler için şunları söyler: "Onun bundan veya bunun ondan aldığını söylemek için sağlam kanıt gerekir. Mehmed Kemal bunu neye göre kanıtlamaya çalışıyor, kesin mi? Yan tutmakla bu iş olmaz. Hangi şiirin önce yazıldığının, bilindiğinin kanıtı var mı? Mehmed Kemal'lerin yaptığı vesveseden ibaret gibi geliyor bana. Evet bunun iki şair arasında kavgası olmuş. Bu şiirlerden birinin kitaba ad olması da kurtarıcı kanıt olamaz. Dahası ben bu olayı bir Enver Gökçe'ye sorma cesaretini gösterdim. Aydınlıkevler'e geldiği 20 Ekim akşamı, yani ölümünden bir ay önce 'Yok yahu, dize benim! Kıskandığından yapıyor. Benim onunla (Ahmed Arif) bir alıp veremediğim yok' dediğini, bütün içtenliğiyle güvenle dediğini gördüm." (Mustafa Burhan Güneş, Enver Gökçe ve "Eğin Türküleri" üzerine Aydın Doğan ile bir söyleşi, Yaba Öykü, Kasım-Aralık 1991, sayı: 38)

Vecihi Timuroğlu ise olayı şöyle aktarır: "Yazını, kıyısından izleyen birinin kışkırtmalarına nasıl uyduklarına hâlâ şaşarım. Ben, bunları Yazın Dergisi'nde yazdığımda Enver Gökçe, kıkır kıkır gülmüştü de, 'Vecihi, gerçekten şaştım. Neyi bölüşememişiz meğer?' demişti."

Arif Damar da Enver Gökçe'nin Ahmed Arif üzerinde büyük bir etkisi olduğunu belirtirken (Enver Gökçe'ye Merhaba, Yansıma, Ağustos 1973), Suphi Kenan Demirci, Ahmed Arif'e "usta"lık yaptığı noktasından hareketle sorusunu yönelttiğinde Enver Gökçe'nin yanıtı şu olur: "Ben hayatta kimseye hocalık, akıldanlık yapmadım, ustalık satmadım. Ahmed Arif bugünkü yerine bilinen yetenekleriyle oturmuştur. Hiçbir şey de bu gerçeği örtbas edemez." (Suphi Kenan Demirci, "Enver Gökçe ile Konuşma", Dost Dost İlle Kavga ve Rubailer, Yücel Yayınları, 2. baskı, Ağustos 1975)

Ancak Enver Gökçe aynı sözlerin devamında imalı olarak şunları söylemekten de geri kalmaz:

"Yalnız 'kendi göbeğimi kendim kestim, kasaba minnet etmedim' dediğine göre kendisini aşiret töresine bu kadar bağlı sayan ve bunu ballandıra ballandıra bir marifetmiş gibi söyleyen Ahmed Arif'e kendi yiğitlik zagonu adına sorarım. 'Aç zulanı, göster restini. Gökten zembille mi indin? He canım sen getir üstünü!"

Mehmed Kemal, Ahmed Arif-Enver Gökçe etkileşimine "Ahmed Arif'le Enver'in şiirleri birbirine benzer, dize yakınlıkları vardır. Ahmed Arif şiiri belli bir yerde yakalamış, ondan sonra bitmeyen bir sabırla bulduğunu işlemiştir. Enver'in şiiri ise işin kabası, işlenmemişidir." (Mehmed Kemal, Kışlanın Avlusunda, Cumhuriyet, 06.07.1991) şeklinde yaklaşırken Ahmet Oktay da benzer bir yaklaşım yapar: "Ahmed Arif'te gerek Gökçe'nin, gerekse Akıncıoğlu'nun dize yapısını andırır bazı kuruluşlara rastlanır gerçi, ne var ki, şair özellikle benzetme ve eğretileme gibi anlamsal sanatları kullanışındaki yetkinlikle ötekileri aşmayı başarır. Ayrıca Ahmed Arif'in öyküleme ögesini fazla önemsemediğini de anımsatmak gerekir. Ahmed Arif aldığı etkileri hemen özümlemiş, daha üst düzeyde bir bireşime ulaşmıştır. (Ahmet Oktay, Karanfil ve Pranga, Metis Yayınları, Ocak 1990)"

Söz bir mısradan çıktı, nerelere geldi?

Şimdi İlhan Selçuk'un sorusunu bir kez daha yineleyelim:

"Kızıl" ya da "kan" güllerini ilk kez hangi şair kullandı, Ahmed Arif mi, Enver Gökçe mi?

Bütün bu tartışmalar olurken Ahmed Arif, Ankara'da oturuyor, zaman zaman neredeyse yirmi yıldan fazla süren bu tür tartışmaların hiçbirine yanıt verme gereği duymuyordu.

"Ahmed Arif Anlatıyor: Kalbim Dinamit Kuyusu"nu hazırlarken ben de sordum bunu Ahmed Arif'e...

Güldü ve iki kelimeyle yanıt verdi:

"Bu ne onun (yani Gökçe'nin demek istedi) ne de benim. Bu, halk şiirinde geçen bir dizedir."

İlhan Selçuk ile konuşmamızdan sonra bir süre geçti.

Akşamsefası

O sırada TÜYAP Kitap Fuarı açıldı.

Ahmed Arif de fuara kitap imzalamaya gelmiş... Bir akşam üzeri, fuar çıkışında Cem Yayınevi sahibi ve o sıralar Ahmed Arif'in yayıncısı Ali Uğur ile karşılaştık.

Ali Uğur, akşama Kumkapı'da bir meyhanenin üst katını kapattığını ve orada Ahmed Arif'in dostlarıyla birlikte olunacağını söyledi.

Akşam, Kumkapı'da buluşuldu.

Bir büyük masanın çevresinde şimdi hatırladığım kadarıyla Ahmed Arif, İlhan Selçuk, Tarık Ziya Ekinci, Rahmi Saltuk, Ali Uğur, Ümit Fırat, Saffet Rüştü Tekin ve ben...

Bir süre sonra Ahmed Arif, şiirler okumaya başladı.

Yanımda oturan Ümit Fırat'a, "Keşke yanıma bir teyp alsaydım, Ahmed abi şiirlerini o kadar güzel okuyor ve o kadar güzel şeyler anlatıyor ki, bugünün hatırası olurdu" dedim.

Ümit Fırat, "Sen ne diyorsun?" dedi, "o teybi fark ettiği zaman bu masayı dağıtırdı Ahmet abi..."

O gece, şiirlerle türkülerle geçip gitti.

Birkaç gün sonra İlhan Selçuk ile yine gazetede karşılaştık, o geceden söz ettik biraz...

İlhan Selçuk, "Ahmed Arif, seni çok seviyor" dedi, "şimdiye kadar kimseyle konuşmadı. Onu, ancak sen konuşturabilirsin. Gazete, sana Ankara'da bir otel bulsun, git, Ahmed Arif ile oldukça kapsamlı bir konuşma yap..."

Ahmed Arif, beni seviyor ama, konuşturmak ne mümkün...

Araya Ümit Fırat da girdi.

Neredeyse bir altı ay kadar hem Ümit Fırat, hem ben Ahmed Arif'i arıyoruz telefonla... Aldığımız yanıt genellikle, "Sağlık durumum bu aralar pek iyi değil evladım, hele biraz iyileşeyim, konuşuruz..."

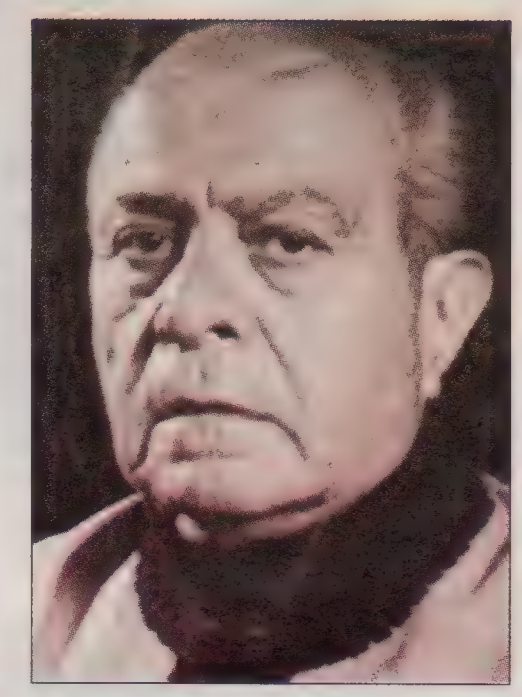

Sonunda Ahmet abiyi ikna etmeyi başarabildik.

Ve Ahmed Arif, tam sekiz kasete hayatı ve şiiriyle aklına gelenleri anlattı.

Anlattıklarının bir bölümü Cumhuriyet gazetesinde yayınlandı.

Bu yayın sırasında da hemen her gün ya telefonla, ya mektupla uyarılarda bulundu.

"Ahmed Arif Anlatıyor: Kalbim Dinamit Kuyusu" kitap olarak çıktığında da provaları bir daha gözden geçirdi, bazı düzeltmeler yaptı.

Ve birbirimize söz verdik, bu kitabın daha sonraki baskılarında tek bir sözcük dahi değiştirilmeyecek...

"Ahmed Arif Anlatıyor: Kalbim Dinamit Kuyusu"nun hikâyesi böyle... Ahmed Arif'in anlattıkları ise bundan sonraki satırların arasında...

Ahmed Arif'i her zaman olduğu gibi bir kez daha sevgiyle, saygıyla anıyorum.

CANIM TÜRKÇE

AHMED ARİF

Afyon Lisesi'nde ilk derse kalkışımı hiç unutmam. Bütün sınıf, konuşma düzenimi yadırgamış olmalı ki kahkahayla gülmüştü. Bense aksine, onların dilini çok kaba bulmuştum. Çok değerli, bilgin, hocam Dr. Gündüz Akıncı imdadıma gelmeyeydi, kim bilir daha nice acı duyacaktım. Üç değil, beş değil, yüzlerce yaşıtımla nasıl baş ederdim? İnat bu ya, bir ayda İstanbul ağzı Türkçeyi konuşur oldum. Gel zaman sılama vardığımda bu kez de anam, bacılarım yadırgadılar beni. Odur budur, konuştuğum kimsenin şivesine uymaya bakarım. Salt şairlikle yetindiğim sıralar, bana güzel gelen dilden, kelimelerden ötesini düşünmezdim. Bir yol, yazarlığı iş edinince mesele çatallaştı. Aslında şiir dili, konuşma dili diye bir ayrım gözetmek yanlış. Ama Türkçemiz o hale gelmiş ki anamın deyimince Arap çalar, Acem oynar!

Ben Türkçe diye ne öğrendiysem, doğup büyüdüğüm evde ve katıldığım halk arasında öğrendim. Ataç, M.Şevket Esendal, Dr.Gündüz Akıncı'yla bir de benden bir önceki nesille başlayan genç yazarlarımızın gayrısının kitaplarında doğru dürüst bir Türkçe bulamadım. Hâlâ, işimden ötürü okumak zorunda kaldığım öyle başyazılar, dış icmaller var ki, yolunu bulsam, yazarlarını Türkçeye saygısızlıktan mahkemeye veririm! Gönül bu. Neler istemez ki! Adamı yolundan eder. Oysa bizim yolumuz, öyle dümdüz gitmez. Silmece kepir üstelik... Yunus'un bile elini kolunu koynumda bırakan yol.

"Harami gibi yoluma / Arkuru giden karlı dağ / Ben yarimden ayrı düştüm / Sen yolumu bağlar mısın?"

(ANKARA TELGRAF,
13 TEMMUZ 1957)

2 Nisan 1990 ANKARA

Sevgili kardeşim Refik,

Geciktiğim için senden af dilerim. Gene de -ucu ucuna da olsa- yetiştirdim sanıyorum. Hiç değilse gerek yazı işlerindeki arkadaşlara, gerekse beni kötülemek için pusuda bekleyen malum zevata karşı senin yüzünü kara çıkarmadım. Bununla kendimi avutabilirim.

Bu iki şiir de gün görmemiş! Daha doğrusu gün yüzüne çıkmamış. Böylece okuyucuya, dolayısıyla sevgili halkıma karşı da mahcup duruma düşmekten kurtulduk sayılır: "YURDUM BENİM"... Haliyle eksik. Çünkü hepsini yayınlamak hem gereksiz hem de şimdilik uygun değil! Henüz ham olan bölümler de var. Bu şiiri lütfen 14 puntoya ve SİYAH dizdirmeni çok, ama çok rica ederim.

ONUR DA AĞLAR'a gelince, onu da eğer benim el yazımla yayınlamak gerekmiyorsa, aynı şekilde (14 siyah) dizgiye verelim. Lütfen. Bir de bu iki şiiri sevip sevmediğini merak ediyorum. Usta ve iyi bir şairin düşünceleri, her zaman önemlidir benim için. Yoksa bilirsin ben öyle eleştirmen filan takımını hiç kazımam!

"YURDUM BENİM"in bir bölümünü galiba telefonda okumuştum. Ama o kadarcığı ile içime sinmedi. Ola ki yanlış da okumuşumdur. Çünkü ilaâçlarım hem yorgunluk hem de unutkanlık gibi iki kâbusa yol açıyor. Yazı işleri yetkilileri nasıl karşılar bilmiyorum. Gazetede yayınlanacak olan şiirlerin, bestelenmesinin, kasete, plağa okunmasının, afiş, poster yapılmasının (benden izin alınmadan) yasalar karşısında bir suç olacağını bir uyarı olarak belirtmek sanırım yerinde bir önlem olur. Korsanlardan, haramilerden neler çekiyorum, bilemezsin.

Lütfen uygun bir zamanda beni ara. Başkaca eksiklerim, aksaklığım varsa lütfen hatırlat. Bence bu iki şiir, epeyce yankı yaratacak ve galiba ürküttüğümüz kurbağaya değecek! Evet, bu konularda beni habersiz bırakma.

Önce Alican'ın, sonra senin ve Saffet'in gözlerinden öperim. Telefonunu bekliyorum. Yeniden af dilerim.

Ahmed Arif

ŞİİRİN TOK SESİ: AHMED ARİF

ALİ HAYDAR HAKSAL

Öğrencilik yıllarımda okuduğum, belleğimde tok sesiyle iz bırakan şairlerden biri Ahmed Arif. 1970'li yıllarda Bingöl'ün Genç ilçesinde öğretmenlerin bir pikniğinde şiirleri okunduğundaki duyguyu anımsarım. Murat nehrine bakan bir tepede, çamların gölgesinde, bir bahar havasında tok sesli bir seslenişti bu. Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Attila İlhan ile Ahmed Arif'in şiir kitabı Hasretinden Prangalar Eskittim'i de o zaman elimin altındaydı. Pablo Neruda Nobel ödülü almıştı, toplu şiirlerini anında almıştım. Bir şiir ve öykü harmanı içindeydim. Bu harmanda Ahmed Arif'in şirinin etkisi neydi dense, sanırım o tok sesli vurgusuydu.

"Kirvem hallarımı aynı böyle yaz
Rivayet sanılır belki
Gül memeler değil
Domdom kurşunu
Paramparça ağzımdaki..."

"Hallar", "domdom kurşunu"ndaki vurgunun etkisi miydi? Ben, daha o zaman şiirin o sert sesi kaldırmayacağını keşfetmiş miydim? Sanırım evet. Sert sesi yumuşatan bir yanı da var bu şiirin: "Gül memeler". Bu erkeksi sesten bir anne inceliğine geçişi de içeriyor. Gül memeler" ister bir kadının kadınsı özelliği olsun, isterse çocuğu besleyen annenin memesi olsun, fark etmiyor. O erkeksi ve tok sesten dişile geçişin sesini de buluruz. Aslında Ahmed Arif'in şiirinin bir yanı da budur.

"O sert, erkek hüznüdür lâhza başında
Cigara değil.
Ve sevgilim uykusunda bağırır
Amân amân hey" (s. 55)

Benim bulunduğum yer ve konum ile bu atmosferdeki ses arasındaki farklılıklara rağmen içimi depreştiren yanıyla gene de iz bıraktı. İdeolojik ayrışmaların, felsefi bakışın getirdiği yansımaların etkisi insanların sağlıklı bakmasını hep engelledi. Ahmed Arif ile aynı toprağın insanı olmanın getirdiği yerel sesin de bende bir etkisi olmalı. Şiirdeki atmosfer ile yaşadıklarım bire bir örtüşüyordu. Yaşadıklarımla şiir arasında bir bağ vardı.

"Kırmızı, ak ve esmer,
Yumuşak ve sert buğdaları
Yaratan ellerin sahibidir bu,
Kör boğaz, nafaka uğruna,
Haldan düşmüş tebdil gezer..." (s.41)

Ben, hem ırgat, hem davar güden, hem keklik sürülerini kovalayan, tezek kokuları arasında büyüyen, tavukları bostandan kovalayan biriydim. Bu ses benim sesimdi.

Bölünmelerin ve ayrışmaların getirdiği soğuk ve soyut bir perde de vardı insanımız arasında. Bu da bizim paradoksumuzdu. Bu, hâlâ var. Bulunduğumuz yerde sert bakışlı gözlerin altında durmanın getirdiği bir açmaz da vardı. Kimi kitapları gazete kâğıdıyla kaplayarak bu sert bakışlı gözlerden kaçırıyorduk.

Yeniden okumalarımda, daha soğukkanlı, daha nesnel bir bakışla farklı bir duyguyu yaşatan eserlerden biri oldu Hasretinden Prangalar Eskittim. Bir şiiri, ya da öyküyü yerelden evrensele taşıyan nedir diye bu eserden yola çıkarak üzerinde düşünmedim değil. Kimi eserler vardır ki yerellikleriyle yiter gider, kimi eserler de yerelden evrensele bir kapı aralarlar. Köy romanı çıkışı bunun en somut örneği. İşçi, köylü, köy ya da lokal diye bildiğimiz kimi sınırlı eserleri bekleyen tuzağı göz ardı edemeyiz. Geçen yüzyıla dönüp baktığımızda böyle bir durum söz konusu. Ahmed Arif'in sesi ve şiiri bu anlamda farklı kılan bir yanı olmalı. Şiirleri yeniden okurken beliren duygu biraz da bu yanıyla bende öne çıktı.

Hayatına baktığımda, onun değil Tür-

kiye'nin çelişkilerini ve açmazlarını da görüyorum. Bugün bu şiirleri yeniden okurken, şiirin tehlikeli yanını düşündüm bir yandan da! Aklıma geçmiş günler geliverdi bir anda. Şiirin o onulmaz tehlikesini. "Otuzüç kurşun" ya da "domdom kurşunu" sesinin etkisinin o nesnelerin kendisinden çok daha etkili olduğu görülüyor. Buna şiirin ya da sanatın etkisi diyebiliriz. Oysa ki Ahmed Arif'in şiirinde yabancı bir ses yok. Kitabın bütününe egemen olan bize ait bir sesin var olmasıdır. Yoksulluğu, sefaleti, haksızlığı, acıları, açmazları dile getirmek ne kadar tehlikeliydi bir zamanlar. Korkusu hâlâ üzerimizde. Bu sesin veya şiirin, veya şairin yargılanmasının anlamsızlığını bu şiirleri okurken bir daha düşünmek durumunda kaldım. Üstelik yabancı bir ruhun Anadolu'yu işgale karşı bir direnişin sesi olarak düşündüm. İster istemez Ahmed Arif'in duruşu, yaşadığı dönem ve Türkiye gerçeğini bir arada düşünmek durumunda kalıyoruz. Şiirini konuşmamız gerekirken şiirin ötesindeki olgular düşünmeye zorluyor bizi. Ahmed Arif'in şiiri sanıldığı gibi "Komünist" bir şiir midir? Ne demekse bu? Şiirin cinsiyeti gibi bir şey. İnsanımızın acılarını, sesini ve ruhunu dile getirmesinin bir yansımasıdır onun şiiri. Belki yadırganacak, ama ben bir Müslüman şairin sesi olarak görüyorum onun şiirini. Yabancılığa karşı direnmenin şiiri. Zaten şiirinin ruhunda bu belirgindir. Onun yaşamındaki derin izleri dizelerinin ayrıntılarında görmek gerek.

"Ömrüne doymamış üç dağ parçası
Burçlardan, tepelerden, minarelerden
Kirve, hısım, dağların çocukları
Fransız kuşatmasına karşı koyanda." (s. 105)

"Gün kimin hesabına tutar akşamı,
Rahmetinden kim demlenir bulutun,
Hayırlı evlat makina
Nasıl canavar kesilir
Kurdun karıncanın rızkını veren
Toprak nasıl ayartılır,
Yüz vermez topal öküze
Ve almaz koynuna kara sabanı." (s. 40)

Şiirindeki imgeler bizim toprağımızın sıcaklığından gelme kavramlar ise bizim hayatımızın bir parçasıdır. 'Makinayı hayırlı bir evlat", "Bulutun rahmetinden demlenilmesini", "Kurda, karıncaya rızık veren"i düşünmek... Hayatla iç içe, çok sıcak duruyor. Sevimli bir yaklaşımı var şairin. Bunun tok bir sese dönüşmesinin nedenleri bir hayli çoktur. Doğa sonsuzluğunda doğal bir hayat vardır onda. Bu hayatın kendine ait bir mantığı da. İster istemez, şair beslendiği ruhun bir yansıması olarak ses veriyor. Kimi zaman sert bir rüzgâr, yalçın bir dağ, sonsuz bir ova ve yakıcı güneş altındaki insan. "Pirinçte, pamukta, ve tütündeyim, / Karacadağ, Çukurova ve Cibali'de" (s. 9.) Nesnelerle mekân iç içeleşiyor. İnsanla karılıyor. "Çukurovam" deyiveriyor birden.

Zaten şiirlerinde dikkat edilirse bir bakarsınız Karacaoğlan'dan, bir bakarsınız Fuzuli'den, Yunus'tan sesler taşır.

"Dayan kitap ile
Dayan iş ile.
Tırnak ile diş ile
Umut ile sevda ile düş ile.
Dayan rüsva etme beni." (s. 69) Bu, ses Yunus'tan mı, Karacaoğlandan mı gelmedir? Hem saflığı bakımından hem de söyleniş rahatlığı bakımından. Dahası şu dizelere de bir göz atalım:

"Leylım - leylım
Ayvalar nar olanda
Sen bana yâr olanda.
Belâlı başımıza
Dünyalar dar olanda." (s. 75)

Şiirleri bazen bir ninniye bürünür. Ama basit bir ninni değil.

"Kaçar damarlarından karanlık,
Kaçar, bir daha dönemez,
Sunar koynunda yatandan,
Hem de mutluluk sunar
Beynimizin ışığında yeraltı." (s. 44)

İnsanlığın talihsiz bir kaderi de var. Bu, insanlığın ilk gününden beri içimizde dolaşan bir acımasızlıktır. "Beride Kabil'in murdar baltası / Ve kan değirmenleri" (s. 54.) dizesindeki göndermeler bunu imliyor. Bu, salt yaşanan günün baltaları da değil. İnsanlığın da paradoksudur bir bakıma. İnsanlık tarihinin damıtılmış bir seyri şiirinde belirir.

Bir diğer dizesindeki şu ses sözünü ettiğim ruhtan beslendiğini gösteriyor.

"Kavuşmak ilmindeyiz bütün fasıllar." (s.3)

"Seni sevmek,
Felsefedir, kusursuz.
İmandır, korkunç sabırlı." (s. 43)
"Muhammed, İsa aşkına
Yattığın ranza aşkına" (s. 64)
"Beşikler vermişim Nuh'a,
Salıncaklar, hamaklar,
Havva Ana'n dünkü çocuk sayılır,
Anadolu'yum ben,
Tanıyor musun?" (s. 65)

Şiirinde doğaçlama bir bakış var. Anadolu insanının seslenişleri, yeminleri, gelenekleri de yansır. Sanki çocuksu bir sestir bu. Saf çocuğun yeminleri gibi. "Muhammed İsa aşkına" dizesinde bunu görürüz. Salt bu değil. "Sensiz nar çatlamaz, bebek gı ı demez, / Beni böyle şair divane etmez" (s. 57) Hayatın saflığında gider gelir. Bu kimi zaman söyleyiş bakımından da şiirine yansır. Buğday onda "buğda"dır. Bu saflık şiirin kendisine iyice yansır. "Buğdalara, cevizlere yürüyen / Kara toprağın ak südü..." (s. 57) "Süt" ve "buğday" doğrudan topraktan gelmedirler. Ya da toprakla haşir neşir olan insanın nasırlı ellerinden. İnsan acılarıyla onda öne çıkar.

"Nasıl severim bir bilsen
Köroğlu'yu,
Karayılanı,
Meçhul askeri...
Sonra Pir Sultanı ve Bedrettini" (s. 68)

İnsanlığın atası ve anası olan bir göndermesi şiirinde vardır. O, gelenekteki düşünceye uyar. Kadını asla küçümsemez ve onda kadın kutsal bir varlıktır. Kadın kadın da olsa annedir. Elma ile günah, anne ile biz, yani çocuk.

"Seni kaburgamın altın parçası
Seni, dişlerinde elma kokusu.
Bir daha hangi ana doğurur bizi?" (s. 33)
"Dağların kuytuluk bir boğazında
Vakitlerden bir sabah namazında
Yatarım
Kanlı upuzun..." (s. 100)

Dikkatimizi çeken bu serbest şiirde Orhan Veli'den ayrılır. Ahmed Arif'in şiiri daha dolu bir şiirdir, daha Anadolu'dur, daha insanidir ve daha acı yüklüdür. Bu anlamda rejim açısından daha tehlikeli olması da doğaldır. Çünkü onun şiiri hem Diyarbakır'dan, hem Çukurova'dan, hem Urfa'dan, zindanlardan ses verir. Ve şiiri tütün kokar. Üstelik o gerçeklerle yüzleşmekten kaçınmaz.

"Vurur çakmaktaşı kayalarıyla
Küfrünü, Medetsez Munzur
Şahmurat suyu kan akar
Ve ben şairim." (s. 60)

Der. Daha ileri bir adım atar, insan olma sorumluluğuna ve bilincine vurgu yapar. Bu, onun samimiyetine olan bir vurgu. "Namus işçisiyim yani / Yürek işçisi" (s. 61)

Bu okumamda bende beliren bir vurguya burada değinmek istiyorum. Yazımın başlığını da bir dizeden seçmeyi bile düşündüm.

"Bir mısra boyu maceram..." (s. 29) Ahmed Arif'in şiirini özetleyen bir dize. Şairin bütün macerası sanki bundan ibaret. Şiir toplamında oldukça özgün denilebilecek dizelere rastlarız.

"Ve genç bir mısrâdır
Filinta endam..." (s. 20)

Hayatı da kendi şiiriyle ve sesiyle özdeştir. Oğlunun adını "Filinta" koyacak kadar bu öz şiirle içli dışlıdır.

"Mısra çekiyorum haberin olsun" (s. 34)
"Ve kan tadında bir konca,
Damıtır kendini mısralarınca..." (s. 49)
"Gece samanyollarında rüzgâr çıkıncaya dek," (s. 56)
"Namus işçisiyim yani
Yürek işçisi.
Korkusuz, pazarlıksız, kül elenmemiş
Ne salkım bir bakış
Resmin çekeyim,
Ne kınsız bir rüzgâr
Mısra dökeyim.
Oy sevmişem ben seni..." (s. 61)

Ahmed Arif şiiri de kendisi gibidir. Birbiriyle özdeştirler. Şiir damarını sınırlı tutan bir şairdir Ahmed Arif. Sanki "Bir mısra boyu macera"lık. Yani çok kısa ve öz. Yoksa onun şiir yatağında bir nehir akmalıydı.

Hasretimden Prangalar Eskittim, Ahmed Arif, Everest yayınları, 55. baskı, 2005 İstanbul.

"Enver Gökçe'nin şiirine çok yakın duran şiiriyle Ahmet Arif de halkın gözü kulağı olan toplumcu şairlerimizdendir. O da şiirlerinde halkın söyleyiş biçimlerinden çokça yararlanmıştır. Ahmet Arif'in şiiri bir savaşım şiiridir. O ortaya koyduğu imgelerle daha çok bir gerilla savaşını duyuran görünümler çizer. Gece, yıldızlar, tüfekler, savaşanlar... Her şey kırsal alanlarda, dağ başlarında olup geçer gibidir. Ahmet Arif'in şiirinde insan savaşa adanmış insan görünümündedir. Şair bütün anlattıklarını bir türkü havasında, bazen bir ağıt gibi, ama her zaman bir halk şiiri inceliğiyle ve yalınlığıyla ortaya koyar..."

Yeni şiirimizin kısa romanı, Afşar Timuçin, Bulut Yayınları,

474. GÜN — CEMAL SÜREYA

Ahmed Arif, 14 Eylül 1968 tarihli mektubunda yine bağırıp çağırmış bana. Bir yerinde şöyle diyor: "Bahsettiğin kimse hakkında yazdığım mektup ağır gelmişse, iyi olmuş. Gereksiz yere kimseden tiksinmem. Bunu sen çok iyi bilirsin. Bir seferde bulvarda birini dövüyordum, sen araya girip engel oldun. Ama bir süre sonra tiyatroda hiç kimse aramıza girmedi; daha doğrusu girmeye cesaret edemedi ve ağız tadıyla bir güzel dayak attım. (Ama şimdi o çocuk çok saygılı, efendiler efendisi bir adam oldu.) Neyse uyarmana teşekkür ederim. Lakin kime, ne işlem uygulayacağımı ben bilirim ve bu konuda asla haksızlık etmem"

Yiğit Sesli Ozan Ahmet Arif — Aydın Hatipoğlu

1927 doğumlu olan ozan Ahmet Arif, adını kitlelere bizim 1960 Kuşağı'yla aynı dönemde duyurmuştu. Oysa, Ahmet Arif Demokrat Parti'nin ilk kez "iktidar olduğu 1950 yılında Ankara Dil Tarih Coğrafya öğrencisiyken, Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesinden tutuklanmış ve sessiz sedasız iki yıl hapis yatmıştı.

Onun o gür sesli yiğit edalı şiirini biz ilk kez Cemal Süreya'nın dergisinde görmüş ve şoke olmuştuk. Kendisiyle hiç karşılaşmadım. Ama onun bir Diyarbakırlı olmaktan gelen sıcaklığını, kökü Urfalı olan bir yazıcı olarak tüm sıcaklığıyla kavradığımı sanıyorum.

O yöresel sesten evrensele uzanan çığlığı ya da narayı daha derinden duyduğumu umuyorum.

Ardında ancak 1968'de yayımlanabilen tek kitabı Hasretinden Prangalar Eskittim'deki şiirleri kaldı ve o tek kitap, onun şiirini geniş okuyucu kitlelerine ulaştırdı.

Ne yazık ki, 1991 yılında sessiz sedasız bu dünyadan göçtü gitti.

Ancak, onun yiğit sesli şiiri, Türkçe yaşadıkça gök kubbenin altında Türk dilinin onurlu sesi olarak dalgalanacaktır.

2003 yılında yayımlanan Yalnız Karanfil Sokağı adlı kitabımın adıyla onun Karanfil Sokağı adlı şiirine bir selam göndermeyi amaçlamıştım.

AHMED ARİF

CEMAL SÜREYA

"Bir şair: Ahmed Arif
Toplar daların rüzgârlarını
Dağıtır çocuklara erken"

"Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabıyla Ahmed Arif'in şiiri de gün ışığına çıktı. Böylece Ahmed Arif'in Türk şiirinde zaten öteden beri sağlamış bulunduğu yer, okurun gözünde de matematik bir kesinlik kazandı. Sanırım, bu yer, bundan sonra en az tartışılır yerlerden biri olarak kalacaktır. Şu yaşadığımız günler sarsıntılı, karmaşalı günler. Çok hareketli günler. Ama bu arada fikir ve sanat hayatımızda yerleşik değerler ile yeni değerler arasında, yerleşik değerlerin kendi içinde, yeni bir trafik doğmuş bulunuyor. Şimdiye dek şu yönden bakılmış değerlere şimdi bir de bu yönden bakılmakta, dayanaksız değerler ufalanmakta, silinmekte, çok şeyin hesabı görülmektedir. Ayrıca sağlam değerler yerlerini bulmaktadır, ya da bulmaları için pek bir şey kalmamaktadır. Bunun için, iyidir diyorum, bu sarsıntı, bu karmaşa. Daha önce şairler arası bir "pazarı" olan Ahmed Arif de bu arada bu durumdan fırlayıp okura uzanmak olanağını buldu, ya da gereğini duydu.

Ahmed Arif Diyarbakırlı. İlk şiirleri 1948-1951 yılları arasında bir iki dergide göründü. O günlerde kendisi Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde, felsefe bölümünde öğrenciydi. Sonra tutuklandı. İlk şiirlerini ortaya çıkardı sıralarda Orhan Veli ve arkadaşları şiire iyice hâkim görünüyorlardı. Garip dönemi bitmiş, Sabahattin Eyuboğlu'nun deyimiyle "halk olarak sanat"ın dolaylarında dolaşılmaya başlamıştı. Bütün gençler, bütün yeni yetmeler Orhan Veli'ye, Oktay Rıfat'a, Melih Cevdet Anday'a öykünüyordu. Sanki şiir yalnız onların yazdığıydı; onların yazdığından başka şiir olamazdı sanki. Gençlerin bu bilinçsiz tutumu şiirimize zararlı olmuştur. Ama genç sanatçıların çoğu böyle olmakla birlikte, aralarında kendi çıkış noktalarını geliştirmeye çalışan, Orhan Veli ve arkadaşlarına pek kulak asmayan kimseler de yok değildi. Ahmed Arif'i de bunlardan biri olarak görüyoruz. İlk şiirinde bile, Garip'le gelen şiirin içeriğine aldırmamıştır. Önerilmekte olan ve bir çeşit şiirsiz şiir diyebileceğimiz hareketi umursamadan kendi doğrultusunda çalışan birkaç şairden biri de odur.

Ahmed Arif'in şiiri bir bakıma Nâzım Hikmet çizgisinde, daha doğrusu Nâzım Hikmet'in de bulunduğu çizgide gelişmiştir. Ama iki şair arasında büyük ayrılıklar var. Nâzım Hikmet, şehirlerin şairidir. Ovadan seslenir insanlara, büyük düzlüklerden. Ovada akan "büyük ve bereketli bir ırmak" gibidir. Uygardır. Ahmed Arif ise dağları söylüyor. Uyrukluk tanımayan, yaşsız dağlar "âsi" dağları. Uzun ve tek bir ağıt gibidir onun şiiri. "Daha deniz görmemiş" çocuklara adanmıştır. Kurdun kuşun arasında, yaban çiçekleri arasında söylenmiştir, bir hançer kabzasına işlenmiştir. Ama o ağıtta, bir yerde, birdenbire bir zafer şarkısına dönüşecekmiş gibi bir umut (bir sanrı, daha doğrusu bir hırs), keskin bir parıltı vardır. Türkü söyleyerek çarpışan, yaralıyken de, arkadaşları için tarih özeti çıkaran, buna felsefe ve inanç katmayı ihmal etmeyen bir gerillanın şiiridir. Karşı koymaktan çok, boyun eğmeyen bir doğa içinde. Büyük zenginliği ilkel bir katkısızlık olan atıcı, avcı bir doğa içinde.

1959-1962 yılları arasında Ankara'daydım, Muzaffer Erdost tanıştırmıştı bizi. Hemen dost olmuştuk. O sıra, Muzaffer Erdost Ulus gazetesinin basımevi müdürüydü. Ahmed Arif de Medeniyet gazetesinde çalışıyordu. Haftanın üç-dört günü beraberdik. Daha doğrusu üç-dört gecesi. Ben, geceye doğru, saat 11-12 sıralarında Ulus gazetesine giderdim. O ara, kendi gazetesini erkenden bağlamış bulunan Ahmed Arif de oraya gelmiş olurdu. Muzaffer'in odasında oturur, sabaha kadar konuşurduk. Nelerden konuşurduk? Her şeyden. Sabahleyin, yürüye yürüye Kızılay'a kadar gidilir, orada ayrılınırdı. Yaz, kış, hep böyle. Bu sıkı ilişki birbirimizi iyice tanımamıza yardım etti. Her şairin konuşma tarzıyla (hattâ yüzüyle) şiiri arasında bir yakınlık, bir benzerlik vardır muhakkak; ama konuşmasıyla şiiri asında bu kadar bir özdeşlik bulunan bir şaire ilk kez Ahmed Arif'te rastlıyordum. Onun şiiri, konuşmasından alınmış herhangi bir parça gibidir, konuşması ise, şiirin her yöne doğru bir devamı gibi. Bir bakıma "Oral" (ağza ilişkin) bir şiirdir onunki. Bizde oral şiirin tuhaf bir kaderi vardır: bu şiirde, genellikle, ya kuru bir söylevciliğe düşülür, ya da harcıâlem duyguların tekdüze evrenine. Daha doğrusu, nedense şimdiye kadar genellikle böyle olmuştur. Bu, sözün yakışığı uğruna, şiirin elden çıkarılması, harcanmasıdır. Ahmed Arif'in şiirinde böyle bir sakınca yok. Hiçbir zaman söyleve düşmez. Bir duygu sağanağı, imgeler halinde, sıra sıra mısralar kurar. Ana düşünce, dipte, her zaman belirli, ama sakin durur; çoğalır, büyür belki, ama kalın bir damar halinde hep dipte durur. Ahmed Arif, kendi şiirine en uygun yapıyı ve mısra düzenini bulmuş bir şairdir. Anlatımıyla, şiirin özü arasında özdeşlik vardır. Türkçe destan türünün en ilginç deneylerini yapmıştır. En ilginç çıkışını desek daha yerinde olacak. Bir yalçınlığı koyuyor şiirine Ahmed Arif, bir graniti. O yalçınlıktan, birden, sınır köylerine iniyor; "tavukları birbirine karışan" insanları anlatıyor. Bu birdenbirelik onu kekre diyebileceğimiz bir lirizme ulaştırıyor. Ya da tersi oluyor. Eksiksiz bir silah koleksiyonunun arasında görüşmecisinin yolladığı taze soğan demetini görüyorsunuz. Ahmed Arif, Doğu Anadolu'nun, sınır boylarının yersel görüntüleri içinde oraların türkülerini kalkındırıyor, bütün Anadolu türkülerine ulaştırıyor onları, büyütüyor, besliyor; ama boğulmuyor onların arasında. Doğu Anadolu insanının müthiş malzemesini korkusuz bir lirizm içinde önümüze yığıyor. Sonra bütün Anadolu insanına doğru yayıyor onu. Pir Sultan Abdal'ı, Urfa'lı Nazif'i, Köroğlu'na, Bedrettin'e götürüyor. Büyük bir sevgiye, bir umuda çağırıyor Anadolu insanını; gözlerinden öperek, çıldırasıya severek. Evet, halk türkülerinden yararlanıyor Ahmed Arif. Yalnız, halk kaynağının, edebiyat için, şiir için, türkülerden öte daha bir sürü olanak taşıdığını, hatta öbür halk kaynakları içinde türkülerin o kadar da büyük bir ağırlık taşımadığını iyi biliyor. Bu yanıyla halk kaynağına eğildiklerini sanan başka şairlerden ayrılıyor. Onlar gibi sadece türkülere yaslanmıyor. Özellikle destan türü için vazgeçilmez olan tavrı ta temelden takınıyor. Çalışmalarını ona göre yapıyor.

Ahmed Arif kendi şiirine en uygun yapıyı ve mısra düzenini getirmiştir, dedik. Bir de, Paul Eluard için söylenmiş bir sözün onun şiirine de uyduğunu söyleyelim: Paul Eluard'ın şiiri imgenin tutsağı değildir; gerçeküstücü döneminde de, ondan sonraki dönemde de, şiirin temelinde yatan ana öğe, mısraların kısalığı, kuruluş tarzı ve bunları birbiriyle bağlama biçimi sayesinde ipuçlarını hiçbir zaman saklamamıştır. Ahmed Arif'te de öyle. İmge, çıplaklığın çarpıcılığını taşır; düşünce; vurucu özelliğini ilk anda kullanır. "Hasretinden Prangalar Eskittim"de bunun birçok örneğini görüyoruz. Sonra imge onda sınırlı bir öğe değil. Bir bakıma şiirin kendisi, bütünü. Öyle ki bütünüyle vardır onun şiiri. Kelimeler, ilişkin oldukları kavramları aşan ve daha geniş durumları kavrayan bir nitelik gösteriyor. Şiirin bütünü içinde kullanılmış bazı düz sözler inanılmaz bir çarpıcılık, bir imge yeteneği kazanmaktadır Ahmed Arif'te. Öte yandan, şiirin içinde birer ikişer kelimelik mısralar halinde akan bu sözler biçim yönünden de önem kazanmaktadır. Öyle ki, kendiliğinden doğan ve yalnız Ahmed Arif'e özgü gizli bir aruz gibi bu sözlerden bütün şiire bir müzik yayılmakta, ya da bütün şiir çekidüzenini onlarda bulmaktadır.

Sözgelimi, Otuzüç Kurşun'da:

Yakışıklı
Hafif
İyi süvari

mısralarının;
yine aynı şiirde:

ve kara sürüsü
Keklik takımı...

Mısralarının böyle bir işlevi ardır.

Bu, Mayakovski'nin ritm elde etmek için yaptığı biçim çalışmalarını akla getiriyorsa da, aslında bu noktada iki şairin tutumlarını birbirine karıştırmamak gerekir. Mayakovski için, ritim, bir yerde, her şeydir; "şiirin temel gücünü" ritimde bulur o, bir endüstriye benzettiği şiir için ritim manyetik gücü ya da elektriklenmeyi temsil eder. Ahmed Arif için ise ritm sadece bir olanak olarak önemlidir. Ama arlarındaki asıl ayrım şurda sanırım: Mayakovski'de ritm, bir bakıma, şiirin dışında bir yerdedir, anonim bir tekniktir. Bunun için sık sık düşey ya da yatay ses benzerliklerine, bağdaşımlarına başvurur. Daha özetlersek: Mayakovski ritmi ses'te aramaktadır. Ahmed Arif ise söz'de arar. Bunun için onun şiiri bir noktada "oral" niteliğini bırakır, çok ötelere gider. Bu yanıyla çağdaş şiirin en iyi yönsemelerine karışır. Özellikle imge konusunda yaptığı sıçrama onu bugünkü şiiri hazırlayanlardan biri yapmıştır. Zaten birçok şairin onun etkisinden geçmesi de bunu gösteriyor. Sadece bu bakımdan bile "Hasretinden Prangalar Eskittim", geç kalmış bir kitap değildir. Bir de şu bakımdan geç kalmış bir yapıt değildir "Hasretinden Prangalar Eskittim": Yaşsız bir şiirdir Ahmed Arif'in şiiri. Günün değil, çağın değil, çağların "aktüalite"siyle doludur. "Künyesi çizileli" kimbilir kaç yıldız uçmuştur. Dirsek teması içinde bulunduğu köylülerin, yürüyerek gezdiği kasabaların arasından tarihi kalın çizgilerle görmeyi sever. Tarihi ve uygarlığı. Yalnız, "Diyarbekir Kalesinden Notlar ve Adiloş Bebenin Ninnisi"nde daha güncel bir tavrı var. Otuzüç Kurşun'da da biraz öyle. Bir yerde tarihten önce yaşamış bir ozan konuşuyor sanırsınız, başka bir yerde en genç kuşağın bir verimi karşısında gibisinizdir. Bu bakımdan elli yıl sonra da yayımlansaydı aynı ilgiyi görecek, sevilecekti bence.

Hollanda'ya gittiğimde orada Van Gogh'un sarılarının kaynağını bulmuş ve daha çok sevmeye başlamıştım. Van Gogh'un resimlerindeki sarıları. Çünkü Hollanda'daki coğrafya'nın yeryüzü şekillerinin, bitkisel örtünün sarıları Van Gogh'u içimde somutlamış ve bir yere oturtmuştu. Onun çalışmasını gözümde daha da büyütmüştü. Doğal verilerle yaratıcı çalışma arasındaki böyle bir ilişki sanat yapıtının değerini artırıyor. Sanat yapıtı gerçeğin asalağı olmamalıdır, ama bütün bütüne de ondan kopmamalıdır, ondan kopmayışın kanıtlarını taşımalıdır.

Aynı şekilde, Erzurum toprağını gördükten, Doğu Anadolu'daki yeryüzü şekillerini, iyice dolaşıp, içime sindirdikten sonra, Âşık Veysel'in sesine daha çok tutuldum. Van Gogh'un sarıları Hollanda toprağının baskın renklerini taşıyor, bir yerde onlara katkıda bulunuyordu, onların arasında açılmış çılgın, sanrılı çiçekler gibiydi. Âşık Veysel'in sesinde de Doğu Anadolu toprağının rengi, kıvamı, taşıl niteliği, köy evlerinin içinden geçen arklar, yüzükoyun yatarak su içen delikanlılar, genç kızlar vardı. Ahmed Arif'in şiirinde de, şiirini yaparken kullandığı araçlarda da, anlattığı yerlerin, yapıtına koyduğu hayatın çok tutarlı bir bileşkesini görüyorum. Özellikle destan türünde bunun nice önemli olduğunu anlıyorum. Ahmed Arif'i okurken.

Cesareti söylüyor Ahmed Arif, yiğitliği
Bir pınar gibi, bir yeraltı suyu gibi, bir tipi gibi.
"Dostuna yarasını gösterir gibi."
Yücelerde yıllanmış katar katar karın
içinde yürüyor yalınayak ve ayakları yanarak.

(Papirüs – Ocak 1969

Ahmed Arif Şiirleri

SEVDAN BENİ

Terk etmedi sevdan beni
Aç kaldım, susuz kaldım
Haym, karanlıktı gece,
Can garip, can suskun,
Can paramparça...
Ve ellerim, kelepçede,
Tütünsüz, uykusuz kaldım,
Terk etmedi sevdan beni...

İÇERDE

Haberin var mı taş duvar?
Demir kapı, kör pencere,
Yastığım, ranzam, zincirim,
Uğruna ölümlere gidip geldiğim,
Zulamdaki mahzun resim,
Haberin var mı?
Görüşmecim, yeşil soğan göndermiş,
Karanfil kokuyor cıgaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...

AKŞAM ERKEN İNER MAHPUSÂNEYE

Akşam erken iner mahpusâneye.
Ejderha olsan kâr etmez.
Ne kavgada ustalığın,
Ne de çatal yürek civan oluşun.
Kâr etmez, inceden içine dolan,
Alıp götüren hasrete.

Akşam erken iner mahpusâneye.
İner, yedi kol demiri,
Yedi kapıya.
Birden, ağlamaklı olur bahçe.
Karşıda, duvar dibinde,
Üç dal gece sefâsı,
Üç kök hercai menekşe...

Aynı korkunç sevdâdadır
Gökte bulut, dalda kayısı.
Başlar koymağa hapislik.
Karanlık can sıkıntısı...
"Kürdün Gelini"ni söyler maltada biri,
Bense volta'dayım ranza dibinde
Ve hep olmayacak şeyler kurarım,
Gülünç, acemi, çocuksu...

Vurulsam kaybolsam derim,
Çırılçıplak, bir kavgada,
Erkekçe olsun isterim,
Dostluk da, düşmanlık da.
Hiçbiri olmaz halbuki,
Geçer süngüler namluya.
Başlar gece devriyesi jandarmaların...

Hırsla çakarım kibriti,
İlk nefeste yarılanır cıgaram,
Bir duman alırım, dolu,
Bir duman, kendimi öldüresiye.
Biliyorum, "sen de mi?" diyeceksin,
Ama akşam erken iniyor mahpusâneye,
Ve dışarıda delikanlı bir bahar,
Seviyorum seni,
Çıldırasıya...

SUSKUN

Sus, kimseler duymasın,
Duymasın ölürüm ha.
Aydım yarı gecede
Yeşil bir yağmur sonra...
Yağıyor yeşil.
En uzak, o adsız ve kimselersiz,
O yitik yıldızda duyuyor musun?
Bir Stradivarius inler kendi kendine,
Yayı, reçinesi, köprüsü yeşil.
Önce bendim diyor ve sonra benim...
Ölümsüz, güzel ve çetin.
Ezgisidir dolaşan bütün evreni,
Bilinen, bilinmeyen ıssızlıkları.
Canımı, tüylerimi sarmada şimdi
Kendi rüzgârıyla vurgun...
Sarıyor yeşil.

Rüya bütün çektiğimiz.
Rüya kahrım, rüya zindan.
Nasıl da yılları buldu,
Bir mısra boyu maceram...
Bilmezler nasıl aradık birbirimizi,
Bilmezler nasıl sevdik,
İki yitik hasret,
İki parça can.
Çatladı yüreği çakmaktaşının,
Ağıyor gök kuşaklarının serinliğinde
Çağlardır boğulmuş bir su...
Ağıyor yeşil.

Yivlerinde yeşil güller fışkırmış,
Susmuş bütün namlular...
Susmuş dağ,
Susmuş deniz,
Dünya mışıl – mışıl,
Uykular derin,
Yılan su getirir yavru serçeye,
Kısır kadın, maviş bir kız doğurmuş,
Memeleri bereketli ve serin...
Sağıyor yeşil.

Aydım yarı gecede,
Neron, çocuk kitaplarında çirkin bir surat,
Ve Sezarsa, bir ad, yıkıntılarda.
Ama hançer taşı sanki
Koca Kartaca!
Hani, kibrit suyu vermişlerdi üstüne
Bak nasıl atıyor, yiğit,
Binlerce yıl da sonra
Alıyor yeşil.

Vurur dağın doruğundan
Atmacamın çalkara,
Yalın gölgesi.
Kuş vurmaz, tavşan almaz,
Ama aç, azgın
Köpek balıklarıydı parçaladığı
Bak, Tiber saygılı, suskun.
Bak, nilüfer dizisi zinciri.
Bunlar bukağısı, kolbağlarıdır,
Cihanın ilk umudu, ilk sevgilisi,
Ve ilk gerillası Spartakus'un.
Susuyor yeşil.

Sus, kimseler duymasın,
Duymasın, ölürüm ha.
Aymışam yarı gece,
Seni bulmuşam sonra.
Seni, kaburgamın altın parçası.
Seni, dişlerinde elma kokusu.
Bir daha hangi ana doğurur bizi?

Ruhum...
Mısrâ çekiyorum, haberin olsun.
Çarşıların en küçük meyhanesi bu,
Saçları yüzümde kardeş, çocuksu.
Derimizin altında o ölüm namussuzu...
Ve Ahmedin işi ilk rasgidiyor.
İlktir dost elinin hançersizliği...
Ağlıyor yeşil.

UY HAVAR!

Yangınlar,
Kahpe fakları,
Korku çığları
Ve irin selleri, aç yırtıcılar,
Suyu zehir bıçakla ortasındasın.
Bir cana, bir başa kalmışsın vay vay!
Pusatsız, duldasız, üryan
Bir cana bir de başa
Seher vakti leylim – leylim
Cellât nişangâhlar aynasındasın.
Oy sevmişem ben seni...

Üsküdardan bu yan lo kimin yurdu!
He canım...
Çiçekdağı kıtlık, kıran,
Gül açmaz, çağla dökmez.
Vurur anlım şakına
Vurur çakmaktaşı kayalarıyla
Küfrünü Medetsiz, Munzur.
Şahmurat Suyu kan akar
Ve ben şairim.

Namus işçisiyim yani
Yürek işçisi.
Korkusuz, pazarlıksız, kül elenmemiş,
Ne salkım bir bakış
Resmin çekeyim,
Ne kınsız bir rüzgâr
Mısrâ dökeyim.
Oy sevmişem ben seni...

Ve sen daha demincek,
Yıllar da geçse demincek,
Bıçkılanmış al gibi ayrı düştüğüm,
Ömrümün sebebi, ustam, sevgilim,
Yaran derine gitmiş,
Fitil tutmaz, bilirim.
Ama hesap dağlarladır,
Umut, dağlarla.

Düşün, uzay çağında bir ayağımız,
Ham çarık, kıl çorapta olsa da biri
Düşün, olasılık, atom fiziği
Ve bizi biz eden amansız sevda,
Atıp bir kıyıya iki zamanı
Yarının çocukları, gülleri için
her birinin ayvatüyü, çilleri için,
Koymuş postasını,
Görmüş restini.
He canım,
Sen getir üstünü.

Uy havar!
Muhammed, İsa aşkına,
Yattığın ranza aşkına,
Deeey, dağları un eder Ferhadın gürzü!
Benim de boş yanım hançer yalımı
Ve zulamda kan – ter içinde, âsi,
He desem, koparacak dizginlerini
Yediveren gül kardeşi bir arzu
Oy sevmişem ben seni...

"Hasretinden Prangalar Eskittim" Ah
Arif'in tek şiir kitabıydı. Ölümünden
oğlu Filinta Önal tarafından, şairin ilk
kitabında yer vermediği ve yeni kalem
aldığı şiirleri "Yurdum Benim Şahdan
ismiyle bir kitapta toplandı.
Her iki kitapta Everest Yayınları'ndan

BİR KİTAPTAN SEÇMELER Friedrich Nietzsche - *Tan Kızıllığı*

47.
Sözcükler Yolumuzu Kesiyor! – Eskiler nereye bir sözcük koyarlarsa orada bir keşif yaptıklarına inanırlardı. –Gerçekte ise durum ne kadar da farklıydı! Bir soruna dokunmuşlar ve onu çözdüklerini sanırken, çözümsüzlük yaratmışlardı.– Şimdi insanın her bilgi edinişte taşlaşmış ölü sözcüklere ayağı takılıyor, sendelemek zorunda kalıyor ve bu arada sözcüğü değil, bacağını kıracak.

48.
Bilimin Tümü "Kendini Tanı" Demektir. – İnsan ancak bütün nesneleri tanıdıktan sonra kendini tanımış olacak. Çünkü nesneler insanın sadece sınırlarıdır.

55.
"Yollar". – İnsanlığı büyük tehlikelere sokan hep sözde "kısa yollar" oldu; daha kısa bir yolun bulunduğu haberinin sevinciyle hep yolundan ayrılıyor... ve yolunu kaybediyor.

99.
Hepimizin Akılsızlığı Nerede Yatıyor. – Biz hâlâ yanlış dediğimiz yargılardan, artık inanmadığımız öğretilerden sonuçlar çıkarıyoruz... duygularımızla.

101.
Düşündürücü.– Sadece gelenek olduğu için bir inanca bağlanmak... bu elbette namussuz olmak, korkak olmak, tembel olmak demektir! – Öyleyse, ahlaklılığın ön koşulu namussuzluk, korkaklık ve tembellik olmuyor mu?

124.
İstemek Nedir! –Güneş doğduğu anda odasından çıkıp, "güneş doğsun istiyorum" diyene; ve bir tekerleği durduramayıp, "onun dönmesini istiyorum" diyene; ve güreşte yere fırlatılıp "burada yatıyorum, ama burada yatmak istiyorum!" diyene güleriz. Ama bütün kahkahalara rağmen! "İstiyorum" sözünü kullandığımızda bu üçünden başka bir şey mi yaparız?

126.
Unutmak. – Unutma diye bir şeyin olduğu henüz ispatlanmamıştır; bildiğimiz, sadece tekrar anımsamanın gücümüz dahilinde olmadığıdır. Geçici olarak, gücümüzün bu boşluğuna "unutmak" sözcüğünü koyduk, sanki dizinde bir fazla yeti varmış gibi. Ama sonuç olarak bizim gücümüz dahilinde olan ne var ki! – Eğer bu sözcük gücümüzün bir boşluğunda duruyorsa, öteki sözcükler gücümüze ilişkin bilgimizin bir boşluğunda durmak durumunda değiller mi?

151.
Burada Yeni İdealler Bulmak Gerek. – Sevdalı bir durumdayken, insana yaşamı hakkında karar verme ve şiddetli bir kapris yüzünden toplumunun karakterini ilk ve son olarak belirleme izni verilmemesi gerekirdi: Sevdalıların ettikleri yemin toplum önünde geçersiz ilan edilip evliliklerinin kabul edilmemesi gerekirdi: – Çünkü evliliği sözle ifade edilmeyecek kadar önemli görmek gerekirdi! Nitekim, bu türden kurulan evliliklerin normal olarak artık kurulmaması sağlanırdı! Evliliklerin çoğu bir üçüncü kişinin tanık olarak istenmediği türde değil mi? Ve bu, üçüncü kişi de hemen hemen hiç eksik olmaz – çocuk – ve bir tanıktan da fazladır, yani günah tekesidir!

153.
Hoşnutsuz. – O eski cesurlardan biridir: Uygarlığa kızar, çünkü onun bütün iyi şeyleri, şerefleri, hazineleri, güzel kadınları... korkaklar için de erişilebilir hale getirmeyi hedeflediğini düşünür.

181.
Yönetmek. – Kimileri yönetme işinden zevk aldıkları için yönetirler; kimileri yönetilmek istemedikleri için: –Son belirtilen yönetim şekli, bu iki kötüden sadece en az kötü olanıdır.

200.
Yoksulluğa Katlanmak. – Asil soydan gelmenin en büyük üstünlüğü, yoksulluğa dayanmayı daha iyi sağlamasıdır.

212.
İnsan Kendini Nereden Tanır. – Bir hayvan bir diğerini görür görmez, kafasında kendini onunla ölçer; ve insanlar da vahşi çağlarda öyle yaparlardı. Bundan da anlaşılıyor ki, her insan kendini hemen hemen sadece savunma ve saldırı gücü bakımından tanır.

222.
Fanatizm Ne Zaman Arzu Edilir. – Uyuşuk doğalar sadece fanatikleştirmek suretiyle coşturulabilir.

223.
Korkutan Göz. – Sanatçıları, şairleri ve yazarları hiçbir şey, küçük aldatmalarını gören, sık sık ya masum zevke, ya coşkuya sürükleyen kavşakta durduklarını sonradan algılayan; azı çok gibi satmak istediklerinde, kendileri yüce olmadan yüceltmeyi ve süslemeyi denediklerinde tekrar inceleyen; düşünceyi önlerinde ilk durduğu gibi sanatlarının bütün hilelerinin içinden gören, belki de büyüleyici bir ışık demeti gibi, ama belki de bütün dünyaya karşı yapılmış bir hırsızlık olarak, düşünce onlardan bir şey yapacağı yerde, onlar düşünceden bir şey elde etmek için genişletmek, kısaltmak, betimlemek, sargılamak, baharat ekmek zorunda oldukları günlük düşünce olarak gören gözden daha çok korkutmaz... ah, o göz yok mu, o sizin bütün tedirginliğinizi, etrafı tamahkâr bir şekilde gözetmenizi ve hırsınızı, öykünmenizi ve üstün gelmenizi (bu sadece kıskanç bir öykünmedir) eserlerinizde fark eden, utançtan kızarmışlığınızı tıpkı bu kızarmışlığı gizleyen ve kendi önünüzde başka türlü anlamlandıran sanatınızı tanıdığı gibi tanıyan göz.

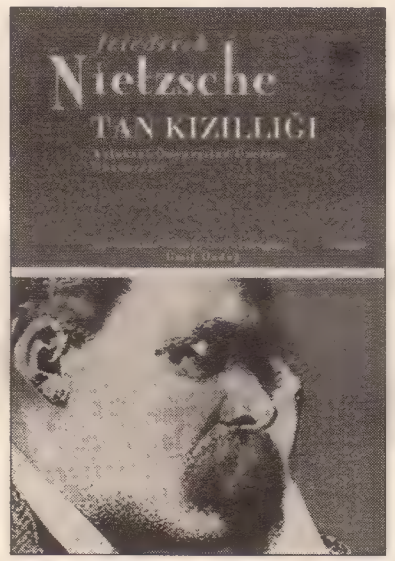

224.
Yakınımızın Mutsuzluğundaki "Hafifletici" Şey. – O bir felakete maruz kalmıştır ve hal böyle iken "merhametli kimseler" gelip ona uğradığı felaketi ayrıntılı bir şekilde anlatırlar... sonunda tatmin olmuş ve hafiflemiş olarak giderler: Felaketzedenin duyduğu dehşete güya kendi dehşetleriymiş gibi sevinip, güzel bir öğleden sonra geçirmişlerdir.

229.
Gurur. – Ah, siz işkence edilen kimsenin işkenceden sonra hücreye sırlarıyla birlikte geri getirildiği zamanki duygusunu bilmezsiniz! – Sırlarını dişleriyle hâlâ sıkı sıkıya tutmaktadır. İnsani gururun mağarası hakkında ne bilirsiniz ki!

243.
İki Yön. – Aynanın kendisine bakmayı denersek, sonunda onun üzerindeki şeyden başka hiçbir şey bulamayız. Şeyleri tutmak istersek sonunda yine aynanın üzerinden başka hiçbir şeye ulaşmayız. – Bu, kelimenin en genel anlamıyla bilginin tarihidir.

246.
Aristoteles ve Evlilik. – Büyük dehaların çocuklarında çılgınlık ortaya çıkar, büyük erdem sahibi olanların çocuklarında ahmaklık... Diye belirtir Aristoteles. Bunu söylerken sıra dışı insanları evliliğe davet mi ediyordu?

249.
Hiç Yalnız Kalmış Olan Var mı! – Korkak, yalnız olmanın ne demek olduğunu bilmez: Sandalyesinin arkasında bir düşman vardır hep. – Ah, keşke birisi bize yalnızlık denilen o güzel duyguyu anlatabilse!

254.
Vaktinden Önce Yapanlar. – Şair doğalarda temayüz eden, ama tehlikeli de olan yaratıcı fantezileridir: Olacak ve olabilir şeyi önceden yapan, önceden tadını çıkaran, önceden acı çeken ve olayın ve eylemin son anında önceden yorgun olan kimsedir. Bunu çok iyi bilen Lord Byron günlüğüne şöyle yazmıştı: "Eğer bir oğlum olursa öyle tümüyle sıradan birisi olsun – hukukçu ya da korsan."

260.
Bağımlının Muskası. – Kim kaçınılmaz olarak bir efendiye bağımlıysa, korku saçıp efendisini kontrol altında tutacak bir şeyi olmalı: Örneğin dürüstlük ya da temiz kalplilik ya da keskin bir dil.

282.
Güzellikteki Tehlike. – Bu kadın güzel ve akıllı: Ah, ama güzel olmasaydı, çok daha akıllı olurdu!

299.
Kahramanlığın Görünüşü. – Kendini düşmanın içine atmak korkaklığın belirtisi olabilir.

304.
Dünya Tahripçileri. – Bir şey başaramaz; sonunda kızgınlıkla bağırır: "Batsın bütün dünya!" Bu iğrenç duygu, kıskançlığın doruğa ulaşmasıdır, şu sonucu verir: Ben bir şeye sahip olamıyorsam, bütün dünya da hiçbir şeye sahip olmasın! bütün dünya hiç olmasın!

332.
Böbürlenen Tarz. – Kabaran duygularını eserine boşaltamayıp kendini bu yolla hafifletmeyen, tersine, daha çok kabarma duygusunu göstermek isteyen sanatçının tumturaklı ve böbürlü tarzı vardır.

340.
Görünüş Tarihçiye Karşıdır. – İnsanların ana rahminden ortaya çıktığı iyi ispatlanmış bir konudur: Bununla birlikte, yetişkin çocuklar annelerinin yanında durunca, varsayımı çok saçma olarak gösterebilirler; görünüşü kendine karşıdır.

347.
Konuşmacının Okulu. – Her kim bir yıl boyunca susarsa, gevezelik etmeyi unutup konuşmayı öğrenir. Pitagorasçılar çağlarının en iyi devlet adamlarıydılar.

363.
Rastlantının İnsanları. – Her keşifte rastlantı en önemli işi yapar, ama bu rastlantıyla insanların çoğu karşılaşmaz.

401.
En Tehlikeli Unutma Biçimi. – İnsan başkalarını sevmeyi unutma ile başlayıp, artık sevileceği bir şeyin kalmaması ile bitirir.

406.
Ölümsüz Kılmak. – Düşmanını öldürmek isteyen kişi, onu boğabilir, ama onu böylelikle ebedileştirmez mi acaba.

447.
Usta ile Öğrenci. – Bir ustanın insancıllığı öğrencilerini kendi hakkında uyarmasında yatar.

454.
Ara Konuşma. – Bunun gibi bir kitap bir seferde okunmak ya da başkalarına okumak için değil, başvurmak içindir, özellikle gezintide ve seyahatlerde, insan başını onun içine sokup tekrar tekrar kaldırabilmeli ve etrafında bildik hiçbir şey bulmamalı.

574.
Unutulmayın! – Kendimizi yukarılara ne kadar çok çıkarırsak, uçamayanlara o kadar çok küçük görünürüz.

Bu notlar Friedrich Nietzsche'nin Tan Kızıllığı adlı kitabından alınmıştır.
İMGE Kitabevi Yayınları, Mart 2007, 4.Baskı

Eflatun Nuri'den
öykü tadında anılar

PAKİZE SUDA'NIN GİTARI EŞLİĞİNDE SEZEN AKSU'NUN İLK KONSERİNİ TEL BOBİNE BEN ALDIM!

- Yıldızları, ilk kez bu kadar yukarıda görüyorum; sanki gökyüzüne dürbünle bakıyormuşum gibi!

- En aşağı yüz, yüz elli metre yüksekteyiz, eskiden burası dağ başıymış!

- Ama ağbi, hadi diyelim ki, yıldızlara beş yüz metre yaklaştık, ne fark eder?

- Oğlum o zaman sen yıldızları gözünde büyütüyorsun!

- Yani şimdi ben bir pırıltıyı gözümde büyütüp yıldız mı yapıyorum?

- Sus ulan! Bok herif! Ben burada nefes alamıyorum, sen bana ahiret sualleri soruyorsun! Sana cevap verecek halde değilim tıkanmışım.

- Ağbi duralım biraz, soluklan, gel şu bahçe duvarı alçak, oturalım oraya.

Duvarın üzerinde otururken Nihat Paykoç:

- Biliyorsun Basınköy'e son otobüs onbir buçukta, hadi kalk gidelim, diyorum, sen hâlâ, ver iki parmak yolluk daha, diyorsun; sonra da otobüse gidene kadar, kaç duvara saatlerce işiyorsun! Bir de bacağın aksak, bana ayak uyduramıyorsun! Ben yüz altmış kilo adamım. Senin yüzünden Üçkuyular otobüsüne ancak yetişiyoruz, ama Renk Sineması'nın önünde inip, yokuş yukarı taaa tepeye kadar tırmanıyorum. Oğlum, seninle içmeye değil, sıçmaya bile gidilmez! Ne yapayım, aklıma sıçayım! Midem de alt üst, inşallah evde soda vardır!

- Tabii sabah bir şey yemeden... Öğlende de bir şey yemedim! Akşam da fazla yiyince ağır gelmiş olabilir.

- Sen bir şey yedin mi?

- Dün akşam ayrılırken, "Yazın Can Kırç İzmir'de olacak, akşam Kordon'da buluşacağız, beni yemeğe davet etti, seni de götüreceğim, ziyafete aç karnına gidilir ne sabah ne de öğlen sakın bir şey yeme!" demiştin ya! Seni dinledim, ama bir simit dışında!

- Yahu onu çok severim, o da beni

sever, dürüst, sözünün eri bir adamdır. Ayrıca mizahı, mizahçıyı, kirakatürü, karikatür çizeni çok sever, çok değer verir. Belki önemli bir işi çıkmıştır; ama seni de yemeğe getireceğimi bilseydi garanti gelirdi!

- Dönertaş'taki Niyazi'nin meyhanesine gitmeyelim, demedim mi? Oraya ne zaman gitsek Niyazi oluyoruz!

- Boku bokuna konuşma! Elini cebine mi atıyorsun? Cebinde para var mı, yok mu umurumda değil! Hadi kalk gidiyoruz.

Yirmi, yirmi beş adım daha çıktık, iki sıra bahçeli evlerin bulunduğu soldaki sokağa saptık, başımı kaldırdım, gökyüzünde ay, bir kadının göğsünde sapsarı altın bir Osmanlı lirası gibiydi! Yıldızlar daha da yakın gözüküyordu! Yol yaldızla boyanmış resim çerçevesiydi, her yer, her şey altın suyuna batmıştı sanki.

- Böyle bir mehtap, bu kadar aydınlık, hayatımda görmedim!

- Hele bir eve adımını at... Yenge,

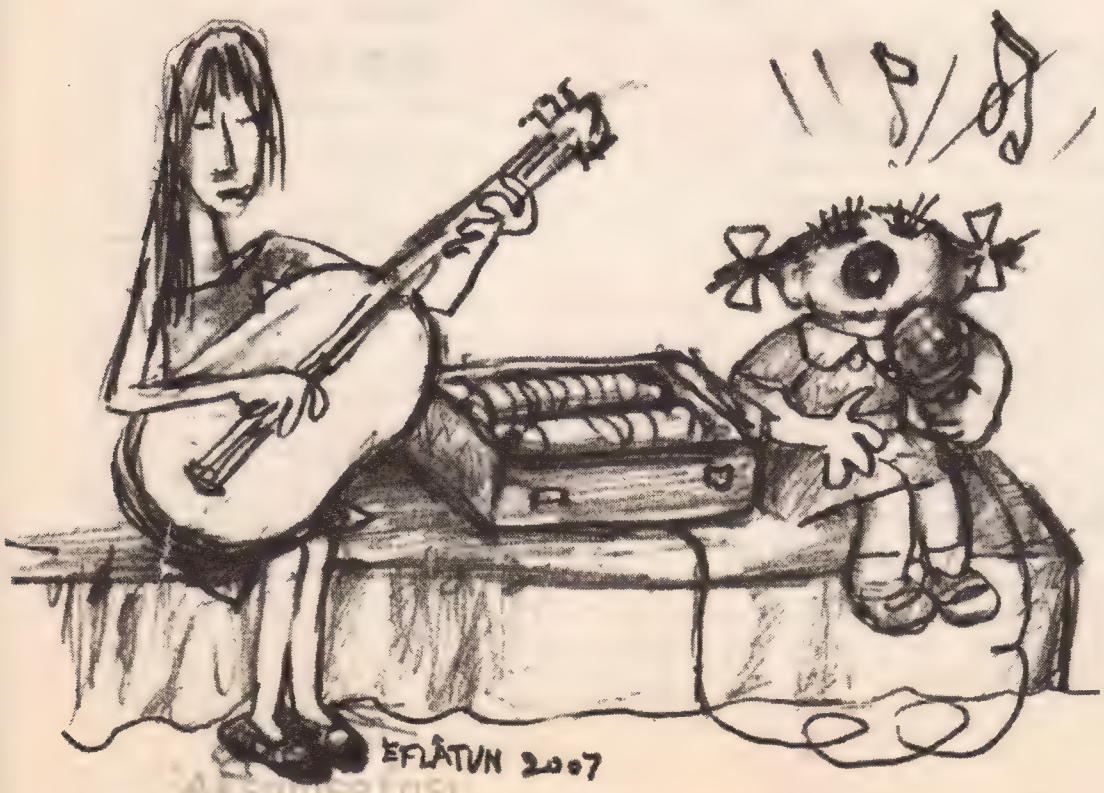

dırdırıyla hayatımı nasıl karartacak göreceksin! Bana bugün telefon etti. "Eflatun, evin içini tavşan doldurdu, aldıracağım!" dedi. İnsan evinde balık, kuş, kedi, hatta köpek bile besleyebilir, ama sen evin içinde, fare, tavşan besliyorsun. Onlar bir çoğalır ki, evin içinde dolaşamazsınız; bir de hamam böceklerini gizli gizli besliyormuşsun! Valla kadını iyice delirteceksin! Gecenin bu saatinde boğucu bir sıcak vardı, yaprak bile kıpırdamıyordu. Ağustos böceklerinin susmak bilmeyen konserine, bir gitar sanki eşlik etmekteydi.

Nihat Paykoç:

- Bizim Orhan Suda'nın küçük kızı, o da üşütük, bu saatte gitar çalıyor! Senin gibi, babası şikâyetçi, nerede bir hayvan bulsa eve taşıyormuş! dedi. Onu evinin kapısına kadar götürdüm, sonra karşı sokaktaki evimize geldim.

O sabah bir hayli geç kalktım. Balkonda Vedia hem söyleniyor hem de bir taraftan tavşanlara marul yaprakları veriyordu. Tekrar uzandım, gözlerimi kapattım. Odada gürültü, patırtı yaparak dolaşıyor, yüksek sesle söyleniyor, beni uyandırmaya çalışıyordu. Yattığım divanın yanından, gelip geçerken "horr, fıss" diye sesler çıkararak çenesinden kurtulmaya çalışıyordum! O ara kapı çalındı, divandan fırladım, yastığı pikeyi kapıp salondan yatak odasına zor kendimi attım.

- Vediaaa!..

- Nerede bu Eflatun! Kalkmadı mı daha?

- Şimdi şurada horul horul uyuyordu!

- Ne o yerdeki kara şeyler?

- Gözüm de görmüyor, ne olacak Sevim, tavşan bokudur!

- Ayyy!.. Gözüne soksana onları! Gösteriyorum.

-Tavşan boku ne kokar, ne bulaşır,

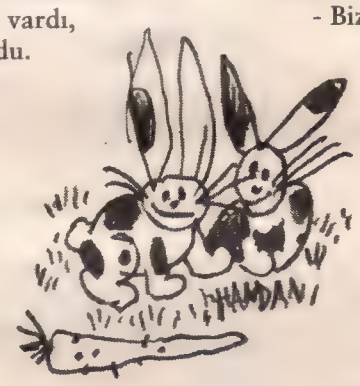

diyor.

- Valla ben olsam böyle adamı eve sokmam!

Kendimi toparlayıp salona girdim:

- Hoş geldin Sevim, dedim.

Karşısındaki divanın ucuna iliştim. Vedia mutfaktaydı.

- Bak Eflatun, dün Vedia bizdeydi, bütün gün seni şikâyet etti! Biliyorsun kadın ne kadar titiz, bir de on üç numara miyop, doğru dürüst görmüyor! Evde bu hayvanların işi ne? Sonra da tavşanlara marul ver, havuç doğra, fındık ver, fıstık ver, suyunu değiştir, altına temiz bez koy, diye bakımlarını da ona havale etmişsin. Yazık değil mi bu kadına! Hayvanlara acıyorsun da, şu kadına hiç mi acımıyorsun? Kadın boyuna ağladı durdu. Sabah Nihat Bey, "Git ona söyle tavşanları ormana salsın, yoksa bugün annesine mektup yazacağım, o annesinden başka kimsenin sözünü dinlemezi," dedi. O ara Vedia çayları getirdi, kalktım salonun bahçeye açılan kapısından dışarı çıktım.

Yandaki bahçenin duvarına koca kafalı, şaşı gözlü bir karga konmuştu. İki de bir başını kaldırıp telgraf tellerine takılmış, uçuşan şeytan uçurtmasını bakıyordu.

- Eflatun Amca!.. Annem sizde mi?

- Biz de, gel Abdullah...

- Babama söyle, o tavşanları götürüp ormana salsın! Sen de peşinden git, ne yaptığını gel bana anlat! Sana söylediğimi de sakın ona söyleme! dedi.

- Peki bekle, dedim.

Biraz sonra iki kulplu pazar çantasına iki tavşanı marul yapraklarını, havuçlarını koydum. Kızım Sema ile çantanın birer kulpundan tutup dışarı çıktık. Abdullah, Sema'nın elinden çantanın diğer sapını aldı, ormana doğru yürümeye başladık. Arkamızdan da Nihat Paykoç'un diğer çocukları, Çağrı, Uğur, Necibe koşarak geldi.

Hatay semtinin arkasındaki dağın eteklerinden Girne'ye kadar, ilk kurulan İzmir Basın Sitesi'nin üst tarafına küçük bir çam ormanı oluşturulmuştu. Çocuklarla beraber tavşanları doğaya salmak için ormanın içinde yürüyorduk. Çocukların çoğu tavşanların azat edileceğine sevinirken, birkaçının benim gibi üzgün olduğunu seziyordum. Orman çok gençti, özenle sıralanmış, gövdeleri kireçlenmiş, bakımlı çam ağaçları vardı; ama ortalarda tavşanların saklanacağı öyle otlar çalılar da pek sık değildi. Tavşanları çantadan çıkarıp yere koydum, hemen ormanın içine dalıp saklanacaklarını sandım, ama onlar ayaklarımın arasına sokuldular, titriyorlardı! Onları büyücek bir çalının dibine bıraktım. Önlerine marul

yapraklarını, havuç parçalarını koydum. Çocuklara:

- Bir, iki, üç deyince hep beraber koşmaya başlayacağız, dedim.

Arkamıza bakmadan koşmaya başladık. Bir süre koştuk, arkama dönüp baktım tavşanlar yoktu, içim rahatladı; ama tavşanların bizimle beraber yanımızda koştuklarını gördüm.

Hep beraber durduk, ne yapacağımızı düşünürken, birden karışımıza iki avcı dikildi! Omuzlarında tüfekleri, bellerinde fişekleri, sırtlarından sarkan file torbalarında, vurdukları irili, ufaklı kuşlar vardı; kanları çizmelerinin burnuna damlıyordu.

- Bu tavşanları ne yapacaksınız?

- Ormana salmaya getirdik, gitmiyorlar, peşimizden geliyorlar!

- Siz bırakın gidin, biz onları korkutup kaçırırız!

- Hemen tavşanları torbaya koyup, çocuklarla ormandan çıktık. Nihat Paykoç'un ortanca oğlu Uğur:

- Eflatun Amca, şurada bir adam var, bahçesinde ördek, kaz, tavuk besliyor, gidip ona bedava tavşan alır mısın? diyelim.

Nihat Paykoç'ların evinin önünden geçtik, mimar Serhat Çetinkaya'nın evinin önüne geldik. Beş yaşlarındaki kızı Handan ile renkli güllerin çevirdiği bahçede, yuvarlak bir masada oturuyorlardı. Serhat Bey de laf aramazda, yeğenim oluyordu.

- Dayı, nereye böyle cümbür cemaat?

- Bu tavşanlar başıma dert oldu. Biliyorsun, yengen ne zamandır başımın etini yiyor, "Ver birine bu tavşanları!" diye. Tavşanları alacak bir enayi arıyorsun!

- Handan geçen gün senin tavşanların resmini yapmış, o kadar güzel olmuş ki, sana getirecektim.

- Gelir bakayım, merak ettim doğrusu!

Handan'ın bu yaşta yaptığı tavşanların resmi beni şaşırtmıştı. Handan'ı öpüp oradan ayrıldık. Demokrat İzmir gazetesinin yakışıklı yazı işleri müdürü, köşe yazarı arkadaşım Orhan Suda'nın evinin önünden geçerken, küçük kızı Pakize Suda bahçelerindeydi. Bana seslendi:

- Eflatun Amca, o çantada tavşan mı var?

- Evet ama nasıl anladın?

- Aaa!.. Baksana kulakları dışarda! Nereye götürüyorsunuz o tavşanları?

- Niyet çektirmeye!

- Nasıl çekiyorlar, ağızlarıyla mı?

- Hayır elleriyle!

Gülüştük!.. Onları isteyen biri çıkarsa vereceğiz.

- Ne olur bana verin, diye tutturdu!

- Olmaz Pakize, annen baban bana kızarlar! Evde tavşan beslemek çok zor.

- Eflatun Amca,onları evde değil, bizim çiftliğimiz var orada bakarız, dedi.

Kuş gibi hafiflemiş olarak, uçarak eve geldim! İzmir'in tanınmış borsa simsarlarından Tatar Yaşar Taymaz üstümüzdeki katta oturuyordu. Bana eski zamandan kalma ses alma makinesi satmıştı. Satmıştı diyorum ama daha parasını vermemiştim. Tabii Basın Sitesi'nde böyle bir garip cihazın bende olması kısa zamanda duyuldu. İlk kapımı çalan da, elinde koca bir gitarla Pakize Suda oldu. O zamanları on bir, on iki yaşlarındaydı. Zayıf uzun boylu, uzun saçlı (bugünkü gibi) kumral, güzel (bugünkü gibi) kendinden emin, özgüveni olan bir kızdı.

- Eflatun Amca, ses alan bir makine varmış, Sema söyledi, onu görebilir miyiz?

- Tabii kızım, gel, hem bir şeyler söyler çalarsın, kayda alırız!

Çok heyecanlıydı, içeri girdi. Makine divanın üzerindeydi, çekine çekine yanına oturdu. Kocaman, dört köşe, tahta sandık gibi, kapaklı, içinde iki merdanesi olan garip bir şeydi, elma şekeri gibi saplı bir de mikrofonu vardı.

- Bu düğmeyi ok işaretinde gördüğün gibi sağa doğru çeviriyorsun, şu iki demir dönmeye başlıyor. Bu merdanedeki sarılı teller öbür merdaneye sarılırken, şu ortadaki kutunun içinden geçerken, mikrofon düğmesini çevireceksin, sesler kaydedilmiş bir şekilde teller bu merdaneye sarılıyor. Daha sonra düğmeyi ters sarınca, kaydedilmiş teller bu tarafa geçiyor.

Yine düğmeyi ters çevirince, şu arkadaki hoparlörden sesler çıkıyor!

Sık sık Pakize bize gelip gitmeye başladı. Çaldığı parçaları tele alıp alıp dinliyorduk. Bir gün:

- Eflatun Amca, benim bir arkadaşım var, sizin kızınız da onu tanıyor, sesi çok güzel, onu da getirsem olur mu?

- Olur.. Olur.. Bal gibi olur!.. dedim.

Bir pazar günü Pakize yine gitarını yüklenmiş, yanında ufak tefek beyaz tenli, çok güzel iri gözlü, bol kirpikli, tombul, minik serçe gibi bir kızla geldi. Minik serçe, bir ateş böceği gibi ışık saçarak girdi.

Evdekiler yerlerini almıştı. Sahne divanın üzeriydi. Ses makinesi ikisinin ortasındaydı. Elma şekeri gibi mikrofonu minik serçeye uzattım, makinin düğmesine elimi götürürken, "Biiir... İkiii.. Üüüç!.." dedim.

HİKÂYELERDEN UCUBE DİZİLERE

Metin Aksoy

İsveç'in başkenti Stockholm'de bir hikâye müzesi kurulmuş. Kendi geçmişlerini şekillendiren, kendi kültürlerini gelenek göreneklerini sunan hikâyeleri müzede saklayarak saygı gösteriyorlar en azından. Türkiye'de böyle bir müze yok ve hikâyeler de yok sayılıyor. O hikâyelerden binlerce dizi üretilebilir ve muhteşem şeyler de yaratılır.

Başımı annemin dizine koyar, hikâye anlatıcısını dinlerdim saatlerce. Bazen anlatıcı birkaç gün aynı hikâyeyi anlatırdı. Destanlar, aşk hikâyeleri, kahramanlık hikâyeleri, bitmek tükenmek bilmezdi. Bu kadar şeyi nasıl öğrenmişti nereden biliyordu; onun doğaüstü bir yetenek olduğunu düşünüyordum. Çünkü yılın on ayı ortalarda yoktu kışın iki ayında ortaya çıkar yüzlerce hikâye anlatırdı. Tek kelimeyle inanılmaz bir duyguydu onu dinlemek.

Aşk hikâyeleri çok duygusaldı. Âşıklar asla birbirlerine kavuşamazlardı. Hüzünlü, dramatik bir son onları bekliyordu. Kahramanlık hikâyeleri ise tamamen entrikalarla doluydu. Tuzaklar, sinsi planlar, kardeşi kardeşe kırdırmalar, amansız bir mücadele sonucunda iyilik kahramanı kazanırdı. Bir de fakir fukara insanların hikâyeleri vardı ki; gözyaşlarına boğuyordu dinleyenleri. Yoksullukla mücadele eden zavallı insanların başına musallat azgın kral, ya da prensin onlara yaşattıkları yetmezmiş gibi ailede hasta olan anne, babaya bakmak zorunda olan genç insanın mücadelesini anlatırdı. Kadınlar; aşk hikâyelerini ve fakir fukara hikâyelerini dinlediklerinde hüngür hüngür ağlarlardı. Erkekler ise o hikâyelerden ders çıkarırmış gibi, kahramanlık hikâyelerini dinlerken tuhaf davranışlara bürünürlerdi. O hayali kahramana yardım edemedikleri için kahroluyorlardı, zalime lanet okuyup onun gibi olmadıkları için şükrediyorlardı.

Herkes bir şekilde etkileniyordu, hikâye anlatıcısının anlattığı hikâyelerden. Karakterler, insanların zihninde canlanıyordu, günler sonra aralarında konuşurlarken hikâyedeki kadının güzelliğinden, saçından başından, giyinişinden söz ederlerdi. İkindi çayı toplantılarındaki bunu en çok kadınlar yapardı; anlatıcının anlattığı hikâyeleri birbirlerine anlatır, hayatlarının benzer yanlarıyla karşılaştırır tartışırlardı. Arada bir gerginlik çıksa da tatlıya bağlanır, o küçük dünyada başkasının sattığı hayallerle yaşamaya devam ederlerdi.

Aradan yıllar geçti. O hikâyecileri ve hikâyeleri öldüren cihaz ortaya çıktı. Televizyon her eve girdi, girdiği gibi insanların hayatının bir parçası haline geldi. İlk yıllarda bir kanal varken ardından on, yirmi, otuz, şimdilerde binleri bulan TV kanalları hayatımıza yön vermeye çalışıyor. Ne yememiz gerektiğine, nasıl giyinmemiz gerektiğine, evimizin nasıl olması gerektiğine, yürüyüşümüz, duruşumuz, kime benzememiz gerektiğini bile TV'ler bize söylemeye çalışıyor. Hele bir de diziler var ki; insanın beynini allak bullak edecek türden! Entrikalar insanları televizyonun başına toplamaya yetmiyorsa, daha fazla entrika, o da yetmiyorsa şiddet, şiddet de yetmiyorsa iftira, o da yetmiyorsa aşağılama, o da yetmiyorsa bir ırkı bir grubu hor görme; eğer yine de reyting yapmıyorsa tek çare o diziyi yayından kaldırmak. Aşk dizileri bile insana dehşet verici sonuçlar ortaya koyuyor; içinde şiddet yoksa kimsenin hoşuna gitmiyor, izlenmiyor, içinde nefret kin, kan yoksa izlenmiyor. İzleyici aşkı bile hak ettiği gibi cezalandırıyor!

Bütün bunlar da yetmiyor. Söz konusu reyting olunca; bunun anlamı para demek, daha fazlasını yapmak gerekir. Ağa dizilerini aşan şeyler yapmak gerekirdi. Töre cinayetleri. Töre cinayetlerini işleyen diziler fazlasıyla vahşi ve fazlasıyla bir kesimi aşağılayıcı olduğundan, tepki alınca daha ötesi şeylere el atıldı. Peki, bu dizilerin amacı nedir? Eğitici öğretici hiçbir yanları yok mu? Eğitimsiz bir insanı dizi film ile eğitebilir miyiz?

Son zamanlarda töre cinayetlerini konu alan bazı diziler öylesine vahşice görüntüler sergiliyorlar ki; akla hayale sığmayacak türden şeyler. Adam genç kıza tecavüz ediyor, kız hamile kalınca ölüme mahkûm ediliyor, sonra da boynuna bir ip geçirilip sürükleniyor. Töre cinayetlerini savunmuyorum ve sonuna kadar da karşıyım. Ancak TV ekranında böylesi görüntüler son derece vahşice. Töre cinayetleri zaten o şekilde işlenmez. Dahası bu dizilerle gündeme getirilen töre cinayetleri durdu mu?

Metropollerde cinayet işlenmeyen gün var mı? Hırsızlık, kapkaç, çete, mafya, kadın ticaretinin olmadığını kim söyleyebilir? Bunların hepsi birer hikâye değil mi? Modern çağın canlı hikâyeleri. Fuhuş batağı, uyuşturucu, mafya çete ilişkilerini konu alan diziler neden gündeme gelmiyor?

Oysa hikâyeler, diziler gibi vahşi görüntüler sunmuyordu. İnsanları mutlu ediyorlardı. Önemlisi de ders veriyorlardı. Görüntüsüz insan beynine hitap eden, kelimeler karşısında bir ekran ve içinde hayal edemeyeceğimiz şeyler. İlginç olan ise o hikayecilerin dünyasından çalınan şeyleri modern dünyada kan, nefret, şiddetle sunarken karşılığında rant elde ediliyor, dahası insanları eğitmek yerine daha da şiddete yatkın hale getiriyor.

İsveç'in başkenti Stockholm'de bir hikâye müzesi kurulmuş. Kendi geçmişlerini şekillendiren, kendi kültürlerini gelenek göreneklerini sunan hikâyeleri müzede saklayarak saygı gösteriyorlar en azından. Türkiye'de böyle bir müze yok ve hikâyeler de yok sayılıyor. O hikâyelerden binlerce dizi üretilebilir ve muhteşem şeyler de yaratılır. J.R.R Tolkien'in 'Yüzüklerin Efendisi'ni unutmayalım. Dünyayı kasıp kavurdu.

Hikâyelerimizi de dikkate alırsak böylece saçma sapan dizilerden kurtulup, hem kültürel hem de daha saygın şeyler üretilir.

İrfan Yıldız ____ YAŞASIN NAİF!

Şiirimizin naif duyarlılığına karşı kimsenin söz etmemesi gerekir. Ama, görüyoruz ki; anamalcı anlayışın, insan düşüncesine ve belleğine karşı uyguladığı amansız talan ve yağma, ortamı çok kötü etkilemiş durumda. Anamalcı/sömürücü/saldırgan/yayılmacı/kötücül düzenek ve anlayışların ve onların sinsi uzantılarının; duygulara ve düşüncelere/seslere/görüntülere/algılara/duyargalara/düşlerle ve tasavvurlara, imajlara karşı uyguladığı ürküntü verici, yanılsama yaratıcı, algı/duyarlık bozukluğu yaratıcı, uğursuz saldırı, yaşamın her alanına bir olumsuzluk, bir tatsızlık enjekte etmekte. Bu, ruhlara bungu, gönüllere daral verici, akıl ve duygu köreltici yayılma/yönlendirme, negatif ve ekşi bir kuşatma yaratmaktadır. Bir tür, duyarlıkları hedef alan kötücül/ sinsi radyasyon etkisi altında, birçok kişi ve alan, yağan kara yağmurdan payını almaktadır. Dünyada, kendini en çok geliştiren olgu, anamalcılık ve sömürücülük/yayılmacılık olsa gerek. Teknolojinin olanaklarını, insanı ve doğayı tutsak etmek ve sömürmek için, zalimce ve canice, hunharca kullanan anlayışın, insani yörüngelere karşı uyguladığı uğursuz saldırı; doğaya ve insana karşı uyguladığı, kodları, şifreleri, olağanlıkları bozucu terör, güzelim dünyayı ve hayatı yaşanılır olmaktan çıkarıyor. Masum insanlığın hiçbir suçu olmadığı halde, küresel ısınma sonucunu doğuran anamalcı acımasızlığın, insana şefkat ve merhamet göstermeyen korkunç kazanç ve iktidar hırsı değil mi? Yöntemleri öyle keskin ve ince ki, insanların düşlerini ve hatta bilinçaltlarını bile kapsama, kuşatma istencini kendi kötücül doğasında barındırıyor. Bu, irkiltici, tedirgin edici, dinginlik bozucu ve acı yağmur, şiire ilişkin konuşma yapanların da doğasını bozmuş durumda. Bu negatif etki; akıl ve duygu süreçlerinde, yer yer karmaşa ve arıza yaratmakta. Yazık ki, kimileri; bilerek ya da bilmeyerek, yanılarak ya da yanıltılarak; şiirsel olguyu, şiirsel kutsallığı; çoğunlukla tanıtım/sunum şirketleri kanalıyla, doğrudan ve/veya dolaylı olarak, yıkıcı/yok edici anamalcılığın kötücül tecimerliğinin buyruğuna sokarak; düşlerin gerçekliğine, gerçekliğin düşsel boyutlarına, insan psikolojisinin cephelerine/katmanlarına, insan belleğinin olağan doğasına karşı, uygulanan korkunç saldırıya araç ya da gereç olmuşlardır. Kötücül, ruh kurutucu yapı/anlayış; zehirli meyvesini, güzel ve çekici gösteren bir kara oyunu, ustalıkla uygulanmıştır ve uygulanmaktadır.

Baskı ve kuşatma altında olan 'insan gerçekliğidir', insan doğası'dır, 'insan varlığı ve özgürlüğü'dür, 'bireyselliktir', 'insan istenci'dir. Böyle olunca, şair-kimliği'nin, anamalcılığın yırtıcı-yıkıcı-yakıcı kuşatmasına karşı bir 'itiraz' durumunda, 'muhalif', 'aykırı', 'yaban' ve 'yabancı' konumunu koruması gerekir. Bu kapsamda, 'naif' duyarlık, anamalcılığın işine gelmez. Naif, 'Borsa'ya aykırıdır. Buradan yola çıkınca; şairin naif'e karşı olması kadar anlamsız bir durum olamaz. Naif'e karşı olmak, şairin-şiirin doğasına aykırıdır.

Naif'in, naif olmayana itirazı vardır. Her şair naif şiir yazmayabilir, üslup olarak/tarz olarak. Ama, naif'e hiçbir zaman karşı olmaz/olamaz. Olursa, kendi varlık nedenine karşı negatif bir güç yaratır.

Naif'e karşı olmayı, ben, kendi adıma ve naçizane; şiirimizin, ulusal şiir antolojisinin, ulusal cönk'ün iyi okunmamasına ya da okunanların unutulmasına bağlıyorum. İyi ve içten bir okuma olmuş olsa ya da okunanlar unutulmasa(okunanlara karşı vefasızlık yapılmasa), Naif'i olumsuzlayan bir tümceyi kimse kurmaz!. Ahmet Haşim'leri, Ahmet Muhip Dranas'ları, Ahmet Kutsi Tecer'leri, Cahit Sıtkı Tarancı'ları, Ahmet Hamdi Tanpınar'ları, Nazım Hikmet'leri, Behçet Necatigil'leri, Sezai Karakoç'ları, Asaf Halet Çelebi'leri, Ömer Bedrettin Uşaklı'ları, Âşık Veysel'leri, Ceyhun Akuf Kan-

su'ları, Oktay Rifat'ları, Cahit Külebi'leri, Refik Durbaş'ları yaratan, barındıran, yücelten bir şiir kültüründe; Naif'e itirazın anlamı ve yeri olmaz, olamaz. Olursa da, söz/sav havada kalır. Yalnızca Necatigil şiirinin eğitiminden geçen bir kimse/şair-yazar-eleştirmen-denemeci-yorumcu(her kimse!) bile, Naif'i olumsuzlamaz/değillemez! Şiirimiz büyük bir şiirdir. Bu büyük şiirin altında; Yunus Emre'ler, Mevlana'lar, Pir Sultan'lar, Karac'oğlan'lar, Fuzuli'ler, Şeyh Galip'ler vardır. O güzelim türkülerimiz vardır. Deyişler vardır. Naif, şiirimizin özüdür. Şairin gözü naif'tir, şairin yüreği naif'tir, şairin söz'ü naif'tir, şairin söylemi naif'tir; şairin edası-çalımı naiftir, şairin imgesi naiftir, şairin sözcük'ü naif'tir; serçe yüreklidir şair ve serçe naif'tir. Bizim şiirimizin dışına çıkalım; Rilke, Hölderlin, Trakl, Celan, Lorca, Kavafis, Yesenin, hepsi naif'tir. Şiirin denizi, havası, suyu naif'tir. Şiirin imgesi narin'dir, nazenin'dir. Zarif'tir. Şiir masumdur, mahcuptur. İnsani'dir. Nazenin, zaten insaniliğin doğasındandır. Naif, kötücülle bir araya gelmez. Anamalcılık ve onun gelişmiş/değişmiş versiyonları, yaşamın/yaşantının en küçük zerrelerine değin nüfuz ederek, en küçük anları, en küçük alanları, en küçük duyguları tutarak/egemenliğine alarak, zaptı rapt ederek; parça parça edip kavramlaştırarak, kategorize ederek, bütünselliğinden koparark; fetiş ve/veya meta durumuna getirerek, naif'likten çıkarmaktadır. Anamalcılık ve onun yenileşmiş/gelişmiş/değişmiş biçim ve yöntemleri, nasıl kadını(kadın güzelliğini ve cinselliğini) meta ve/ ya da fetiş duruma sokuyorsa; şiirsel anlatımı, şiirsel söylemi/edayı/tavrı/biçemi, şiirsel zamanı, şiirsel olgu'yu, şiirsel dili, şiirin imgesini, şiirin anlağını, şiirin algısını, şiirin iletim biçimini ve iletisini; toplam şiirsel durumu (da) meta ve/ ya da fetiş durumuna getirerek, alınabilir/satılabilirlikle ticari tedavüle sokmaktadır. Ruhundan soymaktadır. Anamalcılık ve onun yeni/gelişkin/biçem ve biçemleri, aşk'a da karşıdır. Kerem ile Aslı, Ferhad ile Şirin, Tahir ile Zühre, Leyla ile Mecnun olguları ya da söylenceleri, anamalcılığın ruhuna aykırıdır. Anamalcı ruhsuzlukta bunlara yer yoktur. Çağ'ımızı, Günümüz'ü, Zaman'ımızı, Bellek'imizi, Anlak'ımızı, Düşünce'mizi, Düşler'imizi, Tasavvurumuzu, İmgelerimizi, Kavrayış'ımızı, Duyarga ve Duygular'ımızı, özetle Hayat'ın tüm yaşanma biçimini/biçemini ve içeriğini ve bunların tümünün tinselliğini belirleyen tecimer/metacıl-fetişçi anlayışlar, şiire varlık alanı bırakmamaktadır. Bunların dizgesinde, çizelgesinde, düzeneğinde, şiirselliğe ve naif'e yer yoktur. İçinde naif olsa, kötülük yapamaz... Şiirin varlık alanının ve naif'in savunulması, insanın savunulmasıdır. Böylelikle, naif, hayat'ın savunma alanıdır. İnsanlığın, korunma alanıdır. Yaşamın, 'Su' kaynağıdır. Hava'sıdır. Şiirin ekolojik dengesini, 'naif' sağlar. Naifin sınırsız ve özgür bir durumun özelliğidir. Katı ve tinsiz Tanım'larla sınırlanamaz. Acımasız ve bağışlamasız kavramlarla kapalı bir alana tutsak edilemez. İndirgenemez. Naif; sezgilerle, mutlu ve güzel rastlantılarla, altıncı ve yedinci duyularla birlikte 'hepsi' ve 'her şey' olan bir şeydir. O şey, yaşamın güzelliğidir. Yaşamı güzel kılan, yaşanılası kılan, değerli-önemli, vazgeçilmez kılan hoş durumdur. Naif, güzelliğin esrikleticiliğidir. Naif, âşığın durumudur. Aşığın erdemi naif'tir. Mahzuni Şerif'ler, Ruhi Su'lar, Neşet Ertaş'lar, Sabahat Akkiraz'lar Naif'tir.

Bizim, sanat-edebiyat-şiir-müzik kültürümüz ve geleneğimiz naif'tir. Naiflik, rafinelik ve güzel Aşık'lıktır. Âşka âşık olmak'tır. Sevdanın ruhudur. Âşka karşı bir şairlik söylemi ve edası olmaz, olamaz; olursa, yanlış bir durum olur. Mazlum, naif'tir. Zalim, naif olmaz! Zulüm; bazen ve belki de çoğu zaman, doğaya ve ruha karşı yapılır ki, bu acılar acısıdır. Şair, bin kere Naif'tir. Yaşasın Naif!

ALMAN YAZARLARDAN MASALLAR

Neden Savaş İlan Edilemez
(Çin Masalı) Ernst Penzoldt

İki komşu halk arasındaki savaş kaçınılmaz olduğu zaman, düşman komutanlar, komşu ülkeye en kolay hangi noktadan girilebileceğini araştırmak üzere öncü kuvvet gönderdiler. Kolcular geri döndüklerinde efendilerine durumu yaklaşık olarak şu sözcüklerle anlattılar: Komşu ülkeye girilebilecek tek bir sınır noktası vardı. "Ama orada," dediler, "küçük, namuslu bir çiftçi yaşıyor. Küçük kulübelerinde, güzel karısıyla birlikte mutlu bir hayat sürüyor. Birbirlerini seviyorlar. Bu da onların dünyanın en mutlu insanları olduğu anlamına geliyor. Bir çocukları var. Şimdi eğer biz o küçük toprak parçasını kullanıp düşman ülkeye girmeye kalkarsak bu mutluluğu bozmak zorunda kalacağız. O halde savaş ilan edemeyiz." Bunu komutanlar da ister istemez kabullendiler ve savaş ilan edilemedi; herkesin kavrayabileceği gibi.

Yaşlı Ressamın Hikâyesi
Ernst Bloch

Bu, arkadaşlarına son resmini gösteren yaşlı ressamın hikâyesidir: Resimde bir park görülüyordu, dar bir yol, ağaçların ve suyun kenarında yumuşak bir şekilde ilerleyen bu yol, gide gide bir sarayın küçük kırmızı kapısına varıyordu. Ama arkadaşları ressama bakmak istedikleri için de, o tuhaf kırmızının onun hemen önünde durmakta olduğunu gördüler. Ressam artık yanlarında değildi. O dar yoldan yürüyüp gitmiş, o masalsı kapıya ulaşmış ve önünde sessizce durmuştu. O sırada dönüp arkasına baktı, gülümsedi, kapıyı açtı ve gözden kayboldu.

Karadut Omleti
Walter Benjamin

Bir zamanlar, dünyanın bütün güçlerini ve hanelerini kendinin ilan eden bir kral vardı. Ama bütün bunlara rağmen mutlu olmamış, yıllar geçtikçe üzüntüsü arttıkça artmıştı. Bunun üzerine bir gün aşçıbaşını çağırdı ve şöyle dedi: "Uzun zaman bana sadakatle hizmet ettin ve soframı her zaman harika yiyeceklerle donattın. Bunun için sana müteşekkirim. Ama sanatını son bir defa daha sınamak istiyorum. Bana Karadut omleti yapacaksın, üstelik tıpkı elli sene önce ilk gençlik yıllarımda yediğim ve sevdiğim şekilde.

O zamanlar babam doğudaki kötü düşmanlarına karşı savaş halindeydi. Ama düşmanlarımız bizi yendi ve biz de oradan kaçmak zorunda kaldık. Gece gündüz durmadan kaçtık, babam ve ben, ta ki karanlık bir ormana ulaşıncaya dek. Sonra ormanın içinde yolumuzu kaybettik ve en sonunda karşımıza bir lübe çıktığında, açlıktan ve yorgunluktan bihaldeydik. Orada yaşlı bir annecik yaşıyordu zi dostça karşıladı ve içeri buyur etti. Bir süre ğın başında bir şeyler yaptı. Dönüp yanımıza diğinde, elindeki tabakta karadut omleti duru du. Ama omletten ilk lokmayı henüz almıştı içim birden avuntuyla, kalbim yepyeni umut doldu. O zamanlar henüz çok küçüktüm v

İrfan Yıldız ——— YAŞASIN NAİF!

Şiirimizin naif duyarlılığına karşı kimsenin söz etmemesi gerekir. Ama, görüyoruz ki; anamalcı anlayışın, insan düşüncesine ve belleğine karşı uyguladığı amansız talan ve yağma, ortamı çok kötü etkilemiş durumda. Anamalcı/sömürücü/saldırgan/yayılmacı/kötücül düzenek ve anlayışların ve onların sinsi uzantılarının; duygulara ve düşüncelere/seslere/görüntülere/algılara/duyargalara/düşlerle ve tasavvurlara, imajlara karşı uyguladığı ürküntü verici, yanılsama yaratıcı, algı/duyarlık bozukluğu yaratıcı, uğursuz saldırı, yaşamın her alanına bir olumsuzluk, bir tatsızlık enjekte etmekte. Bu, ruhlara bungu, gönüllere daral verici, akıl ve duygu köreltici yayılma/yönlendirme, negatif ve ekşi bir kuşatma yaratmaktadır. Bir tür, duyarlıkları hedef alan kötücül/ sinsi radyasyon etkisi altında, birçok kişi ve alan, yağan kara yağmurdan payını almaktadır. Dünyada, kendini en çok geliştiren olgu, anamalcılık ve sömürücülük/yayılmacılık olsa gerek. Teknolojinin olanaklarını, insanı ve doğayı tutsak etmek ve sömürmek için, zalimce ve canice, hunharca kullanan anlayışın, insani yörüngelere karşı uyguladığı uğursuz saldırı; doğaya ve insana karşı uyguladığı, kodları, şifreleri, olağanlıkları bozucu terör, güzelim dünyayı ve hayatı yaşanılır olmaktan çıkarıyor. Masum insanlığın hiçbir suçu olmadığı halde, küresel ısınma sonucunu doğuran anamalcı acımasızlığın, insana şefkat ve merhamet göstermeyen korkunç kazanç ve iktidar hırsı değil mi? Yöntemleri öyle keskin ve ince ki, insanların düşlerini ve hatta bilinçaltlarını bile kapsama, kuşatma istencini kendi kötücül doğasında barındırıyor. Bu, irkiltici, tedirgin edici, dinginlik bozucu ve acı yağmur, şiire ilişkin konuşma yapanların da doğasını bozmuş durumda. Bu negatif etki; akıl ve duygu süreçlerinde, yer yer karmaşa ve arıza yaratmakta. Yazık ki, kimileri; bilerek ya da bilmeyerek, yanılarak ya da yanıltılarak; şiirsel olguyu, şiirsel kutsallığı; çoğunlukla tanıtım/sunum şirketleri kanalıyla, doğrudan ve/veya dolaylı olarak, yıkıcı/yok edici anamalcılığın kötücül tecimerliğinin buyruğuna sokarak; düşlerin gerçekliğine, gerçekliğin düşsel boyutlarına, insan psikolojisinin cephelerine/katmanlarına, insan belleğinin olağan doğasına karşı, uygulanan korkunç saldırıya araç ya da gereç olmuşlardır. Kötücül, ruh kurutucu yapı/anlayış; zehirli meyvesini, güzel ve çekici gösteren bir kara oyunu, ustalıkla uygulanmıştır ve uygulanmaktadır.

Baskı ve kuşatma altında olan 'insan gerçekliğidir', insan doğası'dır, 'insan varlığı ve özgürlüğü'dür, 'bireysellik-tir', 'insan istenci'dir. Böyle olunca, şair-kimliği'nin, anamalcılığın yırtıcı-yıkıcı-yakıcı kuşatmasına karşı bir 'itiraz' durumunda, 'muhalif', 'aykırı', 'yaban' ve 'yabancı' konumunu koruması gerekir. Bu kapsamda, 'naif' duyarlık, anamalcılığın işine gelmez. Naif, 'Borsa'ya aykırıdır. Buradan yola çıkınca; şairin naif'e karşı olması kadar anlamsız bir durum olamaz. Naif'e karşı olmak, şairin-şiirin doğasına aykırıdır.

Naif'in, naif olmayana itirazı vardır. Her şair naif şiir yazmayabilir, üslup olarak/tarz olarak. Ama, naif'e hiçbir zaman karşı olmaz/olamaz. Olursa, kendi varlık nedenine karşı negatif bir güç yaratır.

Naif'e karşı olmayı, ben, kendi adıma ve naçizane; şiirimizin, ulusal şiir antolojisinin, ulusal cönk'ün iyi okunmamasına ya da okunanların unutulmasına bağlıyorum. İyi ve içten bir okuma olmuş olsa ya da okunanlar unutulmasa(okunanlara karşı vefasızlık yapılmasa), Naif'i olumsuzlayan bir tümceyi kimse kurmaz!. Ahmet Haşim'leri, Ahmet Muhip Dranas'ları, Ahmet Kutsi Tecer'leri, Cahit Sıtkı Tarancı'ları, Ahmet Hamdi Tanpınar'ları, Nazım Hikmet'leri, Behçet Necatigil'leri, Sezai Karakoç'ları, Asaf Halet Çelebi'leri, Ömer Bedrettin Uşaklı'ları, Âşık Veysel'leri, Ceyhun Akuf Kan-

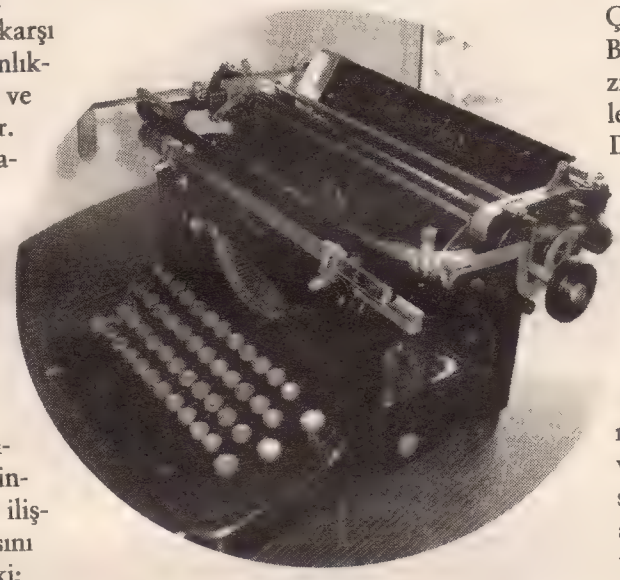

su'ları, Oktay Rifat'ları, Cahit Külebi'leri, Refik Durbaş'ları yaratan, barındıran, yücelten bir şiir kültüründe; Naif'e itirazın anlamı ve yeri olmaz, olamaz. Olursa da, söz/sav havada kalır. Yalnızca Necatigil şiirinin eğitiminden geçen bir kimse/şair-yazar-eleştirmen-denemeci-yorumcu(her kimse!) bile, Naif'i olumsuzlamaz/değillemez! Şiirimiz büyük bir şiirdir. Bu büyük şiirin altında; Yunus Emre'ler, Mevlana'lar, Pir Sultan'lar, Karac'oğlan'lar, Fuzuli'ler, Şeyh Galip'ler vardır. O güzelim türkülerimiz vardır. Deyişler vardır. Naif, şiirimizin özüdür. Şairin gözü naif'tir, şairin yüreği naif'tir, şairin söz'ü naif'tir, şairin söylemi naif'tir; şairin edası-çalımı naiftir, şairin imgesi naiftir, şairin sözcük'ü naif'tir; serçe yüreklidir şair ve serçe naif'tir. Bizim şiirimizin dışına çıkalım; Rilke, Hölderlin, Trakl, Celan, Lorca, Kavafis, Yesenin, hepsi naif'tir. Şiirin denizi, havası, suyu naif'tir. Şiirin imgesi narin'dir, nazenin'dir. Zarif'tir. Şiir masumdur, mahcuptur. İnsani'dir. Nazenin, zaten insaniliğin doğasındandır. Naif, kötücülle bir araya gelmez. Anamalcılık ve onun gelişmiş/değişmiş versiyonları, yaşamın/yaşantının en küçük zerrelerine değin nüfuz ederek, en küçük anları, en küçük alanları, en küçük duyguları tutarak/egemenliğine alarak, zaptı rapt ederek; parça parça edip kavramlaştırarak, kategorize ederek, bütünselliğinden koparark; fetiş ve/veya meta durumuna getirerek, naif'likten çıkarmaktadır. Anamalcılık ve onun yenileşmiş/gelişmiş/değişmiş biçim ve yöntemleri, nasıl kadını(kadın güzelliğini ve cinselliğini) meta ve/ ya da fetiş duruma sokuyorsa; şiirsel anlatımı, şiirsel söylemi/edayı/tavrı/biçemi, şiirsel zamanı, şiirsel olgu'yu, şiirsel dili, şiirin imgesini, şiirin anlağını, şiirin algısını, şiirin iletim biçimini ve iletisini; toplam şiirsel durumu (da) meta ve/ ya da fetiş durumuna getirerek, alınabilir/satılabilirlikle ticari tedavüle sokmaktadır. Ruhundan soymaktadır. Anamalcılık ve onun yeni/gelişkin/biçem ve biçemleri, aşk'a da karşıdır. Kerem ile Aslı, Ferhad ile Şirin, Tahir ile Zühre, Leyla ile Mecnun olguları ya da söylenceleri, anamalcılığın ruhuna aykırıdır. Anamalcı ruhsuzlukta bunlara yer yoktur. Çağ'ımızı, Günümüz'ü, Zaman'ımızı, Bellek'imizi, Anlak'ımızı, Düşünce'mizi, Düşler'imizi, Tasavvurumuzu, İmgelerimizi, Kavrayış'ımızı, Duyarga ve Duygular'ımızı, özetle Hayat'ın tüm yaşanma biçimini/biçemini ve içeriğini ve bunların tümünün tinselliğini belirleyen tecimer/metacıl-fetişçi anlayışlar, şiire varlık alanı bırakmamaktadır. Bunların dizgesinde, çizelgesinde, düzeneğinde, şiirselliğe ve naif'e yer yoktur. İçinde naif olsa, kötülük yapamaz... Şiirin varlık alanının ve naif'in savunulması, insanın savunulmasıdır. Böylelikle, naif, hayat'ın savunma alanıdır. İnsanlığın, korunma alanıdır. Yaşamın, 'Su' kaynağıdır. Hava'sıdır. Şiirin ekolojik dengesini, 'naif' sağlar. Naifin sınırsız ve özgür bir durumun özelliğidir. Katı ve tinsiz Tanım'larla sınırlanamaz. Acımasız ve bağışlamasız kavramlarla kapalı bir alana tutsak edilemez. İndirgenemez. Naif; sezgilerle, mutlu ve güzel rastlantılarla, altıncı ve yedinci duyularla birlikte 'hepsi' ve 'her şey' olan bir şeydir. O şey, yaşamın güzelliğidir. Yaşamı güzel kılan, yaşanılası kılan, değerli-önemli, vazgeçilmez kılan hoş durumdur. Naif, güzelliğin esrikleticiliğidir. Naif, âşığın durumudur. Aşığın erdemi naif'tir. Mahzuni Şerif'ler, Ruhi Su'lar, Neşet Ertaş'lar, Sabahat Akkiraz'lar Naif'tir.

Bizim, sanat-edebiyat-şiir-müzik kültürümüz ve geleneğimiz naif'tir. Naiflik, rafinelik ve güzel Aşık'lıktır. Âşka âşık olmak'tır. Sevdanın ruhudur. Âşka karşı bir şairlik söylemi ve edası olmaz, olamaz; olursa, yanlış bir durum olur. Mazlum, naif'tir. Zalim, naif olmaz! Zulüm; bazen ve belki de çoğu zaman, doğaya ve ruha karşı yapılır ki, bu acılar acısıdır. Şair, bin kere Naif'tir. Yaşasın Naif!

ALMAN YAZARLARDAN MASALLAR

Neden Savaş İlan Edilemez
(Çin Masalı) Ernst Penzoldt

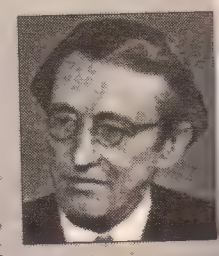

İki komşu halk arasındaki savaş kaçınılmaz olduğu zaman, düşman komutanlar, komşu ülkeye en kolay hangi noktadan girilebileceğini araştırmak üzere öncü kuvvet gönderdiler. Kolcular geri döndüklerinde efendilerine durumu yaklaşık olarak şu sözcüklerle anlattılar: Komşu ülkeye girilebilecek tek bir sınır noktası vardı. "Ama orada," dediler, "küçük, namuslu bir çiftçi yaşıyor. Küçük kulübelerinde, güzel karısıyla birlikte mutlu bir hayat sürüyor. Birbirlerini seviyorlar. Bu da onların dünyanın en mutlu insanları olduğu anlamına geliyor. Bir çocukları var. Şimdi eğer biz o küçük toprak parçasını kullanıp düşman ülkeye girmeye kalkarsak bu mutluluğu bozmak zorunda kalacağız. O halde savaş ilan edemeyiz." Bunu komutanlar da ister istemez kabullendiler ve savaş ilan edilemedi; herkesin kavrayabileceği gibi.

Yaşlı Ressamın Hikâyesi
Ernst Bloch

Bu, arkadaşlarına son resmini gösteren yaşlı ressamın hikâyesidir: Resimde bir park görülüyordu, dar bir yol, ağaçların ve suyun kenarında yumuşak bir şekilde ilerleyen bu yol, gide gide bir sarayın küçük kırmızı kapısına varıyordu. Ama arkadaşları ressama bakmak istediklerinde, o tuhaf kırmızının onun hemen önünde durmakta olduğunu gördüler; ressam artık yanlarında değildi. O dar yoldan yürüyüp gitmiş, o masalsı kapıya ulaşmış ve önünde sessizce durmuştu. O sırada dönüp arkasına baktı, gülümsedi, kapıyı açtı ve gözden kayboldu.

Karadut Omleti
Walter Benjamin

Bir zamanlar, dünyanın bütün güçlerini ve hazinelerini kendinin ilan eden bir kral vardı. Ama o bütün bunlara rağmen mutlu olmamış, yıllar geçtikçe üzüntüsü arttıkça artmıştı. Bunun üzerine bir gün aşçıbaşını çağırdı ve şöyle dedi: "Uzun zaman bana sadakatle hizmet ettin ve soframı her zaman harika yiyeceklerle donattın. Bunun için sana müteşekkirim. Ama sanatını son bir defa daha sınamak istiyorum. Bana Karadut omleti yapacaksın, üstelik tıpkı elli sene önce ilk gençlik yıllarımda yediğim ve sevdiğim şekilde.

O zamanlar babam doğudaki kötü düşmanlarına karşı savaş halindeydi. Ama düşmanlarımız bizi yendi ve biz de oradan kaçmak zorunda kaldık. Gece gündüz durmadan kaçtık, babam ve ben, ta ki karanlık bir ormana ulaşıncaya dek. Sonra ormanın içinde yolumuzu kaybettik ve en sonunda karşımıza bir kulübe çıktığında, açlıktan ve yorgunluktan bitkin haldeydik. Orada yaşlı bir annecik yaşıyordu, bizi dostça karşıladı ve içeri buyur etti. Bir süre ocağın başında bir şeyler yaptı. Dönüp yanımıza geldiğinde, elindeki tabakta karadut omleti duruyordu. Ama omletten ilk lokmayı henüz almıştım ki içim birden avuntuyla, kalbim yepyeni umutlarla doldu. O zamanlar henüz çok küçüktüm ve bu

harika yemeğin bana yaşattığı hoş duyguları hemen unuttum. Ama yıllar sonra, krallığımın her yerine adamlar salıp o anneciği arattım. Ne yazık ki bütün aramalar boşa gitti. Ne yaşlı kadını ne de karadut omletini yapan birini bulabildik. Şimdi, eğer benim bu son arzumu yerine getirebilirsen sana kızımı vereceğim ve krallığımın varisi yapacağım. Ama eğer sonuçtan memnun kalmazsam, bunu hayatınla ödeyeceksin." Bunun üzerine aşçıbaşı şöyle dedi: "Efendim, o halde celladı hemen çağırabilirsiniz. Çünkü ben bu karadut omletinin sırrını ve o vicdansız tereden kekiğe kadar içine konan bütün baharatları biliyorum. Hatta karıştırırken söylenen tekerlemeyi ve bütün zahmetlerin boşa gitmesini istemiyorsak, karıştırırken o şimşir kaşığın her zaman soldan sağa doğru döndürülmesi gerektiğini de biliyorum. Ama yine de, yüce kralım, bunlar beni ölümden kurtaramaz. Yine de benim omletimi beğenmezsiniz. Çünkü, sizin o zaman omlete kattığınız bütün diğer baharatları nereden bulabilirim ki: Ölüm tehlikesini, ölümden kaçan insanın pür dikkat kesilmiş halini, o ocağın sıcaklığını, yabancı birinin evinde, karanlık bir geleceğin önündeki o sıcak misafirperverliği?" İşte böyle konuşmuştu aşçıbaşı. Kral bir süre suskun kaldı ve sonra, aşçıbaşına sayısız hediyeler vererek onu hizmetinden azat etti.

İmparatorun Mesajı

Franz Kafka

Derler ki, İmparator sana, bir tek sana, zavallı kuluna, imparatorluk güneşinden kaçıp en uzak uzaklara sığınmış olan minicik gölgeye, özellikle sana,ölüm döşeğinden bir mesaj gönderdi. Haberciyi yatağının kenarına diz çöktürdü ve mesajı onun kulağına fısıldadı; bu onun için o kadar önemliydi ki haberciye, mesajı kendi kulağına fısıldayarak tekrarlamasını buyurdu.

Başını sallayarak söylenenlerin doğruluğunu tasdik etti. Ve ölümünü izlemeye gelen bütün seyircilerin önünde – bütün engelleyici duvarlar yıkılmış, geniş ve yüksek, sallanıp duran dış merdivenlerde imparatorluğun büyükleri bir çember oluşturmuştu – bütün bunların önünde haberciyi gönderdi. Haberci hemen yola çıktı; güçlü, yorulmak nedir bilmeyen bir adamdı; bir bu kolunu, bir öteki kolunu öne doğru atarak kalabalıkta kendine yol açıyordu; bir dirençle karşılaştığında, güneş simgesinin bulunduğu göğsünü gösteriyordu; hiç kimsenin yapamayacağı kadar da kolay ilerliyordu. Ama kalabalık o kadar büyüktü ki; yerleşim yerlerinin bir türlü sonu gelmiyordu. Önünde geniş bir alan açılsa, sanki uçup gelecekti ve az sonra yumruklarının kapında gümbürdeyen harika vuruşlarını duyacaktın. Ama bunun yerine, bütün çabaları boşa gidiyordu; hâlâ en içteki sarayın odalarından geçmeye çalışıyordu; onları asla aşamayacaktı; eğer bunu başarsa bile, yine de hiçbir şey kazanılmış olmayacaktı; avluların boydan boya geçilmesi gerekecekti; ve avlulardan sonra, birincisini çevreleyen ikinci bir saray vardı; ve yine merdivenler ve avlular; ve yine bir saray; ve binlerce yıl böyle devam edip gidecekti; ve nihayet en dıştaki kapıdan fırlayıp çıkacaktı – ama hiçbir zaman, hiçbir zaman gerçekleşmedi bu-, daha ancak başkente gelebilmişti, dünyanın merkezine, yıkıntıları göğe yükseliyordu. Hiç kimse onun içinden geçip gidemezdi, hele bir ölünün habercisi asla. –Ama sen pencerenin önünde oturuyorsun ve akşam olurken, bunu hayal ediyorsun.

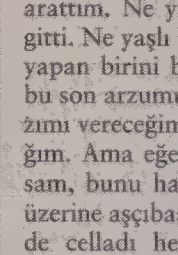

Metin Fındıkçı

ŞİİR TARİHİNİN KARA LEKESİ: SUDAN

Dünya coğrafyasının herhangi bir köşesinde bilindiği gibi şairler, eli kanlı diktatörlerin kurduğu dikta düzeninden mutlaka nasibini alıyorlar, almışlardır. Neden? Çünkü, diktatörlerin söze tahammülleri olamaz, özgürlüğü dile getiren şairlere sözle verecek yanıtları olmadığı için. Sözle değil silahla barışık oldukları için olmalı, sözünü söyleyen şairlere silahla veya en iyi haliyle hapsederek veya ülke sınırları dışına sürgüne zorlayarak karşılık verebiliyorlar. ("Netekim" ülkemizde de örneğini yaşadık, eksik olmasınlar yaşattılar.)

Sudan'da yakın tarihte yaşanan etnik temizlik ve mezhep çatışmalarının kökleri aslında çok uzun bir tarihe dayanmaktadır. 3000 yıldan daha yaşlı olan bu toprakların kültürü, kültürel birikimleri en az Mısır kültürü kadar zengindir. Sudan'ın coğrafyada bulunan konumu yüzünden başı petrol rezervleri yüzünden ya emperyalist güçlerle derde girmiş, ya da dini etkinliği yüzünden Araplarla bugün olduğu gibi başı dertlerden kurtulmadı. Arap istilacılara karşı yaklaşık 800 yıl gibi uzun bir süre savaşmak durumunda kaldığını düşünürsek... Özellikle Sudan'ın güney bölgesi tarihler boyunca başı Çad ve Libya'dan kurtulmamıştır. Çad ve Libya, bu iki ülkeye Mısır'ı da katabiliriz. İslam düzenini kabul ettirmek için uzun yıllar cunta yönetimine yardımcı olarak etnik temizliğe girişmeleri sonucu yüz binlerce Afrikalı evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Geçmişteki şiddetin nedenleri geri kalmış bölgelerin merkezi yönetimle çatışmaları ve sonrasında dinlerarası çatışmalara dönüşmesi diye açıklanabilir. Ancak bugün orada yaşanan çatışmaların tamamı Müslümanlar arasında yaşanan mezhep çatışmalarıdır.

1960'lı yıllarda, Arapların desteklediği Cunta yönetimi sırasında yapılan soykırımlar, özellikle dikta rejimine muhalif aydınlar, edebiyatçılar ve şairler fazlasıyla bu şiddetten nasiplerini almışlardı. **Nâsır Ali Sait, Muhammed el Fayturi** ve **Muhhiddin Faris,** gibi şairler bu diktatörlükten en fazla etkilenen şairlerdir. Muhammed el Fayturi ve Muhhiddin Faris, bir süre hapis yattıktan sonra ülkelerini terk etmekle kurtulmuşlardı. Ama içlerinde en çetin muhalefeti gösteren şair Nâsır Ali Sait, yazdığı şiirler yüzünden ülkesinden kaçmak zorunda kaldı. Şiirleri elden ele dolaşan Sait, yazdığı muhalif şiirlerin bedelini canıyla ödemek zorunda kaldı. Sait ülkesini terk edip kaçtıktan sonra, cunta rejimi başına büyük bir ödül koyarak onu yakalayan bu ödülü hak edecektir, diye buyurdu. Ayrıca yandaşı olan Arap ülkelerine de bu isteğini bildirmekte geri kalmadı. Nâsır Ali Sait, kısa bir süre içinde, Avrupa'ya kaçma fırsatını elde etmeden; S. Arabistan askerleri tarafından yakalanarak ülkesine iade edildi. Dikta rejimi, şehrin meydanında kurduğu darağacında şairi idam ederek, içlerindeki kanlı şiddeti tatmin edememiş olmalı ki, kitaplarını da cansız bedeni yanında yakmışlar.

Aşağıda çevirilerini yaptığım Sudanlı şairlerin şiirleri, özellikle adını andığım üç şair faşist diktatörlere karşı direnişi anlatan şiirlerdir. Nâsır Ali Sait'in, başka bir diktatör ile ilgili yazdığı "Somoza Ateşin Söylenişi" adlı şiiri bulup çevirdim. Sait, yazdığı şiirlerin ve yaşadığı onurlu hayatın bedelini canıyla ödedi. Nur içinde yatsın.

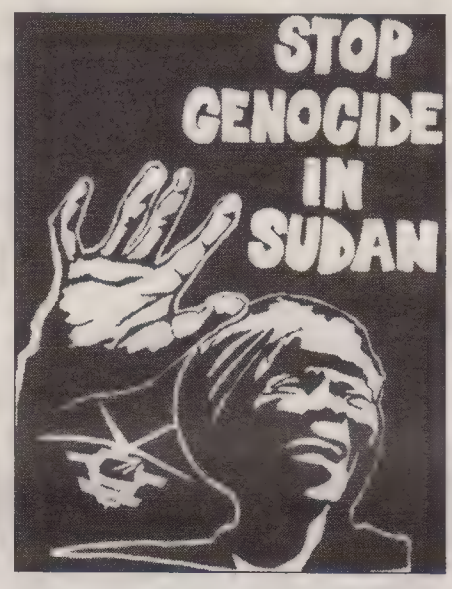

NÂSIR ALİ SAİT

Somoza Ateşin Söylenişi

Somoza ateşin söylenişi
Hatta dikenlerin
Sarayın hizmetçileri (melekleri)
Yemek tabağını sunar
Bildiğimiz sultanın düğün gecesinde
Somoza sarkmış kaburgalar şöleni.

Bütün kadınları adlandırır
Çiçekleri, aşkın yağmurunu
Uçuşan rüzgârın güllerini
Büyük Beyrut'a toprak ve güneş
Arasında sürükleneni.

Boynum omuzlarımdan süzülür
Ahıra kapatırlar
İşte bu son tren, kanıyla
Yitiririm ilk denizi
Son yaramı veririm
Somoza'dan kalma.

Çekirdekler kurar yuvasını
Kuşlar da
Ne zaman uzatacak kanatlarını gökyüzü?
Ne zaman yükselecek çığlığımız?
Acı yüreğimizde derinleşen.

Gözlerin hüzünlenmedi benliğimde
Düne âşık olduğun zaman
Bütün halk birleşir
Adlar serilir ayaklar altında...

Soluğumu celladın kılıcı altından çektin
Yağmurun suyuyla sattın
Yedin kızarmış etten
Kırdın ekmeği önüme
Afiyet olsun ey pisliklerin yargıcı...

Toprağımız terk edilmedikçe
Kadınların beli bükülmedikçe
Umutlar ölmedikçe
Taşımam bu acıları bağrımda
Girmem eğlencelerin şarabına
Girmem susanların kasrına
Cin ve şeytanların

Yazarım kılıçların şiirini
Âşık olurum kadınların çekici yüzlerine
Gölgeyi benliğimden kovarım
Ve bütün dünyanın yoksul insanlarından
Kovarım gölgeyi hatta ölümden
Feda ederim seven ve sevilene

Acılar bağrımı kapladı
Zaman değişsin artık
Artık oluşsun devrim
Şiddete boyun eğmek yok artık
Artık devrim oluşsun
Artık önceki yaraya boyun eğmeyin
Katilin çığlığı
Devrimcileri vurasın
Yargıç yolunu şaşırdı
Yoksulları vurdu
Afiyet olsun adaleti sağlayan herkese
Bu güç nereden geliyor
Sarayın sultanından mı?

Somoza ateşin söylenişi
Size söylüyorum Tatarlar

Katilden başkasını bilmeyin
Size söylüyorum Tatarlar
Benden bilme bu fırtınaları
Anlayın artık devrimin niteliğini
Size söylüyorum, yitirtmeyin
Dolarla, dinarla
Yiğitliğinizi
Devrim canlandı
Bütün bu ülkenin toprağında
Dalgalar coştu
Yıkılacak kasrın büyük pisliği
Yargıç yıkılacak
Yaşanacak bütün devrimler
Yaşanacak
Bütün devrimler.

MUHAMMED EL FAYTURİ

Afrika'nın Şarkısı

Ey doğunun bütün topraklarında yaşayan kardeşlerim
Ey vatanın bütün topraklarına yayılan kardeşlerim
Ey davet edenler... beni tanıyor musun?
Ey beni tanıyan kardeşlerim... sizlerde boyun eğmeyi deniyorlar
Şimdi karanlığın kefenini yırtmanın tam zamanı
Şimdi duvarları üstlerine yıkmanın tam zamanı
Hafızamı yoklayan mezarları bir bir sayacağım
Kan ağlayan ırmakları tek tek sayacağım
Köleliğin prangalarını sayacağım
Kendi toprağında köle olarak yaşlanan, göç eden köleleri sayacağım
Ben özgür yaşayacağım isteyerek boyun eğmeyeceğim
Ben özgürlüğü deneyeceğim tutulan zamanın notunda
Duyduklarım... duyduklarım benim olacak
Kulaklar sağır kulakların iç içe barınsa da
Yürümüş olsak da
Yıllanmış kart dikenlerin üstünde
Hiç çekmediğimiz acıyla yüzleşsek de
Yüzleşsek acıyla, gerçeğimizle yüzleşsek de
Gerçeğimiz çıplak ve açlık olsa da
Hüzünle ve korkuyla yaşasak da
Bir baltanın keskinliği bize güç verecek
Keskinliğinde duracağız düşene dek
Derimiz büyümüz olsa da
Güvenliğimiz kendi evlerimizde mahpusluğumuzdur
Bize gerekli olan boynumuzu omuzlarımızın üstüne dikmektir
Kanımızdan bir bardak doldurduk işte
İnleyen yaramızdan içmek için

Kesilen kafalardan yarattık taşımızı, kirpiklerimizi ve gözlerimizi nakşettik
Canımızla direnişe geçene dek imha ettiler bizi içimizde zulmün suskunluğunu
Lanetlerle uçmadı milyonların ufku
Yankıya doldu ufukları
Ve ben tarihimi araştırmak için çıktım
Yitip gidene kadar bu yeryüzünde
Baltaları yüklenerek döndüm
Sütten okudum katliamları!

Esrarı gözlerinizde bekledim ve gönderilen sabahta
Bozguna uğrayan cephede
Ey kardeşlerim bütün çıplak yeryüzünün ışığı
Kanınızda batar
Ey kardeşlerim bütün yeryüzünde dudaklarının donukluğu
Katlin kefaretidir
Asa tabutunda dirilerek kalktı
Bu mucize değil
İnananlar boşaldı
Büyüyen zehrin üstüne

MUHHİDDİN FARİS

Şehrim

İlk defa...
Şehrimde özgür... özgürlüğü duyumsuyorum
Bu kelepçeler bileklerimi kanattı, beni çok yormuştu
Ellerim önümde zincirler hışırdamasın diye tutuyordum
Şehrimin hazinesi... şehrimin hazinesi şarkılar
Şehrimin
Işıktan kapılarını açacağım
Bir su damlası batacak
Orakla bin su damlası biçilecek
Gündoğumunun kanatları açıldığında

Hançer gibi kıyılarla karşılaşırım
Bahçeler içinde
Gece karanlığın ötüşünü duyarım
Yarınlara gömülü gölgesiyle
Yorgun bacaklarımın iniltisi sana ulaştığında
Kulakların yorulacak
Şarkılara kulak veren... kuş yuvalarında
Beni saklayan şarkılar
Köy sakinleri gibi
Gözlerin dolacak bu hüzünlü şarkılardan
Benim şehrim... ey şehrimin hazinelik şarkıları
Boşalan yağmur gibi çıkar tomurcuk dudaklardan
İnci gibi sahillere
Islak esintiyle çırpınan kanatlarla

İlk defa...
Şehrimde özgür... özgürlüğü duyumsuyorum
Gökyüzü özgür
Havada yıldızlarla konuşan garip kuşlar
Bulutlar savrulmuyor sessiz sakin
Günlerin alnında yollar döşeli
Yağmurla yıkanmış tomurcuklar açmaya durmuş
Kumruları kendisine bağlayan
Gündoğumunun kanatları açıldığında
Benim şehrim... ey şehrimin hazinelik şarkıları
Yıldızların kalbinden ellerim uzanır...
katlı beyaz mendil gibi
Bu halkın bütün geçmişi mutlu iki dağ arasında akan ırmak gibidir
Şehrimin güneyinde öten, öten doruklardan ovaya doğru
Ey gündoğumu pencerelerimizi açtık örgülü saçlarımız
Beyaz zambaklarla yayıldı
Şairlerin tatlı sözleri karanlık tünelin yolunda tökezledi.

TARIK EL TAYYEB

Fas'ın Zamanında Kesildi Mekân

10
Telefonun çığlığı sustu
Bedenimin kemiklerini eriten
Parfüm şişesinin yanında dolaşan bağrım
Ruhumun soğukluğu çiçek açar onunla
Oysa bedenler yün örtüsü altında bunu yalanlıyor
Süzülen ter ondan daha telaşlı
Koynunda kadim kokuyu çalkalayarak
Güneşin gözünde

11
Bugün Fas'ta
Benimle iner dünyanın yağmuru
Sorular
Yolda beyazlara bürünür
Penceresi kapalı bu gecede
Dünyanın karanlığı
Lambanın ışığında yayılan kötülüğü düşünüyorum
Gömleğimin düğmelerini çözer bağrımı açarım
Ve sorarım.

12
Mahpusun kaçışı rehin kaldığı
Kış ve iç karartan buluttandır
Yeni zamanın kadim mekânlarında
Düşlerini bekler
Gül ki gezginliğin sıcaklığı yıllansın
Ve uyan bugünün cahilliğinden
Yıpranmış giysilerime bak
Valizde dinlenen düşün büyüsüyle
Giysi dolabının üstünde
Otel odasında
Gurbette
Deli ırmakların düşüne muhtaç
Gecenin iki deli düşünde

13
Dünyanın yükselişini bekle
Günün ışıltısında
Sesin sıcaklığında
Ellerdeki tuzda
Ellerdeki parfüm kokusunda
Doğacak duru bir günle
Dünyanın üstüne bir dünya kurarım yükümle
Saatler
Benimle inecek
Güneşle

MUHAMMED ABDULKADİR SEBİL

Düş

Alışmış bir düzenle geçer kırk kişi
Titrek yüreklerle
Cenazenin ardında yürüyorlar
Söylüyorlar: bedeliyle takdir etme
Onunla birlikte sarınarak geliyorlar
Saçları gerçekten yaralı
Gözleri yaşlı
Yeşil dalların olduğu yerde
Düşlerinden sarkar
Yüklü omuzların üstüne
Sonra gelecekler...
Göçmen kuşlar soracak
Gitmeden işlerine
Sende
Deneyecek konakladığı yarıkları
Tereddütleri mümkündür
Bu kuru dallar mahpusluktan yeşillenecek
Uzaklaşmadan bizleri çağıran
Hayatımın şarkısını götürerek
Her şey acıya dönüştü
Aile fotoğrafından keserek şeyleri
Babam bizimle olacak, bir çok bayramda
Âdetlerde hata olmaksızın?
Şimdi okuyun, iyice yüklendikleri
Çatırdayan anıları

Arapça'dan çeviren: Metin Fındıkçı

Cemal Dindar

YURTSUZ, YUVASIZ KUŞLAR İŞTE

Onlar...
Mustafa emmi...
Taksi.....
Mehemet Abi, tek başına fakat hiç kimseyle konuşmaz, kimseden para istemez halen mevcut bir abimizdir.
Allah selamet versin.
Bu da Mehemet diye geçinir.
Mehemedo diye sözü vardır.
O da o şekilde sokaklarda yaşar.

Bunların hepsi, anlattıklarımızın hepsi, sokakta
çilesini dolduran,
çilekeş kimsesiz,
yurtsuz,
yuvasız kuşlar işte...

Edo... "Gece demek ki sel gelince... o ahırın içerisini çok su basıyor... hayvanlarla o da boğulmuştu."
Lailaheilallah Abdi... "Götürmüşler Balıklı Göl'ün oraya soğuk suya batırıp çıkarırlar... Ve ondan sonra... Çok yaşamadı yani..."
Esrarkeş Mehe... "O da Beykapısı'nda kış gecelerinin birisinde, soğuktan donarak öldü."
Taksi... "İşte Bozovadaki akrabaları, işte kendi ahırında, hayvan barınağında orda yatırıp kaldırırlardı... Orada da gece hani sigara... çok meraklısı... sigarayı düşürüyor... o otlar filan yanmaya başlıyor... kendisi o otların içinde yandı gitti."
Nuri Babanın Torunu Nuri... "O da rahmetlik genç yaşta... yani yirmi yaşına filan gelmeden trafik kazasında öldü."
Sinemacı Mıçı... "Mustafa en sonunda... doksan ikide evde yatarken sigarası yatağın içerisine düşüyor ve orada... rahmetlik oluyor."

Pehlivan Haso... "Bozova yolu çatısında orda trafik kazasında öldü."

Bıyıklı Pehlivan... "O da kendi kendini yandırdı. Evde yatarken, sigarayla yandı."

Berho... "Bu da köye giderken yolda trafik kazasından öldü."

Akşam, yaz akşamı bin bir ışıkla iner Urfa'ya. Göğünde güvercin sürüleriyle, ezan sesleriyle, bir tepenin diğerine düşürdüğü gölgesiyle, Antep yolunu yırtan kamyon bağırtılarıyla, kalenin üzerinde oynayan çocukların neşelerini bir sapana takıp Balıklı Göl'e doğru fırlatmalarıyla, Yakubiye sırtlarında handiyse tek bir damın altına sığınmış gibi birbirinin koynuna arsızca girmiş konduların gönderlerinde, bu yaz günü, bir esintiyi boşuna bekleyen çarşaflarla, rengârenk elbiselerle, Gümrük Han'da içilen acılarla, oynanan dominoyla, damayla... Sahi, bir de Dörtyol Kahvesi. Köprübaşı'nda... duvarlarında çok eski, üstelik eskitilmiş İsevi resimler... Tombeki tek orada var... nargile denince... Postuna sarılmış, elinde tespihi, bıyığı simsiyah, sanırım Siverek'ten... Adını anımsayamadım... bunlar kış akşamlarının yüküdür: satranç oynuyoruz...

Vara vara vardım Siverek'in hanına
Dediler bir garip gelmiş serin yatağını eyvana

Ordan bir zalim çıktı, dedi bu Urfalıdır
Attılar zindana...

Bu başka bahis... Urfa'da şiire düşkünlüğüyle tanınan, şehirden biri: "Hocam" diyor, "çok değil, daha benim çocukluğumda, belli bir saatten sonra Harran Kapı'dan şehre girmek kolay mı?.. Papur yolu derdik, orada bekçiler vardı... köylülere hakaretin bini bi para..."

Bini bi para... Muayenehaneye annesiyle bir kadın geldi. Görüşme yapıldı. Tedavi başlandı. Biri bin para... Parayı hastalardan sekreter alıyor. Kadınla, annesi tekrar görüşme odasına geliyorlar. Kadın kulağındaki küpelerden birini çıkartıyor. Masanın üzerine koyuyor. Parası çıkışmamış... Küpeyi geri veriyorum. Sekreteri çağırıyorum. Ağlamaklı, öfkeli, hazin, çapraşık bir sesle bir şeyler söylüyorum. Olanları doktor arkadaşlara anlatıyorum: kimi, bunu çok bildik bir 'acındırma yöntemi' gibi anlatıyor, kimi: "Niye muayenehaneye gelmiş, hastaneye gelseydi" diyor, kimi: "Zokayı yutmuşsun" diyor... Hepsi doğru olsa bile, o küpe o kadının kulağından çıktıktan sonra, bu doğrulardan, Ahmet Kara'nın deyişi ile: "Bir şey çıkmaz!.." Çıkmıyor...

Akşam ışıkların en hasını kuşanır da iner Urfa'ya... Ova başka güzel, tepeler başka, lahit taşlı evlerin, ışıkları bin yılın iştahıyla sarıp sarmalaması başka... Çiçekli elbiseleriyle, esmerlikleriyle, başlarında poşileri, igalleri, neçekleriyle köylüler caddelerden çekiliyorlar... Şehirde, köylü kadınlar şehirli hemcinslerinden daha cesaretli dolaşıyorlar. Hemşirelik okulunda öğretmen bir arkadaş var... Yakınıyor: "Urfa'da iki şey çok zor; kadın olmak, bir de vejetaryen!..." Karanlık iyice çöktü. Kalenin ışıkları, belki de bir onlar, çift sütunun, mancınıkların sırlarını çözdüler... Kimbilir... Sütunların birinin üzerinde, Edessa Krallığı döneminden Süryanice bir yazı:

"Ben Bars(h....)ın oğlu, yönetici nu(hadra) Aftuha... bu sütunu ve üzerinde bulunan heykeli pa(s)griba Ma'nu'nun kızı, (kralın) karısı... efendim Kraliçe Şalmat için diktim."

Müslim Ağbi ile kaleye çıkıyoruz. Yazıt, özenle kazınmış gibi... Gün döner, sütunların gölgesi düşer, Balıklı Göl'e... Balıklı Göl'de, turistlere gölün efsanelerini anlatan çocukların üzerine... "Zalim Nemrut, bir gece rüyasında ak saçlı birini gördü. Ona İbrahim isminde bir çocuk doğacak, senin tahtını elinden alacak dedi..." Efsaneleri, çocuk zihninin bütün aceleciliği ile anlatmaya devam ederler... "Nemrut bu mancınıkları yaptırdı. Burada da büyük bir ateş yaktırdı. Hz. İbrahim'i mancınıklardan ateşe attırdı..."

Urfa'da Bahçelievler'de Milli Eğitim Bakanlığı'nın kitap satış yeri var. İslam Ansiklopedisi alıyorum. Sudan ucuz. Kırk milyon lira. Ahmet ile adları gündüzden biriktiriyoruz. Akşam, okuyoruz. Muhyiddin Arabi, Molla Cami, Sühreverdi, Gazali, Ebu Müslim, Battal Gazi... Sonra İskender... Sonra Nemrut... Adları madde madde okuyor, sonra birbirimizin yüzüne bakıyor, yargımızı veriyoruz. 'İyidir.' 'Kötüdür.' Bazen aramızda ihtilaf çıkıyor... Kızıyoruz... Ahmet, ilk gençliğinde Kıbrıs Tekkesi'nden geçmiş adam. Saygıda kusur etmemeye çalışıyorum. İslam Ansiklopedisi, Nemrut'u, handiyse yoksulları etrafında toplayıp isyan bayrağını açmış bir kişilik gibi de anlatıyor. Aklımız karışıyor. Nemrut'a 'iyidir' demek de kolay değil... hani... İmdada Segal'in Edessa, the Blessed City kitabının fotokopisi, Kramer'in Tarih Sumer'de Başlar'ı, Muazzez İlmiye Çığ'ın kitapları, sonra Childe'ın Tarihte Neler Oldu'su, sonra Urfa'da yaşayan Urfa'lı araştırmacıların, aydınların; A. Akbıyık'ın, H. Açanal'ın, M. Karakaş'ın, M.A. Maraş'ın, C. Kürkçüoğlu'nun... şehirlerine eşsiz bir merakla yönelmiş çabalarının ürünleri, Şanlıurfa Güzel Sanatlar Müzesi'nin görevlilerinden Zeynep Hanım'ın her zaman minnetle anacağım yardımlarıyla yetişiyor.

Akşam, süzüle süzüle, ışıklar içinde, akşam Suriye dağlarına çıkmış Ezo Gelin'in kemerinin taşına güneşi çarparak iniyor. Yıldız Meydanı'ndaki evin kaleye bakan balkonunda bir yandan az ötedeki evin eyvanından yükselecek ilahileri, türküleri bekliyorum, bir yandan rakı içiyorum. Kalenin arkasında Nemrut'un Tahtı'na doğru uzanan tepelerde tektük ışıklar yanıyor.

Bir otomobil, Yakubiye Mahallesi'nin içinden geçiyor, tepelere doğru farının titrekliği ile kararsız ilerliyor. Urfa'nın bin yıl önceki münzevilerini düşünüyorum. Hıristiyan Edessa'nın kilise babalarından Efraim bu tepelerdeki mağaralara çekilmiş "vahşi hayvanlardan ve açlıktan korkmadan yalnızlık, iman ve ibadet içinde... şehrin günahkâr pisliğine bulaşmamış" münzevilerin yaşamlarını İsa'nın yaşamına benzetiyordu. Olasılıkla, bugünkü mancınıkların benzeri başka sütunlar da vardı. Rivayete göre Efraim zamanında yaşamış Theudoulos adlı bir zahid, şimdi baktığım tepelerin eteklerindeki bir sütunun üzerinde kırk sekiz gün geçirmişti... Efraim, öldüğünde, ünlü bir din adamı ve şairdi. Yoksulların ve canilerin yattığı mezarlığa gömülmeyi vasiyet etti. Hıristiyanlığın kurumlaşmasında büyük etkisi olduğu bilinmektedir. Yine de putperest geçmişin kalın izlerini taşıyan münzevi yaşantılara, belki de hayranlık duymaktaydı.

Otomobil, dağın tepesine yakın bir yerde durdu. Şimdi o otomobilin içindeyim. Bir mağaranın önünde... Şehre bakıyorum, şehir bana bakıyor. Evin balkonundan tepede, bir mağaranın önünde durmuş ışığa bakıyorum. Balkonun önündeki evden ilahiler yükselmeye başladı. Tüm mekânların ve zamanların dışındayım...

Yurtsuz
Yuvasız kuşlar gibi...
Öyleyse; gitmelerin, yeni mekânlar edinmeye yol almaların vaktidir...

serkisof

Tespihler diziyorum gözlerimdeki ışığa
Kehribar, abanoz, pelesenk, bağa
Eski vakitleri usulca okşar gibi
Sığınıyorum Gümrük Hanı'na

Yüzüğüm selçuki, tabakam van
Bir serinlik yürüyor yanımda
Tanıktır içtiğim Muş işi tütün
Gümüşi güllerin kızardığına

Kahveler acı cigaram sarma
Kürsü, Emin usta, domino, dama
Serkisof saatlerle en güzel
Vakitler birikiyor lahit duvarda

Urfa'nın üst katında mağralar
Ud, bağlama, bir de darbuka
Kuka tesbihlere sabır işlemiş
Memed ustanın sesine hoyrat

Bekir diye bir adam. Adam
Urfa diye bir şehir. Şehir
Filiz diye bir kadın. Kadın
Gözkapaklarında titriyor dünya

Urfa'da bir ev. Evin hayadı
Bemeve motor 47 yaşında
Bu öyküyü kime anlatsam
Bir sen anlarsın Hasan usta.

Mümkünse kaybedenlerden olalım
Nemiz kalmış sevdamızdan başka
Bemeve motor yaşı kırk yedi
Dostlar, sevgili, bir de Urfa.

Haziran 2001
Urfa, Gümrükhan

DEMEK YAZABİLECEĞİNİ DÜŞÜNÜYORSUN!

Wystan Hugh Auden

Ünlü İngiliz şair WH Auden genç şairlerin hürmet ettiği bir isimdir. Oysa Auden gençleri övmek konusunda pek cömert olmamıştır. 1973'te hayata gözlerini yuman Wystan Hugh Auden bu yıl doğumunun 100. yılı sebebiyle dünyanın her yerinde çeşitli etkinliklerle anılıyor. 100. doğum günü şerefine biz de üstadın "yaratıcı yazım" konusunda düşüncelerini kaleme aldığı, 1948 tarihli gaddar ve komik bir makalesini burada yayınlıyoruz. Acı gerçeklere hazır değilseniz okumayın...

Kız veya erkek fark etmeksizin, bunca gencin, hayatta ne olacakları sorulduğunda, artık ne "avukat, çiftçi, otelci" gibi makul ve mantıklı, ne de "kâşif, motosiklet yarışçısı, misyoner, ABD başkanı" gibi romantik cevaplar vermemesi kesinlikle hayret verici. Hayır, şaşılacak kadar çok genç bu soruya "yazar" diye cevap veriyor, ve yazmaktan kasıtları - o berbat tanımla söylemek gerekirse – "yaratıcı" yazım. "Ben gazetecilik yapmak istiyorum" deseler bile bunu, bu mesleği yaparken yaratıcılıklarını kullanabilecekleri yanılgısı içinde söylüyorlar. En önemli arzuları gerçekten çok para kazanmak olanlar bile, bunu yüksek maaşların verildiği reklamcılık gibi yarı-edebi bir işle yapacaklar.

Bu yazar müsveddeleri ordusu içinde büyük çoğunluğunun edebi yeteneği yok. Bu kendi içinde çok da şaşırtıcı bir şey değil. Çünkü herhangi bir konuda belirgin bir yeteneğe sahip olmak sık rastlanan bir şey değil.

Asıl şaşırtıcı olan, herhangi bir meslek dalına karşı yeteneği olmayanların büyük bölümünün yazarlığı çözüm olarak görmesi. Belirli bir kısmının tıbba, belirli bir kısmının mühendisliğe ve bunlar gibi alanlara yeteneği olduğuna inanması beklenebilir. Ama mesele bu değil. Çağımızda bir kız ya da erkek yeteneksizse, bu zaafları yazmak istediklerini düşünmelerini destekleyen bir durum oluyor.

Bunca yeteneksiz insan yazma arzusunu dile getiriyorsa, toplum, edebiyatın doğası konusunda büyük bir yanılgı içerisinde olmalı. Şöyle şeyler düşünüyor olmalılar: 1) Yazmak özel bir yetenek gerektirmez, herhangi biri, insanlığının erdemi sayesinde, denerse bunu yapabilir. 2) Yazmak günümüzde kişinin istediğini yapmakta özgür olabileceği, modern toplumda makinenin dönen çarkında kişiliksiz dişlilerinden biri olmaktansa birey olabileceği tek meslektir. 3) Yazmak - ki bence bu özellikle şiir yazma konusunda yaygın bir düşünce – bir tür dini yöntem, mutlu ve iyi olmayı öğrenmenin bir yoludur.

Bana göre toplum, 2 numaralı madde konusunda kısmen haklı, şöyle ki, bir sanat olarak yazmak, tıpkı oyun oynamak gibi, keyfi ve karşılık beklemeden yapılan bir şeydir; ve tam da bu yüzden diğer iki düşünüş şekli yanlış olmalıdır. Bir şair, herşeyden önce, dile aşık bir kişidir. Bu aşk, ister edebi yeteneğinin bir işareti, ister yeteneğin ta kendisi olsun – çünkü aşk duymak seçilen değil olunan bir şeydir – bir gencin şair olma potansiyeli olup olmadığının fark edilmesini sağlayacak en kesin işarettir.

"Neden şiir yazmak istiyorsun?" sorusuna genç bir adam "Çünkü söylemek istediğim çok önemli şeyler var" diye cevap veriyorsa o zaman o bir şair değildir. Eğer cevabı "Kelimelerin arasında dolaşmayı ve onların söylediklerini dinlemeyi seviyorum" ise belki bir şair olacaktır.

T.S Eliot'ın makalelerinden birinde söylediği gibi, genç bir yazarın gelecek vaad ettiğinin işareti düşünce ya da duygularının orijinal olması değil, teknik becerisidir. Gelecek vaadeden bir ilk dönem eserinin esasındaysa, hiçe sayılan ve önemsiz bir kural olarak görülen, stil türetme vardır.

İki şiir teorisi var. Kişinin kendinde ya da başkalarında, arzulanan duyguları harekete geçirmek ve arzulanmayan duyguları püskürtmek için kullandığı büyülü bir araç olarak şiir, ya da duyguları ve duygular arasındaki ilişkileri tanımlayıp bilinç düzeyine taşıyarak oynanan bir bilgi oyunu olarak şiir.

İlki, en başta Yunanlılar tarafından benimsenmişti, şimdi ise (Hollywood stüdyosu) MGM, propoganda büroları ve dünyanın bütün toplumları tarafından benimsenmiş durumda. Ama yanılıyorlar.

Erkek arkadaşı kendisine aşk şiirleri yazan bir kız kendini korumalı. Belki adam onu gerçekten seviyordur ama ortada kesin olan tek bir şey var: Şiirlerini yazarken kızı değil o kız için hissettiği kendi duygularını düşünüyordu ve bu şüphe uyandırıcı bir şey. Bu genç kıza St. Augustine'in çok sevdiği birinin ölümünün ardından kendi duyguları konusunda yaptığı itirafı hatırlatmak gerekiyor: "Acımdan mahrum olmaktansa arkadaşımdan mahrum olmayı tercih ederim."

Herkes kalbinin en derininde Baudelaire'e hak verir: "Faydalı bir insan olmak bana hep korkunç bir şey gibi görünmüştür", çünkü, şahsen, faydalı olmak demek kişinin kendi istediklerini değil, başkalarının ondan yapmasını istediklerini yapması demektir. Ama öte yandan toplum içinde faydasız biri olduğunu kabul etmekten herkes utanır. Nitekim, eğer bir şair bir tren istasyonunun bekleme salonunda tanımadığı birisi ile sohbet etmeye başlar, ve karşısındaki yabancı ona "ne iş yapıyorsunuz?" diye sorarsa, hızla düşünüp "İlkokul öğretmeniyim, arı yetiştiricisiyim, içki kaçakçısıyım" diye cevap verir, çünkü gerçeği söylemek kuşkulu ve rahatsız edici bir sessizliğe sebep olacaktır.

Şairin hayalini kurduğu ideal izleyiciler, onunla yatağa girecek güzel kadınlar, onu yemeklere davet edecek ve ona devlet sırlarını anlatacak güçlü kişiler ve diğer şair dostlarından oluşur. Sahip olduğu gerçek izleyiciler ise miyop öğretmenler, kafeteryalarda yemek yiyen sivilceli genç adamlar ve diğer şair dostlarıdır. Yani buna göre şair aslında sadece diğer şairler için yazar.

Matematikçilere ne mutlu. Bir matematikçi sadece kendi dengi olan meslektaşları tarafından değerlendirilir ve standart o kadar yüksektir ki, hiçbiri hak etmediği bir üne sahip olamaz. Hiçbir kasiyer de Sunday Times, New York Times gibi gazetelere modern matematiğin ne kadar anlaşılmaz olduğundan şikâyet eden ve bu yeni dönemi, matematikçilerin yamuk şekilli odaları zımparalamaktan ya da boşaltma borusu açık havuzları doldurmayı hesaplamaktan memnun olduğu o eski güzel günlerle karşılaştıran makaleler yazmaz.

Sunday Times gazetesinin kitap ekindeki, muhabirlerin kendileri için en anlamlı olan şiirleri belirlediği son sayfayı okumak her şair için aklını başına getiren bir deneyimdir. Çünkü o zaman şunu fark etmeye mecbur kalır: İnsanların çoğunun zor anlarında sihirli bir tılsım olarak görüp yücelttikleri, onun çalışmaları değildir, hatta Dante ya da Shakespeare'inkiler bile değildir; yerel gazetelerde bakire hanımların yazdığı abuk sabuk kötü satırlardır. Ve yas tutan, kalbi kırılan, ıstırap çeken, bunalım yaşayan milyonlarca kişi bu rezil çöplüklerle teselli bulur, hatta kederinden kurtulurken, şiir, çaresiz ve yetersiz bir kenarda öylece durur.

(Poets at Work, 1948, WH Auden)

Çeviren: Mine Akverdi

20. yüzyılın en büyük edebiyatçılarından biri olarak anılan ve sonradan göç ederek Amerikalı olan İngiliz asıllı şair Wystan Hugh Auden (1907 – 1973) kariyeri boyunca hep tartışmalı ve çok etkili bir figür oldu. En ünlü şiirlerinden birisi ise Funeral Bules (Cenaze Hüznü) idi. Bir solukta okumak isteyenler için...

Cenaze Hüznü

Tüm saatleri durdurun, telefonu kesin,
Köpeği havlatmayın arkasında sulu bir kemiğin,
Piyanoları susturun, ve çalarken boğuk sesli davullar
Tabutu çıkarın dışarı, gelsin yas tutanlar.

Uçaklara inleyerek daireler çizdirin göklerde
Yazarken bu haberi, "O öldü." diye,
Siyah fiyonklar takın beyaz boyunlarına güvercinlerin,
Trafik polislerine siyah eldivenler giydirin.

O benim Kuzey'imdi, Güney'imdi, Doğu'mdu
ve Batı'm,
Çalışma haftamdı ve Pazar rahatım.
Öğlem, gece yarım, konuşmam, şarkım;
Sevgi sonsuza dek sürer sanırdım; yanıldım.

Yıldızlar artık gereksiz, söndürün hepsini
Ay'ı paketleyin, parçalayın Güneş'i
Dökün okyanusu, süpürün ormanı
Artık hiçbir şey güzelleştiremez hayatı.

(Çeviren: Hande Tekin)

ÇÖKÜŞÜN ESTETİĞİ

nafer@leman.com.tr
Nafer Ermiş

*Thomas Mann'ın ünlü eseri **Venedik'te Ölüm** yeni baskısıyla okurun ilgisine sunuldu. Venedik'te Ölüm, Alman edebiyatının yirminci yüzyılda verdiği en önemli eser olarak kabul ediliyor.*

Boyutları küçük, ama etkileri ve güçleri çok büyük kitaplar vardır. Kafka'nın "Dönüşüm"ü, Musil'in "Genç Törless"'i, Zweig'ın "Satranç"ı bunlardan bazılarıdır. Hemingway'in "İhtiyar Adam ve Deniz"i de bunlar arasında sayılabilir kuşkusuz. Hermann Hesse'in "Siddhartha"sı, Handke'nin "Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi"si, Dostoyevski'nin "Beyaz Geceler"i, Gogol'ün "Bir Delinin Hatıra Defteri" vs. Aslına bakılırsa bunlar saymakla bitmez. Bunların en ünlülerinden biri de Thomas Mann'ın "Venedik'te Ölüm" kitabıdır. "Venedik'te Ölüm" Thomas Mann'ın Haziran 1911 ile Haziran 1912 arasında yazdığı, aslen Goethe'yi yazma fikrinden yola çıkıp bambaşka birini anlattığı ve bambaşka bir yere vardığı bir yapıttır. Thomas Mann'ın cismen daha hacimli diğer kitaplarına girmek için küçük ve sevimli bir kapı gibi görünen, ismi yüzünden ve her nedense romantik çağrışımları olan "Venedik'te Ölüm" hiç de göründüğü kadar basit, göründüğü kadar romantik bir kitap değildir. Behçet Necatigil'in akıcı ve şiirsel çevirisi sayesinde kolay okunan, dış yüzeyindeki pek de geleneksel olmayan bir tutku hikâyesinin altında, Yunan tragedyasına, Yunan mitolojisine, Nietzsche'ye, Platon'a yapılan derin göndermeler ve etkilenimlerle dolu bir nehir akmaktadır.

Güzellik sadece düşüncenin bir ürünü müdür, yoksa duyuların kaynağından doğan bir şey midir? Güzelliğin karşısında kendimizi ölüme daha yakın mı hissederiz, yoksa hayata nihai bir hedef, bir anlam mı buluruz? Schopenhauer sanatta, insanın kendini aşmasının, egosundan kurtulmasının ve gerçek hayatın bir parçası olmasının hakiki bir olanağını görüyordu. Aynı zamanda, estetik algı sırasında, kısa süreli de olsa hayatın acısından kurtulma olanağını da görüyordu. Hayata karşı takınılan bu olumsuz tavır, hiç kuşkusuz, emperyalizmin ve imparatorlukların hiç durmadan yükseldiği, bireyinse buna bağlı olarak ve bunun tersine, aralıksız bir düşüş içinde bulunduğu bir çağın ürünüdür. Çevresinde büyüyen devasa güçlerin altında giderek küçülen ve güçsüzleşen birey için, "sanata sığınmak", "mutlak güzellik"e tutunmak, toplumsal ve bireysel deformasyonlara karşı verilebilecek tepkinin muhtemel biçimlerinden biridir.

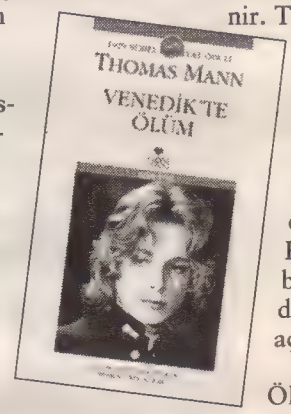

Thomas Mann "Venedik'te Ölüm"de, 50 yaşlarındaki başarılı ve ünlü yazar Gustav Aschenbach'ın vücuda getirdiği çöküş, dekadans, ölüm figürü ile Polonyalı bir yeniyetme olan Tadzio'nun vücuda getirdiği "mutlak güzellik" figürü arasında oluşan ve Venedik'teki kolera salgını tarafından sona erdirilen bir çatışmayı işler. Yaşlanmakta olan, gençliğin güzelliğine tutulmuştur ve ölüme meydan okumanın tek çaresi onu ele geçirmek gibi görünür. Ama ölümün karşısında sanat, sanatçı cılız bir ışığa, estetik, çöküş içindeki bir çağın zayıf koltuk değneğine dönüşmekten ileri gidemez.

Apollonca ölçülülüğe, biçime, akla ve yetiştirilme tarzına sahip bir sanatçı olan Aschenbach Dionysosça olanla karşılaşır. Önce Münih'teki İngiliz Parkı civarında dolaşırken, Nordfridhof mezarlığı yakınlarında karşılaştığı bir yabancı onda seyahate çıkma hevesi uyandırır ve o da, aslında uzaklardan gelen bu çağrıya uyar. Yıkık dökük bir gemiyle Pula'dan Venedik'e gelir. Ehliyetsiz bir gondolcu onu, Aschenbach'a tabutu hatırlatan siyah gondoluyla Lido'ya taşır. (Sanki Charon onu Styx'den geçirerek Hades'e götürmektedir.) Lido'da genç bir delikanlının güzelliğine tutulur. Onu mükemmelliğe ulaşmış antik bir heykel gibi görür. Venedik'te tüm şiddetiyle süren kolera salgını bile onu yıldırmaz ve Venedik'te kalır.

Aschenbach koleraya mı, yoksa uzun süren aşk acısına mı yenilmiştir? Yoksa, elde edemediği mutlak güzelliği artık görmeye dayanamamış mıdır? Ölüm nedeni konusunda Thomas Mann çok net bir şey söylemez. Bunun açık bırakarak aynı zamanda "hepsi" ya da "hiçbiri" olanaklarının tümünü kullanır. Bunu pek de önemi yoktur. Önemli olan, ölümün kol gezdiği "hastalıklı" bir şehrin çürümüş atmosferinde, sanatçının bedensel ve ahlâki çöküşüdür. Thomas Mann'ın anlatısına mekân olarak Venedik'i seçmesi tesadüf değildir. Çünkü Venedik sadece aşkın değil, aynı zamanda güzelliğin ve çöküşün de sembolü olarak kabul edilen bir şehirdir.

Buradaki meseleler, yaşlılık, çöküş ve ölümdür; derin bir korku ve tedirginlik içindeki bir insanın ölümüdür; dejenere olan bir toplumun değer yargılarındaki çöküştür. Öykünün sonunda Dionysos Apollon'u yenmiştir; esrime, akla galip gelmiştir. Sanatçı mükemmeli ve imkânsızı aramış, bulduğu anda da hayatı sona ermiş, adeta onun içinde eriyip gitmiştir. Aslında sanat tarihinde sıkça karşılaştığımız bu temayı, Thomas Mann müthiş bir ustalık ve kusursuz üslupla işlemiştir; öyle ki onun "Venedik'te Ölüm"de ulaştığı dil mükemmelliğine bir daha hiç ulaşamadığı söylenir. Thomas Mann'ın bu eserde kullandığı teknikler ve özellikle de, bunları yaklaşık yüz yıl önce kullanmış olması son derece etkileyicidir. Sonraları genellikle Anglo-Amerikan yazarlara (Örneğin James Joyce) atfedilen bazı teknikleri onlardan çok daha önce Arthur Schnitzler, Joseph Roth ve tabii ki Thomas Mann gibi bazı Alman yazarların kullanmış olduklarını elimizdeki bu örnek de açıkça gösteriyor.

Thomas Mann'ın Venedik'te Ölüm'de kullandığı bu tekniklerden en çarpıcı olanı laytmotif tekniğidir. Genel dramatik yapısıyla Yunan tragedya biçimine uyan ve bilinçli olarak yüksek bir dil kullanılan bu neo klasik eserde, en az olay örgüsü kadar metne eşlik eden motifler de önemlidir. Bu motiflerden biri, Münih'teki Nordfiredhof mezarlığındaki yabancının çağrıştırdığı (belki de onun simgelediği) ölümdür. Bu simgelerden bir diğeri Gondoldaki gülünç ihtiyar, bir diğeri de Aschenbach'ın otelinin önünde şarkı söyleyen tuhaf adamdır. Venedik çürük kokuyordur, hastalıklı bir şehirdir. Bütün bunları izlerken ölümü çeşitli kılıklarda karşımızda buluruz. Kahramanın kaderi adeta belirlenmiştir.

Bir diğer önemli laytmotif ise sadece belli belirsiz ima edilen kişilerle karşılaşmalardır. Başkahraman Gustav Aschenbach bile bir parça belirsizdir. İsmi henüz değişmiş, Gustav von Aschenbach olmuştur; 19... yılıdır, L. adında bir şehirden gelmektedir. Karşılaştığı kişilerin nereden geldikleri ise genellikle belirsizdir. Onları şapkalarından tanırız ve bazen, kayığıyla ölüleri Styx'den ölüm ülkesi Hades'e taşıyan Charon'u hatırlatırlar; bazen de gölgelerin Hades'teki lideri Hermes'i. Anlatıcı sık sık rastlantılar yaratır. Ama bunların hepsi kurgulanmıştır ve bir anlamları vardır. "Müziğin Ruhundan Tragedya'nın Doğuşu"nda Nietzsche, sanatın ve müziğin, ama aynı zamanda bilginin ve ölçünün tanrısı Apollon ile şarap ve esrime tanrısı Dionysos arasındaki diyalektik ilişkiyi ele almıştı. Thomas Mann işte bu iki kutup arasına sanatçıyı yerleştirir. "Venedik'te Ölüm"de bu sanatçının tragedyasını anlatır. Yaklaşık yirmi yıl sonra (1930) Thomas Mann onu "alçalmanın trajedisi" olarak nitelemiştir. Dil açısından Thomas Mann bu eserinde, az ve öz, ama kararlı konuşmanın mükemmel bir biçimini yakalamıştır. Mitolojik derinliklere açılan perspektifler, beş bölümlük yapısıyla Yunan Tragedyasının beş perdelik yapısını tekrarlaması ve dilin zaman zaman antik bir tona bürünmesiyle eser klasik özellikler kazanmıştır. "Venedik'te Ölüm", Alman edebiyatının yirminci yüzyılda verdiği en önemli eserlerinden biri sayılmaktadır.

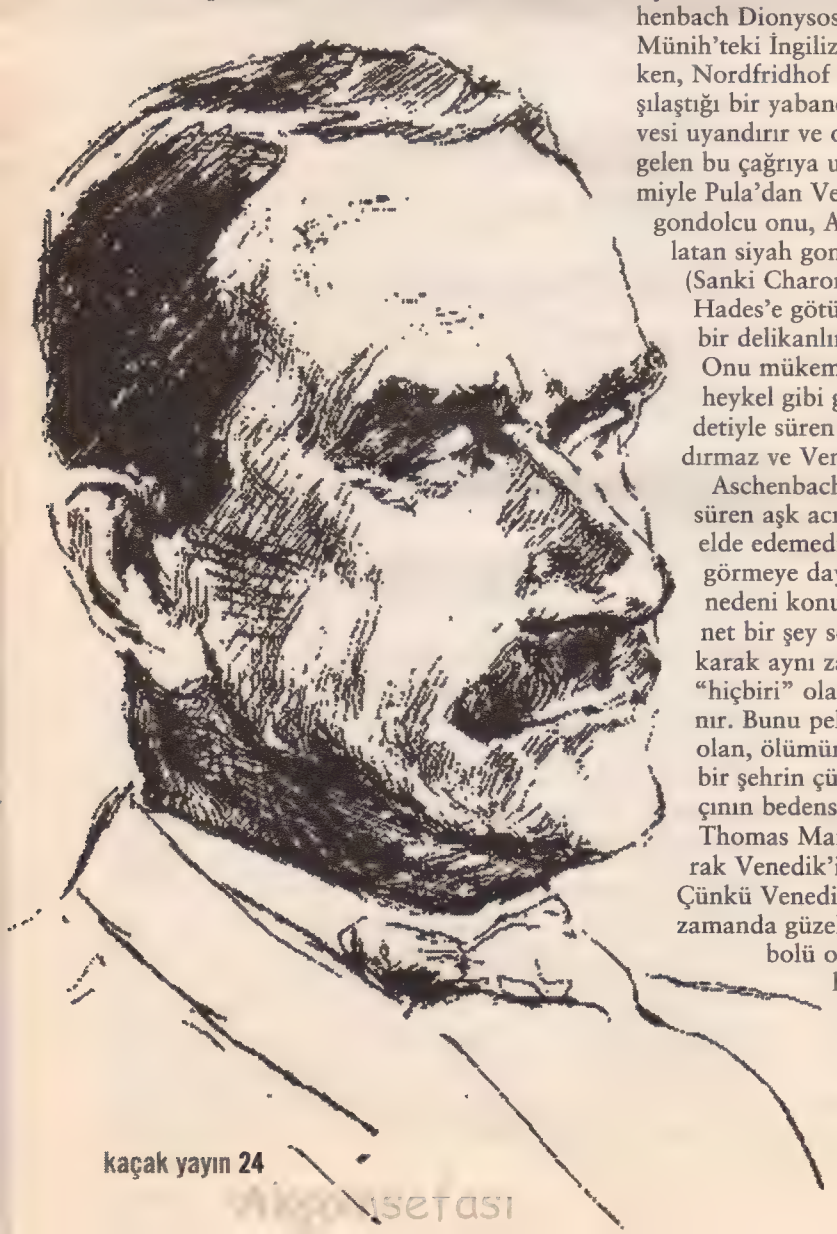

Volkan Hacıoğlu

KIZILDERİLİ ŞARKISI

dağ vurmuş gözlerine
tütün içer Kızılderili
ay ışığı, kurt gölgesi
yakamozda tüyleri

bütün gün avlamış
birer birer güneşleri
oklarını bitirmiş
balta tutar elleri

beyaz adam gelince
çadırlar sökülecek
atların yelelerine
kan izleri düşecek

siyah beyaz renkler
bir çizgide görünecek
büyük toz dumanı
ufukları örtecek

kanları karışırken
silah çeken ellerin
neden karışmaz birbirine
renkleri derilerin

rüzgâr vurmuş tellerine
barut kokan saçının
beyaz adam sallanıyor
üstünde darağacının

oysa aynı yeryüzü
gökyüzü hep aynı
farkı yok hiçbirinin
bütün ölüler aynı

dağ vurmuş gözlerine
tütün içer Kızılderili
ay ışığı, kurt gölgesi
yakamozda tüyleri

William Butler Yat

Yaşlanınca

Yaşlandığında, ağardığında saçların
ve güçsüz düştüğünde,
Ve ateş başında sallanırken başın,
al bu kitabı eline,
Yavaşça okumaya başla ve düşün
bir zamanlar sahip olduğun,
O yumuşak bakışları ve
gölgelendiğinde derin düşünceleri
Kaç kişinin zamanında sana âşık
olduğunu düşün,
O parlayan zarafetinle geçirdiği
dakikalarda
Kaç kişinin âşık olduğunu düşün
güzelliğine, gerçek veya
yalan sevgiyle
Ama bir adam görmüştü ruhunun
içindeki kutsallığı
Ve sevmişti suratının ifadesi
değiştiğinde ortaya çıkan acıyı
Ve ateşle kavrulan o demirlerin
yanına bükülerek
Aşkın nasıl kaçıp gittiğini düşünerek
mırıldan, biraz mutsuz
Ve başının üzerindeki dağlardan
yürüyüp gittiğini
Yüzünü saklamıştı yıldızların arasın

Çeviren: Duygu Günc

BUNLAR OTOBİYOGRAFİK Mİ?

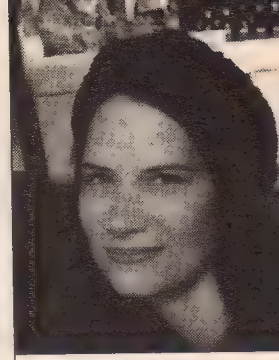

Tanja Dückers

Artık romanlar daha çok gazetecilik nitelikleriyle bezenmek durumunda, "sürükleyici" ve "dolu" olmak, bir deneyim uçuşu, bir seyahat gibi "gerilim" içermek zorundalar. Evet, bu günlerde gezi yazıları özellikle ilgi çekiyor. Ve en iyi okunanlar da polisiye romanlar.

Bir çok etkinliğe katılıp kitaplarınızdan parçalar okuyorsanız, günün birinde bazı soruların tekrar tekrar karşınıza çıktığını görmekten kaçınamazsınız. On yıllık deneyimlerimin ardından söyleyebilirim ki okurların en sevdikleri soru, açık ara şudur: "Bunlar otobiyografik mi?" Yani bunlar bizzat başınızdan geçti mi? Bundan sonra gelen soru ise: "Şu anda üzerinde çalıştığınız konu nedir?" Ardından da şunlar gelir: "Kendinizi politik bir yazar olarak görüyor musunuz?" "Nasıl çalışıyorsunuz? **Thomas Mann** gibi her gün belli saatlerde mi?" Ve, ki bu gerçekten de son derece haincedir: "Yazdıklarınızın otobiyografik olup olmadığının sorulması sizi rahatsız ediyor mu?"

Birbirinden oldukça farklı kitaplardan parçalar okuduktan sonra bile sık sık karşıma çıkan bu soruları, meslek ahlakıma (benim okumalarıma gelenler, yazarın kafasını karıştıran aptalca sorulardan sonra bile iyi muamele görür) uygun bir sabırla cevapladıktan sonra kendi kendime sormaya başladım: Neden yazdıklarımın "Otobiyografik" olup olmadığı bu kadar çok soruluyor?

Yakından incelendiğinde son derece karmaşık olan bu soruya birçok farklı açıdan cevap vermek mümkün. İlk anda insanın aklına, oldukça yaygın bir duygu olan "röntgencilik" olgusu geliyor. İnsanlar şeffaf bir yazar görmek istiyorlar; onlar için bir kitabın üzerine eğilmiş bir yüz, kitapta anlatılandan çok daha ilginçtir. Bu fenomen, yazarın yazarlık yetisinin dolaylı yoldan küçümseniyor oluşuna göre çok daha kolay anlaşılır bir şeydir: Çünkü "Bunlar otobiyografik mi?" sorusu ne kadar tekrarlanırsa, yazara ve onun yeteneğine karşı takınılan küçümseyici tavır bir o kadar açığa çıkıyor: Yaşanmış olan iyidir; kafada bir şey kurgulamak, onu hikayeleştirmek ve kâğıda dökmek gibi sanatsal bir performans daha az değerlidir. Herkes bir şeyler uydurabilir. Çok teşekkürler!

Bir sonraki bakış açısı metnin içeriğiyle ilgilidir. Belki de benim metinlerim insanlarda, sık sık ileri sürüldüğü gibi, içerdikleri "barok bir ayrıntı sevgisi"yle, duyulabilir, koklanabilir ve görülebilir şeyler karşısındaki taşkın heyecanıyla, gerçekliği birebir yansıttığı duygusu uyandırıyordur ve bu da onlarda, bunların benim başımdan geçen şeyler olduğu izleniminin doğmasına yol açıyordur. Gerçi bu, kahramanlarımın genellikle bana benzemeyen kişiler (erkekler, çocuklar, yaşlılar) oluşlarıyla çelişiyor gibi görünüyor. Zaman zaman, metinlerden birinde kendim ortaya çıksam da bu, ki olmadı değil, (*Himmelskörper* romanındaki asistan Dückers ya da Cafe Brazil'deki, mahkûmların gözünde gergin ve meraklı bir yazar olarak) hakkında birkaç paragraftan fazlasına gerek olmayan bir figüran şeklinde olmuştur.

Metin içeriğini hedefleyen tez aynı zamanda, bir kısmı edebi açıdan oldukça farklı yöntemlerle çalışan çok sayıdaki yazarın, son zamanlarda ortaya çıkan "bunlar otobiyografik mi" dönemiyle ilgili olarak benzer şeyler söylemleriyle de çelişiyor. Metne dayalı açıklama girişimleri bizi hiçbir yere götürmüyor. Burada söz konusu olan sosyolojik bir olgudur: daha doğrusu, yaşanmış olana gösterilen ve giderek de artmakta olan ilgidir: Televizyondaki reality-şovları, halkın karşısında yapılan itirafları, İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan bombardımanlar, kaçış ve sürgün deneyimleri hakkındaki ikircikli anlatımlar da aynı ilgiye yöneliktir. Artık hiç kimseye ve hiçbir şeye güvenilemeyen bir dünyada, yaşanmışlık, yüksek bir değer ve geçerlilik kazanmış gibi görünüyor. Politikacılar inandırıcılık yeteneklerinden geçmiş yıllara oranla çok şey kaybetti, kilise zaten böyleydi, dogmalarsa artık hiç dikkate alınmıyor. Ve insana, sözüm ona kendi deneyimlerini yazmaktan başka bir şey kalmıyor: Elde kalan tek inandırıcı merci kişinin duyuları ve kişisel izlenimleri oluyor. Bu artık otonom değil, bilakis bedensel öznedir –yani saf duyusal bir birey, bir kendine geri fırlatılmışlık halidir. Kişinin ruhuyla, zihniyle ortaya koyabileceği şeylerin –ideolojiler, parti üyeliği, cemaatler – büyük oranda artık güvenilirliğini, cesaret vericiliğini ya da avutuculuğunu yitirmesinden sonra inandırıcılık garantisi olarak geriye

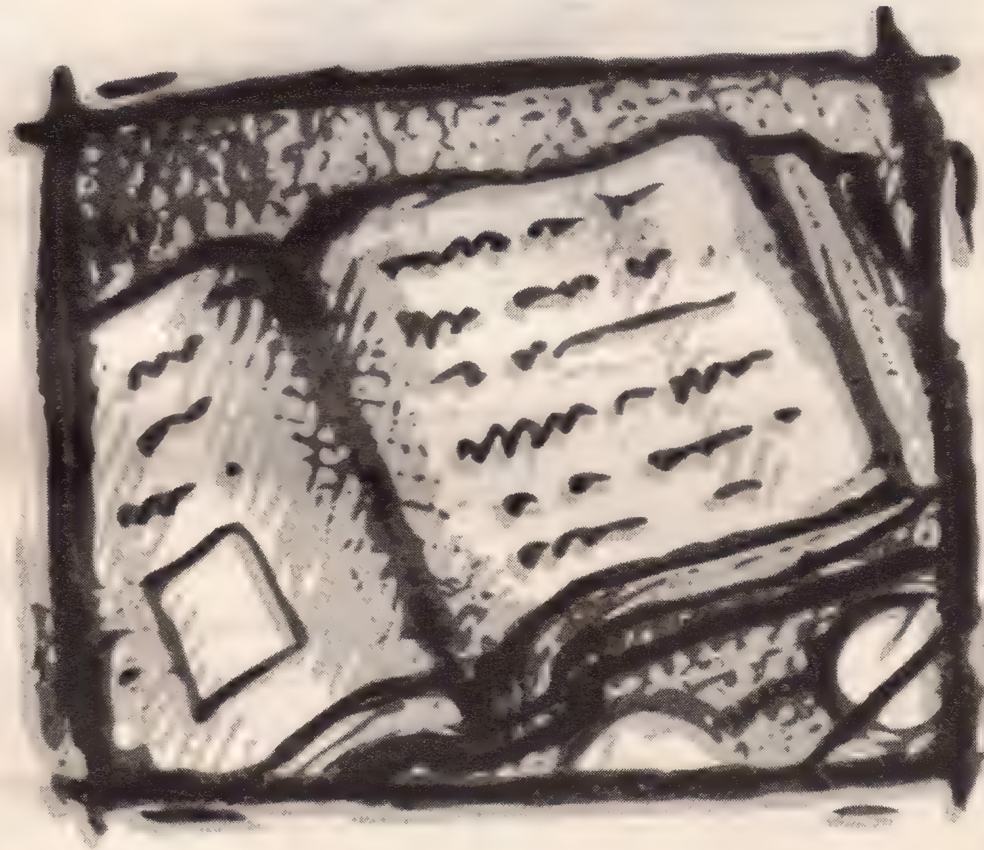

bir tek beden kalıyor. Kaldı ki onun da şu anda muazzam bir coşkuyla karşılandığı söylenemez – hele cinsiyet ya da yaşam evreleriyle ilgili araştırmalar sonucu varılan her türden abartılı biyolojik tezlerin kol gezdiği böyle bir ortamda. Son yılların, hatta belki son yüzyılın kelimesi şudur: Genler. Buna belki modern zamanların şifacılığı da denebilir. Ya da beyin araştırması!

Belirsiz, silik, hayali, düşsel, yarı gerçek, kurgusal: kısacası sanatsal olanın altın çağını yaşadığını söyleyemeyiz. Aşkın koku reseptörlerinin varlığına, acının da beyindeki hormon yetersizliğine dayandırıldığı, kaderin sadece rastlantı ve kalıtımla açıklandığı ve ölümün karmaşık organik süreçler içinde genel bir kafa karışıklığına yol açacak şekilde açıklanmasında güçlükler yaşanan bir çağda, sanat gibi neredeyse anarşik düzeyde öznel ve açıklanamaz bir şeyin gerektiği gibi eksiksiz olması beklenemez. Bu, şu anda pek de önemli bir sanat ortaya çıkmıyor demek değil, benim için önemli olan ne tür bir sanat yapıldığı değil, sanatın toplumdaki yerinin ve anlamının ne olduğu, onun nasıl algılandığıdır.

Artık romanlar daha çok gazetecilik nitelikleriyle bezenmek durumunda, "sürükleyici" ve "dolu" olmak, bir deneyim uçuşu, bir seyahat gibi "gerilim" içermek zorundalar. Evet, bu günlerde gezi yazıları özellikle ilgi çekiyor. Ve en iyi okunanlar da polisiye romanlar.

Buna karşın şiirler garip bir şekilde yaşanmışlık açısından pek sorgulanmıyor, ki ben buna kendi şiirlerimi okuduğum şiir gecelerinde bizzat tanık oluyorum. Tam da burada, "bunlar otobiyografik mi?" sorusunun gerçek anlamda ve içtenlikle "evet" ile yanıtlanabileceği yerde manidar bir şekilde bu soru sorulmuyor. Neden? Çünkü kişinin bizzat yaşadığı şey, genellikle ancak binlerce kez yapılan formlar içinde "sunulduğu" zaman "tanınıyor".

Gerçekten de, sadece gerçekliği birebir kopya eden şeyleri orijinal kabul edecek kadar ileri mi gittik? "Televizyonun sadece gözleri bozmadığı" yolundaki o eski kötümser teoride acaba bir gerçeklik payı yok mu? Artık görsel imgelerin hâkim olduğu bir dünyada içsel gerçekliklere yer kalmadı mı? Empresyonistler ve soyut ressamlar, gerçekliği, bizim "akşam haberleri" tadında algılayışımızdan daha öznel, daha vahşi ve daha kişisel tanımladıkları için bizden ileri miydiler?

Belki de. Zira "bunlar otobiyografik mi?" sorusu doğal olarak belli bir beklentiyle de ilişkili. O da şudur, ki bu oldukça şaşırtıcıdır: Bir yazarın eserinin otobiyografik olduğu umudu! Bu umut yazarın umudunun tam karşıtıdır. Çünkü yazar, bir günce tutar gibi gerçeklerin kabaca kaydını yapmak yerine gerçekliği yücelttiğini, onu aşkın hale getirdiğini umar. Yazmanın arkasında yatan itici güç, bir simyacı gibi deneyimi sanat içinde pıhtılaştırma, onu dönüştürme (tıpkı Thomas Mann gibi, bir parça sihirbaz olmak isteme), deneyimi, onu bozmadan kendinden uzaklaştırmak isteme sürecinde gizlidir... bir durumun, içine gizlendiği deneyim kapsülünü gerçeğin safrasından ya da "tamamen gerçek koşullar" gibi teferruattan bağımsız hale getirmek ve bir elmas gibi parlatmak isteğidir bu.

Modern talk-şov yazarlarının dışında kalan yazar, gerçeklikten kaçmayı kendine meslek edinmiş çekingen bir varlıktır aslında; bu yazar, gerçekliği en azından kâğıt üzerinde değiştirebilmeyi, onu olduğu gibi tekrar etmemeyi umar. Günümüzde sanatın genellikle "gerçeklik dolambacından" geçerek kendini legalleştirebiliyor olması, toplumla sanatçı arasında temel ve ölümcül bir yanlış anlamaya yol açıyor. Ve yetenekli anlatıcıyla yazabiliyor-olanın birbirine karıştırılmasına...

Eskiden gerçekliğin olduğu gibi yansıtılması kutsal şeylere saygısızlık olarak kabul edilirdi. Ortaçağ sanatı sadece bir tek resim arka planı tanırdı. **Leonardo da Vinci,** portelerin arka planını bilinen bitki örtüsü ve hayvan görüntüleriyle doldurup merkezi perspektifi "dünyevi ölçüt" olarak resim sanatına sokmakla, zamanının sanat anlayışında bir çığır açtı. Böylece sanat yavaş yavaş dini mesajları iletme görevinden kurtuldu ve insanın buradaki ve şu andaki var oluşuna yöneldi. Bununla beraber, yavaş yavaş gelişen kırsal manzara ressamlığı her zaman bir parça ikinci sınıf kabul edilmiştir ve –birkaç yüz yıl sonraki- ilk fotoğraflar çekilmeye başlanınca daha da kuşkuyla karşılanır olmuştur.

Uzun süre sanat, her zaman tam da görülebilir olmayandan söz etme görevine sadık kaldı. Sanat ancak bundan sonra (suçlandığı) Tanrı vakumunu tuvalden binlerce kez uzaklaştırıp cesur bir serüvenci gibi çelişki süreci içinde (resmini yapmakla senin sen olmayan bir belgeni, yani asıl seni) resimleştirmeye başlamıştır; çok daha sonraları da–örneğin **Gauguin**'deki esrarengiz içsel görünümlere- ya da soyut ekspresyonistlerdeki –ruhsal uçurumlara, işlenmemiş tarlalara- artık pek de bu dünyaya ait değilmiş gibi görünmeye başlayan eriyip gitme özlemlerine (Rothko) ve bilinçdışı enerjilere (örneğin Pollock) yönelebilmiştir.

Günümüzde bu ilişki nerdeyse tersine dönmüştür: Plastik sanatlar ve edebiyat, görülebilir olanın, nesnelleştirilebilir olanın ve dolayısıyla, Pop Art'ta olduğu gibi, banal olanın kölesi haline gelmiştir.

Bugün artık iyi bir roman sadece meydana gelen olayların düzgün bir şekilde yeniden anlatımı mıdır peki? Ben şunu düşünmeye devam ediyorum: "Sizin yaşlı bir kadının bunaklığını bir torunun perspektifinden anlatışınız olağanüstü ve geçekçi, bütün bunları bizzat yaşadınız mı?" gibi bir soru, "Evli misiniz?" sorusundan çok daha küstahça bir sorudur.

Çeviren: Nafer Ermiş

GÜM

İlkelerin olacak.
Seni satın alamayacaklar.
Aptalların uydurduğu atasözlerine inanmayacaksın:
"Paranın satın alamayacağı yoktur"
"Herkesin fiyatı vardır" gibi sözlere kanmayacaksın.
Onurunla, kimliğinle ve beyninle akıllı yaşayacaksın.
Üreteceksin, seveceksin, sevileceksin.
İnançlarının arkasında duracaksın.
Sevgilerin karşılıksız, yardımların gizli olacak.
Seni attan, ottan ayıran özelliğin farkına varacaksın.
Çünkü sen insansın ve bunu yakaladığın gün bembeyaz yaşayacaksın.

(Müjdat Gezen, "Galiba Ben Sanatçıyım" sf.7 Can Yayınları 2003)

Küçük yaşta mizahın damarlarımdaki kanla buluşması, benim genç yaşta eli ekmek tutan bir çizer olmamı sağladı. Gündelik hayattan yakaladığım ve bana komik gelen durumları, olayları, enstantaneleri siyah mürekkepli kalemimle iki yüz gramlık beyaz şöhler kartonuna çizdiğim abartılı resimlerle anlatmaya çalışıyor, biriktirdiğim çizimleri ise haftalık mizah dergilerine götürüp satarak kısa sürede paraya dönüştürüyordum. Çizgilerimin beğenilip, parayla ödüllendirilmiş olması beni içten içe daha da heyecanlandırıyor, iyi bir çizer olmaktan başka bir şey düşünmüyordum.

80'li yılların ilk çeyreği Babıâli'yle Beyoğlu arasında mekik dokuduğum yıllardır. Babıâli'de ardı ardına gazeteler, dergiler çıkıyor kısa süre sonra ya finans yetersizliğinden kapanıyor, ya da ülkenin o dönemki baskı rejiminin gazabına uğrayıp kapatılıyordu. İşte GÜM (**Güldürü Üretim Merkezi**) Müjdat Gezen- Kandemir Konduk ortaklığında bu hengâmede kurulmuş, kısa süre sonra ben de bir çizer olarak kadroda yerimi almıştım. GÜM ekibi günlük gazete sayfalarına mizah üretecek, bünyesinde oluşturduğu diğer yazı grubuyla da tiyatro oyunları, televizyon skeçleri, film senaryoları yazacaktı. O yılların karmaşık ortamına rağmen GÜM'ün de katkısıyla ülkemizde sanatsal ve kültürel alanda verimi yüksek beş yıl geçecekti.

Güldürü Üretim Merkezi'nin ilk yönetim yeri, Müjdat Ağabey'in sahibi olduğu Beyoğlu Fındıklı'daki Boğaz manzaralı eviydi. Müjdat Ağabey yaşadığı evini şık bir ofise dönüştürmüş, ofisin çatısı altında genç yaşlı, yazar çizer tayfasını toplamış, kendisi ise bir süreliğine en yakın arkadaşı Savaş Dinçel'le birlikte Diyarbakır Cezaevi'nin çatısı altında misafir edilmişlerdi. Kitapların filmlerin yakıldığı, gazetelerin dergilerin toplatılıp kapatıldığı, yazarların, düşünürlerin mahkûm edildiği yıllardı ama ilk defa bir çizerin çizgilerinden dolayı mahkûm olduğuna şahit olmuştum. Savaş Ağabey sadece Müjdat Ağabey'in hazırladığı 'Çizgilerle Nâzım Hikmet' kitabına güzelim çizgileriyle renk katmıştı.

GÜM Ekibi (1984): Sekreterimiz Çiğdem, Cihan Demirci, Savaş Dinçel, Kandemir Konduk, Sunder Erdoğan. Önde, Kemal Can, Bülent Karaköse.

Müjdat Ağabey yaşadığımız o karanlık yılların vahametini sanatçı duyarlılığının önsezisiyle öylesine algılamış olacak ki, cezaevinden çıktıktan sonra evinin çatısı altında topladığı biz genç yazar çizer adaylarına bütün olanaklarını, içtenliğini, bilgisini, birikimlerini karşılıksız sunmuştu. Müjdat Ağabey Fındıklı'daki Sema Apartmanı'nın beşinci katından hayata boş gözlerle bakmamamız gerektiğini düşündüğünden **Aziz Nesin**'leri, **Haldun Taner**'leri, **Sadık Şendil**'leri, **Ümit Yaşar Oğuzcan**'ları, **Ali Ulvî**'leri, **Atlan Erbulak**'ları, **Necmi Rıza**'ları ve daha nice mizah ustalarını, sahne ustalarını bizlerle tanıştırıp, haftalık toplantılarla buluşturup, her bir ustanın tecrübelerinden yararlanmamızı sağladı. Müjdat Ağabey bugünlerde adıyla anılan sanat okullarının temelini ta o yıllarda atmaya başlamıştı.

Bir süre sonra GÜM ekibine katılımlar çoğalıp kadrosu genişlediğinde Müjdat Ağabey'in ofise dönüştürdüğü evine sığamaz olmuş, Taksim Elmadağ Caddesi'nde yeni bir ofis kiralanmış çalışmalarımızı orada sürdürmüştük.

Müjdat Ağabey güldürü üretmenin dışında ülkeye değerlere sahip insanlar üretme gereğini her zaman içinden duyumsamış, ilkeli gerçek bir sanatçı olduğunu Beyoğlu'nda ikinci MSM'yi (Müjdat Gezen Sanat Merkezi) kurarak bugün bile inat ve sabırla sürdürmekte. Yazımın başında Müjdat Ağabey'in "Galiba Ben Sanatçıyım" isimli kitabından alıntıladığım "İlke" başlıklı kısa ama öz manifestosunu her sanatçının, her kültür insanın hatta ve hatta "ben insanım" diyen herkesin yüreğinde taşıması gerektiği inancındayım.

Dünyaca ünlü ustaların ustası komedyen Charlie Chaplin "Gülmek, akıl sağlığı yerinde olan insanların işidir" der. Güldürmek de öyle...

EFSANE GERİ DÖNDÜ

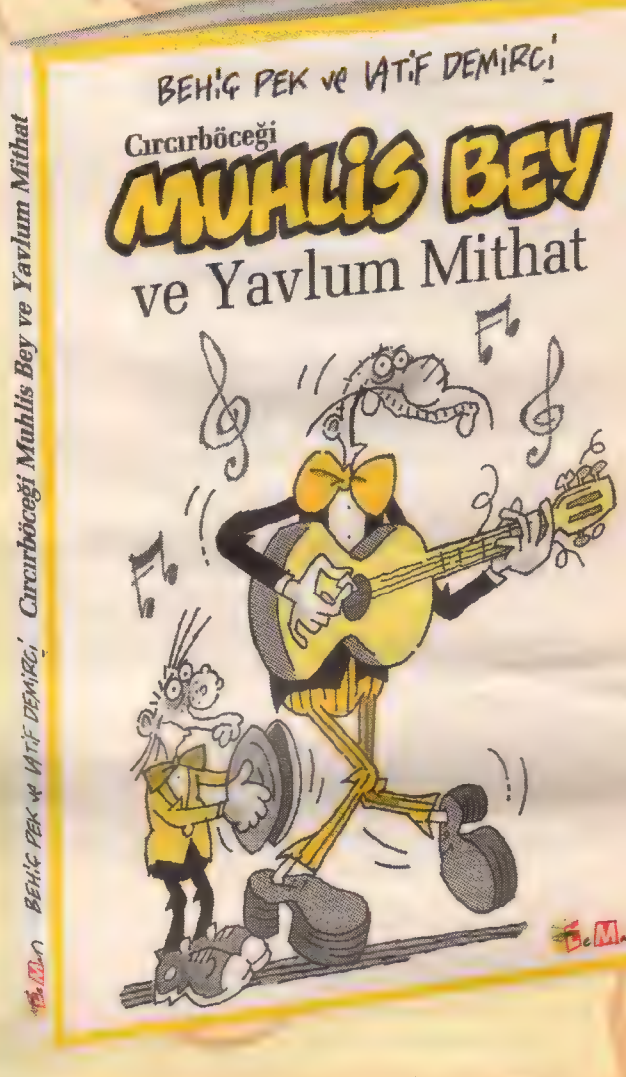

Bu albümdeki Muhlis Bey karikatürleri, 1980-1990 yılları arasında Oğuz Aral'ın yönettiği Gırgır dergisinde yayınlanmıştır. 12 Eylül'le başlayan o yıllarda Turgut Özal Başbakan'dı. Eşi Semranım'ın papatyaları vardı. Televizyon siyah beyazdı. TRT'den başka TV kanalı yoktu. İhsan Doğramacı YÖK başkanı, Bedrettin Dalan İstanbul Belediye Başkanı'ydı. İnternet ve cep telefonu bilinmiyordu. Fatih Terim futbolcuydu.

Tüm satış noktalarında

Söyleşi: **Erkan Doğanay**

“Şimdi eleştirmenlerin yerini yapımcılar aldı. Bir tür sanatı ticarete dönüştüren aracılar. Sanatın ruhban sınıfı oluştu, ama bunların sanat ideali ya da sanatın entelektüel boyutuyla hiç ilgisi yok. Bunlar tamamen uluslararası pazarlara belli standartlarda işler sunmak için paketleyici görevini görüyorlar.”

BALKAN NACİ İSLİMYELİ'NİN GİZLİ İŞLERİ

Ressamlar için sergi, yeni işlerinin görücüye çıkması anlamına da gelir... Balkan Naci İslimyeli'nin, "Gizli İşler" adını verdiği ve pek çok çalışmasını yıllarca herkesten saklayıp, gizlediği, Retrospektif alt başlığıyla açılan sergide;Gizli İşler, Pansiyon, Yolcular, Türk Mutfağı ve Ayın Halleri adlarını taşıyan beş bölüm var. Sergide sanatçının iki enstelasyonu ve üç video çalışması da yer alıyor.

Hem sanat hem de tasarımın estetik duygularımızı uyandıran, kışkırtan yönü ile Balkan Naci İslimyeli, elli yılı bulan yoğun çalışma günlerinden damıtılıp, çıkartılmış işleri ile "kefenin cebi yok" diyenlere inat bir çalışmasında kefene cepler ekleyip parayla dolduruyor, bir diğerinde ise yağsız, yoğurtsuz kayseri mantısı ile tamamlanan elbiseleri sergiliyor. Sanatın görevi nedir? Sanat ne işe yarar? diye sorular beliriyorsa da aklınızda, evet, sanat kafa karıştırmak, hayatı ters düz etmektir. Dünyayı değiştirebilmektir.

Sanat yolculuğunuzun sergisinin hazırlık aşaması nasıl oldu?

Böyle bir sergi düşüncesi geçen yıl başladı. Hazırlığı bir bakıma senelerdir sürüyordu. Ama bir retrospektif mi olsun, yoksa yeni işler öncesi bir toplam mı olsun diye uzun uzun düşündüm. Çünkü yeni işler de sürekli ve heyecanla çıkıyor birbiri ardına, ben durmaksızın üreten biriyim, şimdi onları da ertelemek, soğutmak da hoş olmaz diye düşündüm. İkisini, bir arada çözümleyecek bir formül bulalım derken, 37. yıl kutlamaları kapsamı içinde 7 tane sergi yapacaktık. İkisini geçen yıl Milli Reasürans'da yaptık, bu yıl da kalan 5 bölümü Kibele'de yapıyorum.

Hazırlık ve seçki nasıl gerçekleşti?

Mekânı yeniden düzenledik, her bölümü farklı alanlara uygun hale getirdik ve farklı renklerde sunuyoruz. Galeri mekânını yeniden düzenledik diyebilirim. Bu sergide videosundan, heykelinden, tuvalinden fotoğrafına kadar her çeşit teknikte denenmiş, yapılmış işler ve benim malzeme çeşitliliğimi, zenginliğimi kanıtlayacak bir toplu sergi niteliğinde. Ama yine de tam bir retrospektif olmasın istedim. Benim geçmiş dönemlerimden kalan ve yıllarca kendime sakladığım işleri, belki bir kıskançlıkla, belki bitmemişlik duygusuyla yalnızca kendime ayırdığım şeyleri göstereyim istedim. Böylesine hoş bir sürpriz hazırladık konuklara. Bu başlığı da, serginin başlığı olarak öne çıkardım. "Gizli işler". Bir kısmı dönem olarak bilinen ama o dönem hiç görülmeyen resimler var bu sergide mesela bir diğeri de siyah beyaz dönemden, silgi ve karbon tozuyla yaptığım seriler. Herkes çok seviyor, ama hiç görülmeyen örnekler bunlar. Bir sergi açılıyor ve o heyecan ben de bir süre devam ediyor, dolayısıyla o resimlerin bir kısmı sergilenmemiş oluyor. Veya 2, 3 kere sergilenmiş oluyor diyelim, ama dönem sürüyor ve bunların içinden kendime ayırdıklarım, sergilemediklerim de oluyor. Bir de ortaokul yıllarımda yaptığım resimler var ki, hiç göstermediğim şeyler onlar. Yeni döneme ışık tutacak ve beni inceleyenlerin çok iyi anlamaları adına önemli bir ayrıntı olacağına inanıyorum. Başlangıçtaki, temel eğilimleri kavramalarını sağlayacak. Öyle bir şey yapalım istedim ki, eksiksiz bir Balkan Naci kavrayışı çıksın ortaya. Tabi, bunu en çok, çıkan kitapta başardık ve sergiler kadar yorucu olan bir işti. Çünkü 1963'lerden başlayarak 40 senelik bir dönemi kitapta toplayabilmek, çok büyük bir çaba gerektiriyordu. Ciddi bir yorgunluk olduysa da, değdi. Herkes için bir başvuru kitabı olabilecek nitelikte.

Yeniliğe açık bir sanatçı olarak, tuval resminden daha çok, farklı malzemeler ve radikal işlere imza atmanız, olumlu olumsuz eleştirileri de doğuruyor mu?

Aslında beni her zaman eleştirmek isteyenler oluyor, ama bu, iyi niyetle de ilişkili bir durum. Bir insanı eleştirmek isterseniz zeki birinin bulabileceği bir sürü şey olur. Aynı şekilde, ben de herkes için bulabilirim. Ama ben eleştirileri her zaman iltifat gibi kabul ettim. Bu radikal gibi görünen çıkışlarım; aslında her serginin yeni bir öneri, yeni bir risk olması hali, dünya sanatında da rastlanabilir bir şey değil. Bunun altında da kalabilirdim, çok ağır bir risk aldığımın farkındaydım ve başarısız olsaydım yerden yere vurulurdum. Sadece kıskançlıkla yetindiler ve maalesef onlara o kozu vermediğim için de, "her sergisinde farklı bir şey yapıyor canım," diyebildiler sadece. Ne demek bu? Aslında dünyada sayılı sanatçı vardır böyle dönemleri olan, ki bir tanesi Picasso'dur. Picasso'nun dönemlerini düşünün. Bunu ille de bir sanatçı için olmazsa olmaz bir koşuldur diye getirip koymuyorum. Ben böyle yapıyorum ve en iyisi, en alası budur da demiyorum. Sanatımı heyecan duymak için, kendimi ve çevremi yenilemek için yapıyorum, onun içinde kabuk değiştirmek benim en temel dürtüm. İçgüdüm beni nereye sürüklüyorsa, sanatı ben bunun için yapıyorum. Bu yasak toplumda ve dünyada bir şeyleri yerinden oynatabilmek için yapıyorum. Özü değişiklikse, değişim hayatında, sanatın da özü o halde. Onun için hiç umurumda değil kimin ne dediği. Yalnız bir şey var burada, bana sürekli değişim kritiğini getirenlerin biraz da cehaletlerinden kaynaklanıyor. Sanatçıyı izlemiyorlar. Mesela bu kitabı, dikkatle incelediğiniz zaman çok radikal, çok farklı dönemler gibi gördüğünüz şeylerin arasında çok ustalıkla atılmış ilmekler, hazırlık süreçleri ve geçişler olduğunu görürsünüz. Hatta çocuklukta yaptığım resimler arasında bile bu değişimin izleri görülebilir. Zaten kültür sanat ortamının var oluş amacı da budur. Yaratıcıların işlerini anlamlandırmak; çözmek, topluma daha derinlikli bir perspektif sunabilmek için bu gerekli bir durumdur bu. Biz bu anlamda katkı görmediğimiz gibi sürekli anlamlarla boğuşuyoruz.

Tıpkı bir maestro gibi malzemeyi yönettiğinizi söyleyebilir miyiz?

Ben hiçbir zaman malzeme sanatçısı olmadım. Malzeme bir sanatçıyı tanımlayamaz, yaratıcılık çok geniş bir kavram. Benim kendimi ifade etmem için malzeme bir araçtır. Bugün suluboyayla, yarın videoyla, başka bir gün heykelle ya da performans ile ifade ederim. Benim kafamdaki kavram, fikir hangi malzemeyi çağrıştırıyorsa ve beni hangi malzeme davet ediyorsa onunla çalışırım. Ama bu da kolay değil, çağdaş sanatçıyı çok kolay üreten birisi zannediyorlar. O malzemelere hâkim olmak, kendi dünyanızı o paslı malzemeler içerisinde tekrar bütünleyebilmek kendinize ait bir alan yaratabilmek farklı malzemelerde ya da o malzemeleri maestro inceliğinde yönetmek, tıpkı bir orkestra şefi gibi yönetmek. Benim bu sergide, sekiz on kişilik bir ekibim vardı. Terzisinden, koordinatöründen, asistanından, bilgisayar uzmanına kadar geniş bir ekiple çalıştım.

"Toplumun, piyasanın eğilimleri ve beğenileri beni hiç ilgilendirmedi, aksine üzerlerine doğru gittim. Toplumun beslediği haz estetiği yerine tartışmacı, baş kaldıran bir estetik anlayışı benimsedim."

Yaşadığınız kıskançlıkların yanı sıra ciddi olarak sanat eleştirmeni sorunu da var değil mi?

Türkiye'nin en önemli eksikliği diyebiliriz. Sadece resim için değil, hemen hemen her alanda en önemli eksiklik eleştirmen olmayışı ve bu eksiklikten dolayı herkes her konuda atıp tutabiliyor. Yetmişli yıllarda ciddi bir eleştirmen kuşağı vardı. Şimdi eleştirmenlerin yerini yapımcılar aldı. Bir tür, sanatı ticarete dönüştüren aracılar. Sanatın ruhban sınıfı oluştu, ama bunların sanat ideali ya da sanatın entelektüel boyutuyla hiç ilgisi yok. Bunlar tamamen uluslararası pazarlara belli standartlarda işler sunmak için paketleyici görevini görüyorlar. Bu arada da eleştiriyi üstünkörü yapıyorlar. Ellerindeki malı da kötüleyemeden, hangi sanatçıları götürüyorsa falanca yere, onlar hakkında güzel bir şeyler yazıp çiziyorlar. Yani enformasyon sanatın kendisinin önüne geçti. Metne büyük saygım var ama bir metinle bir resim kurtarılamaz. Şimdi öyle bir şey oluştu ki, abuk sabuk bir şeylerin arkasında yorumcu ordusu var. Küratör dedikleri isimler, bunlar işlerine geleni allayıp pulluyorlar ve büyük sloganlarla çadır tiyatrosu gibi dünyayı gezdiriyorlar. Yani diyeceğim sanat bir eğlence endüstrisi, bir tüketim endüstrisinin içine çekildi. Bunu en ağır başlı yaptıklarını iddia eden kurumlar bile uluslararası bir tezgâhın içinde, orta sınıf bir beğeniye hitap eden, onlara statü kazandıran, orada olmakla kendilerini ve bir şey edindiklerini zanneden insanların, sanat ortamlarına davet eden, risk almayan az zeka ve yaratıcılık düzeyinde basit işlerin cilalandığı bir dünya pazarı var maalesef.

Sanatçı, icracısı olduğu sanatıyla değil de, bir bakıma kendisi insanlar tarafından üretilen bir ürün haline mi dönüştü?

Eleştirmenler o sanatçıyı pazarlayan güruhun içinde mevzilendiler, eleştirmen adını taşısa bile birilerine bağlı birilerinin sırtından geçinen varlıklara dönüştüler. Maydanoz olmayı da yaşıyoruz bir yandan, herkes her şeye maydanoz. Biraz ünlenince hemen soruyorlar; "moda konusunda ne düşünürsünüz? Sinema, edebiyat?.. En iyi ressam kimdir?" gibisinden ve bunlar öyle bir medyatik örgütlenmenin aktörleri ki, arkalarında çok büyük bir sermaye olduğu için şımardıkça şımarıyorlar. İşe, mesleğe saygı denilen bir şey vardır. Haddini bilmek maalesef yok.

Neden böyle peki?

Bizim modelimiz Avrupa olsaydı, daha ağırbaşlı ve bize yakışanı olurdu. Biz en kolay örneği seçtik: Amerika. Amerika da bizi seçti ve baktı ki, enayi bir pazar ne versen alıyor. Bizim kuşağa öyle kolay mıydı kıçının altında cepleri olan blue Jean giydirmek. Şimdi Levi's çiziyor herkes giyiyor. Dünyanın en dinamik ve ne yazık ki, en çok sömürülen kesimi gençlik oldu. Bu kadar istismar edilen bir gençliği 68'de bulabilir miydiniz? Canlarına okurduk. Şimdi enerjisiz bir toplum çıkıyor yaşı genç ama ruhu olmayan, hafızasız, kolay güdülebilir. İstedikleri buydu ve sonunda onu yarattılar. Umberto Eco'nun dediği gibi, "televizyonlar, networkler aracılığıyla bir cemaat yarattılar ve büyük sermayeyi de örgütlediler, bunun adına da "Globalizm" diyorlar. Dünyanın yarısı hâlâ ortada yok. Modern Sanat tarihinde, Doğu diye bir yer var mı? Bir tane örnek göremezsiniz. Yalnızca bir iki doğulu ressamı oda vicdanları tatmin olsun diye ortaya çıkarıyorlar. Onlarında ya karısı ya da kocası İngiliz'dir veya spon-

"Tuval resimlerim çok beğeniliyordu. Hatta yetiştiremiyordum. Devam etseydim şimdi çok büyük bir servetin sahibiydim, ama paraya boyun eğmek beni boğuyor. Toplumla o kadar uzlaşmak da istemem."

"Beni her zaman eleştirmek isteyenler, tabi biraz iyi niyetle de ilişkili bir şey; bir insanı eleştirmek isterseniz zeki birinin bulabileceği bir sürü şey olur. Ben de herkes için bulabilirim."

soru vardır. Yani merkezlerde yaşayan insanlardır. Amerikan filmlerinde Japon'a üç dakikalık rol verirler, çünkü buna mecburdurlar. İşte, Türk'lere de tanınacak şans bu kadardır. Geçenlerde bir konferansta şunu dedim, hani hep; "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur," der ya milliyetçiler. O söz yanlış dedim, doğrusu; "Türk'ün Türk'ten başka düşmanı yoktur" demek lazım. Hakikaten öyle, Türkler kadar kendine ihanet eden, sanatçısına saygısız, sevgisiz, devamlı birbirinin eteğinden çeken bir ulus göremezsiniz. Ben yapamadım, o da yapamasın diye bir tutum hakim. Bizim Batılı olmamıza imkan yok, bizim batıdan alacağımız şeyler belli çünkü, Müslüman bir toplumuz. Anadolu İslâmiyet'i diye bir şey var. Bir tasavvuf felsefesi var, bunlar çok ileri şeyler. Biz de aydınlık bir tablo var.

Doğu ile Batı arası denge nasıl olmalı sizce?

Özellikle Atatürk sonrası Cumhuriyet kadroları, geçmişle bağlar kopsun ve yeni bir ulus doğmuş, sanki hiç geçmişi yokmuş gibi davrandılar. Hilafeti reddedince, sanki bütün bellek siliniyor. Ben daha çocukluğumda bir yıkımın mimarisinde, Osmanlı'nın çöküşüne ilişkin sergiler açtım. O zaman ne ağır riskti Osmanlı'dan söz etmek. Hapishaneye girdiğimde bile bu konuyla ilgili resimler yaptım 1973'te. Şimdi gençler, kimin hangi dönemde neleri yaşadığını, nasıl zorlandığını bilmedikleri için kalkıp abuk sabuk bir biçimde, Türkiye'de siyasi sanat adı altında Karşı Sanat'ta bir sergi açıyorlar ama benim adım yok. Yeni kuşaktan üç kişi beş kişi koyuyorlar. Kasıt yok, çünkü bilmiyorlar. Bilmek de istemiyorlar. Gidelim de soralım, zahmet edipte falanca kuşaktan sanatçıları dolaşalım veya arşivleri karıştıralım diye bir davranışları yok. Bilme cesareti, bilgi edinme kültürü ve geleneği olmayan bir toplum çağdaş sanat yapabilir mi? Yaparsa da eksik olur. Türkiye'de pek çok alanda yetkin insanlarda var. Dünyanın en zengin coğrafyası ve müthiş canlı bir altyapı var. Doğu ile Batı, altında pek çok medeniyet her halde yalnızca bizim coğrafyamıza özgü bir şey.

Resimlerinizde yazı da kullanmanız, edebiyata yakınlığınızdan mı kaynaklanıyor?

Özdemir İnce, benim için şöyle bir şey yazmıştı: "Balkan Naci'nin, ressam olarak geldiği düzey beni şaşırtmamıştır, şair olsaydı da geleceği yer beni şaşırtmayacaktı." Yazı ve özellikle şiir benim için hep var oldu. Yazıyı resimde kullandım, ama resmin önüne geçsin istemedim.

Resimle anlaşılmadığınız yerde mi yazıya başvuruyorsunuz?

Birbirini tamamladıkları için kullanıyorum. Anlaşıldığımı da düşünmüyorum ayrıca mesela müzede daha yeni bana bir oda açtılar. Eskiden bir esnaf ahlakı vardı, bugünlerde oda kalmadı. Zannediyorlar ki, üç beş genç sanatçıyı yurt dışına götürerek bir şeyler yapabilecekler. Bienal yapılıyor, bu şehirde, ama üç beş kişiden fazla isim konulmuyor, geri kalan katılımcılar tamamıyla yabancı. Sen kendi sanatçını tanıtacak, koruyacak yerde yabancıların sergisini yapıyorsun, bunun neresi buluşma zaten, bir sıfır yeniksin. Kaç kez söyledik, yazdık çizdik, ama kimseye bir şey anlatamadık. Ben bilirim havasında herkes. Elbette yabancılar da gelsin ama niye sen kendini cüce gibi görüyorsun, utanacak bir şeyin mi var, yerin altına saklanıyorsun.

Edebiyata çok ilgilisiniz... Şiir ve öyküleriniz olduğu biliniyor... Edebiyatçı arkadaşlarınız var mı?

Benim en iyi dostlarım, arkadaşlarım edebiyatçılar oldu hep. Lale Müldür, Murathan Mungan, Adalet Ağaoğlu, Füruzan iyi arkadaşlarımdır ve aramızda hep dayanışmamız olmuştur. Kitaplarına kapaklar hazırladım, istediklerinde öyküler, şiirler yazdım. Aslında bu dayanışma sanatın olmazsa olmazıdır. Farklı alanlarda üreten sanatçıları besleyen bir tutumdur. Ama gençlik maalesef bunun farkında değil.

Makas!

Unutulmuş dilleri,
Bütün silinmiş harfleri,
Yazıyı ve yazgıyı,
Aklımda tutuyorum...

Kararıyor aydınlık
Dokunduğum boşlukta duran yalnız
o ışık
Basıyorum parmağımı kanayan
bir yere...

Harfler eriyor
Ruh biliyor...

Böylece söküyorum karanlığı
Sonra heceliyorum onu
Ve söylüyorum herkese: Oku!

Okurken kapım çalınıyor,
Yanıt vermiyorum kendime.

Balkan Naci İslimyeli

NEW YORK

calidis@yahoo.com **Nena Çalidis**

HER ŞEYİ ÇABUK TÜKETEN ÜLKE

Dünyanın kalbinin attığı şehir New York'ta her şey çok çabuk tüketiliyor. Modalar, aşklar, kutlamalar... Bu hızdan en son nasiplenen Nobel ödüllü yazarımız **Orhan Pamuk**.

Londra, San Francisco gibi dünyanın pek çok yerinde şubesi bulunan ve Amerikalı liberallerin pek sevdiği kitapçı **Borders**'ta Pamuk'un kitapları ön sıralardan kalktı. **Orhan Pamuk**'un *Kar* adli kitablı **3 kitap al 2 öde** kampanyasının baş kahramanı oldu... Bu pek popüler olmayan köşeyi **Salman Rüşdü** ile paylaşıyor. Yazarımızın kitabına bu kez yüzde 30 indirimle Columbia Üniversitesi kitabevinin raflarında da rastlamak mümkün. Dedim ya, bu ülkede her şey çok çabuk tüketiliyor, ödüllü yazarlar bile.

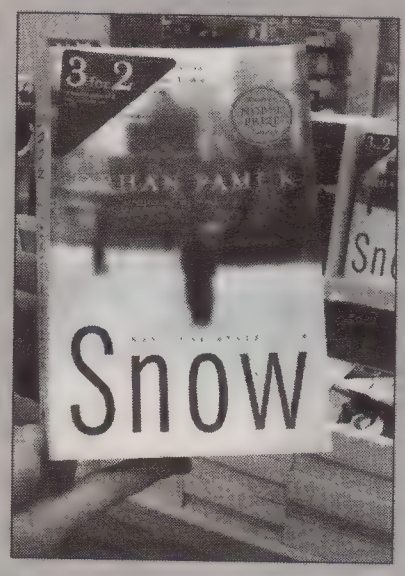

Türk ressamlar New York'ta

Modern sanat alanında dünyanın önemli etkinlikleri arasında yer alan uluslararası sanat fuarı The Armory Show da ilk kez bu yıl bir Türk Galeri yer aldı. 39 farklı şehirden 151 galerinin yer aldığı etkinliğe Türkiye den Galerist katıldı. Galeristin standında Taner Ceylan, Elif Uras, Leyla Gediz, Ayşe Erkmen, Haluk Akakçe ve Serkan Özkaya'nın yapıtları yer aldı. New York'un soğuğuna rağmen pek çok kişinin izlemeye geldiği fuarda Avrupa, New York ve Amerika'nın farklı yerlerinden gelen galeriler ağırlıktaydı. Sergide Tracy Emin'in eserleri de yer aldı.

Aya Sofya A.M New York'ta

New York'un en çok okunana ve bedava dağıtılan sokak gazetelerinden A.M New York geçen günlerdeki sayısını dünyanın antik dönemde belirlenmiş 7 harikasına alternatif arayan Kanadalı bir tarihçinin başlattığı kampanyaya ayırmıştı. Amerikalıların Özgürlük Anıtı'nı oylamalarını istediği bu haberde yer alan diğer harikalar arasında Aya Sofya (Türkiye), Akropol (Yunanistan), Eyfel Kulesi (Fransa) gibi ülkeler yer alıyor. 21 ülkenin birincilik için yarışacağı yarışmanın oylaması 7 temmuzda sona eriyor

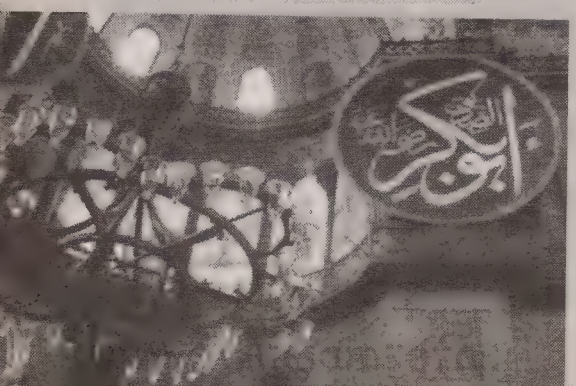

Bir haberde benden

New York'ta Harlem ve Washington High Bridge civarında yayınlanan haftalık Manhattan Times gazetesinin Photo Op köşesinde benim 3 ay önce Washington High Bridge civarında çektiğim bir fotoğrafıma yer verildi. Genellikle Güney Amerikalı göçmenlerin yasadığı semtin evlerinin çoğu 100 yıllık. Manhattan'ın yüksek gökdelenlerinin çok uzağında olan bu semt belki de insanın doğduğu toprağa duyduğu özlemi en güzel anlatan yer.

VİETNAM ASKERLERİ ŞİMDİ NE YAPIYOR?

New York'ta bir pazar sabahı soğuk mu soğuk... Evden çıkıp kiliseye doğru ilerliyorum. Caddenin üstünde kır saçlı bir evsiz duruyor... Tüm eşyaları hayatını elinde tutuğu bebek arabasının içine yerleştirmiş. Konuşup konuşmama arasında tereddüt ettim ve kiliseye gittim. Ayin boyunca aklım o Beyaz Adam'da kalmıştı. Ayin bitti... Elimde kahvem yolda yürürken gene o Beyaz Adam'ı gördüm bu kez kaldırım değiştirmiş... Kahvemi uzatıp günaydın dedim... İlk sorusu nerelisin oldu, İstanbulluyum dedim. "İstanbul güzel şehir, ben orada bulundum. Yemekleri çok güzel, dansözleri ve sanat eserleri" dedi... Ona gazeteci olduğumu söylediğimde bana söylediği ilk şey şu oldu "Televizyon gazeteciliğinin geleceği ve parası çok iyi." Bana eski bebek arabasını içinde duran gazeteleri gösterdi; kimisi yakın tarihli kimisinin tarih çok eskilere 1965 ile 1973 yıllarına dayanıyor. Adını anımsamadığım bir gazetenin baş sayfasında duran Fidel Castro'nun resmini gösterdiğinde ağzından çıkan ilk cümle "bu da komünist ve ben komünistleri sevmiyorum" oldu... Ve sonra, başladı bana anlatmaya; 'O Beyaz Adam'ın trajik hikâyesini... Adı bende saklı bu adam, Vietnam Savaşı'nda askeri pilotluk yapmış bir dönem... Hani Amerika'nın yeterli asker bulamadığı ve Amerikan halkının bile anlam veremediği o savaşın oyuncularından biriydi bu adam... Amerikan askerlerinin ortalama yaşının 19 (yüzde doksanının 23 yaşın altında) olduğu savaşın belki de sözde kahramanlarından biri idi o. Komünistlerden nefret ediyorum derken gözlerinin içi dönen bu adam şimdi sokaklarda ondan bundan aldığı paralar ve çöplerden bulduğu artık yemeklerle geçinmeye çalışıyor. Musevi kökenli o Beyaz Adam'ın annesi Rusya'dan Almanya'ya göç etmiş beş dil konuşan bir kadındı... O Beyaz Adam'da beş dil konuşuyordu. İki çocuğu varmış, varmış diyorum çünkü ikisiyle de bağları kopmuş, oğlu Filipinli bir kadınla evlenip, Filipinlere yerleşmiş. Vietnam Savaşında 'askeri pilotluk yapmış bir adamın oğlunun Filipinle'rden bir kızla evlenip oraya yerleşmiş olması kaderin bir cilvesi mi?

Kızı ise Florida'da yaşıyormuş. Eşin var mı diye sorduğumda şimdi yok deyip konuyu değiştirmeyi yeğlemişti. Reagan ve Gorbaçov hayranı o Beyaz Adam ben öldürdüm onlar da öldürdü derken belki de Amerikan askerlerinin Vietkongları helikopterle alçaktan attıklarından mı, toplu işkenceyle diri diri insan yakmalarından mı yoksa kullanılan biyolojik silahlarımı kast etmişti. Bildiğim şu ki; o Beyaz Adam şimdi yalnız ve evsiz... Dününü ve bugününü eski bir çocuk arabasında taşıyan o Beyaz Adam belki de istemeyerek o savaşın bir parçası olmanın getirdiği pişmanlığı yaşıyor mudur? Bu soru cevapsız, ancak şu var ki savaş sonrasında pek çok Amerikalı asker eski hayatlarına dönemedi.

1968 yılında 500 bin Amerikan askerinin bulunduğu Vietnam da ölen ABD askeri sayısı 53 bin iki yüzdü. Ben kurtulanlardan biriyle tanıştım. Çok kötü şartlarda New York sokaklarında buldum onu. Yardım ettiğim insan bir askeri pilottu. Benim karşımda iki büklüm olan o insana üzüldüm ve tabii ki insanını bu hale getiren sisteme de. New York sokakları evsizlerle dolu. Bunların arasında, bir dönem asker olanlar var, sayıları az değil... Sadece Vietnam'dan gelmiyor bu askerler, Irak savaşından da izler taşıyan eski askerlere rastlamak mümkün sokaklarda. Dedim ya New York sokakları evsizlerle dolu... New York'un en bilinen Times Square Meydanı'nın tam ortasında ışıklı bir platform kuruldu. Şu bilinen eski sloganla; " I Want You ".

ABD gönüllü asker arıyor; Irak için. Ya da başka bir tabirle, geleceğin gönüllü evsizlerini.

İRANLI GAZETECİ

MOHAMMED NİKDEL

Tahran
Ata Erad

"Batı'dan Türkiye'ye fayda gelmez. Fayda Şark'tadır."

Kendinizden bir biyografi verebilir misiniz?

1981'de Tahran'da dünyaya geldim ve ilköğrenimimi Tahran'da sıradan okullarda bitirdikten sonra Tahran Üniversitesi'nde Fars Dili ve Edebiyatı okudum. Burada bu şansı buldum ki, Şark kültürüyle ve özellikle İran Dil ve Edebiyatı üzerinde biraz araştırma yapıp okuyayım. Başka taraftan Tahran Üniversitesi'nde değerli üstatların yanında hep bir şeyler öğrendik ve fazla miktarda onlardan feyz alabildik, irfan edebiyat ve tasavvuf hakkında hep öğrenmeye çalıştık, böylece Hafız'ı, Hayyam'ı, Mevlana'yı ve Senai'yi tanıma fırsatı bulduk. Üniversite de bazı üstatlar vardı ki son yılların en önemli şairlerinin yakın dostlarıydılar. Mesela Shorap Sepehri'yi veya Sehriyar'ı biz onların üstat dostlarından öğrendik. Edebiyatı daha fazla sevdik ve ilerlemeye çalıştık. Sonra geldik birkaç edebi dergi ve yayında faaliyete başladık Karne gibi veya Baya gibi dergilerde faal olarak rol aldım, bazı günlük gazetelerde yazı yazmaya başladım. Sonraları kendimiz bir önemli dergi çıkarmaya başladık. Bu, Shrap dergisidir ve Sohrap Sepehri adıyla çıkmaktadır. Şu ana kadar bu derginin 10 sayısı çıkmıştır. Bu dergide büyük yazar, çizer, ressam üstatların görüşlerine yer veriyoruz. Daha sonra bir büyük "Sanat ve Dua" fuarını kurduk ve yarışmasını yaptık. Uluslararası bir yarışmaydı bu ve böylece dünya edebiyatıyla, kendimizle beraber halkımızı daha fazla aşina ettik. Avrupalı sanatçılarla tanıştık ve buna ilaveten senelik bir konferans yapıyoruz bu konfransın ismi "Suyun Ayak Sesleri"dir. Bu konferans Sohrap Sepehri'nin ismiyle aynı ismi taşımaktadır, bu uluslararası konferansta UNESCO'yla yakın bir irtibatımız mevcuttur. Bu konferansın sebebi Sohrap'tır ve bence Sohrab'ın şahsiyetini daha fazla araştırmak ihtiyacı var. Sohrab'ın düşünceleri, yaptıkları ve eserlerine fikrimce daha fazla yer vermek gerekiyor. Yaşadığımız coğrafya Ortadoğu veya tüm dünya daha gelişmeli.

Sormak istediğim, aynı zamanda çok merak ettiğim konu, az yaşınıza rağmen bu kadar işi nasıl yapıyorsunuz ve size ağır gelmiyor mu bu kadar mesuliyet?

İran'ın iki önemli tarihi bölümü var. Birinci bölümde İran Devrimi yer alıyor. Devrim olduktan sonra, bizim eski gazetecilerimiz maalesef biraz da olsa kenara çekildiler. Hatemi'nin cumhurbaşkanlığına seçilmesinden sonra gazete ve yayıncılığın kapıları sonuna kadar İran'a ve İranlılara açıldı. Böylece gazete veya dergi ve genel olarak yayıncılığın iznini devlet daha rahat verdi. Bunun için birden gazete ve yayınlar çoğalmaya başladı. Bu olaylar sebep oldu ki, bazı gençler benim gibi -ki tahsilleri gazeteciliğe veya yayıncılığa yakındı- sosyoloji gibi edebiyat gibi branşlardan gazeteciliğe geçtiler. Yani kısacası bazıları -benim gibi- kendi okuduğu işi yapmaya başladı. Ben şiir ve edebiyat okudum ve aynı işi hâlâ sürdürmekteyim. Çok zor şartlar var, her şey çalışmamızı engellemektedir. Lakin aşk bu çalışmayı bir yerde tesdit etmektedir. Problemler çok şu anda "İrşad Bakanlığı'yla problemler var, parasızlık diğer meseledir, devletin az himayesi diğer bir sorundur. Bu hikâye uzar gider istersiniz daha sonra bu konuyu daha da açabiliriz.

Biraz Sohrap Sepehri'yle ilgili konuşur musunuz? Ve neden Sepehri? Biliyorsunuz ki İran'da önemli tasavvuf âleminde Hafız gibi ve Mevlana gibi Saadi gibi şairler var. Neden Sohrap Sepehri?

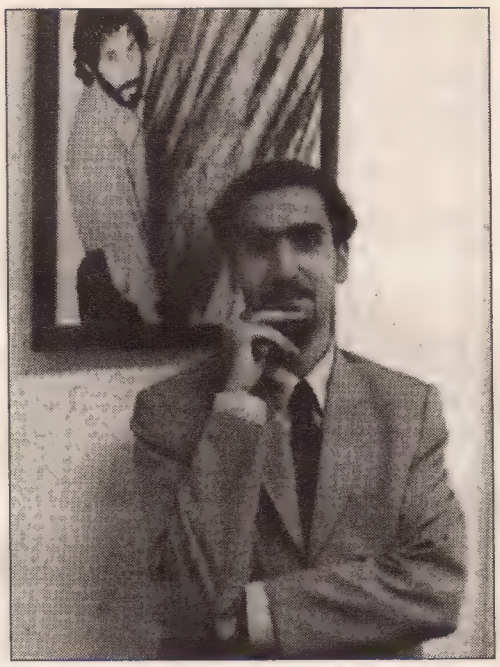

Sizin soruyu iki bölüme ayırmak gerekiyor. İlk önce Sohrap Sepehri'nin şahsiyeti. Bakınız, Sohrap Sepehri'nin kitabi 25 senede 4 milyon tiraja varmış, burada kitaplar 3 bin veya en fazla 5 bin basılıyor ve bu çok önemli bir sayı. İstatistiklere göre Sohrap, İran'in en popüler şairidir. Ama neden? Bizim çok önemli bir irfan kültürümüz var, son yıllarda bizim önemli şairlerimizde irfan ve tasavvufu göremezsiniz. Bu iddiada değilim ki, son yılların şairleri kötü şairlerdir. Hayır asla, ama onların bakışı Allah aşkıyla ayrı bir bakıştır, Sohrap modernite devrinde bir köprüdür. Bir köprü İran felsefesiyle halk arasında, Sohrap irfanıyla bu ihtiyacı bizde doğdu ki bizim sosyal şartlarımız Sohrab'ı istiyor ona ihtiyaç duyuyor. Biz Şark adamı olarak hiçbir zaman yüzde yüz irfan ve aşkı terk edemeyiz, hiçbir Şark adamını bulamazsınız ki irfandan uzak olsun. Her Şarklı yüreğinin dibinde de olsa irfan taşır. Sohrap, Şark irfanını iyi biliyor, sadece İran'daki versiyonunu değil. Uzun zamanlar Japonya ve Hindistan'da yaşamış, hatta Zen felsefesinde Sohrap bayağı nazar sahibi olup Hint felsefesini yakından takip ediyormuş. Sohrap, İran felsefesine sadece bi mal olarak yapışmamıştır. Sohrap, Şark'a ve dünyaya ait bir felsefe, bir şiir ve bir düşüncedir. Şark'a tutkusu şairin muaaffakiyetine sosyal ortamda sebep olmuştur.

Siz bir gazeteci ve entellektüel olarak Türk yazarlarını, şaiirlerini tanıyor musunuz? Sizce bu düşünürler İran'da etki gösterebilmisler mi?

Maalesef devrimden sonra uzun bir süre için irtibatımız dünyayla kesildi, savaş ve buna benzeyen sorunlar bu irtibatlara mani oluyordu, Devrimimiz İslam devrimiydi fakat İslami ülkelerle bile doğru dürüst, bir irtibat sağlayamadık, kültür faaliyetleri uluslararası boyutunda çok tembelce yapılmıştır. Şah zamanında müzik kulvarında Türkiye'yle bayağı alışverişimiz varmış. Biz Türklerle birbirimize gelip gidiyorduk. Bizim öğrencilerimiz Türkiye'ye gidip onların öğrencileri İran'a geliyorlarmış. Devrimden sonra bu kültür faaliyeti azalmıştır.

Sizce bu Türk entelektüellerin suçu mu yoksa İran entelektüellerinin suçu mu, yani birbirini tanımamak?

İkisi de doğrudur, ikisi de günâhkar Efendim! Bizim aslında entelektüellerimiz çok fazla meraklıdır aynı entelektüeller, Jean Paul Sartre'ı İran'a getirmiştir. Aynı entelektuel Micheal Foucault'yu İran'a getirmiştir, 1979 İran Devrimi için çok düşünür düşüncelerini Tahran'da beyan etmiştir. İran entelektüeli çok çalışkandır. Dünyada kendisini göstermeye her zaman hazırdır. Şeriati gibi düşünürler kendilerini dünyaya hediye etmişler .Son yıllarda İran entelektüeli biraz izole olmuştur. Bunda İran devletinin de payı var tabii ki. Dünyadakiler bizim devrimden sonra bizleri yok saydılar. Bizi unuttular halbuki kültür ve edebin başı biziz. Ama yavaş yavaş her şey düzeliyor.

Biraz Sohrap Sepehri Konfransı'ndan konuşalım, sahi Sohrap Sepehri kimdi?

Sohrap önemli şair ve ressamdır. Dünyada az bulunur hem şair olan ve hem ressam olan şahsiyet. William Blake İngiliz büyük şairini belki az da olsa Sohrab'la kıyas edebiliriz. Bir şair ki ressamdır aynı zamanda, Sohrap son yılların en önemli ve avangard resamlarından birisidir. Asya'da resimde İran iddialıdır fakat bu iddia son yüz veya elli yılda Sohrab'la meydana gelmiştir. Aynı zamanda Sohrap çok az bulunan üstat bir şairdir, klasik şiirden sonra İran yeni şiire giriş yapmıştır. Yeni şiirde tasavvufun yeri yoktur fakat Sohrab'ın şiirinde baştan sona kadar irfanı koklayabilirsiniz, yeni şiir sosyal sancıları daha fazla ele alıyor onların üstüne gidiyor ama eski irfana dokunmuyor, işte burada Sohrap devreye giriyor ve yeni şiiriyle tasavvuftan konuşabiliyor. Sohrap, Şark ve onun felsefesi üzerinde eğiliyor ve onu beyan etmekten kaçınmıyor, Sohrap sufi değil, lakin âşıktır. Paris'te yaşamış ama Batılı olmamış, Hindistan ve Japonya'da yaşamış fakat en sonunda köyüne dönüyor ve köyünü "Dünya Merkezi" diye tanıyor. Şiirlerinde Sohrap en basit dili kullanıyor. Yaşadığı süreçte devamlı diğer entelektüellerin mihirsizliğine uğruyor, lakin yüzünü hiç buruşturmuyor. Sohrap hayatında bir kez bile "Şiir Gecesi"ne katılmıyor kendisiyle beraber özel bir dünyaya sahiptir.

2000 yılından itibaren İran müzisiyenleriyle, yazar, çizer, şair ve ressamlarıyla birlikte bir araya geldik ve senede bir gün "Sohrap"ı anma günü koyduk. İlk başta bu konfeans tekil olarak bazı üniversitelerde yapılıyordu fakat sonraları UNESCO yardımıyla, İran Yazarlar Derneği ve İran Şairler Derneği tarafından güç kazandı ve daha fazla büyüdü, dünyanın her yerinden bu konfransa talep geldi. Bizim Venezeuela'dan bile misafirimiz vardı. Burada hayret ettim ki Sohrab'ı Venezuela'da bile tanıyorlar. Türkiye'den misafirimiz hiç olmadı. Bu konferans devletin desteğine sahip olmamasına rağmen çok başarılıydı. En küçük toplantımız on bin kişiyle başlangıçtan sona kadar devam etti. Sohrap Sepehri'nin hayatını bir belgesel yaptık, bu da çok önemli. Üstat Pazuki, büyük müzisyen, Sohrab'ın şiirlerinin üzerinde bir müzik yaptı, bunu da kaset ettik biz.

Bir gazeteci olarak gazeteci olmanın avantaj ve dezavantajlarını sayar mısınız?

Bir kere parayı seven adam yani akıllı adam gazetecilik yapamaz, maddi olarak tüm ehli kalem para sıkıntısı çeker İran'da. Maalesef liderler hiç düşünmüyorlar ki kültür bir altyapıdır. Kültüre fantazi gözüyle bakıyorlar onlar. Pazar işi yaparsan herkes alıcı oluyor senin eserine, ciddi ve gerçekse fakir kalırsın. Geçelim burayı...

İran'da gazetecilik veya yazarlık riskli bir iş mi?

Tabii ki Efendim. Çoğu yazarımız ve şairimiz canlarını bu iş üzerinde kaybettiler, ayrıca çoğu yazarın kalemleri yasaklandı. Bu soruya en iyisi yanıt vermeyelim. (Gülüyor)

Biz nasıl Türk vatandaşıyla, Türk okuruyla, Türk entelektüeliyle İran'da irtibat kurabiliriz? Kültür köprüsü ne olabilir?

Uluslararası konferanslar bu iş için gerekiyor Ata Bey. Bu iş özeldir. Tüm öğrenciler katılır. Biz Türkiye'de bir konferans koyalım, onlar İran'a gelsinler. İran öğrencisi çok önemlidir, düşünürdür. Gelsinler "Şiir Gecesi" yapalım. Yazarlar için konuşalım. Sonra da çeviri çok önemlidir. Ata Bey siz Türkçeden çevirin, biz ve insanlar okuyalım kitapları. Hikâye, şiir, roman, felsefe, siyaset... Siz çevirin biz basalım!

Bazı Türk yazarları İran'da çevrilmiştir fakat bu köprüyü sağlayamamıştır, ne diyorsunuz?

Siz şu anda Ata Erad olarak bir kitabı Turkçeden çevirmişsiniz, kitabı gördüm, fevkalade. Söyleyiniz kitabın yazarı gelsin İran'a, biz getirelim konuşalım, siz çeviri yapın. Herkes tanısın kardeşimizi, bir konuk Türkiye'den bize onur verir. Kitabı böyle tanıtılır, kitapçıda kimse kitabı tanımaz. Harika olur efendim.

Yapın biz varız, yardımcı oluruz. İran tüm üniversiteleri bunun için size açıktır. İran Devleti ve Türkiye Büyükelçiliği inşallah bize destek verirler, efendim ben eminim bundan.

Türk okuyucusuna mesajınız nedir?

Bizim Türkiye'yle çok güçlü kültür bağımız olması gerekiyor, enteresan bir şey söyleyeyim: Mevlana Hazretleri biz ve Türkler arasında önemli bir müşterektir. Haydi bundan ötesi var mı? Mevlana ve şiiri bizi birbirimize yakınlaştırıyor. Mevlana okuyan İran'ı sever efendim. Sizin Şark Konferansı Mevlana'yla güç kazanır, yüzde yüz bu faydalı olacak.

Mevlana der: "Lisanın ne olursa olsun bırak gel ki yürek diliyle konuşalım."

Açıklama ister mi bu efendim?

Dili bir olan bile bu dünyada birbirini anlamıyor, bizim Türklerle yüreğimiz birdir, daha önemlisi ne olabilir ki?

Gelsinler yürek diliyle konuşalım efendim, bu dili İranlılar ve Türkler iyi biliyorlar, Ata Bey bundan eminim.

"Mesnevi" bizim kitabımızdır. Şöyle diyor Mevlana: "Beyni Kurandan çıkardık biz, bıraktık kabuğunu" Kuraandan beybi bizim için önemlidir yüzey ve zahir şekli bizi birbirimizden ayırıyor tüm dinler Mevlanayı okuyup dinliyor zira Mevlana yürek beyanıdır.

Sayın Nikdel... Türk yazar-çizerlerinden tanıdığınız kişiler var mı?

İlk başta sizi tanıyorum. Sizin kelamınız ve bilginiz çok iyi ve güçlüdür. Siz Türkçe yazan bir İranlısınız, bu hoşuma gidiyor. Bu harikadır, bunu çok az kişi yapabilir, mutlu oluyorum. Fakat bendeniz Fuzuli'yi çok iyi bilirim, bizim İran'da Hafız'ımız neyse Türkiye'de Fuzuli odur. Fuzuli'nin Farsça şiirleri de var. Gizlemiyelim ki, zati biz Fuzuli'yi İranli diye biliyoruz. (Gülüyor.) Leyla-Mecnun güzeldir. İran'da Fuzuli'nin filmini İran Radyo Televizyonu yapıyor. Bakalım, baksınlar. (Gülüyor) Türklere müjde efendim! Bizim de yardımımız var bu filimde. Aziz Nesin'i çok okudum. Çevirileri fena değil. Türk Edebiyatı güçlenmiştir, çalışıyorlar. Bizim Şark'tan Batı'ya kapımız Türkiye'dendir. Onlar zekiler, çalışkanlar. Bizimle irtibat kursunlar, onlara faydamız dokunur. Batı'dan Türkiye'ye fayda gelmez. Fayda Şark'tadır.

TÜRK BASININA DIŞARIDAN BİR BAKIŞ

Aslı E. Perker

Kendi içine kapanmış, hayatı kendi çevresinde yaşananlardan ibaret sanan Türk basını git gide gerçeklerle bağını koparıyor. Ulusal gazetelerden çok mahalli gazeteleri hatırlatan bu yayınların küçük gazete büyük gazete kavgasına tutuşmaları ise sadece gülünç.

İnsanın kendini yaşadığı hayata kaptırıp gittiğini, kendi dışında yaşananları fark etmediğini anlaması ancak ve ancak kendisinden uzaklaşabilmeyi başarabildiğinde mümkündür. Bu formül bireysel temelde geçerli olduğu gibi tüm topluma da uygulanabilir.

Hemen hemen her toplumun bir yerden sonra bir baloncuğun içinde yaşamaya başlayıp hayatı tamamen kendi deneyimlerinden, kendi çevresinden ibaret zannetmesi son derece doğaldır da. Ancak medya gibi çevreye karşı belirli bir sorumluluk taşıyan bir aracın kendi dışına taşabilerek kendini fark edebilmesi sadece bir zorunluluk değil, ilerleme kaydedilmesi bakımından bir ihtiyaçtır.

Türk medyasının, özellikle de yazılı basının kendi kısır döngüsünden kurtulup, basını şöyle temiz hava için dışarı uzatması gerektiği ise 'içerden' olmasa bile 'dışarıdan' açık olarak görünmekte. Güncel haberlerden köşe yazılarına, okunduğunda fark edilen durum, Türk gazeteciliğinin agorafobik bir ruh hali içerisinde olduğu ve olayları sadece kendi durduğu yerden değerlendirmeye devam ettiğidir. Gazete içerisinde seçilen konularda değil uluslararası değerlendirmelerin, ulusal değerlendirmelerin bile bulunamaması ruh halinin en güzel göstergelerinden biri. Dünyanın kimi en saygın gazeteleri sadece yerel gazeteler olarak işe başlayıp kendilerini uluslararası gazeteler haline getirirken Türk gazetelerinin ulusal gazeteler olma amacıyla yola çıkıp yerel gazetelere dönüşmüş olmaları durumun vehametini gözler önüne seriyor. Bir gazetenin istihbarat servisinin çabalarıyla ortaya çıkarılan üç beş haber maalesef gazeteleri ulusal yapmıyor. Diğer bütün departmanlarının, özellikle de bu kurumların belkemiği sayılan yazarlarının da ellerini taşın altına sokması gerekiyor. Kimi zaman köşe yazarları okunduğunda bırakın bunların yerel gazeteye dönüşmüş olduğunu, mahalle gazetesinden farkı olmadığını görüyorsunuz.

Birbiriyle sohbet eden yazarların hayatı kendi çevrelerinde olup bitenlerden ibaret zannettikleri ortada. İstanbul'un çeşitli yerlerinde karşılaşan, laf alışverişinde bulunan yazarların tabiat olaylarında bile esas olarak aynı kenti almaları biraz gülünç. Son zamanlarda birdenbire Al Gore'un yaptığı bir belgeselle küresel ısınma tehlikesinin farkına varan yazarların bu konunun tamamen İstanbul'daki hava sıcaklığıyla sağlamasını yapması şu an (19 Şubat 2007 itibariyle) Sarıkamış'ta havanın -25 olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Bunun dışında niye olduğunu bilmiyoruz ama hemen hemen her yazarın karısını, kocasını, ev dekorunu, temizlikçisini tanıyoruz. Zaman zaman ayrı köşelere sahip olan yazarların ilişkilerindeki gidişatı bile anlayabiliyoruz. Bir yazıyı kişisel bir deneyimden alarak sosyolojik boyuta getirmek başka, kendi derdini anlatıp, içini dökmek bambaşka.

Yazarların ruh halleri yazılarına öyle bir siniyor ki hatta, kendilerini kullandıkları noktalama işaretlerinden tanımanız bile mümkün. Ünlemli (asi), üç noktalı (içli), tırnaklı (temkinli) yazarlar (Bir de çoğunlukla Selahattin Duman'ın yazılarında karşımıza çıkan iki nokta durumu var, ne anlama geldiğini çözebilmiş değilim, zannediyorum her gün meydana gelen bir bilgisayar hatası.) Dünyada milyonlarca kadın milyonlarca bebeğe annelik yaparken bir tek kendi bebeğinin melekler gibi uyuduğunu zannedip bunu bizimle her gün paylaşmak isteyen yazarlar. Yazısının ortasında gençlerin ya da okuyucuların bir şeyi bilmediğine değineceğine emin oldu-

ğunuz ya da çok genç olduğu halde –miş'li geçmişin varlığını unutup kendini –di'li geçmişe adayan yazarlar. Yıllardır küçük şehir kahvelerinde bile konuşulan birini yeni keşfedip 'Bu adam ne şahane, bir de şöyle işler yapmış' diyen uyanış içindeki yazarlar.

Bu içine kapanık sistem sadece popüler konu yazarları için geçerli değil. Son derece değerli politik tespitleri ya da araştırmalarıyla okuyucuyu bilgilendiren kişilerin de maalesef "dünyanın başka hiçbir yerinde yoktur bu Türkiye'de olanlar" demesiyle öyle olmuyor. Okuyucunun söylediğine inanacağı sorumluluğunu üzerinde taşıyan yazarın her sözünü ölçüp biçmesi gerekiyor. Tabii yazılanlar hayal ürünü olmadıkça. Zira böyle ezbere bir lafla kestirip atması konuyu güvenilirliğini sarsıyor. Bu konumlardaki gazetecilerden beklenen her zaman bir gözlerinin de olaylara oturdukları koltuktan uzaklaşarak başka açılardan bakmalarıdır. Irak'taki gelişmelere dikkat çeken bir yazarın konuyu Ankara-Bağdat bağlamında ele alması değerlendirmede büyük boşluklara sebebiyet verebiliyor.

Gazetelerimizde ani duygu yükselip alçalmalarını da birebir görüyoruz. Türk olmanın özelliklerinden biri ani sevgi gösterileri, ani duygusallıklar, ani kızmalar, intikam almalar. Bunların hepsi adeta gazetelerin bütününe yansıyor. Fütursuzca, anlık bilgilerle, konuyla ilgili gelişmeleri beklemeden edilen laflar okuyucuyu yanlış bilgilendirebilir, yanlış hedeflere yöneltebilir, kimi zaman başka hayatları tehlikeye sokabilir hatta o hayatlara mal olabilir. Oysa bir gazetenin sorumluluğu bir kişinin değişik ruh hallerini değil bir grubun serinkanlılığını sergilemek. Üstelik bu her zaman kendileri için de daha iyi sonuçlar verecektir.

Unutmayınız ki tüm dünyanın e-posta yoluyla haberleşmeye geçmesinin tek sebebi kolaylığı değil. Aynı zamanda her söylenenin belgelenmesi. Büyük büyük harflerle yazılan o büyük büyük manşetlerin her biri belgeleniyor. Bundan 50 yıl önce yine bir düşüncesizlik anında, ani bir kararla atılması kuvvetle muhtemel olan manşet bugün saygı duyulan Cumhuriyet gazetesinin okuru karşısında durduğu yeri hafif de olsa kaydırıyor.

Yazarların kendi aralarında yazışmaları konusuna geri dönecek olursak, yine dışarıdan bakıldığında bir kabadayılık göze çarpıyor. Atışmalar bundan bir kaç ay önce öyle bir hale geldi ki bir yerde bir gazetecinin bir diğerini düelloya davet ettiğini okudum ve elbette ister istemez çok saşırdım. Bu aslında beni şok eden ikinci düello hikâyesidir. Birincisi de Amerika'nın üçüncü Başkan Yardımcısı Aaron Burr ile Amerika'nın ilk Hazine Bakanı Alexander Hamilton arasında 1804'te yaşanan ve Hamilton'ın ölümüyle sonuçlanan düellodur.

Okuyucudan ve gündemden tamamen bağımsız olarak Türk yazılı basınında bir Hodri Meydan kültürü oluşmuştur.

Pek çok köşe yazarı makalesini 'hodri meydan!' diyerek tamamlıyor bugünlerde anladığım kadarıyla (Bkz. Fatih Altaylı, Ertuğrul Özkök'e, hemen ardından E.Ö. Fatih Altaylı'ya, Kenan Erçetingöz, Ahmet Hakan'a, Murat Bardakçı herkese.) Yeni bakış açıları, yeni analitik fikirler sunarak toplumu geliştirmesi beklenen yazılı basının sokak kültürüne yenik düşmesi elbette sarsıcı bir durum. Fakat daha sarsıcı olan basının bunun farkında olmaması ihtimali. Dışarıdan bakıldığında da öyle görünüyor ki gazete çalışanlarından patronlarına kimse ya bu durumun farkında değil ya da ne yapacağını bilemediğinden farkında değil gibi davranıyor.

Her gazetenin Türkiye'nin bir numaralı gazetesi olduğunu ve diğerlerinin küçük gazeteler olarak kaldığını iddia etmesi ise sadece saçma değil aynı zamanda acıklı. Nüfusu 70 milyonu aşan bir ülkede 5 Şubat 2007 ile 11 Şubat 2007 tarihleri arasında spor gazeteleri de dahil olmak üzere toplam 5 milyon 84 bin 84 gazetenin satılmış olması gibi bir durum varsa ortada kimin 600 bin kimin 30 bin satmış olduğunun hiçbir önemi kalmamaktadır. En çok satan gazetenin 600 bin satıyoruz diye göğsünü gere gere dolaşması abes kaçmaktadır. Tüm basılı medyanın silkinip kendine gelmesi, nerede yanlış yapıldığını bulması gerekirken pazarda limon satan tezgâhtarın 'Benim limonum daha sulu' tarzında kavgaya tutuşması okura ulaşamama gerçeğini değiştirmez. Türk yazılı basını yerel bir pazar tadındadır, kimse kusura bakmasın, dönüp bir kendine baksın.

Belki okuyucular bunu bilmeyecektir, her gazetede zaman zaman kimi çalışanlar tarafından 'Niye bu kadar basit haberler yapıyoruz, niye bu kadar ucuza kaçıyoruz' gibi sesler yükselir. Büyüklerin buna cevabı her zaman 'Okur bunu istiyor'dur. Bir kere okurdan gelen elle tutulabilecek böyle bir bilgi yoktur. Olması da beklenemez, bu kadar büyük çaplı bir anketin yapılması elbette her türlü imkânı zorlayacaktır. Fakat eğer okurun bu gazeteleri istediği ısrarla söyleniyorsa, o zaman bu yöneticilere tekrar 70 küsur milyon nüfuslu bir ülkede 5 küsur milyon olan gazete satışı hatırlatılmalıdır. Halk bu gazeteleri almadığına göre bu sadece cahilliğine, parasızlığına veya diğer sebeplere verilemez, halk basit olarak bu gazeteleri almak istememektedir.

Gazetelerin sadece bedava herhangi bir şey, sudoku ya da tencere, teklif ettiğinde satışlarının artıyor olması durumun en güzel göstergelerinden biri. Bu gibi durumlarda gazetenin satışını yükselten avantacılardır, halen ortada bir okuyucu kitlesi yoktur. Yine Türkiye'nin en çok satanları arasında yer alan bol resimli, bol sporlu, bol güzel kadınlı gazetelerin okuyucu kitlesinin büyük bir bölümünün askerlerden oluştuğunu da unutmamak gerekir. Sayısı 650 bin ile 800 bin arasında değişen asker sayısı (subay, astsubaylar hariç) bu gazetelerin değişen ama sayısı azalmayan okurudur.

Türk gazetelerinden bahsedip de mizanpaj konusuna değinmemek olmaz. Elinize aldığınızda başınızı döndüren, düşüncelerinizi bulandıran, zihninizi karıştıran gazeteler adeta kafasını toplayamayan bir grup insan tarafından yaratılmış gibi görünmekte.

Üzülerek yine pazar benzetmesine burada geri dönmek zorunda kalıyorum. Bol kırmızıları, mavileri, boncukları, dev harf karakterleriyle depresif bir cümbüş ortamı almış başını gidiyor. Büyük

Desen: Kutlukhan Perker

harflerle yazılmış bir manşet büyük bir haber anlamına gelmiyor.

Bir haber çarpıcı olduğu zaman en küçük harflerle okuyucuya ulaşabiliyor. Yeri geliyor bir sayfada 11 surat sayabiliyorsunuz. Altında 'Aranıyor' yazmadıkça bu kadar yüzü bir arada görmeye niye ihtiyacımız var?

Yarın öbür gün olur da CNN'de Avrupa gazetelerinin baş sayfaları gösterilirken Türkiye'den de bir gazete göstermek isterler de, bunlardan birini seçerler diye içim şimdiden bir tuhaf oluyor. Grafik tasarım konusunda bir hayli yol alan Türkiye'de kendini ancak küçük yayınlarda gösterebilen, sakin, şık tarzın neden tüm ulusal gazetelere yansıyamamış olduğu benim için şahsen büyük bir merak konusu.

Yukarıda yer alan eleştirilerden yanlış sonuç çıkarılmaması da önemli bir nokta tabii. Basılı yayının içe kapanıklığını kırıp dışarı açılması gerektiği vurgulanırken yüzünü yurtdışına çevirip ortaya kopya yayınların meydana çıkarılması tavsiye edilmiyor. Zira her toplumun kendi yaşayışı, hayat anlayışı, duruşu vardır. Bu gazeteleri yöneten şahısların bulundukları semtin bile dışına çıkmaları yeterli olacaktır.

Elbette gazete patronlarının işi, okuyucunun tam olarak neyi aradığını kestirmesi zor. Fakat sorunu görmezden gelerek, bugüne kadar yaptığını yapmaya devam etmenin bir faydası yok. Sonuç itibariyle Hz. Ali'nin dediği gibi, denenmişi denemek abestir. Tabii sadece yaşadığı günden kâr eden medya patronlarından belki de böyle bir sosyal sorumluluk hissetmeleri beklenemez, ancak karşılıklı etkileşim halinde bulunan basın ve halkın yıllar içerisinde doğru karşılıkları vererek hem bilgi, kültür hem de para konusunda birbirlerini kâra geçirmeleri de ihtimaller dahilindedir.

Ünlü Amerikalı gazeteci Molly Ivins'in dediği gibi 'Gazetelerin ölüyor olması çok da umurumda değil -beni gerçekten sinirlendiren, intihar edişlerini seyretmek.' Üstelik o bunu milyonlara hitap eden, uluslararası arenada saygı gören gazeteler için söylemişti. Türk medyasının halini bilseydi kim bilir ne derdi.

BULUŞMALAR...

Hatice Özbay
haticeozbay@gmail.com

Ahmet Necdet'e ikinci gelin de Tepeüstü Palas'tan

"Ben Hazzo Pulo Restaurant'ta Nilgün'e iki defa "seni seviyorum" dedim. Böyle başladık. Akşam Sefası'nda, Saygı'nın yerinde de ona, "he" dedirttiğimi hatırlıyorum. İşte buradayız." dedi Ahmet Necdet.

Masanın etrafında oturan bir avuç insan bu gün **Ahmet Necdet** (Şair-Çevirmen) ile **Nilgün Demirağ**'ın (Bestekar), evliliklerini kutlamak için toplanmıştık. Çok hızlı bir tanışma ve evlilik olduğunu düşündüğümden, "Hocam bizim için sürpriz oldu. Ancak bu habere çok sevindik." dediğimde, Ahmet Necdet, "A aa hakkaten onca yalnız geçen aylardan sonra..." diye karşılık verdi. Nilgün hanım heyecanla açıklama yapma gereği duydu. "O öyle zannediyor, biz daha önceden tanışıyoruz. Yaklaşık 20 yıl... Öncesinde tanımıyorum açıkçası. Ahmet Necdet'in eski eşi Somay, bizim apartmanımızda üst katımızda otururdu. Onların efsane âşkını hep duyardık. Hoşumuza giderdi. Ben Ahmet Necdet'i tanıyordum. İki yıldır tanıyorum ama, bu kararı üç buçuk ay içinde verdik. Ona duyduğum saygı, sevgi getirdi. Garip bir

tesadüftür ki Tepeüstü Palas apartmanından Ahmet Necdet ikinci gelini aldı."

Ben anlamaya çalışarak "enteresan" dediğimde söyleşmeye başladık.

Nilgün Demirağ: Aynen öyle oldu.

Ahmet Necdet: Nilgün bir roman üzerine kafa yoruyor. Romanın adı da '*Tepeüstü Gelinleri*' olacak.

N.D.: Evet, bu evlilik kararı bana böyle bir ilham verdi. Daha önce de denemelerim var. Bu romanda Somay'ı ve kendimi anlatacağım.

Hatice Özbay: Somay hanımla görüşür müydünüz?

N.D.: Evet, çok sevdiğim bir insandı. Hâlâ da seviyorum.

H.Ö.: Çocuklarınız bu evliliği nasıl karşıladı?

A.N.: Kızım şiddetle karşı çıktı. Kendisi Güney Afrika'da yaşıyor biliyorsun. Babasını buralarda bırakıp gitti. Şimdi de karşı çıkıyor.

H.Ö.: Nilgün'ün çocukları sizi nasıl karşıladılar?

A.N.: Süper, süper.

H.Ö.: Sizin âşkınıza tanık olduktan sonra 'âşkın yaşı yok' sözüne daha çok inandım.

A.N.: İnanın efendim, şiir gibi... Nilgün'ün özel bir yanı daha var. Kendisi bir Türk Sanat Müziği bestecisidir.

N.D.: Eserlerim arasında **Yahya Kemal Beyatlı**'nın şiiri *"Mehlika Sultan"* var. Ben uzun eser yapıyorum. Konser eserleri yapıyorum. Dörtlük yapmıyorum. **Ahmet Haşim**'in *"Bir Günün Sonunda Arzu"* **Faruk Nafiz Çamlıbel**'in *'Çoban Çeşmesi'* **Cenap Şahabettin**'in *"Elhan-ı Şita"* ve bunun gibi bir çok eserim var.

H.Ö.: Ahmet Necdet'in şiirlerini de basteleyecek misiniz?

N.D.: Şu anda Ahmet Necdet'in bir şiiri çantamda. Onun usulü ve makâmı şu an kafamda.

H.Ö.: Ahmet Necdet size şiir yazdı mı?

N.D.: Hayır yazmadı.

A.N.: Aman efendim, şiirin şiiri yazılır mı?

(Hep birlikte gülüştük.)

H.Ö.: Siz sanatçı bir ailesiniz, anneniz **Ayten Demirağ**'ında şiir kitapları var.

N.D.: Evet, dört şiir kitabı var.

H.Ö.: Hâlâ şiir yazıyor mu anneniz?

N.D.: Fırsat buldukça yazıyor.

Eflatun Nuri masada olurda mizah olmaz mı?

İster istemez gözlerim Ayten hanıma kaydı. **Eflatun Nuri** ile koyu bir muhabet içindeydiler. Mutlaka bu hararetli, muhabeti öğrenmeliydim. Ayten hanım sürekli gülümseyerek ve dikkatle Eflatun Nuri'ye bakıyordu. Akşam masaya oturduğu andan itibaren sadece Ayten hanımla ilgilenen Eflatun Nuri'ye yaklaşarak sordum. "Hocam ufukta yeni bir âşk mı var?" "A aa tabi neden olmasın. Ahmet Necdet biraz önce eşine 'bir tanem' dedi. Keşke iki tane olsaydı..." Dediğinde, şair Ayten Demirağ gülerek, Eflatun Nuri'ye elini uzattı ve elleri havada şakladı. Eflatun tekrar bana dönerek, "Hatice sen benim için önemli bir dostsun, en nazik anlarımda beni yakalamaktasın. Bak sana bir şey diyeceğim, *'Zühre Yıldızı, şavkı beni yaktı geçti.'* Şiir işte bu, İstersen Ahmet Necdet'e sor." Dediğinde, Ahmet Necdet herzamanki mütevazi tavrıyla gülümseyerek, "oldu üstad, siz söylersiniz de olmaz mı?" karşılığını verdi.

Ustayı yakından tanıyorum, kendimi tutamadım ve yeni evlilere dönerek, "sanırım Eflatun Nuri annenize kur yapıyor. Üstelik de, "galiba Ahmet Necdet'le akraba olacağız." diyor. "Onları yan yana oturtmakla iyi mi ettiniz acaba?" diye sorduğumda, Nilgün hanımdan, "Kendileri bilirler, bizce mahsuru yok" cevabını aldım.

Oluşturulan küçük davetli masasında, Türk mizahının gelmiş geçmiş en renkli kişiliklerinin başında gelen Eflatun Nuri, şair Ayten Demirağ (kayınvalide), şair-şiir çevirmeni Ahmet Necdet (damat), bestekar Nilgün Demirağ (gelin) gazeteci- çevirmen **Nurettin Hiçyılmaz, Zeynep Kışlalı**, Avukat **Ömer L. Özer** ve eşi **Şükran Özer**, Nilgün hanımın yakın iş arkadaşları **Fatih Bakar, Ebru Almaç** ve eşi **Sina Almaç** buluşmuştu.

Dergimiz baskıya girmeden, Ahmet Necdet, o gece sorduğum sorunun cevabını ulaştırdı. Yeni Geline bir şiir yazmıştı.

Yeni Geline Gazel

Bir düş çiçeğisin sen aruz vezniyle varsın
"Mef'ûlü mefâ'ilün fâûlün" de açansın

Dört mevsim sevgilimsin sevgiliden de öte
Aşkı meşkle çoğaltan akıl almaz bir yârsın

Gündüzleri aydınlık bir yüz ile gönenir
Geceleri bu yüzden bana ışık saçansın

Hiçliğe karşı çıkıp Hep'le Hiç arasında
Adına şiir denen bir kuş olur uçarsın

Ahmet Necdet, de bana hiç aşksız yaşanır mı
Sevincin hüzne döner ve kendinden kaçarsın

Ahmet Necdet - Pangaltı, 2007

Ahmet Necdet'in şiirleri Rusça'ya da çevrilecek

Şiirin karşılığını maddi olarak alamadığını ancak manevi doygunluklarının olduğunu söyleyen Ahmet Necdet, 1933'de İnegöl'de doğdu. İstanbul Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü ile Çapa Yüksek Öğretmen Okulunda okudu. 1954 yılında her iki okuldan da mezun oldu. Çeşitli illerde coğrafya öğretmenliği yaptı. Akademik yaşamı Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde başladı. 1974 yılında Beşeri ve İktisadi coğrafya profesörlüğü ünvanını alarak çeşitli üniversitelerde hocalık, dekanlık ve bölüm başkanlığı görevlerini üstlendi.

"Hiç kimsenin yazmadığı şiiri yazmakla görevlidir bir şair." Diyen Ahmet Necdet, 1997 yılında şiirli yaşamı ile daha çok ilgilenebilmek için kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Kendi şiirlerinin yanı sıra, hazırladığı antolojileri ve çok sayıda çeviri şiiri de edebiyat dünyamıza kazandırdı. Divan şiirinden Japon ha'yku şiirine kadar farklı biçim ve içerikteki şiirleri deneyen ve bu alanlarda ürünler veren Ahmet Necdet, kendi kültürümüzü oluşturan şiire, divan şiirine, tekke şiirine ya da halk şiirine uzak olmadı.

Hiç kimsenin yazmadığı şiiri yazarsan ancak yazdığın şiir özgün olabilir diyen Ahmet Necdet,

"**Fuzuli**'yi de **Baudlaire**'i de okumak ve bilmek gerekir. Bu gün şiir yazdığını söyleyen bazı insanlara soruyorsunuz. Baudlaire kim diye tuhaf tuhaf bakıyor. **Elliot** kim diyorsunuz, onu da bilmiyor. **Puşkin**'in şiir yazdığını bilmeyenler var. Puşkin'le ilgili çeviri çalışmalarımız **Kanşaubiy Miziyev** ile tanışmamızdan sonra başladı. Miziyev arkadaşım Moskova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı mezunudur. Türk Edebiyatı'nı hatırı sayılır biçimde bilen arkadaşım, Rus Edebiyatı'nı çok iyi bilir. Bu arkadaşımızın çok eskiden bu yana bir ideali varmış, Puşkin'in *Yevgeni Onegin* adlı şiir – romanını Türkçe'ye çevirmek.Yaptığımız pek çok şiir çevirisi çalışmasından sonra bir gün bana bu şiir romanı Türkçe'ye çevirme önerisinde bulundu. Bir kaç deneme yaptık öncelikle şiir romandaki bazı aşk mektuplarını şiir olarak çevirdik. Bunları yayınladık da. **Ataol Behramoğlu** arkadaşımızın bu çevirileri çok beğendiğini söylemesi bize cesaret verdi. Yaklaşık üç yıl süren bir çeviri çalışması yaptık. Bunun sonucunda romanıda çevirdik. Kısa sürede basılan eser büyük ilgi gördü. Puşkin hayatı boyunca âşklar yaşamış bir yazar. Ve büyük bir şair elbette. Sürgünler içinde geçen fırtınalı bir hayatı var. Bu yaşadıklarını şiirine yansıtmayıda ihmal etmemiş. Miziyev, Puşkin'in âşk şiirlerini de biraraya getirelim istedi, çünkü Türkçe'de böyle bir çeviri çalışması yoktu. Ve oturduk pek çok şiirini yine **Everest** yayınlarından Türk okuruna sunduk."

Ahmet Necdet, Puşkin'in *Yevgeni Onegin* adlı şiir-romanın çevirisi ile 2004 de 'Dünya Kitap En İyi Çeviri Ödülü'nü aldı.

Ahmet Necdet, Türkiye'de bir şairin ya da bir yazarın kitap yayınlamasının zorluklarından bahsederken, kendi kitaplarının bu zorlukları yaşamadığını da söyledi. Bu gün yayın dünyasını nasıl görüyorsunuz dediğimde, "Türkiye'de büyük tekelleşme var. Büyük sermaye kuruluşlarının tekelleşme süreci içine girdi yayın hayatımız. Bu süreç bir çok yazarımızın büyük yayınevlerine kaymasına neden oldu. Örneğin **Yaşar Kemal**'in kırk tane kitabıyla Adam Yayınları'ndan kopup,Yapı Kredi Yayınları'na geçmesi gibi... Bu başka yayınevlerinin başına da gelebilir. Hiç kimse bunu dile getirmek istemiyor. Daha açık söyleyeyim bazı yazarları ve şairleri bu tekelleşme giderek tutsak hale getiriyor. Gidişat pek sağlıklı görünmüyor kısacası.

TEKLİFSİZ YAŞAYAN SERSERİ: küçük İskender

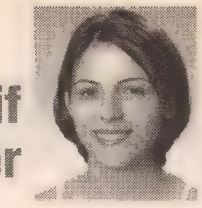

Elif Türker

Serserilik adap ister ona göre. Rakı içmeyi bileceksiniz en başta. Sonra Fenerbahçe taraftarı olacaksınız. Bazen hıçkıra hıçkıra ağlayıp bazen kahkahalar atacaksınız hayatın suratına. Yeri geldiğinde ağız dolusu küfür etmek çok yakışmalı size. Sigara içmenin de bir adabı olduğunu bileceksiniz. Rock müzik, özellikle de Duman'ı dinliyorsanız, çok iyi. Bazen de arabeskleşmelisiniz. Bir de bilmelisiniz. Felsefe bilmelisiniz söz gelimi, **Nietzsche**'yi bilmeden serseri olamazsınız **küçük İskender**'in teklifsiz girilebilen imgeleminde. Bu imgeleme şiirden anlayan herkes, matematik bilen herkes ve duyabilen herkes girebilir.

"Marjinal şair" olarak bilinen küçük İskender, yirmi yıllık şiir yaşamının ilk gününden bugüne dek kendisinin hep bir "serseri" olduğunu vurgular. Belki de Türkçe duyarlılığını korumaya çalıştığından, marjinal kelimesini kendisine böyle çevirmiştir. Biz de küçük İskender'in tercih ettiği "serseri" kelimesini kullanalım onu tanımlarken, çünkü küçük İskender'in serseriliği sözlüklerdeki anlamının ötesindedir.

Burç Hikâyeleri'ni anlattı ilk, ikizler burcu serserisi, topladı yazdıklarını, değiştirdi ve sundu duygudaşlarına. Sonra İskender'i Ben Öldürmedim'le itiraf etti masumiyetini. "Beni öldürenler senin de peşindeler! Dikkat! Dostça" diye uyardı duyumsayan ruhdaşlarını. Karanlıkta Herkes Biraz Zencidir'de "bir nedeni yok yalnızca öptüm" diyebildi serseri adabınca. Rahibinden Satılık Kilise ile sordu edebiyat toplumuna sorulması gerekenleri, bildiğine inanan bilge misali. İt Cazı ile yine topladı eskilerini, yeniledi, özgür metinlerle özgürleşti belki. Ve şimdi yepyeni, taptaze bir ilanla karşımızda küçük İskender: Teklifsiz Serseri.

Sel Yayıncılık bünyesinde tüm kitaplarını (46 - 47 kitapta imzası vardır) toplayıp, bazen yenileyip bazen yepyenilerini yazmak için yola çıkan küçük İskender, serinin altıncı kitabı Teklifsiz Serseri ile yanı başımızda. Bir serserilik manifestosu özelliği taşıyabilir yeni okurlar için. Zaten bilenler içinse bir durgunluk hissi verse de başta, sonra bir değişim yaşatabiliyor. Kendi adıma şunu söylemeliyim ki, gözümde canlanan tablo şöyle oldu: Kitabın ortalarına kadar, küçük İskender, çok sevdiği Taksim sokaklarında bir duvara yaslanmış, gecenin bir vakti, savrulan rüzgârla uçuşan yapraklar arasında (kitabın kapağının bu hissi yarattığını yadsımayalım) elindeki sigaranın dumanını üflediği rüzgâra karşı şiirlerini okuyan bir serseri görünümündedir. Sonra bu serserinin acıları kanamaya başlıyor sanki. İsyan başlıyor, çığlık başlıyor, küfür başlıyor ağız dolusu. Bir görme arzusuyla yola çıkan şair, acizliğe acıyarak noktalıyor gecesini. Yine paylaşmak istiyor, yine ağlamak, yine kanamak, yine inanmak istiyor belli ki. Gecenin sonunda bu istek gerçekleşemiyor ve "Teklifsiz Serseri", "İskender'i Ben Öldürmedim" itirafıyla beraat etmesinin ardından, bavulunu alıp rüzgârlı sokağın pusları arasından geçip gidiyor başka diyarlara.

Bu gidişi şair, Milliyet Sanat dergisinde kendisiyle yapılan söyleşide şöyle belirtiyor: "Bu kitapta ayrıca bir bavul toplama telaşı da var. 'İskender'i Ben Öldürmedim' derken sanki bir mahkemedeydim ve jüriye bir açıklama yapıyordum. Ve 'Teklifsiz Serseri'de tıpkı Hitchcock filmlerinde olduğu gibi suçu üstünden bir an sıyırıp sokağa çıkmış bir insan gibi hissediyorum kendimi. Yani bir an önce bavulumu toplayıp gitmem gerekiyor" (104). Aynı söyleşide kitabını bir hikâye anlatma dürtüsüyle yazdığını söylerken tıpkı şiirlerindeki küçük İskender gibi kaçamak sözlerle, karşısındakinin, okurunun zekâsına duyduğu güvenle belki, açık uçlu yanıtlar veriyor. Teklifsiz Serseri için de aynı sebeplerden olacak, "sanırım", "belki", "olabilir" sözcükleriyle bitirdiği cümleler kuruyor küçük İskender (104).

Türk edebiyatındaki kalıplaşmadan, rutinleşmeden sıkıldığı ve bunu kabul edemediği için gitmeyi tercih ettiğini söyleyen şair, devletle olan mücadelesinde de hedefine giden yolu değiştirmesi gerektiğinin farkındadır artık (104). Belki kitabın başındaki durgunluk buradan gelmektedir. Nereye ait olduğunu bilmediğini söyleyen şair, yurdunu aramaya çıkmıştır belki bu kitapta. Belki de küçük İskender teklifsiz bir haymatlostur.

küçük İskender'in şiirinde çeşitli izlekler vardır; çeşitli okuma şekilleri geliştirilebilse de, hedef bana göre tektir: paylaşım. Paylaşabildiği ölçüde büyür küçük İskender. Kendi dönemindeki şairlerle kardeş olmak isterken çevresindeki boşluğu dile getirir: "ben kimseyi kurtarmaktan yana değilim, kendim dahil. Kurtarabilirsek şiiri kurtaralım" (105). Gidişinde bir unutma isteğini gizleyen küçük İskender, yine isyanından vazgeçmiyor ama bu kez savaşacak gibi de görünmüyor. Umudun "hayal" olması gerçeği ile yüzleşince gitmenin gerekliliği sonucuna ulaşmış gibi. Kendi sözleriyle yıkımdan doğuma Anka'ya öykünme gerekliliğini, "yeni"yi yaratma özlemini şu şekilde dile getiriyor Teklifsiz Serseri: "İsterdim ki, bütün kötü şairler ve hayatlar bir yerde toplansın, o yıkılsın ve biz o enkaz altından hiçbir canlı çıkaramayalım! Ben 'yazamıyorum' deyip kalemini kıran şair istiyorum. Ama bu hayal" (105).

Şiirin bir matematiği olduğunu unutup rutinin girdabında, belki aldıkları ödüldeN öteye gidemeyen şairleri eleştirmek için Teklifsiz Serseri'de küçük İskender, matematik terimlerini, özellikle geometrik şekil isimlerini sıklıkla kullanır. Bir "eğri"yi tanımlar, ya da bir "yamuk" ile "üçgen"in ilişkisine değinir. Dairelerden oluşan karelerden bahseder bir de. Bunu ilk olarak **Özdemir Asaf**'tan duyduğunu söyleyen şair, sözlerine şöyle devam eder: "Yuvarlağın köşeleri vardır, evet. Bugün bilgisayar teknolojisinde ekrandaki herhangi bir yuvarlağı büyütürseniz, onun köşeleri olduğunu da görürsünüz. Şairlerin kitapları kutsal kitap gibi okunmalı. Belki şairler Tanrı'yı bile buldu ama farkında değiller" (105). Ne demek istiyor burada küçük İskender? Yuvarlağın köşelerini yaratan bilgisayar teknolojisinin şairlerin kitaplarıyla ilgisi nedir? Bazı kodlar üzerinden konuşmayı sevdiği apaçık olan şair, Özdemir Asaf'ın bilgisayar teknolojisinin yaygınlaşmasından çok daha önce, bazı soyut gibi görünen, ancak tam tersine bütünüyle somut gerçeklerin farkında olduğunu ya da onları teknolojiden çok daha önce keşfettiğini vurgulamak istiyor olabilir. Buradan da kendi şiirine gönderme yapıyor bir bakıma. Teklifsiz Serseri'de matematikle bağlantılı olarak çokça kullanılan bir diğer imge de, bilgisayar terimleridir. Teknolojinin günlük hayatta bilgisayarla koşut görülmesini eleştiriyor belli ki. Ancak olumsuz bir eleştiri midir bu? Sanırım değil. Kuşkusuz bilgisayar değildir kabahatli olan, bilgisayarı kullanan insandan kaçıyor "Teklifsiz Serseri".

Rüzgâra karşı okuduğu şiirin de bir anlamı vardır. Rüzgâr estiğinde taşıyabileceği yükü, toz parçacıklarını, yaprakları döndürerek helezon biçiminde sürükler, yuvarlak bir yörüngesi vardır yani. Bu helezona ya da yuvarlak dönüşüme bakan küçük İskender, önce internet teknolojisinin yarattığı sanal insan tiplerini, sanal duyarlılıkları eleştirir. Sonra oradan kendi geçmişine, şiire başlarken umduklarını konuşturur alıştığımız imgeleriyle. Oradan tarihe geçer, Edip Cansever'e, Nâzım Hikmet'e ve günümüzde hâlâ "İnsan Manzaraları"ndan bahsedip, onu hiç anlayamayanlara getirir şiir sesini. En son da görür ki, esen rüzgârın helezonu bile bilişim denen teknolojiyle köşelere bölünmüş. Kenarları vardır rüzgârın artık.

Karelerden oluşmuş yuvarlak rüzgâr, bir şairi serseri yapar, ardına bakmadan bavulunu toplayıp gitmesine neden olur. Yine de, bir çağrısı vardır "Teklifsiz Serseri"nin. Kendi sesinden duyuralım ki, umudu hiç yitmesin küçük İskender'in:

Tekrarlanan, tekrarları yüzyıllara yayılan şeyler gelenekselleşir, kalıplaşır.
Tekrarın yüceliğine sığınan muhafazakârlardır
yeninin peşine düşmek için tekrarı reddeden serseriyi linç edenler.
Serserilere teklif verilmez, onlardan teklif beklenmez.
Teklifsizliktir o serserinin fiyakalı gözlerindeki bol
mermili şarjör. Bastı mı tetiğe: Tak! Tak! Tak!
Böyle bir şeydir onda bakmak!
Ben sizi görmeye gelmiştim aslında, ne yazık kaderim
oldu size yalnızca acıyarak bakmak!
Yeni şiirler. Şairin size bakmasını istemiyorsanız, sizi
görmesine yardım edin.

Kaynaklar: *küçük İskender. "Beni Okuyanın Delirmiş Olması Gerek". Söyleşiyi yapan Sema Aslan. Milliyet Sanat 206. (Aralık): 104-105.*

Onur Albayra

VE SONRA UYUDUN

..ve sonra uyudun.. hiç uyanmayacakmış
gibi uyudun..

bir su damlası düştü öfkene; çıplak ayakla
ıslandı insanlığın..

unutuldu diller, yakıldı kisveler ..

tarihi kustu meydanlar; başka bir evrene
göç etti, yağmur yüklü bulutlar..

ve sen uyudun.. tenini saran çıplaklığını da
zihnindeki en masum öfkeyi dahi
yırtıp atmak istercesine, uyudun..

insanoğlunun gözyaşlarıyla; yıkımla,
yaratıyla ve coşkuyla doldu sarnıçlar

yeniden.. ilk.. yalnız ve organik..
korkak ve sahipsiz..

ve sen uyudun..

şeklini gerekçelendiremeyen, neyle
bütünlense parçalarını eksik, parçala
eğreti kılan teninle;
hiç uyanmayacakmış gibi uyudun..

dudaklarım; duymadığın bir yemini,
asla ansımayacağın bir sonbahar
gizini fısıldadı kulaklarına..

hoşcakal bebeğim, dedi; hoşcakal..

ölümlerin kıygı kabul edilmediği
bir evrende görüşürüz..

hoşcakal..

K'AYIP FİLMLER KUŞAĞI

Osman Cavcı

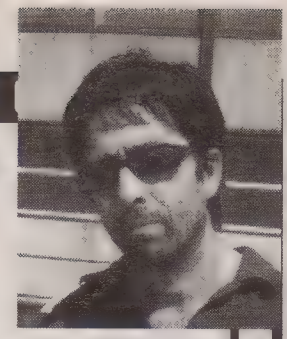

AFİŞLERDE AVANTÜR DÖNEM

60'ların sonlarında vurdulu kırdılı bir dönem başladı. Nasıl neden başladığı belli değil, ama İtalyan spagetti vesternlerin bir yansıması olabilir. Hatta Yılmaz Güney'in bile tek başına etkisi olmuş olabilir. "Çirkin Kral," "Çirkin Kral Affetmez" edebiyatı bu tarz filmlerin yaygınlaşmasına, yüzlerce taklidinin çıkmasına sebep olmuş olabilir. Bu filmlerin afişlerinde eli tabancalı filmin jönü, (yakışıklı değil) hatta çirkincene, elinde tabanca, suratında kin, intikam ve yanında seksi bir kadın, dekolte kıyafetli, ... fotoromanlarının kapaklarını andıran bir mizansende görürüz.

"Cehenneme Postalarım"..."Kinova"... "Bayan Bacak, Tabanca Bıçak" ... "Gaddar," ... "Kalleşlere Af Yok"...."Cezanı Çekeceksin"...."Ölmek Var Dönmek Yok"..."Kara Şeytan"..."Aşka Selam Kavgaya Devam"..."Dişi Akrep"..."Kamçılı Kadın"...gibi film adları, yüzlerce filmlerden bir kısmı.

Kadınlar afişlerde çizmeli, bikinili, mini etekli veya yırtılmış elbisesi ile göğüsleri ve bacakları dışarı çıkmış, elinde tabanca, jönün arkadaşı yoldaşı vaziyette görünüyorlar.

Melek Görgün bu filmlerin vazgeçilmez seksi vamp-femme fatale oyuncusu, vücudunu saran deri kostümleri, uzun çizmeleri, elinde kırbacıyla öne çıkan yegâne vamp yıldız.

"Ölüme Yaklaşma" filminde Melek Görgün yine yarı çıplak, ellerinden bir direğe bağlanmış, isterik bir biçimde bize afişten bakıyor.

Melek Görgün'ün rakipleri Feri Cansel....Figen Han...Seher Şeniz...Seyyal Taner.... Piraye Uzun.... Ülkü Özen...Gülgün Erdem.

Bu kadınlar bu tarz filmlerde hep birbirine benzer roller oynamakta, filmin jönü ile kötü adamlara karşı savaşmakta hem de jönle sevişmektedir. Kötü adamların eline düştüğünde ise elbiseleri yırtılmakta sado-mazo sahnelerle çıplaklık sergilenmekte. Mesela ağzına tabancayı sokmak, kırbaçlanmak, siyah iç çamaşırlarıyla bir direğe bağlanmak gibi ve filmin sonunda jön tarafından kurtarılmaktadırlar. Hemen hemen bütün filmler birbirine benzer.

Yılmaz Güney bir filmde (?) kendisine ihanet eden kadını filmin sonunda döver, kadın yere yuvarlanır, etekleri açılmıştır, siyah külodu gözüküyordur. Tabancasını çıkarır ateş eder, kadının bacak arası kanlar içinde kalır. Alın size sado-mazo bir film.

Bu türü başlatan Yılmaz Güney'in rakipleri ise İran asıllı oyuncu Cihangir Gaffari...Yılmaz Köksal...İrfan Atasoy...Yıldırım Gencer... Hüseyin Zan... Tamer Yiğit.... Tanju Korel... Levent Çakır... gibi oyuncular... Ama bu avantür filmler furyasında anti kahramanlar ve fotoroman "KİLLİNG" etkileri de görünür, birkaç Killing filmi yapılır... "Fantoma Setman..." "Süperadam, Zagor..." "Uçan Adam..." "Bombala Aşkı..." gibi hayal kahraman filmleri yapılır. Fakat gerçekten bu tarz filmlerde Melek Görgün, bir kült olarak öne çıkıyor. Sanki bir James Bond kadını... veya Kill Bill'deki Umma Truman'ın oynadığı Pelin gibi tipler çiziyor, elinde kırbaç diğer elinde tabanca... Deri elbiseler, elinde makineli tüfek, çizmeler.

"Kralın İntikamı"nda Melek Görgün elleri arkadan bağlanmış vaziyette sandalyeye oturtulmuş, ayakları da sandalyenin bacaklarına bağlanmış, dolayısıyla bacakları açık, seksi. Üzerinde yarı çıplak, yırtık bir gömlek... Çapkın ve insafsızca bikinisiyle elinde tabanca... Dişi Akrep de, çizmeler, deri şort, sutyen, elinde tabanca... "Kanunsuz Kardeşler"de Görgün artık çırılçıplak yerde oturuyor, elinde bir tüfek, tüfek göğüslerini biraz kapatıyor, saçında bant var, yani savaşçı bir kadın... "Acı Pirinç"te yine çıplak, oturmuş parmağını emiyor, göğsünü fişeklikle kapatmış...

Bu filmler küçük yapım şirketlerinin olup ikinci sınıf sinemalarda oynamakta ve seyircisi ayak takımı, erkek seyircidir. Üstelik bir kısmı siyah beyazdır ya da sepya. 70'lerde renkliye geçildi, bu furyanın finali "Parçala Behçet" filmleridir: "Helal Behçet," "Ustura Behçet," "Behçet 76" gibi filmlerle yavaş yavaş seks filmlerine doğru kayılmıştır.

Melek Görgün'den daha fazla soyunan kızlar vardır artık. Nuray Mine Mutlu... Figen Han... Aynur Akarsu gibi. Melek Görgün artık ikinci kadındır bu filmlerde. "Gecenin Öfkesi"nde Arzu Okay birinci yazılmıştır afişe. Aynı afişte Melek Görgün'ü daha çıplak görürüz. Daha fazla taviz vermek zorundadır. Çıplak sırtüstü yatmış, ayaklarını havaya kaldırmıştır. Cüneyt Arkın'ın "Cehenneme Bir Yolcu"sunda beşinci sıradadır Melek Görgün.

Artık seks filmi oyuncusu olmuştur Melek Görgün, yaşı da 30'lara gelmiştir. "Kader Çıkmazı" adlı filmde Necla Fide ile başrolleri paylaşır, yine ikincidir. Ama düzgün, zayıf fiziği, ameliyatlı göğüsleriyle bir süre daha idare eder sinemada "Fırçana Bayıldım Boyacı" tarzında bir sürü filmde oynar. En son bir Fransız filminden kopya "O'nun hikayesi" ile dönemin en esaslı filminde oynar, belki de son noktadır bu.

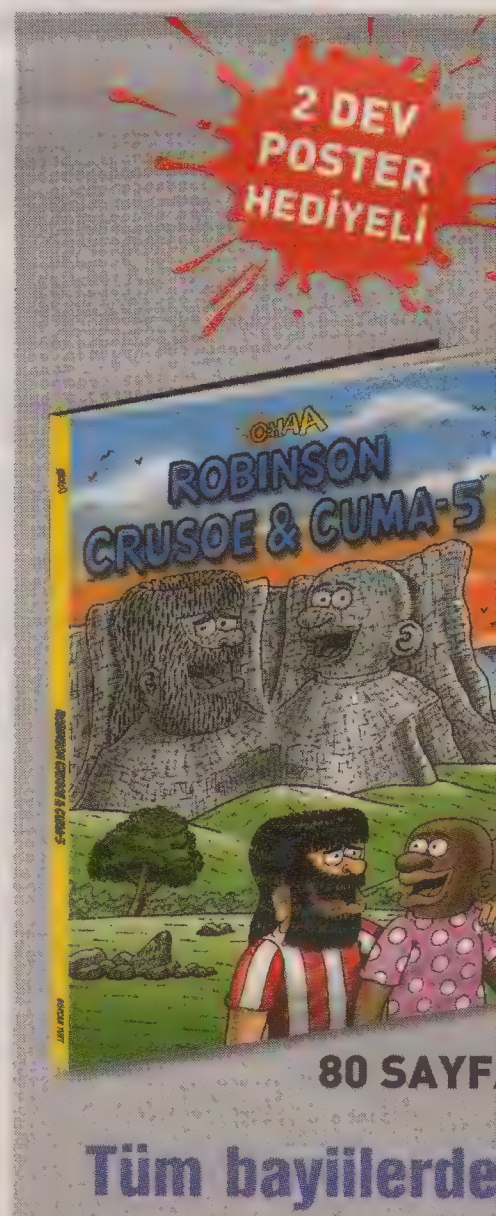

KANAT ALIŞTIRANLAR

ŞİİR ATÖLYESİ

MANSUR AKSÖZ

GARANTİ

Bir yerde bulmak seni
Kaydı tutulmamış aşkların dilden dile
dolanan yalanlarında.
Evimde kalmaya yeltenen saçının deli daha
gerçekçi,
Gözlerinin payıma düşen karanlığında.

Mısralarını kaybetmiş şairler kalem kırmaya
meyilli.
Suçüstü yapılmış itiraf dokunuşlar test kitabı
boyutunda.
Üstte sorular.
Altta hiçbir kapıyı açamayan şıkları
silinmemiş değişken cevap anahtarı.

Yastık altında biriktirdiğim yürek kırışıklıkları
telaffuzu zor bir türküyle karışır.
Sonbaharın sonunda denize söylenmiş.

Bir yerde bulmak seni, kaybetme garantisiyle
birlikte.

İBRAHİM ORMANCI

TUNA

Oğlum büyüdükçe,
Ben küçülüyorum durmadan
Kuşak çatışmasını
Baba olunca anladım

Oğlum'a bir ırmak adı verelim
-ki, sonra deniz olsun-
Buharlaşsın bulut olsun sonrada
Yağmur olsun hatta
Parkta ağlayan benim gibilerin
Ağladığını çaktırmadan!

BÜLENT YEŞİLYURT

İHANET

Karlarla ve tipilerle bir mevsime girirken
sakın aldanma kışın güneşine.
sarışın bir güzel sana gülümserken;
ihanetten bir tortu kalmıştır geride,
sevda bildiğini o gülüşünde,
sen de alış artık ihanete,
çekerek yüreğini şu yalancı sevmelerden.
ya hiç bir güzele güvenme
ya da sev aynı anda uçünü birden..!

SERHAN NALÇACI

ADİSYON ARKASI KARALAMA

Tanıdıkça
kanıma dokunur insan
meyhanelerde...
Acı
ezıklik
ve yalan
Yani insan
yani tüm sahtelikler
dökülür şişenin içinden
bardağın d ibine.
Bir,
bir,
bi tek daha derken
aralanır perde
sıyrılır yüzlerdeki sır.
Gisterir demhaneler
boş şişelerde
insan gerçeğini
İnsan derindedir
sahtelikler yüzeyde.
Kimileri
bulur kendini
çok içerlerde.

AYTEKİN ORHAN

Kurtuluşun seni gizler içinde

çıkarıyorum üzerimden eskileri
susayan yanım isyana odaklı
üşüyen çocuklara göz kırpıyor
sensizliğin arifesinde kalemin ateşi
yeni senleri iklimine çağırıyor

yaşamak güzeldir diyebilirsin
ki yaşamak seni giyebilmektir
gözlere düşen her pusuda
akarken gönül ırmağı usulca
yıkanabilmektir susuzluğumda

sana susuyorum diyebilirim
bu susadığımı ifade etmez
bir bulut düşerken kirpiklerinden
ve dilıne sürünen yakıcı tuz
sürüklenirsin yalnızlığın içinde
kurtulmayı dilersin ölümün ellerinden

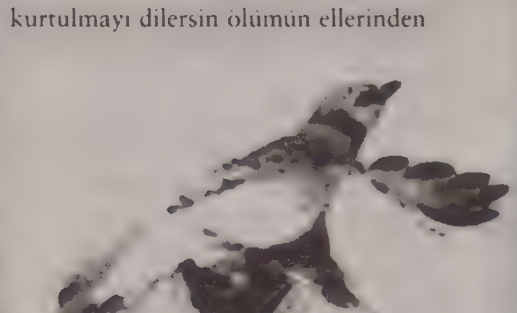

Bu sayı ürün gönderenler

Serhan Nalçacı, **Polaz Özlüoğlu/İST.**,
Bülent Yeşilyurt/Almanya, **Canberk Beypova**,
Hülya Gürel, **Çağdaş Ekin Şişman**,
İbrahim Ormancı/Bergama, **Munsur Aksöz/Artvin**,
Seda Çelik, **Doğukan İşler/Antalya**, Ekin Güneş
Saygılı/İST., **Şakabey Perdeli**, Mustafa Bilgin,
Asiye Uzunber/Sivas, Ahmet Yılmaz,
Erkan Kovaaslan/Kocaeli, **İlker Gören/Mersin**,
Burcu Ünal, **Elif Çelikarslan/İST.**,
Tuna Başar/Afyon, **Nurgül Yeşilbağ**, Özgür Asan,
Murat Cengiz, Metin Fırat, **Ufuk Soyer**,
Derya Dağcı, **Aytekin Orhan**, Lara Seidenberg,
Türcihan Bozkurt, Sybelle Öksöz/Köln.

ÖYKÜ DEĞERLENDİRMELERİ — Hürriyet Yaşar

BİR KADINLA BİR ERKEĞİ Mİ YAZIYORSUNUZ TARIK DURSUN K. OKUYUN...

Öyle çok öyküde "bir kadın bir erkek" var ki!.. Öyle çok öykü, "Vay be!.. Bunu bile anlatmayı nasıl başarabilmiş!.." dedirten Tarık Dursun öykülerinden habersiz ki...

Dirençli bir Öneri

"Bir kadın bir erkek" öykülerinin yazarlarına... Tarık Dursun'un, anlatılması en güç anların, duyguların bile anlatılabileceğini, kıskandırırcasına kanıtlayan öykülerini bir an once okuyun. "Ona Sevdiğimi Söyle," "Evlere Şenlik," "Üçüncü Günü," "Eşik," "Geri Kalanı," "Ömrum Ömrum," "Karanfilli Hikâye," "Gonlümün Bir Parçası"...

Ah dünya şeytanı o büyük ustalar... Hiçbir şey anlatmıyormuş gibi yapıp, en anlatılamazı anlatıp soluğumuza dünyayı sığdırır, bızı bır garip sevinçle ağlamaklı ederler.

Doğukan İşler / ANTALYA

Sevgili Doğukan... Komşu anlamların kapısını ille de tıklatmak zorunda mısın? "Okumaktan çok kitaba bakıp öldururüm zamanımı" dedikten sonra, "ya da en azından ağır yaralı bırakırım," demen şart mı demek istiyorum. Başına işler açıyorsun. Hadi açıkla bakalım şimdı, "zamanın ağır yaralı bırakılması" ne demek? Söz oyunu iyidir hoştur, söz boşlukta kalmayınca...

"Sahaf sahibi" ne demek? "Manav sahibi," "kasap sahibi" gibi...

Ama sevindirici olan, işin çok başında olman ve direneceğinin belli olması. Çok görüşeceğiz daha. Yaz ve gönder. Çok yaz, dınlendirirken başkalarını yaz, ılk yazdığını yenıden (uçuncu, beşinci, onuncu... kezi elden geçirip onu gonder.

Kıvanç Duru / ANKARA

Öykü ne fazlalık kaldırır ne de eksiklik. Çehov'un çok bilinen sözünü hiç unutmayalım ve her oykunuzu bu bakımdan denetleyelim: "Bir oykude duvarda bir tufek asılıysa, oykunun bir yerinde o tufek mutlaka patlamalıdır."

Gecedir. Oyku kışınız otobustedir. Diyor ki öykunuzu anlatırken, "... ancak hesaba katmadığım bir şey vardı. Hava karamıştı ve cam ayna etkisi yapıyordu."

Bu etkinin önemini, "ancak" ve " hesaba katmadığım" sozleriyle artırarak vurguluyorsunuz. Ama öyku boyunca bu tumcenizi bir daha anımsamıyorsunuz. Yanı camın ayna etkisi neye yol açtı? Önemle vurgulanmışken işlevsiz bırakılan bir ayrıntı...

Mizahı olayın kendinde yakalamak değil de, kurulan tumcenin anlatımıyla guldurmeye çalışmak gibi bir zorlanma var. Gülme etkisi kuşkusuz ki, anlatımdan da gelir ama, ortada, birlikte gulunecek bir şey de olmalı.

Son satırlarda öykuyü bırakıp söyleve düşmuşsunuz. Oyku kişisinin kursude konuşuyor olmasından ve elindeki mikrofondan mı etkilendiniz?

"Ufak yanak hareketleriyle gülerken" biçimindeki anlatıma, sonrakı okumalarınızda siz de takılmalıydınız.

"Merasim" ve "toren" gibi eşanlamlı sozcukleri birlikte kullanmak, oykunun dılını varsıllaştırmaz, tutarsızlaştırır.

Burak Dedehayır / BURSA

"Daha zamanım var, diye düşündü" dedikten sonra, "Acelesi yoktu," diyerek onu doğrulamak gereği duymayın. Biz ona da ınanırız, çünkü ikinizi de tanımıyoruz zaten.

"Ne Için" adlı oykunuzde kimi ayrıntılar belkı yine girebilirdi oyküye ama, o biçimleriyle ışlevsiz kalmışlar. Simitçi çocuk, kompartıman koşulları, hatta kahvedeki genç...

Evet, her şeye yonelik sorgulayıcı tutumun olsun ama, sorunuz kendı yanıtınızdan ka naklanıyorsa, yani aslında kendinizce bir ya bulmuşken o yanıta goturen soruyu soruyors nız, başka sorulara ulaşmaya çalışın. Yanıtın sızı, kendini yaratan soruya geri gonderiyors hep aynı soruya geri donen yanıtı yinelem yerine, yanıtınızın doğruluğunu sorgulay ("Ne Için"in son iki paragrafına ilişkin.)

"Sarı Kafa" adlı oykünuz anlaşılmıyor.

"Küçük Adamın Büyük Hayatı" için: Aya kabı boyacıları ayakkabıyımuşterinin ayağın boyarlarken, bir ayakkabının ışını tumuyle tırıp ayakkabıyı ayna gibi yaptıktan sonra öbür ayakkabıya başlarlar, yoksa işin her aşamasından sonra ayakkabılardan birini bı kıp oburune mi geçerler? Oyku kişilerinizin şam bıçımındekı tum ayrıntıları, sozcukleri konuşmalarını... vb. bilmeniz ve bu bılgını oykude en doğal haliyle yansıması gerekir.

AhmetYılmaz / İSTANBUL

"Akşamdı"da öyküden çok şiire yakın gi siniz. Bır duygulanma ve bırkaç satır... "Ma tılar Azaldı" da aynı izlenimi veriyor. başka duygulanma ve biraz daha çok sat Dil olarak oyku dilini aramayıp, butunu şiir diline yonelseniz bır...

Şakabey Perdeli / İSTANBU

"Yazar Ne Yazar Ne Yazamaz," goreceğin gibi, biraz ağır bır redaksıyonla yayımlanab di. Olağan olçülerde redaksiyonla bir oykun zü yayımlarsak, o zaman gerçek adınızı da k yarız. Şakabey Perdeli'nin kım olduğu belli madan, onunla yazışmayı da surdurur Evet'se, oyku gonderin. Sızden de bir ağır daksıyon gormuş olsun.

Oyku adlarını, kitap adlarını seçerken ("Y şar Ne Yaşar Ne Yaşamaz" gibi) başka yara lara yaslanma yolına hemen yonelmesen Sız yaratmayınca, yaratı sayısını eksiltmiş o yorsunuz. Ya onlar da öyle yapsaydı?..

Yelkovan DERGİSİ NİSANDA OKURLA BULUŞUYOR

Genel Yayın Yönetmenliğini Hürriyet Ya şar ve Kadir Yüksel'in birlikte yürüttükleri ik aylık edebiyat dergisi Yelkovan, nisan başın da yayın yaşamına merhaba diyor.

İçinden geçilen dönemin özelliklerinden v olaylarından seçilen bir yazın konusunu so ruşturmalarla birlikte işleyecek olan dergini her sayısında değişik bir kitap da, çeşitli yazı larla "Yakın Bakış" altında irdelenecek.

İlk sayının dosyası olan "Edebiyat ve Güncel lik" için yazan ya da yanıtlarıyla görüş belirten ler Özdemir İnce, Ataol Behramoğlu, Abdülka dir Budak, Oktay Akbal, Nezihe Meriç, Afşa Timuçin, Uğur Kökden, Müzaffer İzgü, Osma Şahin, M. Sadık Aslankara, Akif Kurtuluş.

Emin Özdemir, Ömer Demircan, Hürriye Yaşar ve Eray Karınca'nın eleştiri ve incele melerinin bulunduğu "Yakın Bakış" bölü münde ise, Elif Şafak'ın Baba ve Piç adlı ro manı, taşıdığı art anlamların çözümlenmesin de yönelinerek irdeleniyor.

Tarık Dursun K., Mustafa Balel, Feyz Hepçilingirler, Jale Sancak, Hasan Özkılı Nemika Tuğcu'nun öyküleri; Şükrü Erbas Veysel Çolak, Ahmet Ada, Kadir Aydemi Rahmi Emeç, İhsan Topçu, Ayşe Nalan ve Şe ner Aksu'nun şiirleriyle, Kemal Özer'in Eri Stinus'tan çeviri şiirlerinin bulunduğu nisan mayıs sayısının "Yazım Serüvenleri" bölü münde Faruk Duman da Kırk adlı romanını dönüşüm ve yazılışını konu ediniyor.

YAZAR, NE YAZAR NE YAZAMAZ?

Şakabey Perdeli

Sizin hiç yazar yakınınız var mı?
Yoksa, beni bir yakınınız sayın lütfen.
Dertleşmek istiyorum da biraz...

Eleştirmenim. Edebiyat eleştirileri yazıyorum. Anlayacağınız, zaten toz duman arasında kaybolmuş edebiyatın, en kuytuda kalmış bir alanında üretmeye çalışıyorum... Buna rağmen yayınlama başarısı gösterdiğim üç kitabım var. Sonuncusu yeni çıktı; ama aramızda kalsın, yayınevine baskı parasını borç harç cebimden verdim de öyle çıkarabildim. (Ha, ilgilenirseniz söyleyeyim, artık bu yöntem moda; kitabınızı bastıracak yer bulamıyorsanız, bir tanıdık yayınevi buluyorsunuz; siz parayı bastırıyorsunuz, o da kitabınızı... Sonra yayınevinden anlaştığınız sayıda kitap alıyor, elden satış yöntemiyle kitabınızı hayatla buluşturuyorsunuz.)

Bir yazarın kendi kitabını, tek tek satmak için uğraşması kötü tabii ama bazen toplu satışlar da yapabiliyorum.

Evliyim, bir kızım var. İnsan, eşi için bile olsa, bir tek kitabını birilerine satmaya çok zorlanır evet, ama çocuğunuz uğruna yapmayacağınız şey yoktur. Ne de olsa, eşeğe semeri ağır gelmez, değil mi? ..

Sevişerek evlendiğim eşim, bir özel şirkette muhasebeci. Geliri, üç kişilik ailemize her gün leblebi çekirdek yedirecek kadar olmasa da idare ederiz. Ama zavallı, yoruluyor, elden geldiğince destek olmak gerek.

Eşimi işyerinde öyle yorarlar ki, inanır mısınız, bu yüzden üç kitabımdan birini olsun okumak için gereken enerjiyi bir türlü bulamadı bugüne kadar. Eşiniz bile kitaplarınızı okuyacak güç bulamıyorsa, bu koşmayanın aç kalğığı ülkede, okusunlar diye yazdığınız aydınlar, gençler, edebiyat heveslileri nasıl o gücü bulacaklar, bilemiyorum. Bazen, ben sana okuyayım diyorum, bahanesi hazır: "Çok yorgunum, anlayacak durumda değilim." Üstelik üçüncü kitabımı ona ithaf ettim: "Elimi hiçbir zaman bırakmayan sevgili karıma" diye...

Buradaki 'elimin bırakılmaması', aşkımızın başlangıçtaki gibi sürdüğü anlamında değil takdir edersiniz. Aramızdaki ilişki, on yılı çoktan devirmiş her evli çiftte olduğu gibi, bir arkadaşlık-dostluk el eleliğidir artık... Olsun, onu da bulamayanlar var.

Hissediyorum, eşim başlangıçta çok umutlu olduğu yazarlığımdan giderek umudunu kesiyor gibi. Açıkçası ben de onun edebiyata, sanata ilgisinden çoktan umudu kestim ama ikimiz de düşüncelerimizi içimizden söylüyoruz.

Hey gidi günler... Yeni tanıştığımız zamanlar, onun "ateş gözleri" ile benim "barut sözlerim," bizi tutuşturmaya yetmişti ama hangi yangın sönmemiş ki?..

Kızımızı okuluna ben getirir, götürürüm. Karım işinden döndüğünde, "evimin direği geldi, hoş geldi sefa geldi" gibi, şaklabanlıklar yaparım (N'apayım!) ve mutlaka akşam yemeğini hazır ederim.

Evin bir odasını; çalışma odası olarak kullandığım için, bu tür zorunlu küçük işlere de zaman bulabiliyorum.

Umarım aile sorunlarımla sizi sıkmıyorum.

Yine böyle, günlerin fotokopi makinesinden çıkmışçasına aynı olduğu bir cuma günü, yayınevimden aradılar. Önceki iki kitabımı da okumuş bir bayan okurum, nereden duyduysa; üçüncü kitabımı da edinmek ve benimle tanışmak için telefonumu istemiş. Prensip gereği olarak yayınevi sekreteri, vermemiş ama okurumun ismiyle telefon numarasını almış ve yazarımız isterse sizi arar, demiş.

Böyle bir okuruyla tanışmayı, bilmem ki hangi "bestseller olamamış" yazar istemez?..

Bir zaman sonra tuşladım bana verilen telefon numarasını. Düzgün cümleler kuran, güzel sesli ve kibar okurumla konuştum. Beyoğlu'nda bir kafede, onda bulunan iki, benim getireceğim üçüncü ve son; bütün kitaplarımı imzalamak üzere cumartesi için sözleştik.

Eşim, 'Nereye böyle cumartesi günü, hayırdır?' demiyor bunca yıldan sonra. Onun hafta sonuna bıraktığı işlerle benimkiler tamamen ayrı artık.

Saat geldi. Ne yalan söyleyeyim, heyecanlıydım. İnsanın bütün kitaplarını, üstelik de edebiyat eleştirisi gibi kolay kolay kimsenin yüz yermediği bir türde yazılmış kitaplarını okuduğunu söyleyen (edinmek, okumak değildir çünkü, değil mi?) bir okurla tanışmak kolay değil, benim için.

Önceki kitaplarımın arkasında gördüğü fotoğraflarım sayesinde olacak, tanıdığını belli eden güller açmış yüzüyle, beklediğim masaya doğru gelen bu topluca ama güzel hanım, tanışmak isteyen (istediğim) okurumdu.

İkinci kitabımı çıkardığım günlerde, kitap fuarında, yayınevimin organize ettiği "Edebiyat ve İnsan" konulu panelde konuşmacı olarak yer aldığım zaman da izleyiciler arasındaymış. İzleyiciler diyorsam sizi yanıltmasın; toplam on iki kişi. Ben saymıştım...

Ayrıca, ara sıra yazılarımın çıktığı, esamesi okunmayan edebiyat dergilerini de alırmış. Uzun zamandır tanıyor, izliyor yani. Kendi de, şiir yazmaya meraklı bir edebiyat dostu... Çok memnun oldum doğal olarak.

Nasıl geçtiğini anlamadığım, daha çok da benim çenemin düştüğü; dopdolu, edebiyat konusunda neredeyse her fikrimin onaylandığı üç buçuk saatin sonunda, ayrılma zamanı geldi. Çok uzun zamandır böyle, bir bayanla, zevkli bir edebiyat sohbeti yapmadığımı düşündüm bir an. O kadar güzel dinliyordu ki. Tekrarı olur muydu? ..

Sözleştiğimiz üzere kitaplarımı imzalayacaktım, sonra herkes takıp sepeti koluna... Nedense üç kitabıma da; "İnsan oldukça, umut da vardır... Sevgilerimle..." yazmak geldi içimden. Edebiyatımızdan çoktan kovulmuş insanı, benim gibi özleyen, arayan, aramaya girişenlere destek olan, etiyle kemiğiyle bir 'insan' görmekten olsa gerek ...

Teşekkür etti. Son kitabımı da en kısa zamanda okuyacağını söyledi.

Kalktık, hesabı hiç olmazsa ortak ödemek için çok ısrar etmesine rağmen izin vermedim. Ne de olsa hâlâ Anadoluluyuz...

"Öyleyse haftaya, akşam yemeği için, evime davet ediyorum sizi; hem son kitabınız üzerine konuşuruz, hem de bir iki kadeh bir şeyler içeriz..."

Neredeyse kırk yaşındayım. Bugüne kadar yalnızca bir bayan beni evine yemeğe davet etti; onunla da on dört yıldır evliyim. Bu yüzden, önce ne diyeceğimi bilememekle birlikte, aslında bu davete icabet etmeyi kalben çok istedim.

Dolmuşa binmesi için, Taksim'e doğru ona eşlik ederken; "Balık ve rakıya ne dersiniz?" diye sordu.

Siz olsanız ne derdiniz?

Cep telefonumu bile kaydetti. Beni mutlaka arayacağını söyledi. Tokalaştık ve ayrıldık.

Bir eleştiri yazarı olarak itilip kakılmaya çoktan alışmış olan bana, bu yaşadıklarım çok iyi gelmişti. Beklenmedik bu davet beni nereye götürürse gidecektim. Hazırdım... Hem de her şeye...

Ayaklarımı kelebek kanadına çeviren ama artık çoook eskilerde kalmış böylesi güzel duyguları neredeyse unutuyormuşum, onu anladım. Belki de, nasıl söylemeli; tazelenmek, yenilenmek, pastan arınmak için böyle şeyler de yaşamak gerek. Herkes için...

Ne yalan söyleyeyim; ne okuduğumdan bir şey anlıyordum o saatten sonra, ne de iki satır yazabiliyordum... Sadece günlük gazeteye göz atarak gelecek o maceracı telefonu bekliyordum!..

Çaldı. Hem de düşündüğümden daha kısa sürede ...

Benim kalbimde gümbürtü, onun sesinde eleştiri vardı:

"Evli olduğunuzu söylememiştiniz. Üstelik kitabınızı ithaf edecek kadar da seviyorsunuz!.."

Son kitabımın ilk sayfasının, sağ üst köşesine yazdığım; "Elimi hiçbir zaman bırakmayan sevgili karıma... " yazısı geldi gözümün önüne. İthaf notumu çoktan unutmuşum... Telefon tutmayan, boşluktaki elimin içine bakarken yakaladım kendimi...

"Sevmenin çeşitleri" üzerine konuşmak için, benimle yeniden buluşur muydu?.. Nasıl olduysa, "Evli olup olmadığımı sormadınız ki..." gibi bir laf çıktı ağzımdan.

"İyi günler diliyorum!"

Bu tümceyi o kurdu ve telefonu kapadı.

Evimin duvarları üzerime yıkılmadan, kendimi sokağa attım. Fillerin bağlandığı ayaklarımla akşama kadar dolaştım. Akşamın alacasına kadar...

Sonunda, evli olarak yaşadığım evime dönerken, balıkçıdan istavrit, manavdan göbek marul, bakkaldan bir büyük rakı aldım.

Canım karıma, bir sürpriz yaptım o akşam, güzel bir salata hazırladım, istavriti kızarttım, rakıyı açtım. "Nerden çıktı bu şimdi!" dediyse de, bir iki kadeh o içti, şişenin kalanını ben dipledim... Felekten bir gece çaldık!..

Ne yapalım yani!.. Kocasının kitaplarını bile okuyamayacak kadar yorgun oluyorsa, edebiyat gibi "ince şeyler" üzerine sohbet edemiyorsak, bu onun suçu değil ki... Belki biraz; kitapları peş peşe baskılar yapamadığı için, bırakın başkalarının saygısını kazanmayı, eşinin bile saygısını yitirmiş bir yazar olarak benim suçum ama, biraz da, bu rezil, 'koşmayana ekmek yok' düzeninin değil mi?.. Yoksa niye okumasın? Severim onu ben ...

KAÇAKYAYIN

Sayı 46
Nisan 2007
Aylık yerel süreli yayındır

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına
Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Fotoğraf Editörü
Sinan Göksel

Dizgi Duygu Yavuz

Düzelti Nafer Ermiş

Müessese Müdürü Ali Yavuz

Baskı Sorumlusu Ali Polat

Abone-Reklam Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Posta kacak@leman.com.tr
Tel: 0.212.292 94 50/51
Fax: 0.212.292 44 91

Adres Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu
No:47 Beyoğlu / İst.

Baskı LeMan Matbaası

Telefon 0212-858 00 93 (Pbx)

Dağıtım BBD Merkez

BİZE GELEN KİTAPLAR

CEZMİ ERSÖZ
KENDİ KENDİNE KONUŞMAKTIR AŞK
TEKİN

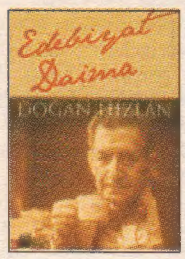

DOĞAN HIZLAN
EREBİYAT DAİMA
DOĞAN KİTAP

JAMES MEEK
MELEKLER TARİKATI
VATAN KİTAP

ŞÜKRAN AYDIN
MÜREKKEP ACISI
ARTSHOP

SALMAN RUSHDIE
SOYTARI ŞALİMAR
CAN

BEDİRHAN TOPRAK
SU YAZISI
YKY

GÜL İREPOĞLU
CARİYE
DOĞAN KİTAP

SEFA KAPLAN
RECEP TAYYİP ERDOĞAN
DOĞAN KİTAP

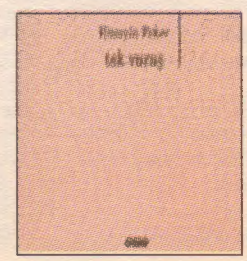

HÜSEYİN PEKER
TEK VURUŞ
YKY

Akşamsefası

Beyoğlu Hikâyeleri

KAPKARA İKİ GÖZ

Oktay Güzeloğlu

Ayaklarımın öz kardeşi dediğim, Beyoğlu'nun çıplak kaldırımlarını ağır adımlarla eze eze yürüyorum. Bilmiyorum nereye yürüdüğümü... Beynimde yalnızca bir şey, sanki emrediyor ayaklanma; "Yürü, yürü nereye yürürsen yürü" diyor. Ben de köpek gibi itaat ederek yürüyorum. Bir an kulağımda yüksek seste bir müzik sesi. Durdum, dinledim.

"Senden ayrılamam, ayrılamam" diyor. Biraz daha dinledim. Şarkı "Hiç kimse ayıramaz seni benden" diye devanı ediyor. Nerede olduğuma baktım. Genelev sokağının köşe basında olduğumu fark ettim. Sokağa girmekle girmemek arasında bir tereddüt yaşadım. İçimden bir ses. "Ya tanıdık biri görürse" dedi. İkinci bir ses, "Görürse ne olur?" dedi. Birinci ses, "Senin bir kariyerin var. misyon taşıyorsun" dedi. İkinci ses, "Sen insan değil misin, robot musun? Başkalarına göre mi yaşamını ayarlayacaksın?" dedi. İçimdeki ikinci sese uyarak sokağa daldım. Kapıda polis, "Ellerini kaldır!" dedi. Kaldırdım. Üstümü başımı aradı. Hüviyetime baktı. Yaşamımda ne aranmayı, ne de soru sorulmayı sevmeyen ben, içimdeki sese uyarak, sevmediğim şeyler yaptım. Ellerim cebimde Genelev Sokağı'nda yavaş yavaş yürüyorum. Kafam eğik, yan gözle bakıyorum etrafa. Elli metre kadar yürüdüm. Bir an başımı kaldırıp baktığımda, kapkara iki gözün Işıldak gibi bana baktığını gördüm. İçime yıldırım düştü sandım. Kafamı eğdim, yürüdüm. Bir an yürümemin değiştiğini fark ettim. Ayaklarım dolanıyordu. Çünkü biri beni gözlüyordu. Arkaya dönüp baktım. Aynı iki kapkara göz mermi gibi yüreğime vurdu. Bir anda yüreğim kanadı, fazla bakamadım. Sokağın sonundan geri döndüm, yavaş yavaş gözlere bakarak yürüdüm. Bir an gözleri kaybettim.

O anda durumumu, kenar mahallede sevdiği kızın evinin önünde tur atan genç delikanlılara benzettim. Kendimden utanır gibi oldum. Çıktım gittim genelevden. Yaralanmıştım.

Gittim, ama o gece uyuyabilirsin uyu. Hani içkiyi de fazla sevmem ki vurayım kendimi içkiye, efkârlanıp etrafa anlatayım: "Bana bugün kapkara gözlü bir kadın iş verdi" diye. Ama olmaz ki, ben misyon sahibiyim ya, ne derler: "Sen kerhaneye nasıl gidersin? Kadınlara meta gibi mi bakıyorsun?" falan filan...

Tabii, namuslu olmalıyım ben. Ama yürek gördü kapkara iki gözü, çarpıldı. Fukara yürek ne yapsın? Gece uyuyamadım. Sabah erkenden tekrar geneleve. Sokakta bir sürü tur altım. Göremedim, Yok, yok. Son bir defa attığım turda, yine aynı evin merdivenlerine yaslanmış bakan gözleri gördüm. O da beni gördü. Bu sefer utanmadan, uzun uzun baktım. O da baktı. Sonra eve girdi. Büyülenmiş gibi doğru aynı eve yürüdüm. Kapıyı açtılar. Kapının tam karşısına gelen sedirin üzerinde, 4-5 kadının arasında oturan, kapkara gözlerin karşısında durarak: "Kaç numara?" dedim, "Çalışmıyorum" dedi.

Bir anda kan beynime sıçradı. Sinirle gittim, patron vekili kadının masasının yanındaki sandalyeye oturdum. Ve, "Benimle kalkmazsan, kimseyle kalkamazsın!" diye bağırdım. Evin salonuna bir sessizlik çöktü.

Aradan bir iki dakika geçti geçmedi, kapkara gözlü kadın yerinden kalktı, oturdukları yerin tam karşısına gelen merdivenlerden çıktı ve kayboldu. Bu arada onun hafif topalladığını fark ettim. Arkasından diğer kadınlar, "Topalın lanetliği üzerinde bugün", bir diğeri "Dostu bıraktıktan sonra lanetleşti", "Kendini bir bok zannediyor" gibi laflar ettiler. Böyle bir olaya sebep olduğum için sıkıldım. Yerimden kımıldayamadım. Patron vekili kadın, "Oğlum, bir kahve iç. Bak istersen başka bir kadınla çık" gibi sözler söyledi. Cevaplamadım. Hızla evi terk ettim. Aynı hızla sokağı terk ederken arkama dönüp onun evine baktığımda, kapkara gözlü kadının üst kattaki odasının camından bana baktığını gördüm. Benim baktığımı görünce perdeyi kapattı. Çektim, gittim. Daha ağır yara almıştım.

Ulan içkiyi sevmem, içemem ama bir meyhaneye girerek, kendimi zorlaya zorlaya rakı içtim. Çarpıldım. Eve geldiğimde kafam fırıldak gibi dönüyordu. Elbiselerimle uzandım. Sızıp kalmışım. Gece yarısı alkolün tesiri geçmiş olacak ki, uyandım. Kafamda bir ağırlık, bir hareket var. Kafamı tuttuğumda bir fındık faresi atladı, doğruldum. Aslında alışıktım onlara. İçkinin tesiriyle olacak, bir an irkildim. Neyse, kısa bir süre sonra unuttum. Aklıma yine o iki kapkara göz, reddedilişim, aksayan ayak ve onun arkasından konuşulan-lar geldi. Sıkıldım. Fakat sokaktan çıkarken yine pencereden bakan o gözler... Her şey birbirine karıştı. Sen misyonlu sanatçı, yüreğin oynadı, değil mi? Yaşamında ilk kez. Hem de nerede? Olsun, yaşamım hep ertelenerek geçti. Bu sefer seni ertelemeyeceğim. Olsun, bir kerede duygum yürüsün, yeter. Mantık geride dursun. Hep mantık, mantık... Çevrene göre hareket. Sıkıldım, İşte ben, işte iki kapkara göz, işte çift çatal yüreğim. Çamurda yürümek istiyorsa, bırakırım yürüsün, koşsun, gömülsün...

Hay Allah be, adını bile bilmiyorum! Nereden bileceğim, konuşamadım ki, öğrenecek bir hareket yapamadım ki... Belki böylesi daha iyi. Adressiz mektuplar gibi, belirsiz. Kafamı kurcalıyor, yine gideceğim. Onunla mutlaka arkadaş olmalıyım. Gezmeliyim, oturmalıyım, sevmeliyim, sevilmeliyim. Yaşamımda hiç kimseyle elele gezmedim. Kimse için ne bir mektup, ne bir şiir yazdım. Âşk cümleleri söyleyemedim. Belki ona yazarım, söylerim. Belki de konuşamam, yazamam, söyleyemem. Olsun be. Hayali bile güzel.

İki gün sonra tekrar geneleve gittim. Bu sefer daha kararlıydım. Doğru evine. Kapıyı açtım. Yine aynı sedirin ortasında oturan kapkara gözlerin önünde durarak, "Kaç numara?" dedim. Yüreğim sürgün gibi, yerinden gitti gidecek.

"4 numara" dedi.

Yüreğim durdu sandım. Elim ayağım dolaştı. Bu sefer de onunla nasıl, ne konuşacağım? Heyecandan olacak, düşünemiyorum,

Kalktı önüme düştü, odaya çıktık. Kenarda bir sandalyeye oturdum. "Bir şey içer misin?" diye sordu.

"Kahve" dedim. Sessizce çıktı. Bir kahveyle döndü. Ben de bu arada odaya göz gezdirdim. Orta halli bir ev odası gibi düzenliydi. Karşıma olurdu. İkimiz de konuşmuyorduk. Sessizliği ben bozdum. Adımı söyledim, O da söyledi: Sevda... İçimden, ne güzel bir isim, dedim. Sevda'ya sevdalandım galiba, diye düşünürken, kapı çalındı. Fincanları istediler. Ben para vermek İçin cebime davrandım, "işlemez" dedi. Fincanları gönderdi.

Ben yine "Kaç paraysa veririm, biraz konuşalım" dedim, bir saatlik ücretini ödedim. Parayı aşağıya götürdü, geldi. Adet buymuş. Saatlik, gecelik aşağıya bildirilirmiş. Ne konuşacağımı bilmiyordum. Tiyatrocu olduğumu söyledim. Anadolu turnelerini anladım. Dikkatli ve merakla dinliyordu. Gülüyordu anlattıklarıma. Okula hiç gitmemiş. okuma yazma bilmediğini söyledi. Oturdukça kendimi ona daha yakın hissetmeye başladım. Güzel bakıyordu, dinliyordu. Beyaz dişleriyle aşırıya kaçmadan gülüyordu. Saatin nasıl geçtiğini anlayamadık. "Saat geçti" sesiyle uyarıldık. Kalktım, yarın yine aynı saatte geleceğimi söyleyerek ayrıldım.

Onunla kaldığım süre ödediğim paraları arkadaşlarımdan aldığım borç paralarla denkleştiriyordum. Çünkü o ara işsizdim. Böyle gelip gitmelerde aramızda sıcaklık oluştu. Müşterisermaye ilişkisinden çok arkadaş, sevgili gibiydik. Hep ben anlatıyordum, O yalnızca dinliyordu. Az konuşuyordu. Bir kere ailesine baktığını, askerdeki kardeşine para gönderdiğini, memleketini, köyünü anlatmıştı. Bir kere de askerdeki kardeşine bana mektup yazdırdı. Zaman geçtikçe ona sevgim büyüdü de büyüdü. Onun da beni sevdiğini anlıyordum.

Bİr gün durup dururken "Benimle dost olur musun?" dedi. "Zaten dostuz" dedim. "Yok, öyle değil. Patronla ben konuşurum. Yüzük takarız, o zaman istediğin gün para vermeden gelirsin. Gece de kalırsın" dedi. Sevinçle yerimden fırladım, "Tabi tabi olur, hatta seninle evlenirim bile" dedim. Boynuna sarıldım, sessizce ağladı. Gözyaşlarını öptüm. Yüreğim vurgundan vurguna gidiyordu.

3 gün sonra telefon açtığımda "Tamam, patronla konuştum. Pazartesi gecesi dost gecemiz olacak. Saat 8'de gel konuşalım" dedi. 'Tamam, geliyorum" diyerek telefonu kapattım. Saat akşam 8'de doğru geneleve... Beni bekliyordu. Sıkı sıkı kucakladım. "Yüzük almamız lazım" dedi. Durdum, bir an sessizleştim. Anladı. "Sıkılma, yüzükleri ben alırım. Sen parmak ölçüsü ver" diyerek kısa bir ip parçası ile utana utana parmak ölçümü verdim. Çıktım gittim. İşte, bir vurgun daha. "Dayan yüreğim, dayan!" diyerek yürüdüm. Pazartesi'yi iple çektim.

Gecesi temiz, inişli söylediği saatte, tam 11.30'da genelevde oldum. Beni kapıda karşıladı. Salona çıktığımızda büyükçe bir masa kurulmuştu. Etrafında evde çalışan kadınlar ve dostları oturuyordu. Bizi görünce 'patron hariç' ayağa kalktılar. Önce yaşlı patron kadının elini öptük. Diğerleriyle tek tek el sıkıştık. Kadınlar "Nasılsın enişte?" diyerek hatırımı sordular. Erkekler hepsi bitirim, yalnızca elimi sert, kuvvet gösterir gibi sıktılar. Sevda simsiyah, uzun bir elbise giymiş. Genelev kadınından çok, misafirlerini ağırlayan bir ev kadını havasındaydı. Ya ben acemi damat adayı, bilmediğim bir dünya içinde oyunun bir parçası, hatta odak noktasıydım.

Çaktırmadan oturanlara bakıyordum. Bitirim dostları beni kendilerinden uzak, hamam oğlanı gibi görüyorlardı. Bakışlarından, tavırlarından farkedebiliyordum. İçki hariç yenildi, içildi. Saat geceyarısından sonra üçe doğru patroniçe yavaşça elini şaklatarak ayağa kalktı. Herkes kalktı. Sevda ile beni yanına çağırarak, yaşlı sesiyle küçük bir konuşma yaparak yüzüklerimizi taktı. Kadınlar ve dostları hediyeler verdiler, Sevda'ya kadınlar takı taktılar. "Ailemize hoş geldin" diyerek alkışladılar. Bizi odamıza, gerdeğe soktular.

Köy adeti gibi birisi sırtıma vurdu. Ama ne vuruş! Pezevenk, kendini ya esas düğünde sanıyor, ya kasten, bilmiyorum. Ses çıkaramadım. Ama bir on dakika nefesim kesildi. Erkekliğe bok sürmedim, sineye çektim.

Odada kendi kendime, "Ulan hayata bak be, nereden nereye geldim. Durup dururken hiç aklımda olmayan bir şey; genelevde evleniyorum. İşte gerdekteyim. Ama rahatım, memnunum, sevdiğim bir kadının yanındayım." diye düşündüm Geceyi hiç soyunmadan, yatakta uzanarak, havadan sudan laflarla geçirdik. Sabah uyumuş kalmışız. Aslında ben ne yapacağımı bilmiyordum. Sevda da böyle hoşuna gitmiş olacak ki, hiç ses çıkarmıyordu. Bir nevi illüzyon. Büyü bozulmasın sanki. Yat sak bozulacak. Bendeki korku bu. Belki o da korkuyordu. Bilmiyorum; Hiç de bilmedim. Öğleden sonra uyandığımda kahvaltı hazırdı. Bir şeyler atıştırmaya çalıştım. Odayı taradım. Düşündüm, neredeyim? Tabii ya, genelevde ilk gecem. Kahvaltı yaparken dışarıdan sesler geliyordu: "6 numaraya iki çay... Tamam sen aşağıda bekle,,. Sevda bugün çalışmıyor" gibi. Kalktım, beni yolcu etti. Kafam önde, sağa-sola bakmadan evden ve sokaktan çıktım. Genelev raconu buymuş. Giriş çıkışlarda hiçbir kadına bakmadan yürüyüp çıkacaksın. Eve geldiğinde kadınlar ya ortada olmayacak. yahut ta çıplak yerlerini kapatacaklarını öğrendim. Ertesi akşam saat tam 11:30'da geldim. Sevda oda kapısında beni bekliyordu. Üzerinde ateş kırmızısı bir gecelik, dağınık taranmış saçlar, odanın içinden hafit' seste gelen müzik: "Hop hop gelsin, yarim gelsin, hemen gelsin, şimdi gelsin..."

Bu atmosfer, bu müzik bir an insanı büyülüyor, kendini bir bok zannediyorsun. Odaya girdim. Koltuğa olurdum. Sevda hemen ayakkabılarımı çıkardı. Sıcak su ile incitmemeye çalışarak ayaklarımı yıkadı, kuruladı. Kurala uyarak yapılan işleme hiç karışmadım. Adet buymuş. "Hoşuma gitmedi" dersem yalan söylemiş olurum. Bu işlem ileride her gece sürdü gitti. O gece hafif bir şeyler yedik.

Yeni aldığı pijamalarımı, terliklerimi giydirdi. Hoşuma gidip gitmediğini sordu. Çok beğendiğimi söyledim. İçimden de, acaba bütün evlilikler böyle mi? Yoksa geneleve has bir durum mu? diye soruyordum. Bilmiyorum...

Işığı söndürüp loş gece lambasında yatağa uzandık. Gece lambası dönerek. 7 ayrı renkte üstümüzde tur atıp duruyordu. Sevda'nın yüzü her baktığımda bir başka renk alıyor, üzerindeki ateş kırmızısı gecelik Aleyim-i sema gibi oluyor, bozuluyordu. Seviştik. Geceliğini çıkarmak istediğimde eteklerinden aşağı çekerek direndi. Şaşırmıştım. "Çıkarmak istiyorum" dedim. Kapkara gözleriyle yalvarır gibi baktı. "Çıkarma" der gibiydi. "Neden?" dedim. Israr ettim, zorladım, çıkardım.

Sevda güzleri yağmurlu bir akşam gibi tavana dikili bir heykel sessizliğinde bakıyordu. Aleyim-i sema gibi renk renk dönen ışığın yardımıyla gördüğüm, Sevda'nın vücudunun sol yanı tamamen yanıktı. Şimdi anlamıştım neden geceliğini çıkarmamakta ısrar etliğini. Ayrıca tanışalı 1 ay olmuştu. Hiç yatmamıştık. O da yanaşmamıştı. Bu düşünceler yıldırım hızıyla aklımın kasıklarından geçti. Yanıktan hiç iğrenmemişlim. Dönen renkli gece lambası, çıplak, esmer vücudunun yanığının üzerinden renk renk geçerek onu yok ediyordu. Hafifçe eğilip yanığını öptüm öptüm. O hâlâ heykel gibi hareketsizdi.

Sonra, tavana dikili yağmurlu gözlerini öptüm. Sıkı sıkı sarıldım. Öylece kalmışız.

Günler günleri kovaladı. Artık aramızda sevda vardı. Ben Sevda'ya sevdalanmıştım. Oda bana. Bu durum böyle, karı koca gibi 1 yıl gitti.

Dostluğumuzun üçüncü gecesinin sabahı evden çıktığımda cebimde çok para vardı. Şaşırmıştım. Dönüp geri vermeyi düşünmüştüm. Fakat genèlevde dostu olan bir tanıdığını, "Genelevde dostun, olan kadının verdiği para ve hediyeleri almazsan, diğer müşterilerden farkın kalmaz. Herkes ona verecek, o bir kişiye verecek ki sevdiğini, sevildiğini anlayacak." demişti. Doğruluk derecesini bilmiyordum. Bu sözler aklıma gelince vazgeçmiş, susmuştum. Onu kaybetmekten de korkuyordum. Kısacası aşk adına boktan bir asalaktım...

Tiyatro çalışmalarına başlamıştım. Anadolu turnesine hazırlanıyorduk. Fakat Sevda'dan ayrılmak bana zor geliyordu. Nasıl olacaktı!..

Bir gece, o bana nasıl "Dost olalım" dediyse, ben de "Evlenelim" dedim. Durumumu anlattım. Suskunlaştı, yalnızca "Seni bana bırakmazlar. İleride bana kötü sözler söylersin, olmaz" dedi.

Ne kadar ısrar ettiysem de kabul etmedi. Sabah çıktım, gittim.

Gece geldiğimde evin kapısı kapalıydı. Çaldığımda, "Gecelik müşterim var, bu gece gelmesin" diye kapıcıya haber bırakmış. "Kapıda kalakaldım. "Olmaz böyle şey!" diye isyan ettim. Hızla genelev dışına çıktım. İsyanımı kuşanmıştım, ağlaya ağlaya gece yarısı sokaklarda bağırarak, bilinmeyene koştum. Sabaha kadar alışık olma-dığım kötü şarabı gece adamlarıyla paylaştım.

Yalnızlığa tahammülüm yoktu. Kötü şarabı paylaştığım sokak adamlarının illa bir âşk hikâyesi vardı. Anlatıyorlardı, rahattılar. Allah kahretsin, ben anlatamıyordum. Yaşadığım sevdamı hiç kimseyle paylaşamadım. Kol kırılır, yen içinde kalır hesabı. Hep yalnız yaşadım. Sadık köpeğim yalnızlığımı kıramadım. Çevrem fanatikti, benini de "misyon"um vardı ya ayıplıyorlardı. Genelev kadınını bana yakıştıramazlardı. İçime öyle işlemiş ki bu düşünce, sokaktaki adama bile anlatamıyordum. Ama onlar, sokaktaki adamlar bile benden güçlüydüler. Hayatı çözmüşlerdi. Çok rahat küfürlerle anlatıyorlardı. Onlar anlattılar, ben yalnızca dinledim. Göz yaşlarımı bile saklayarak.

Ertesi gün Sevda'ya telefon açtım. Sevdayı istedim. Telefona başkası çıktı. "Sevda Vizitede" dediler. Halbuki anlaşmalı saatimizde direk o çıkardı. Sonra tekrar aradım. Telefona çağırdılar. Konuştuk. Paralı bir müşterisi geldiğini, benimle görüşemeyeceğini, ancak bir hafta sonra Pazartesi günü, paralı müşterisi gittikten sonra görüşebileceğimizi söyledi. Kapattı.

Bir hafta evimden dışarı çıkmadım. Sevmeden içtiğim içkileri şişe şişe bitirerek, ayılmadan, bütün beyaz duvarlarıma SEVDA sözcüklerini yazdım. Şimdi odamda yalnızca SEVDA vardı.

Pazartesi geldi. Tekrar aradım. Telefona çıkan, bu sefer de "Sevda ayrıldı gitti" dedi. Telefonu kapatıp hızla geneleve gittim. Patroniçeyle konuşlum. "Evet, genelevden ayrıldı. Bir adamla gitmiş galiba, nereye gittiğini bilmiyorum" dedi. Bir defa daha vuruldum. Bir yerlerim koptu.

Sonra Anadolu'ya turnelere çıktık. Bütün genelevleri dolaştım, onu bulamadım. Aradan yıllar geçti, izine daha rastlamadım,

Ben senin satıldığın günahkâr kaldırımda ağlayan taş, günah odanın penceresi, ömrünce sırtına yüklenilen günahların dert ortağıydım. Yılan zehiri gibi aşkını, damarlarıma kurşun gibi sıktın ve kaçtın. Belki bilmediğim bir yerlerde mutlusundur, belki de beni unutmuşsundur. Gözlerimi yollara çakmış, dudağımda mutsuz bir ıslıkla, yalnızca yalan hayaller kurarak sessizce dönmeni bekliyorum.

Ama ne demiştin; "SENİ BANA BIRAKMAZLAR, İLERİDE BANA KÖTÜ SÖZLER SÖYLERSİN". Belki de sen haklıydın bilmiyorum. Ama hâlâ yüreğim sana sürgün, özlüyorum. Ateş kırmızısı geceliğini ve beni beklerken çaldığın aşk şarkımı:

Hop hop gelsin/Yarim gelsin/Hemen gelsin/Şimdi gelsin...

DÜNEBAKAN

21 Şubat

Yeni birini tanımak nasıl bir şeydir. Yeni biri hakkında ilk fikirlerimiz, ilk izlenimlerimiz, nasıl sigara içtiği, neden içki içmeyi sevmediği... Birini severken nelere göre severiz acaba? Ölçülerimizi belirleyen şey genelde daha önceki deneyimlerimizden oluşmaz mı

23 Şubat

Necati Cumalı 'nın şiirlerini okuyorum. aydınlık bir hava var hepsinde. Küçük inc taneleri hepsi sanki. Bir kadının boynunda güpgüzel bir takı olacaklar sonunda birleş Bir yönüyle hepsi aynı yolun, aynı durakla nı işaret ediyor çünkü; umudu. Yoksa ned Güzel Aydınlık şiirinde "ümitsiz kaldıkça ni düşündüm" desin ki ozan. Umut ile üm hatıra ile anı gibi mi? Kiminle konuşmuştu bunu yıllar önce. Bana kim sormuştu bun Yıllar önceki bir mavi defter geliyor aklım Kimi otel odalarında tutulmuş. Eskiden de ter tuttuğumu düşünüyorum.

Beyaz badanalı odam
Annemin yüzüne, soframıza
Gençlik hülyalarıma düşen
Güzel aydınlık

-Ümitsiz kaldıkça seni düşündüm
Biz fakirdik ama iyi insanlardık
Bolluk yıllarında da
FelAket günlerinde de
Seni yanı başımda gördüm
Güzel aydınlık
Tatlı aydınlık

Mine Akverdi

Hangisini tercih edersiniz? Bol inişli kışlı, hem kahkahalı hem stresli, h yecanlı ve maceralı bir yolculuğu m yoksa tıngır mıngır yol aldığınız, tekdü ama sakin ve huzurlu olanını mı? Son y lara damgasını vuran Norah Jones fen menini düşündüğüm zaman aklıma hep iki seçenek geliyor. Çünkü kendisine ka şık duygular besliyorum. Herkes sevdiği göre bu kızda bir iş var, peki ben ned müziğinden o kadar tad alamıyorum? Ac ba benim tercihlerimde mi bir sorun var

Problemi çözmek için önce elle tutul gerçeklere odaklanmalı. Genç müzisy **Norah Jones** 2002'de çıkardığı ilk albüm 'Come Away With Me' ile pek çok yılla mış müzisyenin bile ancak hayalini kur bildiği dev bir başarıya imza attı. Albüm 'Yılın Albümü' ve 'Yılın Şarkısı' da da tam 8 Grammy ödülü birden kazandı, d hası 20 milyon sattı. Haftalarca müzik l telerinin zirvesinde kalan 'Come Aw With Me' Amazon'dan en çok sipariş e len albüm olarak da rekor kırdı. İkinci bümü 'Feels Like A Home'un da ilkind geri kalır yanı yoktu. Yine eve götürül Grammy Ödülü, yine liste başarıları ve ne alkışlar, övgüler...

Uzun lafın kısası, son yıllarda bir N rah Jones fenomeni yaşanıyor; herkes o bayılıyor! Ama nedense oturup da şöy

Akşamsefası

Onur Caymaz

24 Şubat

küçük İskender 'in şiirleri... Bence onun en güzel kitabı, en güzel şiirlerinin olduğu kitabı diyelim, Periler Ölürken Özür Diler. İlk baskısı var elimde. Yapı Kredi'den çıkmış olan enine geniş kitaplardan. Özel bir yazı biçemiyle tasarlanmış. Murat'la Esra hediye etmişler kitabı bana. İkisini de çok özlüyorum bazen. Eskilerden çevremde dost diye kim kaldı acaba? Düşünüyor muyum hiç?

"ben buruşuk ipek mendil kaldım".

Çekmece Meleği, Karo Valesinin İntikamı, Sarı Saman Defter, Sacrifice... Ne kadar da güzel. Eski dostlarımı, geçmişimi özlediğimde onlara bakacağım. Belki de geçmişten bir tek onları özleyeceğim...

25 Şubat

Çiçeklerden birini seçiyorum, sümbül. Sigaralardan, o karanfilli olanı. Nargile kahvesinde Oktay Akbal'ın kitabını okumak isteyen garson arkadaş, İstinye Suları'nı çok sevmiş. Bende eski bir basımı daha vardı. Geri istemedim. Eski basım kitapları daha çok seviyorum. Eskiyen, üzerine yıllar sinen her şeye karşı garip bir ilgi, kaçınımsız bir saygı... Harflerin en uzun saçlısı D. Çaylardan elma, şehirlerden İzmir. HikÓAyelerden Ninemin İki Kumrusu (Tarık Dursun K. Bahriyeli Çocuk)

27 Şubat

Bütün gün Leman Sam dinledim. Ayrılığa Dayanamam, Memet, Kavak Yelleri. Hüzünlü şarkılarda gülümseyen bir sesi var Sam'ın. Hüznü buruk bir gülümsemeyle karşılamak, bilge bir nefes, güngörmüş bir bakış... Onu en son geçen yaz açıkhavada izlemiştim. RüzgÓArda...

28 Şubat

Süreyya Berfe'nin Aralık 2001'de Adam Yayınları'nca basılan ve Behçet Necatigil şiir ödülünü alan Nabiga adlı kitabından bir şiir:

HİÇBİR

yazı hiçbir kÓAğıda yakışmıyor
(hiçbir pul hiçbir zarfa yakışmıyor)
hiçbir harf yazacaklarımıza.
(hiçbir zarf üç beş satıra)
Ne zaman yan yanayız, işte o zaman
(ne zaman yanyanayız işte o zaman)
Doyamıyoruz kalplerimizin bilmek isteyen
sorularına. (doyamıyoruz tenlerimizin
bitmez tükenmez sorgusuna.)
Anlarım, senin beni düşünen dilinden
(anlarım sedir ağacının dilinden)
yaşça küçük, bence büyük birinin
ruhundan da. (ve usta bir aslan
terbiyecisinin ruhundan da)
Hiç unutur muyum ilk kez "Sen" deyişini
(hiç anlamaz olur muyum öpüşünü de
kalbimi)
Altüst olmuştu kıyıları denizin, bana
bakan sendin (o öpen sensen bir de
dalgaları çekiştiren bir kız çocuğuyla.)
Hepsini biliyorum, her şey aklımda
(hepsini biliyorum, hepsi aklımda)
Hepsi de hiç kımıldamayan bir duman gibi
(hepsi de hiç kımıldamayan bir duman
gibi havada.)
gözümün önünde, senin gibi, burada.
İkimiz de acemiyiz, haberimiz yok
hasretten hâlâ.

Bilenler anımsayacaktır. Parantez içlerindeki dizeler Edip Cansever'in Hiçbir Pul Hiçbir Zarfa Yakışmıyor şiirindendir. Neredeyse birbirinin aynı dizelerden kurulmuş Hiçbir adlı şiir. Edip Cansever'i anıştıran hiçbir şey de yok. Ya da bir ithaf. En azından üçüncü, dokuzuncu ve onuncu dizeler italik olmalıydı diye düşünüyor insan. Ya da kimse şiirin bahsi geçen Cansever şiirine bu denli benzediğini farketmedi. Kendimde de buna rastlıyorum bazen. İlk kez benim bulduğum bir cümleyi başkasının daha önce yazdığını fark etmek. Edebiyatta esinlenme, etkilenme nedir. Bunu düşündüm.

2 Mart

Kimin olduğunu anımsayamadığım bir dize:

"Yatsam her saat erkendi, kalksam geç
Bir kızı sevmek buydu işte, üzgün ve güleç"

Bir de Memet Müfit'ten. Tekkede Bahar şairi nerdedir kimbilir şimdi. Neler yapıyordur:

"Sanki temiz bir gömlek giymişim, yakalarımı düzeltiyor."

3 Mart

Gülderen Bilgili'yle ilgili bir yazı yazmalıyım. Unutulmuş bir öykücü. 1988 de Sait Faik öykü ödülünü almış. Bir daha da yazmamış. Kitabının adı Bir Gece Yolculuğu. Ayrıca sevdiğim romancı Romain Gary'nin Cennetin Kökleri adlı romanını da o çevirmiş dilimize.

4 Mart

Kalbin ve Tenin Bütün İstekleri. Hâlâ tık yok. Evde hasta yatıyorum.

8 Mart

Moda. Ara sokaklardan birinde eski bir adrese rastladım. Barış Manço Moda. 81300 Kadıköy müydü? Neden Barış Manço bu kadar çabuk unutuldu. Birdenbire bu geliyor aklıma. Ne kadar hafızasız bir ülkeyiz. Her şey, ama her şey unutuluyor. Murathan Mungan'ın bir sözü: "Türkiye'de her şey olabilirsiniz, ama rezil olamazsınız..."

10 Mart

Kalbimi Yaktım isimli uzun bir şiir...

13 Mart

En Çok isimli bir şiire başladım.

yine de en çok kanatlar, gökyüzü kuşların
yeryüzü hüzünlü; dönerek bitir bu oyunu...

en çok masallara inanan çocukların
balıkçıların, mezar taşlarının ve eski
kadınların
saçları mermerden heykellerin,
ama en çok masallara inanmış çocukların
düşlerine bindirmiş kadırgalarda
korsanlar
düş renkleri, bulanık resimler,
içilmiş sigaralardan,
sonra bir keman hüzün konusunda
hep haklı çıkar...

NORAH JONES: Modern hayata fon müziği

keyfini çıkararak bir müzik dinleyeyim dediğimde, aklıma gelen ilk isim asla Norah Jones olmuyor. Bir **Franz Ferdinand**, bir **Nick Cave**, **Jarvis Cocker** ya da **Morrissey**'in adını bile duyduğumda heyecana kapılan, yeni albümleri elime geçtiğinde 'bakalım hangisi aklımı başımdan alacak' diye şarkıları, merakla, özenle, yani layıkıyla dinleyen ben Norah Jones deyince 'Amaaan boş ver' diye iç geçirmekten kendimi alamıyorum. Geçen ay üçüncü albümü 'Not Too Late'in piyasaya çıktığı haberini aldığımda da aklıma gelen ilk şey şu oldu: 'Muhtemelen yine baştan sona tıngır mıngır devam eden tekdüze bir albümdür; sıkıcı bir yolculuk gibi.'

Ünlü Hintli sitar ustası Ravi Shankar'ın kızı olan 27 yaşındaki Norah Jones (nam-ı diğer Geethali Norah Jones Shankar), belli ki yeteneğini aileden almış. Ama müzik dünyasına yolculuğu tıpkı müziği gibi tıngır mıngır olmuş. Henüz küçük bir kızken kilise korolarında şarkı söylemeye başlamış, küçük klüplerde piyanosunun başına geçip konuklara fon müziği niteliğinde caz nağmeleri çalmış. Billie Holiday, Elle Fitzgerald ve Bill Evans dinleyerek geçen yani müzikal açıdan sağlam kaynaklardan beslenen gençlik döneminde **Downbeat Student Music Awards** yarışmasında kazandığı 'En İyi Caz Vokalisti' ve 'En İyi Özgün Kompozisyon' ödülleri kazanması da zirveye tırmanan merdivenin basamakları. Sonrasında İlhan Erşahin'in Wax Poetic projesiyle müzik piyasasına girişini yaptı. Ardından **Richard Julian, Lee Alexander** ve **Dan Rieser**'la bir araya gelerek kendi topluğunu kurdu. Yani her şey beklendiği gibi, adım adım oldu. Görünüşe bakılırsa Norah Jones, bu sakin ama istikrarlı yolculuğunda topu topu iki kez hayatını alt üst eden fırtınaya yakalanmış. Birincisi, şimdilerde bir araya gelmekten ve geçmişleri hakkında konuşmaktan sürekli kaçındığı babası Ravi Shankar ile arasındaki sorunlu ilişki. İkincisi de cümle ÓAlemin bildiği gibi **Arif Mardin**'in sihirLi değneğini dokundurarak büyük destek verdiği o meşhur ilk albümüyle dünyayı fethetmesi! Ama her iki olay da yaptığı müzik ve yansıttığı imajda izlerini göstermiyor. Norah Jones beş yıl önce yakaladığı bu inanılmaz başarıya rağmen 'naif yıldız,' 'cici kız' sıfatlarıyla aynı tekdüze yolda, heyecansız, macerasız, sakin sakin yol almaya devam ediyor.

Peki o zaman insanlar neden ondan vazgeçemiyor?

Çünkü madalyonun bir de öteki yüzü var. Hızlı, kirli, kaotik modern hayatımızda özümüzdeki güzelliği bize hatırlatması için sakin, huzurlu, sade ve saf birşeylere ihtiyacımız var. Akşam işten çıkıp eve dönerken sakin bir müziğin sizi trafiğin ve kalabalığın keşmekeşinden kurtarmasını istediğinizde, güzel bir Pazar sabahı eve çeki düzen verirken ya da kahvaltıyı hazırlarkan yumuşak melodilerin kaslarınızı geveştmesine ihtiyaç duyduğunuzda Norah Jones bulunmaz Hint kumaşı gibi imdadınıza koşuyor. Ve belki de Norah Jones sırrı tam burada yatıyor. Çaba sarfetmeden dinlenebilecek melodiler onunkiler. Tempolu, gürültülü ve stresli günlük hayatımızda kalp atışlarımızı biraz olsun yavaşlatan şarkılar söylüyor. Beyni ve ruhu yormadan dinlenebilen, ekstra mesai gerektirmeyen, basit ama güzel şarkılar. Yani bir bakıma hızlı hayatlarımıza eksikliğini hissettiğimiz ve çılgınca özlediğimiz huzuru taşıyan hoş bir fon müziği Norah Jones albümleri.

Üçüncü albümü olan 'Not Too Late' de şapkaları havaya uçuracak bir çalışma değil. Önceki albümlerden en önemli farkı 13 parçanın tamamında Jones'un imzasının bulunması ve Arif Mardin'siz yaptığı ilk çalışması olması. Başrolleri Norah Jones'un yumuşak sesi, tatlı piyanosu, akustik gitarlar üstlenirken yan rollerde de saksafon ve trombon var. Jones yine romantik, huzurlu, samimi, zaman zaman karanlıklara dalsa da yine de umutlu şarkılarıyla karşımızda. Ondan daha heyecanlı, yaratıcı, dinamik şeyler bekleyenlere bu albümle verdiği cevap da aşikâr: "Ben buyum ve halimden menunum." Albümün piyasaya çıktığından bu yana, müzik listelerinin tepesinde gezmesine bakılırsa dinleyiciler de memnun.

Bir tatlı huzur almaya gelen ne çokmuş **Norah Jones**'dan.

Akşamsefası

RAFETÇE

Bir Ressamın Alacalı Paleti

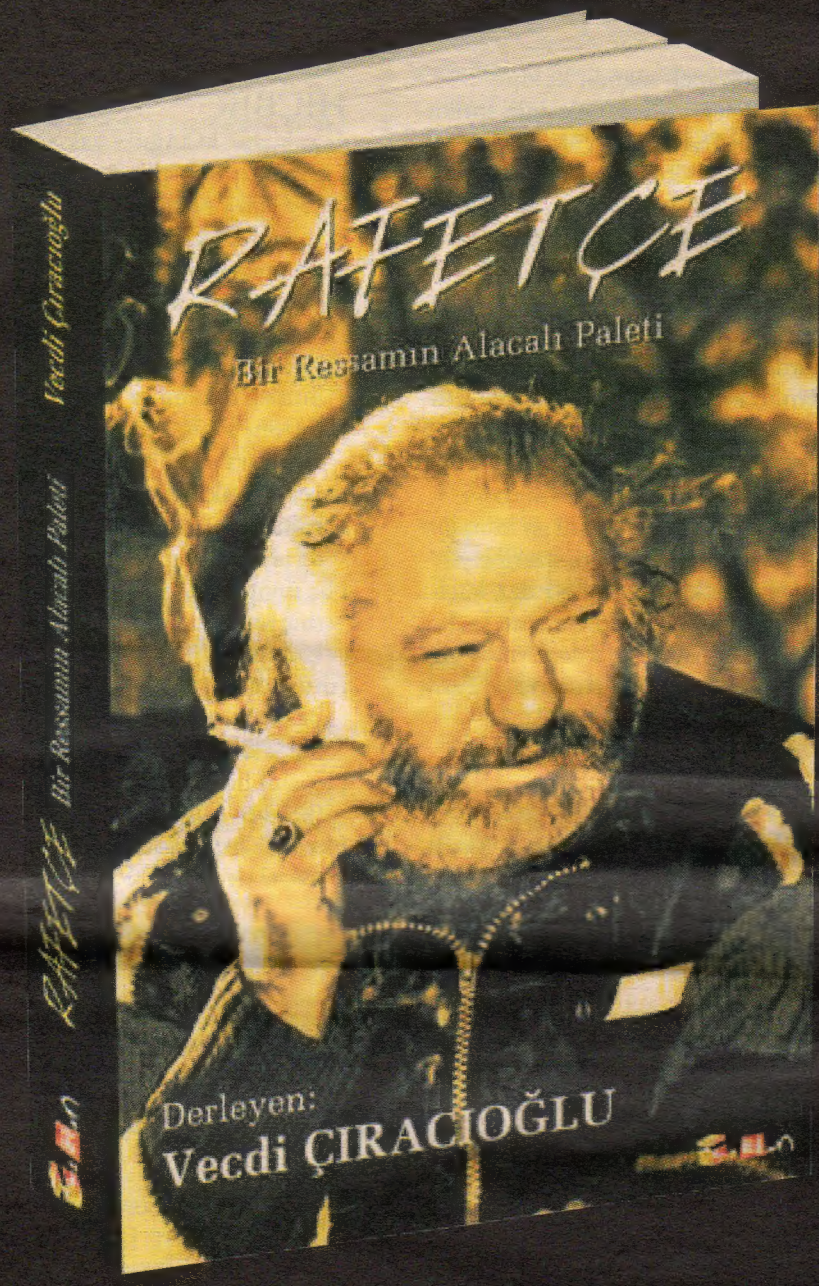

"Türk Resmi'nin Fikret Mualla'dan beri en büyük bohemi... Çağdaş Türk Resmi'nin en önemli isimlerindendi..."
"...Bazı insanlar vardır, bir şekilde tanıdığınızda hayatınız boyunca onu unutamazsınız... Rafet tam böyle birisiydi..."
"Gelişi, gidişi, yürüyüşü, kavgaları herşeyi olaydı. Onun bir yerdeki varlığı olaydır..." "...Genellikle sayıları en az 10-15 kişiye karşı... 100-150 kişinin üstüne çıplak yumruklarla yürüdüğü de olurdu... Kazanmak ya da kaybetmek için değil... O kavgadan sadece enerji alırdı..."

LeMan

Çok yakında tüm satış noktalarında

Akşam Ofisi